820

ONVPHRII PANVINII. VERONENSIS AVGVSTINIANI

REIPVBLICAE. ROMANAE COMMENTARIORVM LIBRI. TRES

Recogniti, & indicibus aucti

Acceſſerunt in hac editione SEX. IVLII. FRONTINI COMMENTARII. DE AQVAEDVCTIBVS ET. COLONIIS: *Itemque alia veterum Scriptorum, quorum ſeriem decima pagella indicabit*

Bibliothec. Coll. Rom. Soc. Jesu

Ex legato Jo. Coccini

PARISIIS,

Apud Egidium & Nicolaum Gillios, via D. Ioannis Lateranenſis, ſub ſigno trium coronarum

M.D.LXXXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IMP. CAESARI. FERDINANDO AVSTRIO. PIO. FELICI, PERPETVO. AVGVSTO

ONVPHRIVS. PANVINIVS. VERONENSIS FRATER. EREMITA AVGVSTINIANVS. S. P.D.

QVID cauſſae ſit Ferdinande Auguſte, cur vt quaeque ars maxima, maximeque laudanda ſit, ita maximo ſui ſtudio omniũ hominũ mentes inflãmet, & iure quaeri, & quaeſitum haud difficile a nobis inueniri fortaſſe poterit. Etenim quum nõ ſolum in iis rebus, quae a natura procreatae, ſed etiam in his quae ab hominibus geſtae ſunt, veritatem ipſam exquirere difficile ſit, difficillimum autẽ quidque conſtantiſſimo omnium hominum teſtimonio glorioſiſſimũ habeatur, quid eſt, quod miremur ad honeſtiſsimas artes huius laudis cupiditate plurimos quottidie homines incitari? Adde quod quum in his diſciplinis tantum ad dignitatem praeſidij conſtitutum eſſe illi intelligant, non mediocre in iiſdem ad vtilitatem etiam poſitum eſſe momentum, quod ea vix ab honeſtate ſeiungi poſſit, exiſtimant. Quae igitur ſtudia incre-

dibilis ſpes gloriae, ac non minima commodorũ expectatio excitauit, ea deinde aemulatio, ac quaedam etiam principatus cupido confirmauit. Siquidem hoc homini a natura tributum eſt, vt quocunque in ſtudio elaborarit, is in eo, modo libero, atq; ingenuo animo ſit, ſe longe antecellere ceteris velit. Itaq; non modo in his praeclaris doctrinae ſtudiis nobis primas ingenij cupidiſſime vindicamus, ſed in rebus etiã bellicis periculorum quoque nobis, ſi ita res tulerit, principatũ depoſcimus Atque haec vna res hoc tempore bonarũ litterarũ ſtudia, quum iam pridẽ afflicta erexit, tũ etiam erecta corroborauit: quũ multi interea ſeſe ad ea celebranda, rerũ omnium quae maiores ſuos oppreſſerat expulſa barbarie, conuertiſſent, atque veritatis indagãdae ſtudio, nouas ipſi ſemper aliquas inferre ſentẽtias ſtuduiſſent, alienas vero, vt res poſtulabat ipſa, repudiaſſent. Quam ob rem eorũ ingenio, quantum ad antiquã litterarum gloriam progreſſus factus ſit, nemo eſt tam ignarus rerũ, qui non facile etiã, me tacẽte perſpiciat. Hoc in aliis diſciplinis noſtra, aut patrũ memoria factum; vt ab excellentibus ingenio viris, qui eiuſmodi ſtudia coluerũt, multae incognitae artes inuentae, multae ex antiquitatis tenebris erutae, atque in lucẽ productae ſint; mo-

do autẽ in antiquitatis Romanae ſtudio fie-
ri coeptum videmus. Quod quidem ad illu-
ſtrandum, quã multi praeclaro ingenio prae-
diti viri, his decem annis ſe contulerint, quã-
tum eorum induſtria ſubleuarint, difficile di-
ctu eſt. Horum igitur & ego praeclaro exẽ-
plo adductus, non gloriae, cui quidem in tã-
ta ſingularium virorum copia vix locum eſſe
poſſe videbam, incenſus ſtudio, ſed incredi-
bili rerum Romanarum, quibus ab ineunte
adoleſcentia deditus fui, cupiditate quadam
inflammatus, ad huius me excellentis, libera-
liſque doctrinae ſtudium applicui. Itaque
quum in magiſtratuum & triumphorũ Ro-
manorum Faſtis digerendis ſummopere ali-
quot annis ante laborarem, ad eum laborem
hunc quoque mihi non inutilem, vt ſpera-
bam, adiungendũ eſſe exiſtimaui, in quo bre-
uem reip. Romanae a multis quidem tracta-
tae, non tamen ita ab omnibus explicatae
deſcriptionem, tribus libris comprehende-
rẽ. Vno enim labore, & res praeclare geſtas,
& earundem auctores colligebam. Faſtis pu-
blicatis, nunc quo ab antiquitatis ſtudioſis
maiorem gratiã ineam, hos ipſos tres libros,
quos etiam eodem fere tempore expleui, in
lucem edere conſtitui; quorum primo priſcae
vrbis imaginem, ideſt vetuſta aedificia, ſum

complexus:vrbiſque originem,ſitum,pomerium,portas, vias, montes, & poſtremo regiones breuiſſime digeſſi; altero ciuitatis rationem, id eſt populi Romani publica tā ſacra,quam profana inſtituta collegi;tertio imperium ipſum extra vrbem vniuerſum explicui. Me autem, vt hoc facerem illa res praecipue adduxit,quod Romanam antiquitatē, quam merito omnes gentes tantopere admiratae ſunt,me ſubleuaturum eſſe maxime arbitrabar,quum nihil ex his quae alij ſcripſerunt praetermitterem; multa ab aliis praeterita adderem;&non pauca quae hi praue,aut obſcure ſcripſerunt,emendatius,atque apertius traderem. Libro conſtituto, quum diu cogitaſſem, ſub cuius praecipue nōcupatione eum in lucem ederem,dubiuſque aliquādo fuiſſem,in eam poſtremo deueni ſententiam,vt vnius potiſſimū mihi nomen deligerē,quod diutiſſime & viuere,& florere poſſe mihi perſuaderem,cuius beneficio liber ipſe ornamentum, ſplendorem, & ſi fieri poſſet, aeternitatem cōſequi valeret. In quibus mihi cogitationibus verſanti,Maieſtatem tuam huius potiſſimum operis patronum deligendā eſſe exiſtimaui. Quod cur facerem, multas omnino cauſſas habui: quarū praecipua, quod imperij Romani breuiarium, non niſi

imperatori Romano dicari oportere duxi. Lux enim quaedam orbi terrarum affulſiſſe viſa eſt, quum percrebuit Maieſtatem tuam in pientiſſimi omniumque ſaeculorum memoria digni fratris tui Caroli Auguſti abdicantis locum, ſumma omnium voluntate, incredibilique plauſu, ad ſupremum imperij faſtigium euectam eſſe. Quo exoptatiſſimo nuntio orbis terrarum recreari viſus eſt, cui humanitas, beneficentia, animi magnitudo, iuſtitia, religio, & excellentes in omni genere virtutes tuae cognitae ſunt, & perſpectae: qui litteris omni tēpore a tua Maieſtate cultis praemia ampliſſima futura eſſe cōſideret. Tibi enim ſummam iuuandi humanum genus voluntatem, & maximam cum voluntate deus tribuit facultatem. Quare quum nihil exoptatius mihi contingere potuiſſet, exiſtimaui me neminem conuenientius deligere poſſe, quam Maieſtatem tuam, cui mea haec ingenij monumenta nuncuparem. Conſiderabam enim eum librum, qui veteris illius omniumque maximi Romani imperij geſta contineret, nulli praeterea magis cōuenire potuiſſe, quam ei qui eidem imperio dei voluntate praefectus eſſet. Qui hoc praeſertim tempore ad ſupremae iſtius dignitatis apicem euectae, tanquam gratulatum ad-

ueniret. Cuius lectioni, ſi quandoque a grauiſſimis tanti imperij curis animus pauliſper auocatus vacare poterit, minime vereor, quin Maieſtas tua, quam veterum monumẽtorum ſtudioſiſſimam eſſe ab Antonio Auguſtino, & Martino Guſmano viris ſanctiſſimis, iiſdemque eruditiſſimis accepi, voluptatem aliquam non percipiet, quum in iis multa vetuſtae purioris illius, ſanctioriſque antiquitatis arcana euulgauerim, & in lucẽ produxerim. Quare Maieſtatem tuam ſupplex oro, vt meum hoc audacius fortaſſe erga illã ſtudium, in optimam partem accipiat, & benigno Auguſti numinis tui nutu laborẽ hunc meum comprobet, ſic enim me & maximum ex hac mea induſtria ſtudium tuliſſe putabo, & ad maiores etiam res, quas iam dudum in manibus habeo, perficiendas vehementius incitabor

Venetiis Kal. Auguſti ∞ D L V I I I

PRIVILEGII SVMMA

REGIS Priuilegio cautum eſt ne quis praeter Egidium Gillium Bibliopolam Pariſ. *Onuphrij Panuinij Veronenſis fratris eremitae Auguſtiniani Reipublicae Romanae Comment. lib.* III. *emendatos, ac certis indicibus, & opuſculis quibuſdam partim antehac non excuſis, partim notis recens illuſtratis auctos* intra ſexennium ab editionis die numerandum imprimat, aut venales habeat. Qui ſecus faxit confiſcatione librorum, & poena fiſco regio exſoluenda mulctabitur, vt latius in Regio diplomate expreſſum eſt, Dato Pariſiis 4. Nouemb. Anni domini 1587.

Signato

COMPANT

IN LIB. I. *continetur*

Vrbis Romae deſcriptio	pag. 1
Sex.Rufi } de regionibus vrbis Romae	225
P.Victoris } de regionibus vrbis Romae	238
Rutilij Claudij Numatiani itineraria duo	270

IN II. LIB.

De Sacerdotijs	pag. 32
De Tribubus	291
De Magiſtratibus	300
De Comitijs	19.346

IN III. LIB.

De Prouincijs populi Romani	15.112
De Coloniis & municipijs	37.49.99
De Legionibus pop.Rom.	160

In hac editione ob argumenti ſimilitudinem acceſſerunt: Libro primo

Origo gentis Romanae, incerto auctore

Sex.Iulij Frontini de aquaeductibus commentarius

Libro III.

Eiuſdem Frontini de coloniis lib. nunquam editus
Legis Mamiliae, Roſciae, Allenae, Peducae capita quaedam
De agris aſſignatis & conſtitutionibus limitum
P. Vellei Paterculi ex lib. I. hiſt. Rom. Itemque Vlpiani & aliorum quae ad colonias P.R. pertinent, fragmenta

Sed & haec licet dubiae auctoritatis & fidej, antiquitatis tamen non omnino contemnendae, adiicere viſum eſt

M. Porcij Catonis Originum lib. I
Q. Fabij Pictoris de aureo ſeculo & origine vrbis Romae lib. II
C. Sempronij de diuiſione Italiae lib. I
Myrſili Lesbii de origine Italiae & Tyrrhenorum lib. II

IN. LIBRVM. PRIMVM
PRAEFATIO

MVLTOS tam noſtra, & auorum, quam priſca aetate fuiſſe conſtat, qui vrbis Romae ſitum, aedificia, & imaginē litteris prodiderunt. Quorum ſcripta quum ego partim vetuſtate, vel conſumpta, vel deformata, partim non omnino perfecta, nec ſatis diligēter confecta animaduertiſſem, in eam opinionem veni, vt haec ipſa maiorē lucem deſiderare exiſtimarē. Quam his rebus hoc breui commentario, me afferre poſſe non diffidebam. Cuius antequā rationem reddam, omnes & veteres & recētiores ſcriptores enumerabo, quos integrae vrbis, vel eiuſdem partium deſcriptionem litteris perſequutos fuiſſe didicerim. Vetuſtiſſimus igitur omnium eſt M. Varro, qui de tribubus, de aedibus ſacris, de ludis theatralibus, & ſcaenicis libros, qui interciderunt, ſcripſit. Neruae imperatoris tēpore de aquaeductibus Romanis duos libros edidit. Sex. Iulius Frontinus v.c. & ab eodem Auguſto aquarum curator creatus. Extat Ariſtidis Smyrnaei rhetoris, qui ſub Hadriano Auguſto vixit, de Romae laudibus oratio ſatis ieiuna. Atque hi carptim potius, quam in vniuerſum, tantam rem tractarunt, quum vrbs florens & integra, aeternum eo ſtatu manſura exiſtimaretur. Verum quum & lapides, & metalla, quae omnium duriſſima ſunt, quaeque vix

hominũ vis frangere poteſt (his enim praecipue vrbis ornamenta conſtabant) conſumi, & confici a vetuſtate, & quicquid ex partibus aliquãdo coiit, & cõcretum eſt, id eaſdem in partes aliquando dilabi ac diſſipari neceſſe eſſe, veteres illi animaduertiſsẽt; ſub Valentiniani maioris imperio, in quo vrbs hominum eius ſaeculi fatali ignauia, & negligentia, priſtinum ſplendorem amittere coeperat; fuere qui ex inſtituto accuratam eius deſcriptionẽ vicatim propemodum facerent, vt quod tempus conſumebat, ipſi litteris renouarent: quales fuerũt Sex. Rufus, & P. Victor; quorum monumenta tenebris vetuſtatis eruta, in hoc libro extremo ſuggeram. Qui quanam ratione hoc argumentum tractarint, infra demonſtrabo. Poſt eos neminem lõgiſſimo temporum interuallo fuiſſe cognoui, qui de vrbe eodem, vel diuerſo exemplo quid litteris traderet, quum non ſolum antiquitatis ſtudium, ſed omnes artes liberales, optimaſque ſcientias, quas nuſquam magis quam in Italia honor aluerat, atq; auxerat, ea aetas afflixerit; qua Romani imperatores praecipua imperii ſede Byzantium tranſlata, Italiam barbaris nationibus diripiendam, ac deuaſtandam reliquerunt. Quo tempore vrbs non antiquum ſolum decus, ſed etiam imperium ipſum prorſus amiſit. Quod feliciſſimis auſpiciis ortum, laetiſſimis rerum ſucceſſibus auctum, viris clariſsimis, & fortiſſimis inſtructum, quorum conſiliis, & virtute ad ampliſsimum in terris faſtigium euectum fuit, legibus & inſtitutis publicis priuatiſque, deumque ſumma pietate celeberrimum, cõcidit tamen & omnino euerſum eſt, & vt quemadmodum id de toto

terrarum orbe triũphos rettulerat, ſic nulla fere hodie in terris gens agat, aut egerit, quae non aut auitas iniurias, aut ſuas illi rependerit, vt demum mortales intelligant, nihil eſſe inconſtantius, cladibus, ruinis, mutationibuſque magis obnoxium, his ipſis rebus, quas tantopere tãquam aeternas miramur. Quare etiam illud factum eſt, vt breuiſſimo temporis interuallo vrbs ipſa, veterem ſplendorem, & faciẽ; deformis ipſa, incondita, & in parietinas, barbarorum immanitate, & temporis edacitate diſiecta, omni ex parte amiſerit. Vnde quum trecẽtis annis antea, quo tempore omnia iam obſcuriſſima facta tenebris vetuſtatis oppreſſa erant; extitiſſent, qui veteres illius ruinas litteris illuſtrare voluiſſent, quae tum agnitionem ſui omni ex parte perdiderant, in aniles fabulas, & meras nugas inciderunt. Ceterum centeſimo poſt eos anno, Franciſcus Petrarcha paulo certe meliori fato in epiſtolis ſuis vrbis ruinas deplorauit, potiuſquam deſcripſit: acris enim vehementiſq; ingenii vir, rei difficultatẽ primo ſtatim in limine haerẽs, cognouit; quare mirari coepit, quae ſe ignorare intelligebat. Non lõgo tẽpore poſt, quum Latinae Graecaeq; linguae purior, ſynceriorque vſus, quem perpetuae multorum annorum tenebrae, quaſi nox quaedam obſcurauerat prorſus, atque extinxerat, arteſque ingenuae iacentes, barbarie pulſa renouari, & recreari coepiſſent, antiquitatis quoque ſtudium paulatim excitatum eſt. Quare centeſimo & viceſimo anno ante, primus omnium ex recẽtioribus, Blondus Flauius deſcriptionem vrbis ex inſtituto facere aggreſſus eſt. Qua in re id omnino fecit, quod in tanta re-

rum obſcuritate praeſtare potuit is, qui primus eam prouinciam ſuſcepiſſet. Vt enim nullam artem eodē tempore, & inuentam ſimul eſſe & abſolutam conſtat; nā omnes humili tenuique ab initio profectae, paulatim quaſi per gradus aſcendentes, ad id quod ſummum videtur eſſe perueniunt; ita hoc & in litteris accidit, maximeq; quibuſdā in rebus, quae eiuſmodi ſunt, vt ſemel atq; iterum deſcriptae, & auctae locupletari tamen, atque ornari deinde poſſint. Quo ex genere antiquitatis ſtudium eſt, quod a Blondo excitatum tenue a principio & obſcurum, nunc multorum doctorum hominum labore, ſtudio, atque induſtria longe clariſſimum factum eſt. Poſt Blondum Iulius Pomponius Laetus, Ioānes Tortellius, Carolus Poggius, eodem fere tempore; & iis poſteriores Raphael Volaterranus, Fabricius Varanus, & Franciſcus Albertinus ad hoc idem ſtudium animos ſuos contulerunt. Deinde patrum memoria, Andreas Fuluius multis libris carmine, & ſoluta oratione vrbem celebrauit. Poſt hos Bartholomeus Marlianus a ſuperiorum veſtigiis non diſcedens, & ipſe noſtra aetate vrbis topographiam accurate ſcripſit. Nouiſſime Benedictus Aegius, & Pyrrhus Ligorius antiquitatū omnium peritiſsimi vrbis ruinas explicandas & illuſtrandas ſuſceperunt. Hi, quamquam adhuc integra ingenii ſui monumenta nondum publicarint, quantum tamen ex diuturna eorundem familiaritate cognoui, omnes qui hactenus hoc argumētum tractarunt, longe poſt ſe reliquiſſe mihi viſi ſunt. Accuratiore enim diligentia antiquitatem omnem recōditā inueſtigarunt, & inuentam iudicarunt; veterumque

antiquariorum infinitos paene errores diligenter prudenterque animaduerterunt. A quibus ego multa me didiciſſe fateor, eorum quae primo hoc libro digeſſi. In quo vrbis originem, originis tempus, pomerium, vias, portas, colles, & regiones noua quadam ſcribendi ratione deſcripſi; atque hoc tempore in communem antiquitatis ſtudioſorum gratiam publicaui. Poſt quem haud multo poſt commentarium ipſum edam, quem in XIIII. vrbis regiones a me deſcriptas feci; in quo ſigillatim omnia examinabo, atque cur ſingula ita concinnauerim rationes, citatis veterum ſcriptorum teſtimoniis, reddam. Interim amice lector, hunc laborem boni conſule, & aequo animo dum longe praeſtantiora adornem; his fruere

ONVPHRII. PANVINII VERONENSIS. FRATRIS *EREMITAE. AVGVSTINIANI*

ANTIQVAE. VRBIS IMAGO

De iis, qui loca vbi Roma nunc eſt, ante vrbem conditam coluerunt

PRIMOS omnium Siculos barbaros, gentem indigenam, Latium, & ea, in quibus poſt vrbs condita fuit, loca tenuiſſe, memoriae proditum eſt. Quae ante culta an inculta fuerint, incompertum. Eorum deinde partem primo, poſtea omnia, Siculis longo bello victis, atque demum in inſulam Trinacriam, quae & Sicania dicebatur, exactis (a quibus poſtea Sicilia appellata fuit) occuparunt Aborigines. Qui quum prius vicatim, & ſine moenibus paſsim in montibus habitarent, atque a finitimis nationibus vexari coepiſſent, complura oppida munierunt; omniaque longo tamen temporis interuallo, tandem obtinuerunt loca, quae in occidua Italiae parte, Apennino, mari Tyrreno, Liri, atque Tiberi amnibus clauduntur, ſemper Aborigines vocati, vſque ad belli Troiani tempora, quibus a Latino eorum rege, cum pleriſque aliis gentibus, quas in patrij ſoli communionem acceperant, omnes Latini vocitari coepti,

Horum reges fuiſſe Ianum, Saturnum e Creta inſula profugum, Picum, Faunum, & Latinum, quos poſteri tanquam deos coluerũt, fama eſt. Aborigines autem, alij indigenas Italiae, & ideo quaſi ſine origine; alij errones, & ſine certis ſedibus vagos, quaſi Aberrigines; alij Ligurum Vmbris confinium colonos (Ligures autem an Itali an Galli fuerint, incertum); alij & Romanorum doctiſsimi, vt M. Porcius Cato, & C. Sempronius, qui de conditoribus Italicarum vrbium ſcripſere, Graecos eos fuiſſe affirmant; qui multis ante Troianum bellum aetatibus, quas Dionyſius XVII. fuiſſe, ex Antiocho Syracuſano ſcriptum reliquit, hoc eſt annis CCCCLX. (ſeptem enim & viginti annos, in ſingulas aetates coniicere ſolet) in Italiam, claſſe Ionio traiecto, venerunt

Dionyſius vero Halicarnaſſeus vetuſtiſsimorum ſcriptorum auctoritate ductus, eos primo Arcadas fuiſſe refert, qui Oenotro & Peucetio fratribus Lycaonis Arcadum regis filiis, ex genere Phoronei, ducibus, ex Arcadia in Italiam commigrarunt, quum agri paterni portio quae illis cõtigerat, non ſufficeret. Nam quum Lycaoni duo & viginti filij fuiſſent, in totidem quoque partes diuidere paternum imperium oportebat. Ex iis autem Peucetius eam Apuliae partem occupauit, quae Iapygia dicebatur, a quo etiam ij populi Peucetij dicti. Oenotrus autem occidentalem Italiae partem inuaſit, quae a barbaris Siculis tenebatur, & nunc Latium dicitur, quae mari Auſonio vel Tyrreno alluitur, quam iis pulſis obtinuit, atque Oenotriã de ſuo nomine appellauit. Hinc Virgilius libro Aeneidos III. ita ſcripſit

Eſt locus Italiam Graij cognomine dicunt

Oenotrij coluere viri, nunc fama minores
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem

Porro inter Oenotri reges ſucceſſores fuerunt Italus, Morges,& Siculus,a quibus Oenotrij ipſi, aliquando Itali,Morgetes, & Siculi appellati ſunt. Oenotrij itaque qui a Graecis Aborigines dicebantur, primi omnium fuerunt, qui ex peregrina gente Latium tenuere,a montanis ſedibus ,vt Arcadibus mos fuit, Aborigines dicti; neque enim antiquiorem hac ipſa claſſem ex Graecia,vel alibi in hanc occiduam Italiae partem aduéniſſe, adhuc compertum eſt. Horum multae magnaeque vrbes fuerunt,in agris Siculorum ab eis captis conditae,vel reſtitutae;inter quas praecipuae erát Liſta metropolis, Palantium,Trebula,Veſbula,Sune, Mephyla,Oruinium,Corſula,Iſſa,Maruuium, Vatiá, Tiora,Cutylia,Antemnae,Tellenae,Ficulnea,Corniculum,Tibur,& aliae multae, quarum noſtro tempore vix nomina ſuperſunt

Aliquot poſt Oenotrios aetatibus,annis circiter C. ante bellum Troianum, Pelaſgi ex Theſſalia in Italiã venientes, Oenotriis adiuncti, iureque cognationis ſuſcepti, Aborigines omnes dicti ſunt. Qui vna Siculos Vmbroſque bello petentes, Siculos quidẽ patriis ſedibus omnino eiecerunt, Vmbros vero magna agri parte mulctarunt. Porro autem Pelaſgi ex Peloponneſſo &Argis oriundi,a Pelaſgo Iouis & Niobes filio eorum rege nomen acceperant,qui ob multitudinem relicto patrio ſolo,ad nouas quaerendas ſedes in Aemoniam,quae & Theſſalia dicebatur,commigrarunt, Achaeo, Phthio, & Pelaſgo Lariſſae & Neptuni filiis peregrinationis ducibus. Quam barbaris pulſis, per annos plus minus XL. ſumma cum felicitate tenue-

runt. Sexta vero aetate poſt, a Curetibus & Lelegibus, qui Aetoli poſtea & Locri dicti ſunt, duce Deucalione pulſi, quum per diuerſas orbis partes diuiſi, ſine certis ſedibus errarent, eorum maior pars ad Dodonaeos primo, mox in Italiam ad Padi oſtia, poſtremo iis relictis ad Oenotrios ſe contulerunt, bello tunc cum vicinis Siculis laborantes, quibus (vt dixi) adiuncti Siculos Italiae indigenas bello diuturno feſſos, tandem octuageſimo anno ante res Troianas auitis ſedibus eiecerunt, communique Aboriginum nomine cum Oenotriis per aliquod tempus permanſere, multaque in Vmbrorum, & Siculorum exactorum regionibus noua oppida condiderunt, vel diruta reſtituere. Inter quae praecipua fuerunt Agylla, Piſa, Saturnia, Alſium, Phalerium, Cortona, Feſcennium, Lariſſa, & alia complura. Verum non longe poſt eorũ in Italiam aduentum, anno plus minus L. ante bellum Troianum, Pelaſgorum genus ob oracula neglecta multis magniſque calamitatibus oppreſſum, ad nihilum fere redactum eſt, eorumque vrbes pene habitatoribus deſtitutae a Tyrrenis poſtea occupatae. Hinc accidit, vt ſaepius Pelaſgorum & Tyrrenorum nomina apud veteres ſcriptores indiſtincte accepta ſint

Sexaginta deinde annis ante bellum Iliacum, Fauno in Aboriginibus regnante, Graecorum tertia duarum nauium claſsis, domeſticis ſeditionibus, inteſtiniſque diſcordiis pulſa, ex vrbe Arcadiae Palantio, duce Euandro Mercurij & Themidis nymphae (quae & Carmenta dicebatur) filio in Italiam ad nouas ſedes quaerendas venit; Qui a rege Aboriginum Fauno iure cognationis benigne & hilariter ſuſcepti, locoque & agris vbi nunc Roma eſt, eis aſsignatis, Palatinum

montem prope Tiberim, condito paruo oppido, hortatu Carmentae, munierunt, Palatium ab vrbe, ex qua oriundi fuerant, appellantes; quod poſtea corrupta voce Palatium nominatum eſt

Paulo poſt Arcadas, quarta Graecorum claſsis, in hanc Italiae partem venit, Hercule duce, qui Hiſpania domita reuertebatur in patriam; quorum maior pars aut ſenio, aut longo labore cōfecta, aut ob alias cauſſas, miſsione impetrata, ibidem remanſit; quae Capitolino colle (is tunc Saturnius dicebatur) munito, ibidem ſedes, paruo oppido condito, poſuit. Hos autem Peloponneſiacos, Pheneatas, Epeoſque, qui ex Elide egreſsi ſunt, fuiſſe conſtat; quibus nullum erat amplius deſiderium reditus ad proprios lares, eorum patria iam pridem ab Hercule bello exciſa: iis quoque admixti erant plerique Troiani, qui ſub Laomedonte captiui bello Iliaco priore, ab eodem Hercule facti fuerant. Hi aliquandiu rem ſuam ſeparatim adminiſtrarunt. Ceterum non multo poſt, victum, leges, ac ſacra cum Aboriginibus communicantes, perinde ac Arcades & prius Pelaſgi fecerant, vno nomine Aborigines omnes appellati, eiuſdem facti ſunt participes ciuitatis

Poſt Herculis vero digreſſum, ſecunda aetate, anno circiter quinto & quinquageſimo, Latini vero Fauni filij Aboriginum regis regni trigeſimo quinto, Troiani, exciſo a Graecis Ilio, Aenea Veneris & Anchiſae filio duce, quinto loco in hanc eandem Italiae partem poſt multos errores fato venerunt. Qui quum ſtatim vi & armis ab Aboriginibus arcerentur, & Aeneas propterea exercitum in aciem eduxiſſet, antequam committeretur proelium, ad colloquium a Latino

rege fuit euocatus. Qui verbis & corporis praeſentia tantam ſui admirationem regi Latino praebuit, vt in ſocietatem imperij receptus, Lauiniaque filia ei in matrimonium collocata, gener adſcitus ſit. Poſt haec haud procul a Tiberis oſtiis in littore maris Tyrreni Laurẽtino accepto a rege Latino agro, vrbem in colle quodam condidit, quam de vxoris nomine Lauiniũ appellauit. Hinc Aborigines Troianique ipſi mixti, antiquam mutantes appellationem, Latini omnes a rege eorum Latino deinceps nominati ſunt. Qui poſtea Lauinio migrantes, Albam condiderunt longam, Latini regni per longa tempora ſedem. Ex qua hi orti ſunt, qui multas alias vrbes, quae priſcorum Latinorũ dictae ſunt, extruxerunt. Qui poſtremo quadringentis & triginta duobus annis, poſt Ilium captum, colonis in Palantium & Saturniam miſsis, vbi Arcades & Peloponneſiaci primi ſedem poſuerant, multique adhuc eorum generis ſupererant, circundato muris Palantio, ita vt tunc primo vrbis formam acceperit, vrbẽ condiderunt, quam Romam ab eorum duce, & coloniae deductore Romulo appellarũt; Romulus autem ab Aenea originem XVII. loco natus, ducebat

Variae veterum ſcriptorum de vrbis primis conditoribus, ſententiae

Quum multae variaeque ſint veterum hiſtoricorũ ſententiae, a quibus, & quo tempore vrbs ipſa condita ſit, & cur Roma appellata; quum multi ante ipſum Romulum eam aedificatam fuiſſe ſcribant; nunc rei ipſius ordo, inſtitutique mei ratio poſtulare videntur, vt omnium quas viderim vetuſtiſsimorũ auctorum, de

his qui vrbem condiderunt, ſententias diligentiſsime collectas afferam, & poſtea eam quae communi omnium gentium, populi Romani, & maioris ſcriptorū partis conſenſu tanquam verior, accepta eſt, demonſtrem. Quae res hiſtoriarum Romanarum ſtudioſis & vtilis & iocunda erit

Romam igitur (vt a remotiſsimis incipiam) Antigonus Italicae hiſtoriae peruetuſtus ſcriptor, in Palatio cōditam fuiſſe a quodam Romo Iouis filio, ſcripſit, quem etiam vrbi Romae a ſe dediſſe nomen refert.

Is qui hiſtoriam Cumanam compoſuit, cuius nomē intercidit, aliique tradunt: Pelaſgorum complures Sicyone Theſpiaque Graecis ciuitatibus ob domiciliorum inopiam profectos, terrarum orbem longo errore peruagaſſe, plurimiſque bello domitis nationibus eam tandem Italiae partem tenuiſſe, vbi nunc Roma eſt, eoſque a multo errore nominatos Aborigines. Hi in monte cui nunc Palatium nomen eſt, quo frequentiſsimi conuenerant, vrbe condita eam ob pugnandi robur Romin appellarunt: a iuuentute vero Latina Valentia a viribus gentis appellata eſt. Quod nomen aduentu Euādri & Aeneae in Italiā cum magna Graece loquentium copia interpretatum eſt, ſeruataque ſignificatione impoſiti prius nominis, Roma iterum pro Valentia dici coepta eſt.

Ariſtoteles Stagirita philoſophus, Heraclides cognomine Lembus, & plerique alij aſſerunt, Troia capta a Graecis, quoſdam ex Achiuis Ilio diſcedentes claſſem nactos, & circum Malea nauigantes hyberno tempore actos, ventorum vi, tempeſtatibuſque multis, diu in mari pererraſſe, atque ad extremum in eum locum Etruriae perueniſſe, cui tunc Opice nomen

erat, Tyrreno mari adiacentem, deinde per Tiberim vectos in ea loca vbi nunc Roma eſt conſediſſe, ibique extractis ex amne nauibus aliquantulum manſiſſe, paratos quidem ineunte vere curſum perſequi, verum ab eorum mulieribus iam longam pertaeſis nauigationem, & a mari abhorrentibus, ſuadente nobiliſsima & prudentiſsima captiuarum Roma, quae iis comes erat, ſeruitutemque ſi Achiui in patriam reuerterentur timente, noctu claſſem incenſam eſſe; quod factum viris moeſtitiam primo attuliſſe, deinde neceſsitate coactos, circa Palatium poſitis ſedibus ſtruxiſſe moenia; & oppidum ab eius potiſsimũ nomine appellaſſe, quae eius rei auctor fuiſſet, cuiuſque conſilio eas ſibi firmaſſent ſedes

Xenagoras autem hiſtoricus antiquus; Vlixis (ait) & Circes fuiſſe tres filios, Romum ſiue Romanum, Antium, & Ardeam, qui quum tres vrbes aedificaſſent, ipſis a ſe nomina indiderunt

C. Saluſtius Criſpus in principio Catilinarii; Vrbem (inquit) Romam, ſicut ego accepi, condidere atque habuere initio Troiani, qui Aenea duce profugi incertis ſedibus vagabantur, cumque iis Aborigines genus hominum agreſte, ſine legibus, ſine imperio liberum atque ſolutum. Hi poſtquam in vna moenia conuenere, diſpari genere, diſsimili lingua, alius alio more viuentes, incredibile memoratu eſt, quam facile coaluerunt. &c

Damaſtes Sigaeus, aliique nonnulli: Aeneam dicunt Troia capta in Epeirum, & ex Epeiro in Italiam, poſt Vlixem veniſſe, ipſiuſque vrbis fuiſſe conditorem, nomenque Romae, ab vna Ilienſium mulierum, cui Romae nomen erat, indidiſſe

Agathocles Siculus Cyzicenarum rerum auctor, vaticinio Heleni Priami filii, impulſum Aeneam ait: eumque Italiam terram cum nepte Roma Aſcanij filia petiiſſe: qua vt Phryges ſunt potiti, & iis praeſertim regionibus, quae nunc vrbi finitimae ſunt, Romam Aſcanii filiam, Aeneae neptem primam omnium conſecraſſe in Palatio Fidei templum, in quo monte poſtea condita vrbs, Roma ab ea quae Fidei templum ibidem dedicaſſet, appellata eſt

Cephalo Gergithius ſcriptor vetuſtiſsimus in libro quem de Aeneae aduentu in Italiam conſcripſit; ſecunda poſt Troianum excidium aetate Romam conditam fuiſſe refert, ab iis qui Ilio euerſo, cum Aenea in Italiam profecti ſunt, eiuſque conditorem & coloniae ducem aſſerit Romum quendam Aeneae filium. Quatuor enim Aeneam filios habuiſſe ſcribit. Aſcanium, Euryleontem, Romulum, & Romum ipſum, qui occupato monte, qui nunc Palatium dicitur, vrbem condidit, quam a nomine ſuo Romam appellauit. Sex. tamen Pompeius Cephalonis ſententiam referens, Romam non ab Aeneae filio, ſed comite exſtructam ſcribit

Apollodorus in Euxenide ait: Aenea & Lauinia Latini filia, natos Maylen, Mullum, Romumque, atque ab Romo vrbi tractum nomen

Alij Romam dicunt Telepho Herculis filio genitam, Aeneaeque nupſiſſe, & filium genuiſſe, qui vrbem a ſe aedificatam a matris nomine Romam nominauit

Callias vero qui res geſtas Agathoclis conſcripſit, arbitratur, e manu Troianorum Ilio capto fugientium, quandam foeminam nomine Romam fuiſſe,

eamque quum in Italiam veniſſet, Latino Aborigi-numregi nupſiſſe, duoſque ex ea natos filios Romulum & Romum, qui condentes vrbem, ipſam a matris nomine Romam vocitarunt

Galathas ſcribit mortuo Aenea, quum regno Italiae Latinus Telemachi Circeſque filius potitus eſſet; iſque ex Roma vxore ſuſcepiſſet filios Romum, Romulumque, vrbemque in Palatio extruxiſſet, eam ab vxoris nomine Romam appellaſſe

Sunt, qui Romam dicant a Romo filio Itali, & Leucariae, ſiue Leuctrae Latini filiae conditam, atque a ſe Romam nominatam

Dionyſius Chalcidenſis conditorem vrbis Romum quendam fuiſſe Aſcanij Aeneae filii, vel vt alij volunt Emathionis filium, a Diomede in Italiam ex Troia miſſum

Alcimus vero ex Tyrrenia & Aenea natum filium Romulum refert, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius nomine Romus, condidit vrbem Romam

Alij Romum Latinorum tyrannum, eum qui Tyrrenos quum ex Theſſalia in Italiam veniſſent eiecerat, vrbis auctorem fuiſſe ſcribunt

Variae veterum ſcriptorum, quis Romulus vrbis conditor fuerit, ſententiae

Aliorum poſtremo verior ſententia eſt, & vulgatior, vrbis conditorem fuiſſe Romulum ipſum, ſed nec illi qui in ipſum (quod veriſsimum eſt, & omnium gentium populique Romani opinione firmatum) huius nominis originem referunt, de illius genere ſa-

tis conueniunt

Quidam etenim ipſum Aeneae filium ex Dexithea Phorbantis filia dicunt, infantemque in Italiam tranſportatum, vna cum eius fratre Remo, atque in fluuio exundanti ſubmerſis aliis ſcaphis, ea in qua erant pueri ad fluminis ripam depulſa, eos inſperato incolumes ſeruatos, atque cum adoleuiſſent, Romam, quod robur ſignificat, condidiſſe

Alij Aeneam ex Roma tres ſuſcepiſſe filios Aſcanium, Romulum, & Anchiſem. Quo mortuo, Latinorum Aſcanium; Campanorum Romulum; alteriuſque Italiae partis Anchiſem regna ſuſcepiſſe, atque ab ipſo Romulo vrbe in fratris imperio condita, a matris nomine ipſam appellatam fuiſſe

Alij vero dicunt Romam Romae Troianae filiam Latino Telemachi filio nuptam, Romulum edidiſſe, qui vrbe condita, ipſam a matris nomine Romam appellauit

Nonnulli ex Aimilia Aeneae & Lauiniae filia a Marte compreſſa, conditorem vrbis Romulum genitum ſcribunt

Quidam ex filia Aeneae natos Romulum & Remum produnt, datoſque Latino regi obſides eo tempore, quo Aeneas in Italiam venit. Latinoque rege ſine maſcula prole mortuo, eius regni ſucceſſores extitiſſe, vrbemque extruxiſſe Romam.

Promathion quidam Italicae hiſtoriae ſcriptor, & quidam alij fere fabuloſa de Romuli ortu referunt. Quem cum fratre Remo Tarchetij cuiuſdam ſaeuiſſimi Albanorum regis ancilla & incerto patre genitum, fluuioque expoſitum, atque a lupa lacte nutritum, donec a neſcio quo bubulco inuentus, cum fra-

tre Remo ſeruatus ſit, eumque vbi primum per aetatem licuit, Tarchetio occiſo vrbem aedificaſſe Romã

Non omittendum autem duxi hoc loco lectores monere, me in referendis opinionibus veterum ſcriptorum, tam de conditoribus vrbis, quam de ipſo Romulo, non ſequutum fuiſſe eum ordinem quo ab auctoribus referuntur, ſed ex antiquiſsimis ad recentiora tempora, vt omnia clariora eſſent, paſsim deueniſſe

De antiquis igitur vrbis conditoribus, iuxta varias veterum ſcriptorum ſententias, me ſatis dixiſſe exiſtimo. Quorum opiniones quum nec refellere, quod antiquiſsimae ſint, nec affirmare audeam, quum tot accuratiſsimos & nobiliſsimos ſcriptores habeamus, qui certiora & veriora de Romulo ipſo prodidiſſe videntur, ea quae probabiliora ſunt, & plurium hiſtoricorum teſtimoniis confirmata, de iis qui vrbem condiderunt, breuiter in medium afferam

De Romulo vrbis conditore

Ilio itaque, vt ad rem (quae certa exiſtimata eſt) redeam, a Graecis capto, Aeneam Troianum cum magna Phrygum manu, poſt longos errores in Italiam veniſſe, eaſque partes vbi nunc Roma eſt tenuiſſe, ex Dionyſij Halicarnaſſei, T. Liuii, Plutarchi, Eutropii, & aliorum veterum ſcriptorum teſtimoniis ſatis cõſtat. Is altero poſt Troiam captam anno, Lauinio vrbe in Latio condita, Latinorum gentis commune cum ſocero Latino imperium aliquandiu tenuit. Poſtea vero vtriſque bellum aduerſus Turnum Rutulorum regem propter fraudatas Lauiniae nuptias fuit, in

quo Turnus & Latinus occubuere, Aenea tamẽ victoria potito. Qui ſoceri regnum ſuſcipiens, quarto imperij ſui ex quo in Italiam venerat anno, tertio vero poſt obitum Latini, bello aduerſus Mezentium Tuſcorum regem deceſsit. In cuius locum Aſcanius eius & Creuſae filius, cui Iulo cognomen fuiſſe ferunt, ſucceſsit. Is Lauinio, quod regni Latini tunc ſedes erat, nouercae Lauiniae relicto, XXX. ab eius aedificatione anno iam exacto, Albam longam, quam regni caput deinceps eſſe voluit, condidit: obiitque anno regni XXXVIII. ſuperſtite filio Iulo adhuc aduleſcentulo, quem auctorem nominis ſui Iulia gens habuit. Aſcanio mortuo, Poſtumo Siluio fratri, Aeneae ex Lauinia filio Latinorum imperium traditum eſt, tanquam filio mulieris quae regni haeres erat; a quo omnes poſtea Albani reges Siluii nominati ſunt. Is autem ideo Siluius appellatus eſt, quod eum mater Lauinia poſt Aeneae mortem, priuigni Aſcanij inſidias timens, in ſiluis latitans enixa eſſet, ibique educaſſet. Hîc quum vnde triginta regnaſſet annos, ſucceſſorem habuit filium Aeneam Siluium. Cui imperij anno XXXI. mortuo ſucceſsit filius Latinus, qui annos LI. regnauit. Poſt quem Alba eius filius XXXIX. & huius filius Capetus XXVI. mox Capis duodetriginta: Calpetus XIII. & Tiberinus VIII. annis rerum potiti ſunt in Latio, filius ſemper patri ſuccedens. Tiberinus autem quum in amnẽ Albulam cecidiſſet, ei Tiberis nomen dedit. Poſt eum Agrippa XL. Romulus XIX. Auentinus XXXVII. annos regnarunt, & hic in Auentino ſepultus, colli nomen ſuum reliquiſſe dicitur. Auentini filius Procas regnũ annos XXIII. obtinuit. Is Numitorem atque Amu-

lium Siluios filios procreauit. Ex quibus Numitor, quum in duas partes haereditatem partitus fuiſſet pater Procas, diuitiaſque & aurum regno adaequaſſet, regnum Latinorum (maior enim natu erat) ſortitus eſt: aurum, opeſque Amulius vir vafer. Hic opibus paternis fratriſque inertia fretus, Numitore non lõge poſt regno exacto, imperium inuaſit, quod per annos duos & quadraginta obtinuit. Addenſque ſceleri ſcelus, ſtirpem fratris virilem interemit, eiuſque filiam per ſpeciem honoris Veſtalem legit, & perpetua virginitate ſpem partus ademit, veritus ne liberi ab alterutro eorum exorti aui iniurias aliquando vindicarent. Eam autem alij Iliam, alij Rheam Siluiam appellant. Quae haud multo poſt vi compreſſa, quum geminos edidiſſet infantes, ſeu ita rata, ſeu quod auctor culpae honeſtior erat, Martem incertae ſtirpis patrẽ dixit. Verum nec deus, nec ipſi homines illam, aut filios a regia crudelitate vendicarunt. ipſa enim ſecundum aliquos iuxta legem viua defoſſa, vel vt aliis placet, perpetuo carceri condemnata, & filij in profluentem mitti iuſſi. Dionyſius autem ita ait: *Quum Ilia Veſtalis Virgo ad Martis lucum iſſet, aquae purae hauriendae gratia, in templo compreſſa eſt.* Sunt qui putent ab aliquo ex procis; nec deſunt qui dicant ab Amulio ipſo patruo armato, qui quum amore eius captus eſſet, Martis ſpecie armatus & incognitus cum ea rem habuit. Alij a genio loci, alij vero a ſacerdote aliquo ſeu pontifice eam compreſſam aſſerunt. Ego vero Romulum ipſum militis cuiuſpiam filium fuiſſe credo; & quia milites ſub Marte eſſe exiſtimantur, idcirco Romuli pater Mars dictus eſt. Ceterum quiſquis ille fuerit, certum eſt ipſam virginitatis amiſſae poenas dediſſe,

filioſque in amnem mergi iuſſos. Quos prope Tiberis ripam expoſitos regiorum armentorum paſtor Fauſtulus inuenit, atque ad vxorem ſuam Accã Laurentiam nutriendos detulit. Hanc vulgato corpore inter paſtores lupam vocatam ſcribunt Lactantius, Eutropius, & D. Auguſtinus, quam nos meretricem appellaremus: vnde & noſtro quoque ſaeculo ſcortorum cellulae lupanaria nuncupantur: vnde fabulae de lupa Romuli & Remi nutrice initium ortum creditur. Haec vt breuiſsime, ita elegantiſsime ſecundo Faſtorum iis verſibus explicat Ouidius

Siluia fit mater, Veſtae ſimulachra feruntur
Virgineis oculis oppoſuiſſe manus
Ara deae certe tremuit pariente miniſtra
Et ſubiit cineres territa flamma ſuos
Hoc vbi cognouit contemptor Amulius aequi
Nam raptas fratri victor habebat opes
Amne iubet mergi geminos, ſcelus vnda refugit
In ſicca pueri deſtituuntur humo
Lacte quis infantes neſcit creuiſſe ferino?
Et picum expoſitis ſaepe tuliſſe cibos?

Hi autem pueri Romulus & Remus, vt quidam ſcribunt, ideo appellati ſunt, quod lupae mamma nutriti ſint, quam rumen antiqui dicebant, Graece quoque ruma dicitur, a qua Romum primum deinde blandiẽdi cauſſa Romulum dictum, quod paruulus & lactens vberibuſque lupinis inhians, cum fratre ſit inuentus. Alij a romula arbore, id eſt ficu, ſub qua quũ expoſiti fuiſſent inuenti ſunt, cum lupa praebente infantibus rumen, id eſt vberem, quae arbor ideo ruminalis dicta eſt, vel quod aeſtate ſub ea pecora frigora captantia, herbaſque vellentia ruminabant, vel a rumine, id

eſt mamma,quod ſub ea pueri Romulus & Remus lupae rumina ſugebant.vnde Ouidius 11.Faſtorum

Arbor erat,remanent veſtigia,quaeque vocatur
Romula,nunc ficus: rumina ficus erat

Adulti autem inter paſtores, ob quotidiana certamina,vires & pernicitatem auxere.Igitur quum latrones a rapina pecorum vi arcerent, Remus ex improuiſo ab eis captus,regi Amulio offertur, criminique ei datum, quod greges Numitoris infeſtare ſolitus eſſet. Tunc a rege in vltionem Numitori traditur puniendus, qui robore & regia iuuenis adoleſcentia permotus,in ſuſpicionem expoſiti nepotis adducitur;&quũ eum nunc lineamentorum filiae ſimilitudo ,nunc expoſiti tempus anxium teneret, Fauſtulus cum Romulo ſuperuenit, a quo cognita iuuenum origine, validaque inter ipſos coniuratione facta, Amulium obtruncant. Quo occiſo & in regnum reſtituto Numitore, ſequenti eius recuperati regni anno, poſt Troiã captam CDXXXII. Romulum Remumque cupido caepit, in iis locis, vbi expoſiti & educati fuerãt, vrbem cõdere,maxima vicinorum Albanorum,Graecorum, paſtorum,& latronum multitudine, ad eos in dies confluente. Quod vbi ex ſententia ceſsiſſet, ne aliqua de principatu inter fratres contentio ſuboriretur,iureiurando cõueniunt,vt is vrbi praeeſſet, eique nomen imponeret,cui in augurio plures aues apparuiſſent. ſex prius viſae Remo in Auentino auguranti vultures, ſed paulo poſt XII.apparuere Romulo in Palatino auguria captanti; quum vtraque multitudo augurium ex ſua parte traheret, vtraque regem ſuum conſalutauit; tempore illi praecepti augurij, hi vero numero auium maiore regnum trahentes. Tunc poſt

altercationem

altercationem ad foedum (vt ſolet)certamen verſi, ibi in turba ictus Remus concidit. Licet vulgatior fama ſit,Remum ideo extinctum, quod nouos contra fratris edictum tranſilire muros auſus fuiſſet. Quare ſolus imperio potitus Romulus ;conditaque vrbs conditoris ſuperſtitis nomine appellata eſt, a qua & Romanis nomen quoque inditum. Romam autem & nō Romulam idcirco vrbem Romulus nominauit,vt ampliore vocabuli ſignificatu proſperiora patriae ſuae ominaretur.

Alterum quoque vrbs nomen proprium habuit,vt Plinius & Solinus ſcripſerunt, quod publicari vetitū eſt: quando quidem quo minus id enuntiaretur, caerimoniarum arcana ſanxerunt; vt hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod optima atque ſalutari fide abolitum,atque contra interdictum euulgare id auſus foret,ob meritum profanae vocis poenas luiſſe.Inter antiquiſsimas ſane religiones ſacellum colitur diuae Angeronae,ob hoc maxime ſilentium inſtitutum,cui ſacrificatur in Curia ante diem XII.Kal.Ianuarij.Haec eſt diua praeſul ſilentij, quae ſimulachrum ore obligato obſignatoque habet.Hos igitur gemellos ita genitos, hac ratione educatos, Vrbem Romam condidiſſe, Dioclis Peparethij, qui primus litteris Graecis vrbis originem expoſuit, L. Cincij, Q.Fabij Pictoris, Eratoſthenis, Polybij Megalopolitani, M. Catonis, Q.Lutatij Catuli, Cornelij Nepotis, L. Taruntij Firmani,M.Varronis,Pomponij Attici,M. Tullij, Dionyſij Halicarnaſſei, T.Liuij, C. Solini,Plutarchi,Sex. Pompeij, Eutropij, & aliorum veterum grauiſsimorum ſcriptorum teſtimoniis ſatis confirmatum eſſe exiſtimo.

De anno, & die quo Vrbs condita eſt

Sicut variae ſunt veterum ſcriptorum de iis qui vrbem condiderunt, & de Romulo ipſo ſententiae, ita etiam diuerſae ſunt opiniones de anno in quo condita fuerit. Quas quum iuxta inſtituti mei rationem omnes prius enumrauero, poſtea eam quae mihi vera, vel verae proximior videbitur, accurate breuiterque exponam

Timaeus Siculus, vt ab iis qui communi aliorum ſententia remotius eam conditam fuiſſe ſcripſerunt, incipiam; neſcio qua ductus ratione, vrbem ipſam a Romulo aedificatam retulit, eodem fere tempore quo a Tyriis Carthago in Africa, octauo & trigeſimo ante primam olympiadem anno

L. Cincius vir ſenatorius, anno quarto duodecimae olympiadis

Q. Fabius Pictor rerum Romanarum grauiſsimus, & antiquiſsimus ſcriptor, anno primo octauae olympiadis

Polybius Megalopolitanus, & Diodorus Siculus, olympiadis ſeptimae anno ſecundo

Apollodorus, Q. Lutatius Catulus, C. Cornelius Nepos, Eratoſthenes, M. Porcius Cato, Dionyſius Halicarnaſſeus, & Theophilus Antiochenus, olympiadis ſeptimae anno primo

M. Verrius Flaccus auctor tabularum Capitolinarū, T. Liuius, C. Iulius Solinus, Clemens Alexandrinus, & alij olympiadis ſextae anno quarto

L. Taruntius Firmanus, M. Terentius Varro. T. Pōponius Atticus, M. Tullius Cicero, Auguſtus Cae-

ſar, C. Velleius Paterculus, Ti.Claudius Caeſar Auguſtus,C. Plinius Secundus,Plutarchus Chaeroneus, Domitianus Caeſar Auguſtus, P.Cornelius Tacitus, Caſsius Dio, A. Gellius, L.Septimius Seuerus Auguſtus,Cenſorinus,M.Iulius Philippus Auguſtus,Euſebius Pamphili Caeſarienſis, Eutropius, Paulus Oroſius, Paullus Diaconus Longobardus,& poſt C.Caeſaris dictatoris tempora communis populi Romani ſententia, quam nos quoque ſequimur, olympiadis ſextae anno tertio conditam vrbem volunt. Illud autẽ non ignorandum,quod etiam in commentariis in Faſtos explicaui, me annorum olympicorum initium a ſolſtitio aeſtiuo, circa Kal.Iulias ordiri. Qua ratione fit,vt quum dicitur vrbem tertio,vel quarto anno ſextae,aut primo vel ſecundo ſeptimae olympiadum,cõditam,id intelligi debeat circa finem illius anni olympici, hoc eſt XI Kal.Maij. Anni enim ſequentis principium proximo ſolſtitio futurum erat. Primumque vrbis conditae annum ,ſi tertio ſextae olympiadis cõſtructam aſſeuerauerimus, cõcurrere fere totum cum quarto eiuſdem ſextae olympiadis anno, duobus mẽſibus,& aliquot diebus exceptis, qui ſunt extremi anni olympici tertij eiuſdem olympiadis in quo aedificatam vrbem credimus:ſic quoque dicendum de ceteris annis olympicis, quibus vrbs condita ſecundum ſcriptorum varias opiniones dicitur

Quibus vero rationibus perſuaſi ſinguli harum de vrbe condita opinionum auctores ſententias ſuas cõfirmauerint , ſuperuacaneum hoc loco eſſe exiſtimo demonſtrare, tum quod hoc alterius ſit negocij ſpeculari, tum etiam quod id accurate ſane a me factũ eſt in iis cõmentariis,quos in Faſtos cõſulares conſcripſi

Dies autem quo vrbis fundamenta iacta a Romulo fuerunt, fuit XI. Kal. Maij. Qui Parilia vel Palilia appellabatur. Haec autem erant Pales paſtorum deae feſta, quae a paſtoribus X I Kal. Maij in agris celebrabantur, ad lupos arcendos, morboſque a pecore pellendos, ſeu pro partu pecorum, vnde & Parilia dicta. De hac re Propertius libro I I I I

Vrbi feſtus erat dixere Palilia patres
Hic primus coepit moenibus eſſe dies

Ouidius quoque III. Faſtorum ait

Apta dies legitur qua moenia ſignat aratro
Sacra Pales aderat, inde mouetur opus

Idem confirmant M. Tullius, Solinus, Plutarchus, & alij. Palilia autem celebrari ſolita fuiſſe XI. Kal. Maij habetur ex antiquis marmoreis Romanis Kalendariis, iiſdemque quos citaui auctoribus

De primis Vrbis moenibus, & ijs qui pomerium protulerunt, Vſque ad Auguſtum Caeſarem

Quum de conditore vrbis Romulo, & tempore quo condita eſt, iam verba fecerim, rem non inutilem antiquitatum Romanarum ſtudioſis me facturũ exiſtimo, ſi quae quinto ante anno de iis qui populi Romani pomerium protulerunt, item de muris, portis, viis, collibusq; Romanis edidi, hic ſubiicerem. Quod & ſi ab inſtituto meo paululũ abhorreat, quippe quod breuiſsime omnia deſcribere deinceps mihi propoſuerim; tamen hac tantum in re minime lectorem fallere veritus ſum, quum non dubitem, me non parum commodi ei hoc vno commentariolo eſſe allaturum; ſimulque aliquod ſpecimen daturum, qualis

ſuturus ſit commentarius, quem in vniuerſum hoc opus adorno. Porro autem quum in hoc libello, de iis qui pomerium protulerunt, ſim diſputaturus, neceſſarium eſſe primo arbitror, quid pomerium apud veteres fuerit demonſtrare; poſtea vero reliqua de quibus diſſerere inſtitui, perſequi. Pomerium itaque locus erat, tam intra, quam extra vrbis murum, quem antiqui in condendis vrbibus augurato conſecrabant, neque in eo vllum fieri aedificium patiebantur. Dictum eſt autem pomerium, vt auctor eſt Varro libro IIII. de lingua Latina, quaſi poſt merium, nam quem antiqui merum dicebant, nos murum dicimus. Vnde ita nonnulli apud Virgilium legunt libro X

Atque ipſis proelia miſcent
Aggeribus merorum. Varro autem ſic: *oppida condebant in Latio, Etruſco ritu multa, id eſt, iunctis bubus tauro, & vacca interiore aratro circumagebant ſulcum. Hoc faciebant religionis cauſſa die auſpicato, vt foſſa & muro eſſent munita. Terram vnde excalpſerant, foſſam vocabant; & introrſum factum murum. Poſtea quod fiebat orbis, vrbs. Principiũ, quod erat poſt murum, pomerium dictum; eiuſque ambitu auſpicia vrbana finiuntur. Cippi pomerij ſtant circum Romam. Quare & oppida, quae prius erant circumducta aratro, ab orbe, & vrbe vrbes: & ideo coloniae noſtrae omnes in litteris antiquis ſcribuntur vrbes; quod item cõditae vt Roma; & ideo coloniae vt vrbes conduntur, quod intra pomerium ponuntur.* Liuius quoque libro primo de Ser. Tullio loquens: *Aggere* (inquit) *foſſis, & muro circundat vrbem. Item pomeriu profert. Pomerium, verbi vim ſolam intuentes, poſt merium interpretantur eſſe. Eſt autem magis circa moenium locus, quem in condẽdis vrbibus quondam Etruſci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis inaugurato conſe-*

crabant, vt neque interiore parte aedificia moenibus cōtinuarentur, quae nunc vulgo etiam coniungunt, & extrinſecus puri aliquid ab humano cultu pateret ſoli. Hoc ſpacium quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod poſt murum eſt, quam quod murus poſt id, pomerium Romani appellarunt. Et in vrbis incremento ſemper quantum moenia proceſſura erant, tantum termini ij conſecrati proferebantur. Ita vt pomerium proferre nihil aliud ſit, quam ampliare moenia vrbis. Augures autem populi Romani, vt eſt apud M. Meſſallam in libro quem de auſpiciis ſcriptū reliquit; Pomerium ſic definierunt: *Pomerium eſt locus intra agrum effatum, per totius vrbis circuitum, pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finē vrbani auſpicij.* Sex. Pompeius libro XIIII. *Pomerium* (inquit) *vbi pōtifices auſpicabantur, dictum eſt quaſi pomurum, id eſt proximum muro.* Alij pomerium quaſi poſt moenium interpretātur, quod poſt moenia locatum ſit. Is qui primo vrbem condebat, pomerium etiam vrbi addere ſolebat, vt Romulus qui vrbi nouae a ſe figura quadrata cū tribus portis conditae, pomerium more Etruſco addidit, vt auctores ſunt Dionyſius, Solinus, Plinius, & Plutarchus. Cuius tamē pomerium, quo ambitu, quibuſue terminis clauderetur, varie auctores prodidere. Gellius Romuli antiquiſsimum pomerium tantum Palatij montis radicibus terminatum fuiſſe ſcribit. Liuius quoque libro primo: *Palatinum* (inquit) *Romulus primum, in quo ipſe educatus erat, muniit.* Horum ſententias confirmat Cornelius Tacitus libro XII. Qui etiā Capitolium forique Romani partem a T. Tatio Sabinorum rege vrbi addita his verbis docet: *Sed initium condendi, & quod pomerium Romulus poſuerit noſcere haud abſurdum reor. Igitur a foro Boario, vbi aereum tauri ſimula-*

chrum aſpicimus, quia id genus animalium aratro ſubditur, ſulcus deſignandi oppidi coeptus, vt magnam Herculis aram complecteretur. Inde certis ſpacijs interiecti lapides, per imma montis Palatini ad aram Conſi, mox ad Curias veteres, tum ad ſacellum Larum; Forum enim Romanum, & Capitolium non a Romulo, ſed a T. Tatio additum vrbi creditur. Quibus verbis coniicio T. Tatium, poſteaquam aequo iure in regnum a Romulo adſcitus eſt, Sabinique poſt foedus raptarum precibus cum Romanis initum in ciuitatem recepti ſunt, ambitum murorum vrbis vna addita porta, vt quattuor eſſent, hoc modo ampliaſſe. Capitolij primum eam partem quae nunc nouam vrbem, & Pantheum aſpicit, vbi extat ſtatua equeſtris M. Aurelij imperatoris, muro circũdedit, deinde ductis moenibus a rupe Tarpeia, vltimaque Capitolij parte, vbi paulo ante noxij plecti ſolebãt, in occaſum ad viam qua itur ad circi maximi partem extremam Tiberim verſus, ſe extendit. Inde ad aliam circi maximi nouiſsimam partem verſus Septizonium retorquens, mox in orientalem partem parum vltra Titi amphitheatrũ ſe conuertit, hincque verſus Septentrionem paulo vltra viam ſacram vſque ad Neruae forum reuerſus eſt, poſtremo paruo tractu flectens ipſum murum cum altera Capitolij parte coniunxit: atque hac ratione Palatium primo, mox Capitolium vrbi addidit. Huic autem antiqui pomerij deſcriptioni, & ſi eam ex optimis grauiſsimiſque ſcriptoribus acceperim, Dionyſius tamen, Liuius ipſe, Plutarchus, Strabo, & plerique alij nobiliſsimi rerũ Romanarum auctores repugnare videntur. Liuius enim, Dionyſius, & Plutarchus in Romuli vita ante Sabinorum, atque T. Tatij in vrbem aduentum, Capitolium a Romulo mu-

nitum fuiſſe ſcribunt , arce Romana ibidem locata, quam quum Tarpeiae proditione poſtea Sabini cepiſſent , ex eo loco nunquam a Romanis pelli potuere. Strabo quoque ait: *Priſci namque Capitolium, & Palatium, collemque Quirinalem ſic muniere muris, vt venientibus aliunde exteris facilis foret aſcenſus , adeo vt T. Tatius primo aduentans incurſu, locorum potitus ſit, quum raptarum virginum vlciſceretur iniuriam.* Dionyſius quoque libri II. initio, Romulum Palatium & Capitolium muris & foſsa communiſse ſcribit, ante T. Tatij aduentum, & poſt eius in vrbem receptum: *Romulus (inquit) & Tatius vrbem ſtatim maiorem effecere, duos ei colles alios adiicie͂tes, Quirinum & Coelium; ſeparanteſue habitationem , alter ab altero, in propriis locis vtrique vitam agebant. Romulus quidem Palatium occupans & montem Coelium , Palatio propinquum; Tatius vero Capitolium, quod ab initio ceperat, & Quirinalem collem.*

Si igitur iuxta horum hiſtoricorum ſententias, Capitolium , & Quirinalis ante Tatij aduentum muniti fuerunt , neceſſe eſt, vt eos non niſi a Romulo munitos fuiſſe dicamus. Non ergo Romulus tantum Palatium tenuiſſe videtur. Quas controuerſias , vna hac reſponſione tolli poſſe exiſtimo. Dicerem enim Romulum quidem quum vrbem conderet , tantum Palatium muniiſſe, idque ſolum primo pomerio clauſiſſe, verum ne qua vis externa vrbem adoriri poſſet , atque finitimi colles, hoſtium aliquando arces eſſent , ex quibus Romam vexarent , non quod iis locis indigeret , perinde ac etiam Ancus Marcius rex de Ianiculo fecit, Capitolium primo , mox Quirinalem & Coelium colles, qui vrbi erant proximiores , & ex quibus vrbs ipſa magis oppugnari poterat, foſſa ſiue aggere,

aut muro firmaſſe, praeſidioque locato tanquam arces muniiſſe, quum nihilominus extra vrbis ipſius moenia, pomeriumque eſſent. Quod etiam idẽ Strabo affirmare videtur. Qui colles vrbi vicinos ideo munitos fuiſſe ſcribit, ne hoſtes eis occupatis, caſtelliſque factis, ciuitati negotium facerent. Illud adde, quod quum arcem Tarpeiam captam a Sabinis ſcribant, non tamen vrbem ipſam captam fuiſſe dicunt, ſed Romanos (inquit) cum Sabinis poſt arcem Tarpeiam occupatam pugnantes, hoſtes vſque ad portam Palatij fugarunt, quae vrbis tunc erat. Eos poſtremo colles, extra vrbis pomerium, quamquam munitos, fuiſſe, exemplo eſſe poteſt Auentinus mons, qui quũ totus habitaretur, atque ab Auguſto vna ex XIIII. regionibus, quibus vrbem diuiſit, factus eſſet, tamen vſque ad Ti. Claudij imperatoris tempora, a quo primum intra vrbẽ locatus eſt, extra vrbis pomeriũ fuit. Palatino igitur colli, in quo primum a Romulo vrbs condita eſt, T. Tatius Sabinorum rex Capitolium, forumque Romanum addidit, & auctis moenibus intra vrbis pomerium incluſit. Quod non obſcure etiam Liuius innuere videtur, qui Palatium tantum a Romulo munitum ſcribit, & quum in vrbis ampliatione poſt Romulum, quid vnoquoque tempore, & a quo rege additum fuerit enumerat, nullam de Capitolio facit mentionem. Porro autem ſi duo illi colles Quirinalis & Coelius ſub Romulo vrbis pomerio cluſi eſſent, ſibi ipſis repugnarent iidem ſcriptores, qui eos ſequentibus regibus poſtea additos fuiſſe ſcribunt. Nec vlla ratione veriſimile videri poteſt, paſtores, aduenas, homineſque inopes, rebus adhuc anguſtis tantum campum, in tanta hominum paucitate, intra vr-

bis muros complexos, quum Plutarchus tantum mille domus, Dionyſius vero non niſi tria millia peditũ, trecentoſque equites veterem Romam habuiſſe ſcribant. Vrbis autem pomeriũ pro incremẽtis reipublicae poſtea ſaepius prolatũ eſt, multique colles additi.

Ius autem proferendi pomerij habebat, qui rẽpublicam agris de hoſtibus captis auxerat. Tacitus lib. XII. *Mox pro fortuna* (inquit) *pomerium auctum*. Idem refert in Aureliani imp. vita Fl. Vopiſcus. Poſt Romulum (inquit libro II. Dionyſius) *adaucto vrbis ambitu Quirinalem collem Numa rex vrbi addidit, eouſque enim muris ſeptus non fuerat.* Eum autem primo munitum a Romulo ſcribit Strabo; mox a T. Tatio idem Dionyſius, quem nunc contra omnium auctorum ſententiam ſcribit a Numa pomerio incluſũ fuiſſe, quũ alij id vel Romulo ipſi, vel T. Tatio, vel quid verius eſt, Ser. Tullio adſcribunt. Tantam autem inter auctores varietatem, hinc ortam exiſtimo, quod aliqui reges primi adiecerint aut habitarint, reliqui aedificiis aliiſue reb. ornarint, aut auxerint; vel pars ab vno, reliquũ ab altero additum forte fuerit. Tertius a Romulo, Albanis victis, Alba euerſa, ipſiſque in ciuitatem adſcitis, addito vrbi Coelio monte, quem Romulus primo munierat, pomerium protulit Tullus Hoſtilius rex Romanorum tertius; vnde Liuius libro primo: *Roma interim creſcit Albae ruinis, duplicatur ciuium numerus, Coelius additur vrbi mons: & quo frequentius habitaretur, eandem ſedem Tullus regiam cepit, ibique deinde habitauit.* Et Dionyſius lib. III. *At ne vllus ſine domicilio eſſet, eum collẽ qui Coelius dicitur, muro communiens, vrbi addidit, vbi quidem quicunque erant ſine laribus Romani, ex eo loco ſortiti quod ſatis eſſet, ſibi aedes conſtruerent, ipſo quoque in eodem*

colle habitante. Eutropius idem confirmat, & Plinius in libello de viris illuſtribus. Hunc porro montem vrbi adiectum fuiſſe ab Anco Marcio, non a Tullo Hoſtilio ſcribit Strabo. *Ancus* (inquit) *etiam Marcius montẽ Coelium, & Auentinum, & iacentem inter hos campum aſſumens inuicẽ diſiũctos & ab aliis ante muro cinctis aedificiis, vrgente neceſſitate prioribus copulauit: colles enim adeo munitos extra muros illis permittere, qui incumbentia ſuperne caſtella cuperent, nequaquam recte ſe habebat: totum etiã explere circuitum vſque in Quirinalem minime valuit. quem quidem locorum defectum Seruius redarguit, nam ſuppleuit ipſe adiecto Eſquilino & Viminali.* Cor. vero Tacitus; eum a Tarquinio Priſco additum fuiſse innuit: quum ait libro IIII. *Eum montem Coelium fuiſſe dictum a Coele Vibenna, qui dux gentis Etruſcae, quum auxilium appellatum ductauiſſet, ſedem eam acceperat, a Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit. nam ſcriptores in eo diſſentiunt; cetera non ambigua ſunt, magnas eas copias per plana etiam ac foro propinqua loca habitauiſſe: vnde vicum Tuſcum e vocabulo aduenarum dictum.* Quartus Ancus Marcius rex, vt auctores ſunt libro III. Dionyſius, & libro primo Liuius, Strabo libro V. Plinius de viris illuſtribus, & Eutropius, morem regum priorum ſequutus, qui rem Romanam auxerant, hoſtibus in ciuitatem accipiendis, Politorio vrbe Latinorũ vi capta, victorum multitudinem omnem Romam traduxit. Et quum circa Palatium ſedem veteres Romani, Sabini Capitolium, Quirinalem, atque arcem; Coelium vero montem Albani impleſſent; Auentinum montem nouae Latinorum multitudini datum. Additi eidem haud ita multo poſt, Tellene Ficanaque captis, noui ciues: & paulo poſt: *Ad vltimum omnibus copiis connixus Ancus acie*

primum vicit; inde ingenti praeda potitus, Romam rediit. Tū quoque multis millibus Latinorum in ciuitatem acceptis, quibus vt iungeretur Palatio Auentinus, ad Murciae data ſedes. Ianiculum quoque adiectum vrbi, non inopia loci, ſed ne quando ea arx hoſtium eſſet. Id non muro ſolum, ſed etiam ob itineris commoditatem, ponte ſublicio tum primum in Tiberi facto coniungi vrbi placuit. Et Strabo: *Ancus Marcius montes Coelium, & Auentinum, & iacentem inter hos campum vrbi coniunxit.* Plinius de viris illuſtribus: *Auentinum & Ianiculum montes vrbi addidit. Noua moenia oppido circundedit.* Quod autem hi ſcriptores dicunt: Ancum Auentinum nouae multitudini conceſſiſſe, non propterea eum intra pomerium recepiſſe ſignificant. Multa enim erant loca (vt inquit Dionyſius) circum vrbem extra moenia, proximis collibus & vallibus habitata, & praeſertim Auentinus. Quem extra vrbis pomerium quoque fuiſſe refert. Liuius itē libro XLI. *Aediles* (inquit) *extra portam Trigeminam in Auentinum porticum ſilice ſtrauerunt. Gellius quoque libro XIIII. hoc idem docet quum ait: Dein autem quaeſitum eſt, diuque in quaeſtione fuit, quam ob cauſſam, ex ſeptem vrbis montibus, quum ceteri ſex intra pomeriū ſint, Auentinus ſolus, quae pars non longinqua, nec infrequens eſt, extra pomerium ſit. Huius rei M. Meſſalla augur aliquot cauſſas videri ſcripſit, ſed praeter eas omnes, ipſe vnam probat; quod in eo monte Remus vrbis condēdae gratia auſpicauerit, auesque irritas habuerit, ſuperatuſque in auſpicio a Romulo ſit. Idcirco* (inquit) *omnes qui pomerium protulerunt, montem iſtum excluſerunt, quaſi auibus obſcoenis ominoſum.* Dionyſius quoque libro III. *Primum quidem Ancus Marcius non paruam vrbi partem addidit, cingens muro eum collem, qui Auentinus dicitur. Eſt enim mons modice editus, & in*

orbem ſtadia fere XVIII. ambiens, qui tunc ingenti ſilua omnis generis arborum plenus erat, tum vero plurima ac pulchra lauro, a qua locus quidam eius a Romanis Lauretum dicitur. Segregabatur autem a Palatio, circa quem vrbs prima condita eſt, profunda & anguſta valle. Et paulo poſt: *Hunc igitur collem videns futurum aliquando propugnaculum vrbis, ſi quis ſuperueniret ex inſperato exercitus; muro foſſaque cõmuniuit; & traductos ex Tellene & Politorio, aliiſque vrbibus quas ceperat, ibi collocauit.* Quae tametſi dicat Dionyſius, eum tamen non pomerio vrbis incluſiſſe ſcribit. Vnde Strabo: *Ne colles* (inquit) *adeo munitos extra muros hoſtibus permitteret, qui incumbentia ſuperne caſtella deſiderarent. &c.* Ipſum enim clauſiſſe collem illum ea puto cauſſa, quo multitudo, quam in ipſum capta Politorio traduxerat, ab hoſtili incurſione eſset tuta, nõ vt obſeruaretur intra pomerij fines, aut vrbis terminus eſset. Et idcirco Dionyſius non dixit *vrbi addidit*, ſed *muro cinxit.* Quum enim eſset malis auſpiciis ominoſus, neque intra vrbem receptus fuit, neque totus habitabatur, ita vt M. Valerio Maximo, & Sp. Virginio Coelimontano Cos. anno vrbis CCXCVI. adhuc publicus, & ſiluarum plenus eſset, vt prodit idẽ Dionyſius. Quamuis autem Ancus Auentinum extra pomerium eſse voluerit, illud tamen Ianiculo & Tranſtiberina regione vrbi adiunctis, quartus a Romulo protulit. Dionyſius: *Muniuit item muro eum quem Ianiculum vocant montem editum, Tranſtiberim poſitum, praeſidiumque idoneum ei impoſuit, pontemque ligneum ſuper amnem fecit.* Quod confirmant Plinius, & Eutropius. Vrbem quoque in planioribus locis maxima & ingenti foſſa muniuit, quae quod plebis Romanae manibus facta eſset, Quiritium foſſa appellata eſt, vt ſcribit

Sex. Pompeius quum ait: *Quiritium foſſae dicuntur, quibus Ancus Marcius Vrbem circumdedit, quas ſecundū oſtium Tiberis poſuit, quo etiam Oſtiam: & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.* Et Liuius: *Quiritium quoque foſſa haud paruum munimentum a planioribus aditu locis, Anci regis opus eſt.*

L. autem Tarquinius Priſcus rex quamuis perduellibus victis, multoque agro de hoſtibus capto imperium populi Romani propagauerit, pomerium tamē vetere contentus non auxit. Qui quum extremo imperij ſui tempore vrbem amplioribus muris dilatare coepiſset, ſaxis magnis ad regulam formatis adductis, prius enim ruderibus vilibuſque ſtructuris aedificati fuerant, mortuus eſt. Quare eius ſucceſsor Ser. Tullius rex ſextus, quintus a Romulo pomerium protulit, Vrbiſque muros a Tarquinio inchoatos perfecit, vt auctores ſunt Dionyſius libro IIII. Liuius libro primo, & libro decimotertio Gellius, Plinius de viris illuſtribus, & Eutropius. Liuius enim, *Muro* (inquit) *Priſcus lapideo circundare Vrbem parabat, quum Sabinum bellum coeptis interuenit.* Et paulo poſt: *Pax deinde facta. Maiore inde animo pacis opera inchoata, quam quanta molle geſſerat bella, vt non quietior populus domi eſſet, quam militiae fuiſſet, nam & muro lapideo, cuius exordium operis bello Sabino turbatum erat, Vrbem qua nondum munierat, cingere parat.* Quod opus tamen eum non perfeciſſe refert. Quum autem Seruij geſta deſcribit. *Ad eam* (inquit) *multitudinem Vrbs quoque amplificanda viſa eſt. Addidit igitur Seruius duos colles, Quirinalem, Viminalemque. inde deinceps auget Eſquilias, ibique ipſe, vt loco dignitas fieret, habitat; aggere, foſsis, & muro circundat Vrbem.* Item pomerium profert &c. Dionyſius autem.

& Strabo duos tantum colles a rege Ser. Tullio additos fuiſſe ſcribunt, Viminalem videlicet, & Eſquilias. quippe quod Quirinalem alter a Numa, a Romulo alter adiectum exiſtimauerunt. Quod Liuio, Tacito, Eutropio, & aliis antiquis ſcriptoribus, quorum ego ſententias ſequor, repugnare videtur. Quam contradictionem etiam hac ratione tolli poſſe exiſtimo; ſi dicamus Numam partem Quirinalis Capitolio olim adiunctam, quam poſtea Traianus imp. vt forum exaedificaret, complanauit, Ser. vero Tullium reliquum montis quod ſupererat, pomerio cluſiſſe. Dionyſius: *Tullius vrbi duos colles addidit, Viminalem, & Eſquilinum, quorum vterque vrbis habet magnitudinem, diuiſitque eos iis qui ſine laribus Romani eſſent, ad aedes in his conſtruẽdas: vbi ipſe ſibi quoque habitationem fecit in illuſtri Eſquiliarum loco.* Idem prodit & Strabo lib. V. Plinius autem, & Eutropius Liuij ſententiam ſequuntur, qui tres colles ab eo vrbi additos ſcribunt, Quirinalem, Viminalem, & Eſquilias; adduntque aggeres, foſſaſque feciſſe. Muros autem a Tarquinio Priſco inchoatos, ab ipſo vero perfectos ex ingenti quadrato ſaxo ad regulã formato, Gabino, Albano, Tiburtino, & Praeneſtino firmiſsimis, ignique imperuiis fuiſſe conſtat. Muro autem lapideo ſex colles complexus, primus in quattuor tribus vrbanas vrbem diuiſit, Palatinam, Suburanam, Eſquilinam, & Collinam: de quibus latius paulo poſt verba faciam. L. vero Tarquinius Superbus rex VII. Latinorum, ceterorumque hoſtium incurſiones, quibus vrbs ipſa vexari poterat, veritus, vrbem ab oriente ingẽti aggere muniit. De quo Plinius libro III. cap. V. *Clauditur* (inquit) *vrbs ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili: namque eũ*

muris aequauit, qua maxime patebat aditu plano; cetera munita erant praecelſis muris, aut abruptis montibus, niſi quod expatiantia tecta multos addidere orbes in prima regione. Adhuc ij aggeres paruum vltra Diocletiani thermas viſuntur, ab eo loco vſque ad arcũ Gallieni fere porrecti. De hoc quoque aggere Strabo: *Quem quidem* (inquit) *locorum defectum Seruius redarguit, nam ſuppleuit ipſe adiecto Eſquilino colle, & Viminali. ea vero loca aduentantibus hoſtibus facile capi poterant, quocirca profundiore exterius ducta foſſa, & accepto ſolo ſtadiorum ſex, aggerem porrexerunt ſuper foſſae ſupercilio interiore, murumque cum turribus e Collina porta vſque ad Eſquilinam impoſuerunt: in aggere autem medio tertia eſt porta eiuſdem nominis cum colle Viminali.* Haec autem foſſa cuius Strabo meminit, forte eſt ea quam Liuius Quiritium appellat, ab Anco facta; vt ſcribit Sex. Pompeius. Ambitum autem vrbis ea aetate hunc fuiſſe exiſtimo. Muri haud longe a ponte, qui nunc dicitur Xyſtus, verſus Farneſiorum palatium inchoabant, ex aduerſo murorum ab Anco Marcio rege in Tranſtiberina regione ſtructorum, & portae, quae nunc Septimiana dicitur, qui per mediam vrbem planam circa campos Florae Agonalemque, & Pantheum vſque ad Quirinalis radices, ea parte in qua cardinalis Carpenſis horti ſunt collocati, protendebantur; gyrabantque paulo vltra thermas Diocletiani, & circa baſilicam S. Mariae maioris ſecundum ipſos Tarquinij aggeres, prope arcum Gallieni, aediculam S. Matthaei, & baſilicam Lateranenſem, hinc per dorſum Coelij montis paulo vltra formas aquae Claudiae, prope templum S. Stephani in Coelio monte, & S. Mariae in nauicula, Piſcinam publicam, thermaſque Antoninianas, vſque ad circum

maximum

maximum ducebantur:eorumque finis erat haud lõge vltra pontem Sublicium, e regione murorum Trãſtiberim,qua naualia ſunt,poſitorum.Trãſtiberinae vero regionis moenia ab Anco Martio condita adhuc viſuntur, quae etſi ſaepius reſtituta eſſe credẽdum ſit, pululum tamen ab antiquis ſedibus mutata fuiſſe cõſtat.Atque hic, vel non multo diuerſus fuit vrbis ambitus extremis regum,& primis reip.tẽporibus. Quibus portae vrbis Romuli, quas tres, vel vt aliis placet, quattuor fuiſſe conſtat, paulatim cum vſu & nomen amiſerunt antiquum, vna Carmentali excepta,quae diutius veteris nomen obtinuit. Poſt Ser.vero Tulliũ regem,vſque ad Sullae Felicis dictatoris tempora pomerium amplius prolatum fuiſſe Dionyſius negat: *Poſt Seruium* (inquit) *Tullium vrbis ambitus non proceßit, numine (vt aiunt) prohibente, ſed ſunt omnia circa vrbem habitata loca, multa ea & magna expoſita facillimaque, vt aduenientibus hoſtibus praedae eſſent obnoxia. Quod ſi quis haec ſpectans voluerit vrbis magnitudinem exquirere, is errare cogetur, nec vllum ſignum certum quo dignoſcatur habebit, quouſque ſit haec vrbs progreſſa, aut vnde eſſe non amplius vrbs incipiat, ita vrbi contexta eſt regio, praebetque ſpectantibus opinionem extẽſae in infinitum vrbis. Si vero muro vix perſcrutabili propter aedes complectentes eum vndique, veſtigia autem quaedam locis multis ſeruanti ſtructurae veteris, metiri idem eam velit, Athenarum vrbis circuitu non multo maior eſt vrbis ambitus.* A Gallis autem Senonibus vrbe capta, atque incenſa, quum Galli caeſi fuiſſent, muri eius Capitoliumque lapide quadrato refecti ſunt,ita tamen vt pomerium nunquam ampliatum ſit,quamuis & numero ciuium, & ambitu valde creuiſſet. L. autem Cornelius Sulla Felix bellis ciuilibus

victor, & lege Valeria dictator factus reipubli cae cõſtituendae cauſſa, Mithradate potentiſsimo Ponti rege victo, multiſque Aſiae & Graeciae populis bello domitis, factione Mariana ad internicionem vſque caeſa, primus poſt Ser. Tullium vrbis pomeriũ protulit, vt Seneca, Cornelius Tacitus, & A. Gellius prodidere. Tacitus enim libro XII. *Nec tamẽ duces Romani* (inquit) *quamquam magnis nationibus ſubactis, ius proferendi pomerij vſurparunt, niſi L. Sulla, & diuus Auguſtus regum in eo ambitio, & gloria valde vulgata.* Ceterum omnes qui poſt Sullam vrbis muros, vel ampliauerunt, vel reſtituere curarunt, eos deinceps lateritios feciſſe exiſtimo. neque enim facile lapides quadrati in hoc murorum circuitu lateritio videri poſſunt, qui vel ex antiquis ſunt, vel ex eorum reliquiis fabricati. Iuliũ vero Caeſarem dictatorem, poſt Sullam pomerium protuliſſe auctores ſunt Dio, & Gellius. Qui libro XIII. capite XIIII. ait: *Neque id Ser. Tullius rex* (de Auẽtino loquitur) *neque Sulla, qui proferendi pomerij titulum quaeſiuit, neque poſtea diuus Iulius, quum pomerium proferret, intra effatos vrbis fines incluſerunt.* Apud Ciceronẽ quoque libro XIII. epiſtolarum ad Atticum legitur, ſub Caeſare dictatore ampliandi pomerij mentionem factam. *De vrbe* (inquit) *agenda, quid ſit promulgatum, nõ intellexi, id ſane ſcire velim.* Et paulo poſt in alia tamẽ eiuſdem libri epiſtola ait: *Sed caſu ſermo a Capitone de vrbe augenda a ponte Miluio, Tiberim duci ſecundum montes Vaticanos, campum Martium coaedificari, illum autem campum Vaticanum fieri quaſi Martium campum.* Quem extra vrbem fuiſſe eo tempore conſtat, vt oſtẽdunt etiam Appiani verba qui ait: *Sullam vlterius progreſſum in campo Martio exercitum ante vrbis portas ſtatuiſſe.* Satis autem liquet, antiquos quum vellẽt vrbis moenia, quae Col-

linam non excedebant portam, ad Miluium pontem vſque perducere, ab haruſpicibus prohibitos fuiſſe, quod in vrbe comitia facere, vel milites legere, non licebat. Martium autem campum Aureliani imp. temporibus vrbi additum fuiſſe exiſtimo, praeſertim quũ ſub Seuero imperatore, vt eſt apud Herodianum, adhuc extra vrbem fuerit. Aurelianus enim pomerium ea vrbis parte protulit. Sed haec paulo poſt. Diuũ vero Auguſtum pomerium protuliſſe docet Cor. Tacitus libro XII. cuius verba ſupra citaui. idem quoque confirmant antiqui lapides, ex iis qui pomerij cippi a Varrone dicuntur, haud procul a Tiberi extra Flaminiam portam inuenti, quorum exempla ſunt haec

C. MARCIVS. L. F. L. N
CENSORINVS
C. ASINIVS. C. F. GALLVS
COS
EX. S. C. TERMIN

item

IMP. CAESAR. DIVI. F
AVGVSTVS
PONTIFEX. MAXIMVS
TRIBVNIC. POTEST. XVII
EX. S. C. TERMINAVIT
R. R. PROXIM. CIP. PED. CLXI

item

C. MARCIVS. L. F. L. N
CENSORINVS. ET. C. ASI
NIVS. C. F. GALLVS
COS
EX. S. C
FIN. POMER. TERMIN

Hos autem conſules Auguſti tempore fuiſſe, Faſti docent conſulares. Quos autem pomerij terminos, ſeu quam vrbis partẽ Sulla primo, deinde Iulius Caeſar, poſtea Auguſtus ampliauerint, incertum: quantũ tamen coniectura conſequi potui; Sullam eam vrbis partem, quae eſt verſus hortos Saluſtianos, portaſque Collinam & Viminalem, ampliaſſe crederem, quum hortos ipſe Saluſtius intra vrbem emerit, qui poſtea dicti ſunt Saluſtiani, quorum locum ſi ad antiquum vrbis pomerium ante Sullam aſpiciatur, extra vrbem fuiſſe conſtat. Iulius autem Caeſar, ſi is modo pomerium protulerit, (ambiguum enim eſt) & Auguſtus eã murorum partem, quae eſt inter portas Collinam & Capenam produxerũt. Liquet enim ante Auguſti obitum, eum murorum ambitum, qui eſt a Collina ad Capenam, adiectum eſſe, idque duabus rationibus collegi: primo quia Tiberius Caeſar poſt Auguſti obitum Romae (vt auctores ſunt Tacitus & Tranquillus) caſtra conſtituit, quibus praetorianae cohortes vagae ante id tempus, & per hoſpitia in vrbe diſperſae, continerentur. Haec autem caſtra prope muros vrbis locata fuiſſe, referũt Plinius libro III. Herodianus VII. & Iulius Capitolinus in Maximi, & Balbini imperatorum vitis. Compertum autem eſt paulo ante hos dies, eum locum quem hactenus ſuperioris aetatis antiquarij ex loco Procopij male intellecto, Viuarium appellauerunt, caſtra praetoria eſſe, vt inferius diſſeram. quae ſi muris vrbis coniuncta erant, eos ad eum locum vbi nunc caſtrum praetorium videtur, protractos fuiſſe neceſſe eſt, vel a Sulla, vel a Iulio, aut Auguſto Caeſaribus; nam ante Sullae tempora moenia vrbis aggerem Tarquinij non excedebant, a quo orien-

tem verſus longo interuallo diſtat caſtrum praetoriũ. Deinde, quum Tranquillus in Auguſti vita dicat, ipſum vrbis ſpacium in XIIII. regiones diuiſiſſe, multaque a Sex. Rufo, & P. Victore in iis libris, quos de regionibus vrbis Romae ſcripſerunt, enumerētur quae Auguſti imperio intra vrbis muros aedificata fuerũt, atque nunc paulo intra hunc murorum ambitum cõtineantur, neceſſe eſt vrbem ipſam, ea parte ante ipſius Auguſti exceſſum ampliatam fuiſſe. Nihil autem accuratius praeterea quod in hac re afferam habeo. Si qui meliora habent, ea prodant, nos interim ad inſtitutum reuertamur

De caſtro praetorio

Quum Auguſtus prouidentiſsimus princeps, ſibi vni imperium populi Romani confirmare ſtuderet, inter cetera multaque tanto imperio ſtabiliendo ſaluberrime excogitauit, nouem quoque militum cohortes vrbis praeſidio, & ad ſui corporis cuſtodiam legit: hae praetorianae appellatae fuerunt. Poſt cuius obitum Ti. Caeſar, vt Tranquillus capite XXXVII. eius vitae ſcribit, *Romae caſtra conſtituit praetoria, quibus ipſae cohortes praetorianae vagae ante id tempus, & per hoſpitia diſperſae continerentur.* Quod etiam libro IIII. hiſtoriae Auguſtae Tacitus refert, quum de praetorij praefecto Seiano loquitur his verbis: *Initium & cauſſa penes Aelium Seianum cohortibus praetoriis praefectum, cuius de potentia ſupra memoraui. Is vim praefecturae modicam antea, intendit, diſperſas per vrbem cohortes, vna in caſtra conducendo, vt ſimul imperia acciperent, numeroque & robore, & viſu inter ſe fiducia ipſis, in ceteros metus crederetur. Prae-*

tendebat laſciuire militē deductum. Si quid ſubitum ingruat, maiore auxilio pariter ſubueniri, & ſeuerius acturos, ſi vallum ſtatuatur procul vrbis illecebris. Vt perfecta ſunt caſtra, inrepere paulatim militares animos, adeundo, appellando, ſimul centuriones, ac tribunos ipſe deligere, &c. Haec autem caſtra prope vrbis muros locata fuiſſe docet Plinius libro III. cap. V. Herodianus libro VII. & Iulius Capitolinus in Maximi & Balbini imperatorum vitis. Compertum eſt vero proximis diebus eum locum, quem huc vſque Viuarium appellarunt forma quadratra, inter portas Viminalem & Tiburtinam ſitum, vrbiſque muris coniunctum, caſtrum praetoriũ fuiſſe. In vineis enim aliquot in eius medio ſitis plures inuenti ſunt plumbei tubuli, & fiſtulae, quibus aqua Marcia, ex proximo caſtello in eum deriuabatur, cum iis inſcriptionibus

L. IVN. CLARO. ET. AVR. SEVERO. COS
CASTRVM. PRAETORIVM. P. LXX

Item in alio

CLARO. ET. SEVERO. COS. QVADRAT. SER.
FEC. CASTRVM. PRAETOR. P. CC

Item in alio

T. VESPAS. AVG. VII. FLAV. DOMIT. VI. COS
Q. CLAVD. SER. OFF. FEC. CASTR. PRAET

Et in alio

Q. AQVILLIO. SABINO. II
SEX. AVR. ANVLLINO COS
CASTR. PRAET. L. VRVAS. OFF. PED. CCCLXXXIII
AQVA. MARC

Item in antiqua figulina

CASTRVM. PRAETORIVM
EX. PR. VINI. QVAD. ET. ANT. OP.
EX. FIG. SEX. AT. SILV. F. VI

Item in alia

CASTR. PRAET
L. SILVINI
HELPIDIANI

Porro autem de his aquae Marciae fiſtulis quae caſtri praetorij vſui erant, mentionem facit Herodianus libro VII. Vbi de ſeditione inter milites praetorianos, & populum Romanum orta ſub Maximi & Balbini imperio loquitur, iis verbis: *Poſtremo quando caſtrorum oppugnatio parum procedebat, viſum ducibus interuertere omnes riuos, qui in caſtra peruenirent, vt milites aquarum penuria, ſitique conficerent. Igitur abſcindendo obſtruendoque cunctos e caſtris aquarum riuos auertebant. Sed intellecto periculo milites, ac rebus deſperatis erumpunt vniuerſi patentibus portis, congreſſique multitudinem fugientem in vrbem vſque perſequuntur.* & Iulius Capitolinus in Maximo & Balbino Auguſtis: *Inter haec Romae iterum ſeditiones inter populum & milites exortae ſunt, & quum mille edicta Balbinus proponeret, nec audiretur, veterani ſe in caſtra praetoria contulerunt cum ipſis praetorianis, quos coepit populus obſidere: nec vnquam ad amicitiam eſſent redacti, niſi fiſtulas aquarias populus inciſiſſet.* Porro autē ea parte caſtra praetoria quoque fuiſſe confirmari poteſt Trāquilli auctoritate in Neronis vita, vbi de eius deſtitutione, & morte verba facit: *Sed reuocato* (inquit) *rurſus impetu aliquid ſecretioris latebrae ad colligendum animum deſiderauit, & offerente Phaonte liberto ſuo ſuburbanum ſuum inter Salariam & Nomentanam viam, inter quartum*

miliarium, vt erat nudo pede, atque tunicatus, penulam obſoleti coloris ſuperinduit, adopertoque capite, & ante faciem obtenſo ſudario equum inſedit, quattuor ſolis comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terrae, & fulgure aduerſo pauefactus, audiit ex proximis caſtris clamorẽ militum ſibi aduerſa, & Galbae proſpera ominantium. Nõ longe ergo a porta Viminali erant caſtra praetoria, qua Nero per Numentanam viam egreſſus clamorem militum audire potuit. De iis autem caſtris ſaepiſsime Herodianus in Commodi, Pertinacis, Iuliani, Seueri, Caracalli, & aliorum imperatorum geſtis mentionem facit, ſed vnum eius locum non omittam, quo aediculae quae in medio caſtrorũ erat meminit. ait enim: *Antoninus irrupto fratris Getae cubiculo, nihil eum tale expectantem ſupra matris pectus multo vndantem ſanguine ſaeuus obtruncat. Quo facto exilit ſtatim, ac per totam currẽs clamitat, magnum ſe periculum effugiſſe, vixque euaſiſſe incolumem. Simul imperat militibus regiae cuſtodibus, raperẽt ilico ſe, atque in caſtra deducerent, vbi tutius aſſeruaretur, periturum dictitans, ſi diutius in aedibus moram trahat. Illi pro veris ea dicta accipientes, ſimul ignari quae intus geſta, currentem eum currentes & ipſi comitantur. Fit ingens populi tumultus, raptim agẽte ſe ſub veſperam principe per mediam vrbem. Vt caſtra attigit, aediculamque eam intra quã ſigna ac ſimulachra exercitus adorantur, procidẽs humi gratias agebat, votis quaſi pro ſalute ſuſceptis, &c.* Huius vero aediculae aliquot figulinae iiſdem in vineis inuentae ſunt, cum hac inſcriptione

EX . AEDICVLA . AVGVSTORVM . OPVS . DOL
EX.FIG.C.PANISEI.HERMETIANI.ET. VRBICI

Caſtrum autem praetorium exauctoratis praetorianis, euertit Conſtantinus Magnus imperator, quando Maxentio tyranno, quem contra ſe imperatorem praetoriani appellauerant, victo & mortuo vrbē Romam cepit, vt refert libro hiſtoriarum ſecundo Zoſimus. Qui eam caſtrorum muri partem, quae intra vrbem erat, caſtrumque ipſum ab vrbe diuidebat, ſubſtulit: militum quoque ſtationes & cellulas vaſtauit. Quo facto, vrbis ambitum ampliorē fecit, caſtri praetorij muri tribus reliquis partibus relictis: forma enim quadrangula caſtra erant, & idcirco noſtra quoque aetate vrbis moenia eo loco in formam quadrangulam adhuc extra porriguntur, qui nunc dumis, ſepibus, & vinetis plenus eſt; atque a ruſticis & eius loci incolis adhuc Caſtrum cuſtodiae appellatur. Viuariū autem circa eum locum fuiſſe Procopius Caeſarienſis libro primo de bello Gothico iis verbis demonſtrat: *Vitiges acie inſtructa circa portam Praeneſtinam, ad eam muri partem mox ducit, quam Romani Viuarium dicūt, vnde & expugnari moenia perquam facile poterant.* Et paulo poſt: *Beſſas interea Paraniuſque, Vitige ipſo e regione Viuarij validiſsime his inſiſtente, eodem ad ſe Beliſarium vocant. Ille vero, vt qui ei muro minus confideret, his opem laturus mox aduolat: & quum milites in Viuario (id loco nomen) offendiſſet, ex inuadentium ingenti multitudine hoſtium inſultu nimio trepidātes, ſtatim iis ipſe animos facere, atque vt hoſtes paruifacerent commonere. Erat nimirum ea ex parte planior locus, atque adeo ad inuadentium inſultus peroportunus. Adhoc accedebat, quod ea e regione, murus ita diſſoluebatur, vt vel lateres ipſi haud ſat multum in ſua compage ſubſiſterent. Huic muro alterum & breuem forinſecus veteres quondam Romani modico interuallo adiecerant.*

ſed non ad tutelam, vt qui ſine propugnaculis fuiſſet extructus, ſed ad delicias factus haud ſatis decentes; & vt leones eo in loco coercitos, & beſtias alias aſſeruarent, vnde & Viuarium is locus eſt dictus. Quae verba non recte intellecta, occaſionem dederunt antiquariis iis, qui ante nos fuerunt, vt caſtrum ipſum Viuarium eſſe affirmarint, quod turribus & propugnaculis contra Procopij dicta, adhuc munitum cernitur. Viuarium vero haud procul a caſtro praetorio extra caſtri muros erat, vbi nunc parietinae quaedam feneſtratae altiſsimae vidẽtur, ea ratione aedificatae, qua Procopius ſcribit fuiſſe Viuarij muros; quae ipſis olim caſtrorum nunc vrbis moenibus adhuc propinquae ſunt. Haec autẽ ſatis ſint de caſtro praetorio dicta, nunc ad Ti. Claudiũ Auguſtum reuertamur, qui primus poſt Auguſtum pomerij terminos protulit

De iis qui poſt Auguſtum pomerium vrbis adauxerunt

Claudius enim admiſſo intra pomerium Auentino monte, vrbis ambitum auxit, quo tempore portam Trigeminam, eo vbi nunc eſt tranſlatam fuiſſe exiſtimo, quum prius non longe ab aede S. Mariae Scholae Graecae fuiſſet. Ceterum Claudium imperatorem vrbis circuitum propagaſſe, teſtantur antiqua tam lapidum, quam librorum monumenta. In lapide Tiburtino antiquo effoſſo prope cloacam S. Luciae, eſt eiuſmodi inſcriptio.

TI. CLAVDIVS
DRVSI . F . CAISAR
AVG . GERMANICVS
PONT.MAX.TRIB.POT
VIIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR . P . P
AVCTIS.POPVLI.ROMANI
FINIBVS. POMERIVM
AMPLIAℲIT.TERMINAℲITQ.

Item in tabula aenea baſilicae Lateranenſis, in qua imp. Caeſaris Veſpaſiani Auguſti priuilegia ei a ſenatu conlata continentur.

VTIQVE.EI.FINES.POMERII.PROFERRE
PROMOVERE.CVM.EX.REPVBLICA.CENSEBIT
ESSE.LICEAT.ITA.VTI.LICVIT
TI.CLAVDIO.CAESARI.AVG.GERMANICO

Cornelius vero Tacitus libro XII. *Pomerium vrbis* (inquit) *auxit Claudius Caeſar more priſco, quo iis qui protulere imperium, etiam terminos vobis propagare datur. Et quos tam Claudius terminos poſuerit, facile cognitu, & publicis actis perſcriptū.* Gellius quoque lib. XIII. ca. XIIII. ait: *Sed de Auentino monte praetermittendum non putaui, quod non pridem ego in Elidis grammatici veteris commentario offendi; in quo ſcriptum erat: Auentinum antea, ſicut diximus, extra pomerium excluſum, poſt auctore diuo Claudio receptum, & intra pomerij fines obſeruatum.* Quos vero terminos Claudius poſuerit, nuſquā inueni. Quum igitur tot pomerij prolationibus vrbs adeo aucta ſit, verum demum erit, quod libro III. cap. V. refert Plinius; *Moenia* (inquit) *vrbis collegere ambitu, imperatori-*

bus,cenſoribuſque Veſpaſianis,anno cõditae DCCCXXIIX. paſſuum XIII.∞ CC.(quae menſura ſtadiis plus minus X. hac noſtri temporis maior eſt.) *Cõplexa montes VII. ipſa diuiditur in regiones XIIII. Compita earum CCLXV. eiuſdem ſpatij menſura currente a miliario in capite Romani fori ſtatuto ad ſingulas portas, quae hodie numero ſunt XXXIIII (alias XXIIII) ita vt XII. portae ſemel numerentur, praetereanturque ex veteribus VII. quae eſſe deſierũt; efficit paſſuum per directum XXX ∞ DCCLXV. ad extrema vero tectorum cum caſtris praetoriis ab eodem miliario per vicos omnium viarum menſura colligit paulo amplius LXX ∞ paſſuum. Quo ſi quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto aeſtimationem concipiat, fateaturque nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuiſſe ei comparari.* Pomerii autem terminos non niſi augurum conſilio poni, mutari, ac reſtitui potuiſſe ſatis conſtat, innuitque haec inſcriptio.

COLLEGIVM
AVGVRVM.AVCTORE
IMP . CAESARE. DIVI
TRAIANI. PARTHICI.F
DIVI.NERVAE. NEPOTE
TRAIANO. HADRIANO
AVG.PONT. MAX. TRIB
POT. V. COS.III.PROCOS
TERMINOS . POMERII
RESTITVENDOS.CVRAVIT

Poſt Claudium, imperatorem Neronem Ponto Polemoniaco, & alpibus Cottiis imperio populi Ro-

mani adiectis: & poſt eum Traianum Auguſtum Dacia in prouinciae formam redacta, pomerium vrbis protuliſſe, auctor eſt in Aureliani imp. vita Fl. Vopiſcus. *Pomerio autem*(inquit)*nemini principum licet addere, niſi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanā remp. locupletauerit. Addidit autem Auguſtus, addidit Traianus, addidit & Nero, ſub quo Pōtus Polemoniacus, & alpes Cottiae Romano nomini tributae.* Quos autem fines Nero & Traianus poſuerint, incertum. Poſt Traianum autem nullum Romanorum principum, vſque ad Aurelianum pomerium protuliſſe legi, qui, vt Fl. Vopiſcus, Eutropius, & Zoſimus libro primo auctores ſunt, ex S.C. muros vrbis Romae ampliauit. *Iis actis* (inquit Vopiſcus) *quum videret poſſe fieri, vt aliquid tale iterum, quale ſub Gallieno euenerat, proueniret, adhibito conſilio ſenatus muros vrbis dilatauit, nec tamen pomerio addidit eo tēpore, ſed poſtea.* Eutropius vero ait: *Aurelianus muris validioribus & laxioribus vrbem ſepſit.* Eos vero Zoſimus ab Aureliano quidem imp. inchoatos, verum ab eius ſucceſſore Tacito Auguſto perfectos fuiſſe ſcribit. Aurelianum autem vrbis moenia a porta Collina per collem hortulorum vſque ad Tiberim, vt nunc viſuntur, campumque Martium deduxiſſe exiſtimo, vetere paulatim labante diſciplina, quae eum extra vrbem eſſe volebat: praeſertim quum hoc neminem nec ſuperiorum principum feciſſe legatur; ſatiſque conſtet diu ante Beliſarij & Theoderici regis Gothorum tempora, eam murorum partem conditam fuiſſe. Nā quod Vopiſcus dicere videtur, Aurelianum muros vrbis ſic ampliaſſe, vt quinquaginta prope millia paſſuum eorum ambitus teneret, ingenue fateor me ignorare. Exiſtimarem autem, vel in numeri nota

mendum eſſe, vel ipſum erraſſe, nec quid diceret intellexiſſe. Fieri enim nullo modo poſſe arbitror, vt vrbis ambitus L. paſſuum millia vnquam fuerit, idque quibus mihi perſuadeam rationibus, alio loco diſſeram. Hinc quidam Vopiſci verbis, vel veris, vel deprauatis, tanquam oraculo Pythio fidem adhibentes, dũ eum vera ſcripſiſſe contẽdunt, leuia quaedam & puerilia afferunt. Alius enim more iuriſconſultorum, vrbis nomen accipi debere cenſet, alius vſque ad primã portam vrbis ambitum adauctum fuiſſe exiſtimat, alij alia dicunt: quae an vera ſint, vel veroſimilia, doctioribus viris iudicanda relinquo. Tametſi ſcribat Tranquillus, Neronem Oſtia tenus vrbis moenia promouere, atque inde foſſa mare vrbi inducere voluiſſe. ſed facile eſt loqui, Nero, difficile praeſtare quae loqueris. De vrbis vero magnitudine Ariſtides Smyrnaeus in panegyrico de eius laudib. ait: *Deſcendit haec vſque ad mare, vbi commune emporium, communiſque omnium, quae terra proueniunt, diſpenſatio. Quacunque in parte eius vrbis conſtiterit quis, nihil prohibet, quo minus ſit pariter & in medio.* & infra: *Quicquid nunc Italiae reſtat, completum iri vniuerſa mihi videtur, vnaque futura vrbs perpetua in Ionium mare protenſa.* Haec Ariſtides. Quem tamen de ſuburbiis vrbis, non de ambitu murorum intelligas oportet, quandoquidem feratur viam Flaminiam totã ab vrbe Ocriculum vſque aedificiis ex vtraque parte plenam fuiſſe: Itidem de Oſtienſi via Oſtia vſque dicatur. Hinc eſt, quod Dionyſius ait, *ſi quis velit Romae magnitudinem exquirere, nullum habebit certum ſignum, quo cognoſcatur, quouſque ſit haec vrbs progreſſa, aut vnde non eſſe amplius vrbs incipiat.* Poſt Aureliani tempora Cõſtantinus imperator, diruto caſtro praetorio, ea qua

diximus ratione vrbis ambitum latiorem fecit. Qui non longe poſt tranſlato in Thraciam populi Romani imperio, viribus, & fortuna, vrbem ipſam barbarorum ſaeuitiae expoſuit, adeo vt muri eius partim vetuſtate, partim barbarorum vi & iniuria, ſaepe multis in locis diſiecti fuerint, & demoliti, a poſterioribuſque principibus ſaepe reſtituti; inter quos ipſa vrbis moenia vetuſtate diſrupta inſtaurarunt, poſt Aurelianum, Arcadius, & Honorius imperatores Theodoſij Auguſti filij, vt indicat eiuſmodi inſcriptio Tiburtino lapide ſuper portam Portuenſem inciſa, quã proxima pagina, quo integram eam, & non conciſam vno aſpectu ſubiicerem, exaraui. In qua quamquam Flaui Stiliconis nomen ita eraſum ſit, vt vix cognoſci queat, id tamen ex his quae ſuperſunt litterarum fragmentis accurate reſtitui

S . P . Q . R

IMPP.CAESS.DD.NN.INVICTISSIMIS
PRINCIPIBVS.ARCADIO.ET.HONORIO
VICTORIBVS.AC.TRIVMFATORIBVS
SEMPER.AVGG
OB.INSTAVRATOS.VRBI.AETERNAE
MVROS. PORTAS. AC. TVRRES. EGGESTIS
INMENSIS.RVDERIBVS. EX. SVGGESTIONE
V.C.ET.INLVSTRIS
MILITIS.ET.MAGISTRI.VTRIVSQ.MILITIAE
FL.STILICONIS.AD.PERPETVITATEM
NOMINIS.EORVM.SIMVLACHRA
CONSTITVIT
CVRANTE.FL.MACROBIO.LONGINIANO
V.C.PRAEF.VRBIS.D.N.M.Q.EORVM

redigere, a Gothis muris euerſis, relictam. Quum itaque minime poſſet eam moenium partem quam Totilas diruerat, breui inſtaurare, lapides qui in proximo erant, in vnum coaceruatos nullo ordine componebat, nec vlla prorſus intermixtos materia, vt cui cementi nil praeſto eſſet, nec eiuſmodi aliud quidpiam, ſed id duntaxat efficere nitebatur, vt aedificij ſaltem facies ſeruaretur. Exteriori vero parte ingentem vim ſudium fixit. Ad haec accedebat, quod foſſam, & hanc quidem profundiorem circa muros produxerat, vnde totius exercitus incredibili promptitudine operantis, per dies continuos XV. quod muri fuerat per Totilam diſturbatum, reficitur. Romani praeterea, qui circumiecta vrbi incolerent loca in patriam reduces cogebantur, deſiderio partim Romam rurſum inhabitandi, partim rerum neceſſariarum inopia, cum omnium in vrbe copiam inueniſſent, quam Beliſarius completis omni commeatuum genere nauibus, & in vrbem inuectis iam fecerat. Totilas interim his auditis profectus ſtatim cum vniuerſo exercitu aduerſus Beliſarium ad vrbem peruenit. nondum enim Beliſarius poterat, vt muris reficiendis intentus, prae opificū raritate, portis ſeras imponere. Beliſarius interim foribus vbique ad portas impoſitis ferro contectis, claues iterato imperatori tranſmiſit. Haec Procopius. Quae poſtea moenia, bello Gothico per Narſem finem impoſito, ab eodē Narſe addito cemento & calce iis locis, quibus ea Beliſarius primo ſtatuerat, commode poſtea firmata. Anienis pontes a Gothis diſiectos reſtituit, &c.

A condita autem vrbe vſque ad Beliſarij tēpora, ſemper vrbs ampliorem murorum ambitum, nouo adiecto pomerio adquiſiuit, nec vnquam muri reſtituti ſunt, quin vel ſuperioribus ampliores, vel ſaltem aequales redderentur. In ea vero murorum quae a Beliſario facta eſt reſtitutione, vrbis circuitus ita diſtor-

tus,& incomptus factus eſt,vt nunc conſpicimus:nam etſi tot pomerij prolationibus vrbs antea aucta fuerit, vt ex forma fere circulari & pulcherrima, ad aliam ſatis diſtortam,Martio campo,caſtro praetorio,& mõte Auentino additis, reddita eſſet; murorum tamen compago, ambitus,& ordo, ſemper appoſite ornateque extructa fuerunt. Quum autem tertia eius murorum pars hinc inde a Totila euerſa fuiſſet, vt ſuperius ex Procopio accepimus,atque diſcedentibus Gothis a Beliſario recepta vrbs fuiſſet,ipſe eam murorum diſiectorum a Gothis partem reſtituere aggreſſus eſt.In qua reſtitutione,antiquae murorum concinnitatis & elegantiae, veteriſque pomerij rationem habere non potuit ob temporis celeritatem :Totilam enim denuo cum ingenti exercitu ad vrbem venientem verebatur. Quare inter ipſam murorum inſtaurationem modo maiorem, modo minorem orbem, quam antiquus fuerat, prout occaſio aliqua antiqua aedificia amplectendi ſe ſe offerebat,fecit.Intra eos enim vrbis muros tumultuario opere a ſe excitatos,palatia,metas, amphitheatra, aquarum caſtella,aquae ductus, & alia pleraque publica antiqua aedificia,non longe ab antiquo pomerio, intus extraque exiſtentia, quo celerius muros perficeret, incluſit, antiquumque pomerij ordinem neceſsitate belli coactus turbauit, quod nunc adhuc extra portas Populi,Maiorem, S. Sebaſtiani,& S. Paulli videri poteſt, ex quibus porta Maior olim erat aquaeductus forma, S. Sebaſtiani vero aquae caſtellum. Ita quoque amphitheatrum caſtrenſe prope S.Crucem in Hieruſalem,ſepulchrum C. Ceſtij pyramidis ſpecie, aliquot aquae ductuum formae, & alia ſimilia viſuntur murorum compagini inſita.Ita vt no-

ſter murorū vrbis ambitus, aliquot locis antiquo maiór, aliquot vero minor, aliquot autē antiquis adhuc fundamentis ſitus credi poſsit. Quam ſententiam cōfirmant variae atque diuerſae murorū ſpecies, quibus conditi ſunt: alicubi enim opere reticulato, alicubi lapidibus quadratis, alibi lateritia ſtrue, alibi muro arcuato, alibi alia ratione fabricati videntur. Omnino autem hunc murorum vrbis circuitum paulo minorē eo eſſe exiſtimo, qui ante Beliſarij tempora fuit, & praeſertim a muro caſtri praetorij ad Tiberim vſque verſus portam Oſtienſem

Poſt Beliſarij & Narſis tempora, murorū vrbis circuitum motum non fuiſſe creditur, & ſi ſaepiſsime a variis pontificibus Romanis, aut vetuſtate, aut barbarorum vi diſiectum renouatum fuiſſe conſtat. Inter quos Gregorius ſecundus, & Hadrianus primus ambo Romani, pontifices maximi, magnam vrbis murorū, propugnaculorum, & portarum partem refecerunt, vt auctor eſt Anaſtaſius Biblitohecarius in eius vitis. Leo vero IIII. patria item Romanus XV. nouas turres vrbis muris adiecit, ex quibus vna adhuc ſub Ianiculo ad Tiberis ripam erecta in murorum vrbis fine conſpicitur, e regione cuius ſub Auentino alteram quoque erexerat, quae vetuſtate delapſa eſt. quibus Sarracenorum, aliorumque piratarum & praedonum, per Tiberim ſubeūtium vis arceri poſſet. Eam quoque vrbis partem, vbi in colle Vaticano ſita eſt baſilica principis apoſtolorum Petri, muro veteri, qui circa Hadriani molem & S. Spiritus Xenodochium tantū protendebatur, producto, vrbis moenibus incluſit, vrbēque Leoninianam de ſuo nomine appellauit: quam Corſis a Sarracenis patriis ſedibus pulſis habitandam

tradidit. Eam autem ideo muro cinxit, vt Sarracenorũ incurſiones, qui eo tempore Italiam omnem vexabãt, euitaret, qui baſilicam ipſam, eo interregno, quod ante eius creationem fuerat, captam, omnibus ornamẽtis ſpoliauerant. Vrbanus V. Nicolaus V. & Alexander VI. Romani pontifices, vrbis Leoninianae, quam nunc Burgum vocamus, muros vetuſtate dilabentes reſtituerũt, vt eorum inſignia iis affixa teſtãtur. Primus Romanorum pontificum Bonifacius IX. pont. max. Hadriani molem muniuit, atque ea pro arce ad pontificum cuſtodiam vſus eſt. Quam Alexander VI. additis latioribus muris, & propugnaculis, foſſaque & aggeribus tutiorem reddidit. Nouiſsime Paullus Papa IIII. additis amplioribus propugnaculis, prope inexpugnabilem fecit. Qua ratione autem, vel forma fuerint veteres vrbis muri circa molem Hadriani, inferius quum de portis Triumphali & Aurelia loquar, quae iis locis erant, diſſeram. Porro poſt Leonem papam IIII. variis temporibus vrbis muros hinc inde vetuſtate dilabentes, refici curarunt Martinus V. Nicolaus V. Pius II. Paullus II. Xyſtus IIII. Alexander VI. & plerique alij Romani pontifices. Nouum murorũ vrbis ambitum, & quidem ſumptuoſiſsimum aetate noſtra aliquot locis, ſed praecipue prope Auentinum montem, & S. Spiritus aedem inchoauit Paullus papa III. Farneſius Romanus, ingentis animi & ſpiritus põtifex, verum eum vix inchoatum imperfectũ reliquit. Nouiſsime Paullus IIII. pont. max. additis per totam vrbem terreis propugnaculis, & aggeribus, vrbem proximo bello muniuit

Vrbis moenia aetate noſtra vix XIIII. millibus paſſuum complectuntur. Turres habent vel integras, vel

ſemifractas CCCLXVII. portas XX. ex quibus XIII. ſunt vrbis Romae. VII. Vrbis Leonianae, quae noſtro tempore Burgus S. Petri appellatur, pontificum Romanorum perpetua ſede, & toto orbe auguſtiſsima, atque celebratiſsima principis Apoſtolorum Petri baſilica clarus. Atque hactenus de vrbis pomerio.

Breuis epilogus omnium, quae de vrbis pomerio dicta ſunt

Vrbis Romae fundamenta auſpicato a Romulo iacta ſunt Parilibus, ante diē XI. Kal. Maij ſextae olympiadis anno tertio. Ex quo tempore, hoc die; qui eſt Kal. Iuli. anno a partu virginis ∞ DLVIII. agitur annus vrbis conditae ∞ ∞ CCCX. ex proximo XI. Kalend. Maij die inchoatus.

Romulus Siluius rex primus vrbem quadratam in monte Palatino condidit. Montes Saturnium, poſt Tarpeium, qui & Capitolinus dictus eſt, ac Quirinalem additis praeſidiis muniuit, non tamen vrbis pomerio incluſit.

T. Tatius Sabinorum rex, qui Romae cum Romulo regnauit, veteris vrbis pomerio Tarpeium montem adiunxit; quem Sabinis qui ſecum Romam commigrauerant, habitandum dedit, ipſeque habitauit. Quirinalem quoque addita cuſtodia firmauit.

Romulus vero poſt Capitolium vrbis pomerio adiunctum, eumque T. Tatio cum Quirinali cōceſſum, Coelium montem Palatio vicinum militum praeſidio adpoſito muniuit.

Numa Pompilius Pomponis F. rex ſecūdus, ſi Dionyſio Halicarnaſſeo credere volumus, Quirinalē collem vrbis circuitu incluſit.

Tullus Hoſtilius Hoſti F. rex tertius, Alba longa di-

ruta, Albaniſque in ciuitatẽ receptis, montẽ Coelium, quem pomerio addidit, colendum aſsignauit. Quem montem pomerio incluſiſſe Ancum Marcium regem, Strabo; vel L. Tarquinium Priſcum Tacitus produnt

Ancus Marcius Numae filius rex quartus, Politorio Latinorum vrbe exciſa, Latiniſque in ciuitatem adſcitis, montem Auentinum habitandũ conceſsit, quẽ tamen tanquam ominoſum vrbis pomerio non incluſit

Idem rex foſſas circum vrbẽ fecit, quae Quiritium appellatae ſunt; Ianiculum, quem facto ſuper Tiberim ponte Sublicio, muro cinxerat, vrbi addidit

L. Tarquinius Damarati filius Priſcus rex quintus, vrbis muros ruderibus vilibuſque ſtructuris ad eam diem aedificatos, primus coepit ſaxis magnis Albano, Tiburtino, & Praeneſtino ad regulam formatis extruere, quos Ser. Tullius rex perfecit

Ser. Tullius Ser. F. rex ſextus Eſquilias, Quirinalem, & Viminalem montes vrbis pomerio adiunxit, Romam aggere, foſsis, & muro lapideo circumdedit

L. Tarquinius L. F. Superbus rex VII. immenſo ab oriente aggere addito, Romam tutiorem fecit.

L. Cornelius L. F. P. N. Sulla Felix dictator primus poſt reges vrbis pomerium protulit

C. Iulius C. F. C. N. Caeſar dictator
Imp. Caeſar diui F. C. N. Auguſt.
} vrbis ambitum adauxerunt

Ti. Iulius diui Auguſti filius, diui nepos, Caeſar Auguſtus caſtra praetoria vrbis muris inter portas Viminalem, & Gabiuſam, alias Tiburtinam adiunxit

Ti. Claudius Druſi F. Caeſar Augu ſtus Germanicus Auentinum montem vrbis pomerio incluſit

Nero Claudius Caeſar Auguſtus Germ.
Imp. Caeſar Nerua Traianus Auguſtus
} Vrbis pomerium protulere

Imp. Caeſar L. Domitius Aurelianus Auguſtus murorum vrbis ambitum, Cãpo Martio incluſo ampliauit

Imp. Caeſar Fl. Cõſtantinus Maximus Auguſtus, caſtro praetorio exciſo, vrbis ambitum ampliorem fecit

Impp. Caeſares Flaui Arcadius & Honorius Auguſti, muros vrbis vetuſtate dilabentes reſtituerunt

S.P.Q.R. vrbis moenia temporũ iniuria collabẽtia ex auctoritate regis Italiae Theoderici Amali refecit

Fl. Beliſarius patricius V.C. ſub imp. Iuſtiniano Auguſto, tertiam murorum vrbis partem, bello Gothico a Totila rege diſiectam, refecit

Fl. Narſes V.C. vrbis moenia vetuſtate & ruinis quaſſata, ſub Iuſtiniano, & Iuſtino iuniore Auguſtis quorũ in Italia exactis Gothis praefectus fuit, firmauit

Gregorius II
Hadrianus I. } Pontifices maximi, muros vrbis temporis diuturnitate conſumptos, additis turribus reſtituerunt

Leo papa IIII. moenia vrbis refecit, XV. turres addidit, Vaticanum montem, in quo ſita eſt baſilica principis Apoſtolorum, aucto murorum ambitu cinxit. Quos poſtea temporis iniuria conlabentes variis temporibus ſua impenſa reſtituerunt

Vrbanus V. &
Nicolaus V. } Pontifices maximi

Martinus V.
Nicolaus V.
Pius II.
Paullus II.
Xyſtus IIII.
Alexãder VI. } Pontifices maximi vrbis moenia hinc inde conlabentia reſtituerunt

Paullus III. pontifex maximus nouum murorũ vrbis ambitum inchoauit, quem imperfectum reliquit

Nouiſsime Paullus papa IIII. additis tota vrbe aggeribus, terreiſque propugnaculis Romam muniuit

Bonifacius IX. pontifex maximus primus mole Hadriani munita, Romanorum pontificum ditionem ſtabiluit. Quam poſtea.

Alexander VI. pōtifex maximus additis foſſa, aggeribus, latioribuſque propugnaculis tutiorē fecit. Poſtremo proximo anno Paullus IIII. pōt. maximus additis amplioribus propugnaculis tutiſsimam reddidit

De portis & viis Romanis. Et primo de portis vrbis Romuli

Vrbem (inquit Plinius libro III. cap. V.) *treis portas habentem Romulus reliquit, aut (vt plurimas tradentibus credamus) quattuor.* Qui tamen earum nec locum, nec nomina ponit; quae ego ex Varrone, Sex. Pompeio, & aliis antiquis ſcriptoribus, coniecturiſque aliquot explicare conabor. Primam igitur fuiſſe exiſtimo portā Mucionis dictam; de qua ſic Varro libro IIII. mentionem facit: *Praeterea intra muros video portas dici; in Palatio Mucionis, a mugitu, quod ea pecus in Bucitatum antiquū oppidum exigebant.* Hanc etiam fuiſſe crediderim, quā Verrius Flaccus Trigoniam dixit, a tribus angulis cognominatam. Quam in vrbe Romuli verſus arcum Titi Caeſaris fuiſſe, ex loco Dionyſij liquet, & ex aliarum deſcriptione manifeſtum erit. Dionyſius enim lib. II: *Ioui quidem Statori Romulus templū dedicauit, apud portam Mucionis vocatam, qua in Palatium ex ſacra via itur. &c.* Altera Palatij porta fuit nomine Romanula, de qua ſic Varro: *Alteram Romanulam, quae eſt dicta ab Roma, quae habet gradus in naualia ad Voluptae ſacellum.* Et a Sex. Pompeio Romana appellatur: *Ro-*

manam (inquit) *portam vulgus appellat, vbi ex epiſtylio defluit aqua; qui locus ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatuae Cinciae, quod in eo fuit ſepulchrum eius familiae. Sed porta Romana inſtituta eſt a Romulo in infimo cliuo Victoriae, qui locus gradibus in quadraturam formatus eſt; appellata autem Romana a Sabinis praecipue, quod ea proximus aditus erat Romam.* Hanc autem ex hoc loco eã vrbis parte fuiſſe oporteret, qua nunc Titi arcus eſt, quo in Sabinos iter erat. Tamen Dionyſij & Varronis verba accurate conſideranda ſunt, quibus etiam magis credẽdum eſt; qui hanc portam, (ſi modo ea eſt, quam Sex. Põpeius Romanam vocat) gradus in naualia habuiſſe ſcribunt; quae Tiberim verſus, & non amphitheatrũ erant. Atque eam alio loco, prope Velabrum fuiſſe affirmat Varro iis verbis: *Hoc ſacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam, ad ſepulchrũ Accae: qui locus extra vrbem antiquam fuit, non longe a porta Romanula; de qua in priore libro dixi.* Hoc autẽ peritis antiquariis diſcutiendum relinquo, ſatis mihi ſit, controuerſias ſcriptorum annotaſſe. Tertia porro Palatij porta forum verſus Ianualis appellata fuit. De qua ſic Varro: *Tertia eſt Ianualis dicta ab Iano: & ideo ibi poſitum Iani ſignum, & ius inſtitutum a Numa Pompilio, vt ſcribit in annalibus L. Piſo, vt ſit clauſa ſemper, niſi quum bellum ſit. Nuſquam enim traditum eſt memoriae fuiſſe apertam: & poſt T. Manlio cos. bello Carthaginienſi cõfecto, & eodem anno apertam.* Haec Varro. Quam quidem caerimoniam prius in vrbis porta obſeruatam fuiſſe arbitror, poſt ampliato pomerio, portaque loco mota, id inſtitutum fuit, vt in portis templi Iani, quod vicinum huic portae erat, obſeruaretur. Hoc autẽ manifeſte ex nummis aereis Neronis, Dione, &

Procopio colligitur. Haec autem porta in foro Romano erat, appellaturque a Liuio libro primo, porta vetus Palatij, iis verbis: *Vt Hoſtius cecidit, confeſtim Romana inclinatur acies* (erant autem in foro) *fuſaque eſt ad veterem portam Palatij. &c.* Quo nomine etiam in Faſtis ab Ouidio appellatur. De hac loqui puto Macrobium in libris Saturnalium, quum ait: *Quum bello Sabinorum, quod virginum raptarum gratia commiſſum eſt, Romani portam quae ſub radicibus collis Viminalis erat, claudere feſtinarent, quia in ipſam hoſtes inruebant, poſtquam eſt clauſa, mox ſponte patefacta eſt. Quumque iterum, ac tertio idem contigiſſet, armati plurimi pro limine, quia claudere nequibant, cuſtodes ſteterunt; quumque ex altera parte acerrimo proelio certaretur, ſubito fama pertulit, fuſos a Tatio noſtros, quam ob cauſſam Romani qui tuebãtur, territi profugerunt. Quumque Sabini per portam patentem irrupturi eſſent, fertur ex Iani aede per hanc portam magnam vim torrẽtium vndis ſcatentibus erupiſſe, multaſque perduellium cateruas, aut exuſtas feruenti aqua, aut deuoratas rapida voragine deperiiſſe. Ea re placitum vt belli tempore, veluti ad vrbis auxilium profecto deo, fores reſerarentur.* Piſo etiam in annalibus memoriae prodidit, Ianualem dictam ab Iano, & ideo ibi poſitum Iani ſignum, & ius inſtitutũ a Numa Pompilio, vt eſſet ſemper clauſa, niſi quum bellum foret. &c. Quod autem ſub Viminalis collis radicibus fuiſſe ſcribit, non intelligo: magis Varroni aſſentior, qui eam Palatij portam, prodit, non Viminalis.

Has autem treis portas fuiſſe ex Varrone ipſo liquet, quae primis muris vrbis Romuli fuerunt, ab eodẽ inſtitutae. Qui numerus in vrbe adhuc parua publico vſui ſatisfacere poſſe videbatur. Portas Pandanam,

Mugionam,& Carmentalem a primo Romuli murorũ ambitu, ex Varronis ſententia excluſi. Sabinis autem cum eorum rege T. Tatio in ciuitatem a Romulo adſcitis, quum aucto pomerio, Capitolium vrbi incluſum fuiſſet, quartam demum ſub Romulo portam vrbi additam fuiſſe conſtat; quae Carmentalis nuncupata fuit: atque hac ratione tolli poterit contradictio inter eos auctores, qui a Plinio citantur de vrbis Romuli portis, quũ alij de primo, alij de poſteriore Romuli pomerio loquantur. Carmentalis autem porta ab Euandri matre Carmenta nominata, ſub Capitolio ſita fuit, inter ſaxum Tarpeium, & Tiberim, verſus circum Flaminium. Quod his verbis declarat Liuius lib. XXVII. *Ab aede Apollinis boues foeminae duae albae, porta Carmentali in vrbem ductae. poſt eas duo ſigna cupreſſea Iunonis reginae portabantur. A porta Iugario vico in forum venere. &c.* Iugarius autem vicus ea Capitolij parte erat. De ea Virgilius

Et carmentalem Romano nomine portam. Plutarc. in vita Camilli. *Ad Carmentalem* (inquit) *portam Pontius contendit, vt quid ageretur per ſilentium ſpecularetur, nam huic maxime directo Capitolium incumbit.* Et Solinus: *Pars infima Capitolini montis habitaculum Carmentae fuit, vbi & Carmentale fanum nunc eſt, a quo Carmentalis portae nomen eſt.* Eadem ratione Sex. Pompeius, qui templũ aliud Iani fuiſſe extra portam Carmentalem prodit. Haec poſtea (vt inquit idẽ Sex. Pomp.) Scelerata porta dicta eſt, quod per eam ſex & trecenti Fabii, cum clientium millibus quinque egreſsi, aduerſus Etruſcos ad amnem Cremeram omnes ſunt interfecti. Vnde Ouidius in Faſtis

Carmentis portae dextro eſt via proxima Iano

Ire per hanc noli, quiſquis es, omen habet
Illa fama refert, Fabios exiſſe trecentos
Porta vacat culpa; ſed tamen omen habet &c.

Haec ab aliis Tarpeia, & Veientina ſolet appellari. Atque hactenus de portis vrbis, quam Romulus decedens reliquit

De reliquis Vrbis Romae portis

Temporis ratio exigere videbatur, vt expleto de portis vrbis Romuli ſermone, de reliquis deinceps verba facerem; quae ſingillatim poſt eum diuerſis tẽporibus, ſinguloque pomerij auctu adiectae ſunt, perinde ac feci de iis qui pomerium protulerunt, vſque ad nouiſsima tempora. Quod quum ob rei difficultatem, atque ignorationem, me omnino facere poſſe diffiderem, commodiſsimum mihi, lectoribuſque fore exiſtimaui, ſi de portis quae nunc in vrbis moenibus ſunt, primo diſſererem, & poſtea ad antiquiores deuenirem. Quum quod ante milleſimum annum iiſdem in locis fuerint, tum etiam quod iis quae modo ſuperſunt portis cognitis, facilius in veterum, vetuſtiſsimarumque vrbis portarum notitiam deuenire poterimus. Quae & ſi iiſdem in locis, quibus antiquiſſimae primo, mox recentiores portae fuerunt, non ſint; iiſdem tamen viis incumbunt, atque non multũ ab antiquo ſitu diſtant, rectaque eo deducunt, quo & antiquae portae. Procopius itaque Caeſarienſis libro primo de bello Gothico, quẽ ante mille annos ſcripſit, XIIII. portas ſuo tempore vrbem Romam habuiſſe iis verbis docet: *Habet autem circumiectus vrbi murus portas. XIIII. portulaſque alias quaſdam: vnde & Gothi quum minime poſſent cum vniuerſo exercitu longiorem moe-*

nium ambitum circumplecti, ſenis poſitis caſtris portarum intercapedines infeſtabant. Quae omnes praeter vnam tantum Aureliam, quae vrbi Leonianae incluſa eſt, adhuc iiſdem fere nominibus ſuperſunt. De quibus verba tacturus, aliorum ſcriptorum exemplo, a porta Flumentana Tiberi vicina, atque ea parte in ordine prima, initium ſumam.

De porta Flumentana, alias Flaminia

Prima poſt Tiberim in ordine portarum vrbis eſt porta antiquitus Flumentana, poſtea Flaminia, nunc Populi dicta. Cuius ſic meminit Sex. Pompeius: *Flumentana* (inquit) *porta, Romae appellata, quod Tiberis partem ea fluxiſſe affirmãt,* Haec antiquitus nõ eo loco erat, quo noſtra aetate eſt porta Populi, alioqui Martius campus intra pomerium fuiſſet cluſus, quod dicere abſurdum eſt. Erat igitur ad Tiberis ripam, circa loca vbi nunc ſunt aedes Farneſiorum, vel haud longe a campo Florae, ad Tiberis ripam, e regione murorũ, quos Ancus rex in Ianiculo erexerat. Vnde Liuius: *Tiberis* (inquit) *infeſtiore quam prius impetu illatus vrbi, duos pontes, aedificia multa, maxime circa portam Flumẽtanam euertit.* Extra quam portam lucum Petilinum fuiſſe teſtatur idem, iis verbis: *Ita praedicta die in Petilinum lucum, extra portam Flumentanam, vnde conſpectus in Capitolium nõ eſſet, concilium populi indictum.* Hanc autem eo loco vbi nunc eſt, tranſtuliſſe credo Aurelianum, quando ea parte vrbis moenia propagauit, quae poſtea a via Flaminia nomen obtinuit. De ea Procopius ſic ſcribit: *Inter portam namque Flaminiam & praeneſtinam cis Tiberim, caſtra vna locauerant.* Et alibi: *Beliſarius praeneſtinam portam Beſſae tradiderat cuſtodien-*

dam, Flaminiae Conſtantianum praefecerat, quam tamen prius impoſitis foribus, & ingentium lapidū mole inaedificata, ita obſtruxerat, vt vix vllo molimine aperiri per quempiam poſſet, veritus maxime ne ex tam propinquis hoſtium caſtris, ea inſidiae fierent, ceteras portas peditum ducibus cuſtodiendas permiſit. Et non longe poſt: *Nec portam quidē Flaminiā Gothi tentarunt, vt loco praecipiti ſitam, atque adeo vt adiri non facile queat.* Haec porta nunc viae Flaminiae, a qua (vt dixi) nomen obtinuit, impoſita eſt

De viis Romanis extra vrbem

Maximam priſcis temporibus ſenatus diligentiam in faciendis, ſarciendiſque viis tam intra, quam extra vrbem fuiſſe conſtat. Nulla enim gens vnquam fuit, quae publicae ciuium commoditatis, vrbiſque ornamenti ſtudioſior extiterit, quam Romana. Hinc tot viae, templa, aedes, delubra, circi, theatra, amphitheatra, fora, baſilicae, aquae, pontes, thermae, lacus, balinea, piſtrina, & alia ſine numero publica aedificia. Optimis enim reipublicae temporibus, quibus maximus paupertati, parſimoniaeque honos extitit, veteres illi Romani, non priuatae rei augendae, ſed publico decori, ciuiumque commodis mirum in modum ſtuducre. Quare inter cetera praeclari exempli geſta, reique publicae vtiliſsima ab eis excogitata, fuit viarum tota Italia ſtratarum magnificentia; quarum potiſsimum rationem ſemper habuere. Vnde merito Dionyſius tria in Romanis fabricis admirabatur; aquae ductus, vias, & cloacas. Quibus vel faciendis, vel ſarciēdis nobiliſsimos primarioſque ciues praepoſuere. Porro autem viarum curandarum munus primo cenſoribus a ſenatu commiſſum fuit. Deinde quum cenſores aliis rebus pro officio occupati, huic muneri ſo-

licite vacare nequirent; ex S.C. magiſtratus alius ſpeciatim ob eā cauſſam creatus eſt. Ij quattuor viri viarum curandarum vocabantur. Poſtremo creſcēte viarum numero, quum hi non ſufficerent, ſingulis, vel duabus, aut tribus, pluribuſque viis reſtituendis ſarciendiſque, prout tēporis neceſsitas exigebat, ſinguli ciues praepoſiti fuerunt, qui curatores earum viarum appellabantur. Quorum magiſtratus, quum prius incertus eſſet, nec niſi ad tempus crearentur, tandem eū ordinarium fecit Caeſar Auguſtus. Quae omnia antiquis monumentis ita fuiſſe differam. Vias igitur Sp. Poſtumio Albino Paullulo, & Q. Mucio Scaeuula cos. anno vrbis DXXC. Q. Fuluium Flaccum, & A. Poſtumium Albinus cenſores ſternendas, ſilice in vrbe, glarea extra vrbem ſubſtruendas, marginandaſque primos omnium locauiſſe auctor eſt T. Liuius libro XLI. Poſtea autem, tam extra quam intra vrbem, ſilice ſtratas fuiſſe, earū quae adhuc tota Italia ſuperſunt veſtigia indicāt. De quibus Procopius libro primo belli Gothici, loquens, de via Appia, ita differit: *Appius ſiquidem ex alia & lōginqua tunc regione (vt reor) exciſos lapides, & hos quidem ſiliceos, & ſuapte natura duriſsimos, in hanc viam vehendos curauit. Quos complanatos, & leues poſtea redditos, quadratoſque circuncidendo factos inuicem collocauit, metalli nihil, vel rei alterius interſerendo. Sunt autem ita connexi, & inter ſe tam valide condenſati, vt ſpeciem prae ſe ferant viſentibus, non compoſitos eſſe, ſed natura ſic editos; & quamuis diuturno hi tempore atterantur, plauſtriſque frequentibus, & quibuſuis animantibus continenter peruij ſint, ſuo tamen ex nexu ne parumper quidem diſcedunt, vel comminuti franguntur, nec ſui quicquam amittunt nitoris, &c.* Ad cuius poſtea formam, iiſdem lapidibus ſiliceis ceterae quo-

que viae ſtratae fuerunt. Quidam porro referunt duos ſe montes in Campania vidiſſe: ex quibus ſaxa illa coloris duritieique ferreae excindi eſſent ſolita, alterum prope Sueſſam, alterum ad mare inter Puteolos & Neapolim: qui ſilices lati ſunt quaque verſus ternos, quaternos, & aliquando quinos pedes. Veteres autem vias, C. Gracchum certis regionibus direxiſſe, & paſsim lapide ſtrauiſſe, partimque muniuiſſe, aggeribus iniqua adæquando, & quantum valles torrẽteſque abrũpebant, pontibus aequali altitudine coniungendo, tradit Plutarchus. Qui Gracchus dimenſo quoque viarũ ſpacio, ſingulis interuallis columnas lapideas ſignũ milliariorũ praeſeferẽtes, cõſtituit. Hinc origo manauit pro tertio, vel quarto milliario, tertio vel quarto ab vrbe lapide dicendi. Pomponius Tit. II. de origine iuris; poſt creationem duorum praetorũ vrbani videlicet & peregrini: *Conſtitui ſunt* (inquit) *eodem tẽpore & quattuor viri, qui curã viarum agerent.* Quorũ in antiquis inſcriptionibus frequens mentio eſt ita

CN. DOMITIO. SEX. F
AFRO. TITIO. MARCELLO
CVRINO. LVCANO
COS. PRO COS. PROVINCIAE. AFRICAE
LEGATO. EIVSDEM. PROVINCIAE. T. VI
FRATRIS. SVI. SEPTEMVIRO. EPVLONVM
PRAETORI. LEGATO. PROVINCIAE. AFR
IMP. CAESAR AVG. PRAEF. AVXILIORVM. OMNIVM
ADVERSVS. GERMANOS. DONATO. AB
IMP. VESPASIANO. AVG. ET. T. CAES. AVG F. CORONIS
MVRALI. VALLARI. AVREIS. HASTIS. PVRIS. III.
VEXILLIS. II. ADIECTO. INTER. PATRIC. PRAETORI
TR. PL QVAEST. PRO. PRAET. PROVINCIAE. AFRIC
MIL. LEG. V. CLAVD. IIII. VIR. VIAR. CVRANDARVM
PATRONO

Item

Item

. . . .
PRAED. CER. Q. PROVINC
CYPRI.PRO.PR.
TRIB.MIL.LEG. II.AVGVST
IIII.VIRO. VIAR. CVRAND
PATRONO.COL
D. D. P

Item

IMP. CAESARI.DIVI
TRAIANI. PARTHICI
FIL. DIVI. NERVAE.NEP
TRAIANO.HADRIANO
AVG.PONTIF. MAX.TRIB
POTEST. COS. II. P. P
IIII. VIR. VIAR.
Q.TAMVDIVS.Q.F.PALAT
GRAIVS. VIENNA
L. AVRELIVS. L. F. OVF
TYRANNVS.INTERAMN
NAHAR.TI.IVLIVS. TI.F.STEL
VERECVNDIANVS.BONONIA
Q.TAMVDIVS.SEX.F.ARRIVS
REATE.FAC.CVR

Item

C.RVSTIVS.C.F.FLAVOS.ITER
L. OCTAVIVS. L. F. VITVLVS
IIII. VIR. D. S. S
VIAM.INTEGENDAM
CVRAVERE

De curatoribus vero viarũ, Cicero epiſtola prima ad Atticum,meminit: *Thermus* (inquit) *curator eſt viae Flaminiae; quae quum erit abſoluta, ſane facile eum Caeſari conſulem addiderim.* Et Plinius iunior, libro V. epiſtola ad Pontium: *Receſſeram in municipium, quum mihi nuntiatũ eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Aemiliae viae curam. Exprimere non poſſum, quanto ſim gaudio affectus, & ipſius & meo nomine.* Quod tamen munus prius nõ perpetuum fuiſſe crediderim, ſed temporaneum: quod Trãquillus in Auguſti vita cap. XXXVII. ita dicat: *Quoque plures partem adminiſtrandae reip. caperent, Auguſtus noua officia excogitauit, curam operum publicorum, viarum, & aquarũ, aluei Tiberis, ac cloacarum, frumenti populo diuidendi, praefecturam vrbis, triumuiratum legendi ſenatus, & alterum recognoſcendi turmas equitum, quotieſcunque opus eſſet.* Extantque eiuſmodi inſcriptiones

L. FABRICIVS. L. F. CVR. VIAR. FACIVNDVM. COERAVIT
IDEM. QVE. PROBAVIT
Q. LEPIDVS. M. F M. LOLLIVS. M. F. COS
EX. S. C. PROBAVERVNT

item

L. APPVLEIVS
C. F. ANI. NIGER
II. VIR
CVRATOR.VIARVM
STERNENDARVM
PEDVM. DECEM
MILLIA. VIAM
SVA. PECVNIA
FECIT

Item

L. VARRONIO. L. F
PAL.CAPITONI
SCRIBAE. AEDILIC
ACCENSO.VELATO
II.VIRO.QVINQVENN
CVRATORI.VIARVM
PATRONO.COLONIAE
ORDO.REGALIVM
QVORVM.HONORE
CONTENTVS. SVA.PECVN
POSVIT.L.D.D

Viarum autem quaedam extra vrbem, quaedam intra, initium habuerunt; vt Flamina, Praeneſtina, Lauicana, Campana, Appia, & Ardeatina. Reliquae vero omnes ab ipſis portis incipiebant, atque extra vrbem protendebantur. Nomina autem a variis caſibus ſortitae ſunt. Aliae enim ab auctoribus: vt Flaminia, Aemiliae duae, Caſsia, Clodia, vel Claudia, Annia, Auguſta, Quinctia, Iunia, Sempronia, Valeriae duae, Appia, Numicia, tres Traianae, Vitellia, Aurelia, Cornelia,

Domitiana,Poſtumia,Flauia ,Pompeia, & Domitia. Aliae ab vrbibus ad quas deductae erant,vt Collatina, Numentana ,Tiburtina,Gabina ,Praeneſtina:Labicana,Laurentina,Setina,Ardeatina ,Oſtienſis,Portuenſis,Amerina. Aliae a prouinciis,vt Campana,Auſonia, quae & Latia,vel Latina, Gallicana,& Gallica. Aliae a diuerſis euentibus ,vt Cimina,Salaria,Aſinaria , Triũphalis,Tiberina,Sacra ,Noua,Lata, Fornicata , Recta, Alta. Aliarum vero etymologiã ignoro, vt Patinariae, & Laticulenſis. Quaedam autem ex iis , tam latae fuerunt , & praeſertim Appia ,vt plauſtra duo ex aduerſo inuicem occurrentia caperent :tam longae,vt prouinciarum terminos attingerent.Primum (vt dixi) in vrbe tantum ſilice ſternebantur, extra vero glarea, vt ex Tibullo quoque & Plinio conſtat; poſterioribus vero temporibus omnes ſilicibus ſtratae ſunt. Viarum autem nomina enumerabo ad rationem portarum, quibus perducuntur. Quod autem interdum inter ſe ſcriptores,de iis loquẽtes diſcrepent , id accidit, quod non vno tempore omnes ſint ſtratae,& vna in alteram ſaepe exiguo,ſaepe longiore interuallo incidens ,nomen alterius immutat

De Via Flaminia

Via Flaminia,quae a porta Flumentana initium habuit,a C.Flaminio iterum cos. qui apud lacum Traſimenum cum XV. Romanorum millibus , bello Punico ſecundo ab Hannibale caeſus eſt ,ex hoſtium Gallorum ,de quibus triumphauit , manubiis ,in cenſura, quam cũ L.Paullo,anno vrbis DXXXIII.geſsit, ſtrata fuit. Quam tamen Strabo contra Liuij,& Sex.Pompeij ac Caſsiodori ſententias, ab eius filio ſtratam fuiſſe

ſcribit iis verbis: *Eodem in conſulatu M. Lepidus, & C. Flaminius collegae fuere, victores autẽ Ligurũ ſtrauere, hic quidẽ Flaminiam e Roma per Tuſciam, & Vmbriam, vſque Ariminum; alter reliquam porro vſque Bononiã, & ex ea Aquileiam prope alpium radices, ducto per gyrum circa paludes opere.* L. vero Florus ex Liuio in epitoma libri ab vrbe condita XX. huius patrem fuiſſe ſcribit, quum ait: *C. Flaminius cenſor viam Flaminiam muniuit, & circum Flaminium extruxit.* Et Feſtus. *Flaminius circus, & Flaminia via a Flaminio cos. dicta ſunt, qui interfectus eſt ab Hannibale ad lacum Traſimenum.* Et Caſsiodorus: *L. Veturio, & C. Lutatio cos. qui fuit annus vrbis DXXXIII. via Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appellatur.* Fieri autẽ poteſt, vt a patre inchoata, a filio vero perfecta fuerit, vel partem eius a patre & partẽ a filio factam. Quod indicare iis verbis videtur lib. XXXIX. Liuius. *Liguribus domitis, Flaminius cos. pacem dedit finitimis, & quia a bello quieta vt eſſet prouincia, effecerat, ne in otio milites haberet, viam a Bononia perduxit Arretiũ. &c.* Huius curatorem Q. Marcium Thermum fuiſſe, refert Cicero epiſtola prima ad Atticum. Et Tranquillus in Auguſti vita capite XXX. *Quo autem facilius* (inquit) *vndique vrbs adiretur, deſumpta ſibi Flaminia via Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia ſternendas diſtribuit.* Martialis libro X

Totaque Flaminia Roma videnda via

Huius viae adhuc per Vmbriam, & inter Ocriculum, & Romam multa veſtigia apparent. Crebra eius apud Cornelium Tacitum mentio eſt, qui Flaminiam viam põti Miluio impoſitam etiam ſcribit. De eadem quoque & vno ex eius curatoribus mentio eſt in inſcriptione hac antiqua Tarraconenſi

L. OVINIO. L. F. QVIR
RVSTICO. CORNELIANO
COS. DES. PRAET. INTER
TRIBVNICIOS. AD LECTO
CVRAT. VIAE. FLAMINIAE
LEG. LEG. VII. MYS. INFERIOR
CVRAT. VIAE. TIBVRTINAE
CVRAT. REIP. RICINENSIS
RVSTICA. OVINIA
CORNELIANA. FILIA
PATRI. PIENTISSIMO.

In hac via plurima cernuntur ſepulchra, quae vetuſtate conſumpta vix cognoſci poſſunt. Hac via ad nonum lapidem fuit, villa Caeſarum, quae ad Gallinas dicebatur, vt auctor eſt Plinius; qui eius nominis rationem reddens, ſic ait: *Gallinam conſpicui candoris ſedenti Liuiae Druſillae aquila ex alto abiecit in gremium inlaeſam, intrepideque miranti acceſſit miraculum, quoniam teneret roſtro laureum ramum onuſtum ſuis baccis. cōſeruari alitem, & ſobolem iuſſere haruſpices, ramumque eum ſeri, ac rite cuſtodiri; quodque factum eſt in villa Caeſarum fluuio Tiberi impoſita, iuxta nonum lapidem Flaminia via, quae ob id vocatur ad Gallinas.* Et Tranquillus capite primo in Galba: *Progenies Caeſarum in Nerone defecit. quod futurum cōpluribus quidem ſignis, ſed duobus euidentiſſimis apparuit. Liuiae olim poſt Auguſti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſenti, praeteruolans aquila gallinam albam ramulum lauri roſtro tenentem, ita vt rapuerat, demiſit in gremium, cumque nutriri alitem, pangi ramulum placuiſſet, tanta pul-*

lorum ſoboles prouenit, vt hodie quoque ea villa ad Gallinas vocetu: tale vero lauretum, vt triumphaturi Caeſares, inde laureas decerperent. fuitque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere, & obſeruatum eſt, ſub cuiuſque obitum arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſsimo Neronis anno, & ſilua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarum erat interiit. In eadem via erant Clitellae, de quibus Sex. Pompeius: *Clitellae* (inquit) *non tantum hae quibus ſarcinae colligatae mulis portantur, dicuntur, ſed etiam locus Romae propter ſimilitudinem, & in via Flaminia loca quaedã deuexa & accliuia.* Via Flaminia quoque locus erat Saxa rubra appellatus; de quo mentio eſt apud Cornelium Tacitum. In hac via fuit ſepulchrum pantomimi Paridis Aegyptij Neronis liberti, de quo Martialis libro XI

Quiſquis Flaminiam teris viator
Noli nobile praeterire marmor

Item Glauciae liberti Melioris, de quo idem Martialis lib. VI

Hoc ſub marmore Glaucias humatus
Iuncto Flaminiae iacet ſepulchro

Et de eodem Statius II. Siluarum

. . . Plebs cuncta nefas & praeuia flerunt
Agmina Flaminio, quae limite Muluius agger
Tranſuehit. Fit quoque eius viae mentio in libello Velij Fidij Iubentij. Noſtra aetate paulo extra vrbis moenia via Flaminia Iulius III. pontifex maximus, mirabili in primis atque ſumptuoſiſsimo opere villam Iuliam exaedificauit, de qua alio loco diſſeram. Inchoabat via Flaminia ab vrbe porta Flumentana, inde, vt inquit Antoninus, hac ratione Ariminum vſque pertinebat

Ab vrbe
Roſtratam villam, hinc
Vitriculum, deinde

Narniam, poſt	Callem
Interamnam	Forum Semproni
Spoletium	Fanum Fortunae
Forum Flaminij	Piſaurum, & poſtremo
Heluillum	Arimini deſinebat

De via Aemilia Lepidi

Duae viae Aemiliae fuerunt, altera Lepidi, de qua nunc ſermo eſt, altera Scauri, de qua paulo poſt ſcribam. Hanc ſtrauit M. Aimilius M.F. Lepidus, qui pôtifex maximus, iterum conſul, cenſor, & princeps ſenatus ſexies lectus fuit, in primo conſulatu, quem cũ C. Flaminio, eius qui ad Traſimenum cecidit filio, anno vrbis DLXVII. geſsit. De hac Strabo: *Eodem in cõſulatu M. Lepidus, & C. Flaminius collegae fuere, victores autẽ Ligurũ ſtrauere, hic quidẽ Flaminiam e Roma per Tuſciã & Vmbriã vſque Ariminũ, alter reliquã porro vſque Bononiam, & ex ea Aquileiam, prope alpium radices, ducto per gyrum circa paludes opere.* Liuius quoque libr. XXXIX. commemorat M. Aimilium conſulem ſubactis eiſdẽ Liguribus viam a Placentia productam Flaminiae cõmiſiſſe, iis verbis: *Cos. Aimilius pacatis Liguribus, in agrũ Gallicum exercitum duxit, viamque ab Placentia vt Flaminiae committeret, Ariminum perduxit. &c.* Quibus verbis liquet Aemiliam viam initium habuiſſe ab Arimino, Ariminum enim vſque Flaminia pertinebat: hincque ducto in gyrum opere circa radices alpium,

hac ratione Aquileiam vſque perductam eſſe, vt ex Antonini Pij imp. itinerario liquet

Ab Arimino
Caeſenam, deinde
Forum Liuii, poſt

Fauentiam, poſt
Forum Corneli
Clacerinam
Bononiam
Mutinam
Regium
Tannetum
Parmam
Fidentiolam
Placentiam
Laudem
Mediolanum
Bergomum
Brixiam
Syrmionem
Veronam
Vicentiam
Patauium
Altinum
Concordiã, & poſtremò
Aquileiae deſinebat

Martialis libro III. alloquens librum ſuum de hac via ſic ſcribit

Romam vade liber, ſi veneris vnde, requiret
Aimiliae dicas de regione viae
Si quibus in terris, qua ſimus in vrbe rogabit
Corneli referas me licet eſſe foro

Idem de eadem via libro VI. & Plinius libro primo, agens de portento agri Mutinenſis: qui in eadẽ quoque Fauentiam poſitam fuiſſe, ſignificat libro XIX. & Plinius Iunior in epiſtola ad Pontium. *Mihi nuntiatum eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Aemiliae viae curam.* Ab hac via ea Galliae togatae regio, Aemilia appellata eſt, ſicut etiam Flaminia ab alia via

Dee aliis viis incidentibus in Flaminiam & primo de via Caſsia

Caſsiam viam a Caſsio,qui eam ſtrauit, dictam fuiſſe auctor eſt Sex. Pompeius. De qua Cicero Philippica XII. *Tres viae ſunt ad Mutinam, a ſupero mari Flaminia,ab infero Aurelia,media Caſsia.* Haec a Flaminia extra pōtem Miluium diuiſa Sutrium,Vetrallam, Viterbiumque,&Vulſinios mittebat,cuius rudera quaedam inter ipſa oppida adhuc extant. Huius,& aliquot aliarum viarum mentio eſt in hac antiqua Auximate inſcriptione

C.OPPIO.C.F.VEL
SABINO.IVLIO.NEPOTI
M'.VIBIO.SOLLEMNI.SEVERO
COS
ADLECTO.A.SACRATISSIMO.IMP.
HADRIANO.AVGVSTO
INTER.TRIBVNICIOS.PR.PEREGR
CANDIDATO.AVG.
LEGATO.PROV.BAETHICAE.CVR.VIAR
CLODIAE.ANNIAE.CASSIAE
CIMINAE.TRIVM.TRAIANARVM
ET.AMERINAE.LEG.LEGION.XI
CL.P.F.LEG.AVG.PR.PR.
PROVINCIAE.LVSITANIAE
PRO.COS.PROV.BAETHICAE
PATRONO.COL
LEONAS.LIB.AD CENSVS.PATRONI
ET.IN.DEDIC.STATVAE
COLONIS.CENAM.DEDIT

De via Claudia, vel Claudia

Et haec in Flaminiam incidebat, vt iis verſibus teſtatur Ouidius libro primo de Ponto

Nec quos pomiferis poſitos in collibus hortos
Spectat Flaminiae Claudia iuncta viae

Ejus quoque mentio eſt in ſupra relata Auximate inſcriptione, in qua Clodia appellatur. Inchoabat a Roma atque Lucam vſque hac ratione, vt ex Antonini Pij itinerario didici, perducebatur

Roma
Baccanas, deinde
Sutrium
Forum Caſsi
Vulſinios
Cluſium
Ad ſtatuas
Arretium
Ad fines ſiue Caſas Caeſarianas
Florentiam
Piſtorium, & poſtremo
Lucam

De via Annia

Hanc quoque vel Faminiae coniunctam, vel ab ea incepiſſe teſtatur ordo, quo hae viae referuntur in inſcriptione Auximate iam poſita, videlicet, *Curator viarum Clodiae, Anniae, Caſsiae, Ciminae, trium Traianarum & Amerinae.* Nam hac parte has omnes vias fuiſſe, praeter Traianas, conſtat. Idem quoque ſequenti antiqua marmorea inſcriptione confirmatur, quae nunc in horto eccleſiae cathedralis vrbis Caſtellanae in Faliſcis adhuc extat, non longe eo tranſlata

HONORI
IMP. CAESARIS. DIVI. F
AVGVSTI. PONT. MAXIM
PATR. PATRIAE. ET. MVNICIP
MAGISTRI. AVGVSTALES
C. EGNATIVS. M. L. GLYCO
C. EGNATIVS. C. L. MVSICVS
C. IVLIVS. CAESAR. LISOCHRYSVS
Q. FLORINIVS. Q. L. PRINCEPS
VIAM. AVGVSTAM. AB. VIA
ANNIA. EXTRA. PORTAM. AD
CERERIS. SILICES. STERNENDAM
CVRARVNT. PECVNIA. SVA
PRO. LVDIS

De Via Augusta

Hanc in Faliſcis fuiſſe, non procul a Flaminia, & in Anniam incidiſſe teſtatur ſuperior inſcriptio, de qua nihil praeterea compertum habeo

De Via Cimina

Haec Caſsiae & Flaminiae propinqua fuit, colles, lacuſque Ciminos, haud procul a Viterbio ſitos petens, a quibus & nomen accepit. Virgilius: *Cimini cum monte lacus, campoſque Velinos*. Siluae Ciminae meminit libro IX. ab vrbe condita Liuius. De ea quoque mentio eſt in Auximate inſcriptione

De Via Amerina

Amerinam viã cuius Auximas inſcriptio meminit, iis ſubieci, quod ex via Flaminia diſcedẽs, Ameriã ducat.

De Viis Sempronia, & Poſtumia

Viam demum Semproniam a Flaminia oriri Fulginei in Vmbria,& vſque ad Forum Sempronij protendi,a quo nomen accepit,quidam ſcribunt. De Poſtumia mentionem facit iis verbis Tacitus : *Siſtere tertiam legionem in ipſo viae Poſtumiae aggere iubet. & cet.* haec autem in Gallia togata fuit,non procul a Bebriaco,vico Veronenſium,Hoſtilia, & Cremona,quam hic adpoſui,quód verſus Flaminiam, & Aemiliã ſtrata eſſet

De porta, & via Collatina

Poſt Flumentanam portam,proximo loco eſt Collatina colli hortulorum impoſita , de qua Sex. Pompeius : *Collatia oppidum fuit prope Romã,eo quod opes aliarum ciuitatum ibi fuerint collatae,a qua porta Romae Collatina dicta eſt.* Liuius quoque lib.primo:*Collatia & quicquid circa Collatiã agri erat,Sabinis a rege Tarquinio ademptũ.&c.* Seruat quoque aetas noſtra morẽ appellandi in Collatia,quicquid e regione eius portae habet ager Romanus. Haec antiquitus moenibus a Collina porta verſus Tiberim ampliatis,cum Flumentana coniũcta fuit,non longe a campo Florae collocata ; poſtea pomerio ampliato ad eum locum vbi nunc eſt , ſuper hortulorum collem cum Flumentana ipſo forte Aureliani Imp. tempore tranſlata fuit. Quam a proximis Pinciorũ aedibus Pincianã libro primo de bello Gothico Procopius ſuo tempore appellatam fuiſſe ſcribit. *Beliſarius* (inquit) *interim quae ad vrbis cuſtodiam facerent,praeparare,molirique omnia.Pincianam is ferme, & proximam huic ad dexteram Salariam portã tenebat, vt ſuſ-*

pectiores & neceſſarias;ea namque parte oppugnari facile poterat murus &c. Et non longe poſt: *Nec portam quidem Flaminiam Gothi tentarunt, vt loco praecipiti ſitam, atque adeo vt adiri non facile queat. Inter hanc portam, & alteram ad dexteram huic proximam portulam, porta alia eſt quae Pinciana vocatur. Huic proximi muri pars quaedam, lapidum laxata iam pridem compage, ſeiuncta ſpectatur; non tãtum a ſolo, ſed a medio ad ſummum faſtigium ſciſſa. nec ſane collapſa, nec alias reſoluta, ſed vtrinque ſic inclinata, vt cetero muro extrinſecus partim prominentior eſſe appareat, partim retractior. Hanc muri partem quum demoliri tunc primũ Beliſarius niteretur, & iterato aedificare inſtituiſſet, obſtitere Romani, Petrum Apoſtolum pro indubitato ſe comperiſſe aſſeuerantes, eius loci tuendi pollicitum curam ſe ſuſcepturum. quod vtique Romanis ex voto ſucceſſit, quandoquidem nec eo die, quo per Gothos ſunt moenia oppugnata, nec per omne id tempus, quo vrbem obſederunt barbari, hoſtilis vis vlla ad hunc locum peruenit, nec plane vnquam eodem tumultuatum. Et ſane me admiratio ſubiit, nec Romanis, nec hoſtibus ipſis in ea tam diutina vrbis obſidione, in memoriam veniſſe muri hanc partem: quae res quum miraculi poſtea loco ſit habita, nec ſarcire quidem in poſterum quiſquã, nec de integro reſtituere auſus eſt, ſed ad hũc diẽ ea e regione ſeiũctus permanet murus.* Haec Procopius. Quae verba ideo adpoſui, quod vſq; ad noſtra tẽpora, adhuc ea muri pars ſuperſit, vt a Procopio deſcribitur, appellaturq; a Romanis murus inclinatus. Porro autẽ ea portula quã ſupra Pincianã fuiſſe ſcribit idẽ Procopius, omnino eſſe deſiit. A porta Collatina exiit via eiuſdẽ nominis, de qua Frontinus libro primo de aquaeductibus ſic ait: Aquae Alſietinae *Auguſtae ramus proxime viam Collatinam accipit fontem* &c. Item, *concipitur aqua Virgo*

via Collatina ad milliarium octauum paluſtribus locis &c. Haec autem via non procul ab ipſa porta incidit in viam Salariam

De porta Collina, & via Salaria

Collatinam proxime ſequitur porta antiquitus Agonēſis, poſt Quirinalis, deinde Collina, poſtremo Salaria appellata. Sex. Pompeius: *Agonia* (inquit) *ſacrificia, quae fiebant in monte; hinc Romae mons Quirinalis Agonius, & Collina porta Agonenſis.* Et alibi Quirinalem eam quoque vocatam fuiſſe his verbis docet: *Quirinalis porta dicta, ſiue quod ea in collem Quirinalem itur, ſiue quod proxime eam eſt Quirini ſacellum.* Agonenſem autem idcirco appellatam ſcribit, quod inundato circo Flaminio, agonales ludi, qui in eo celebrabantur, extra ipſam portarentur, ludoſque ipſos ideo agonales eſſe dictos, vel quia locus in quo initio facti ſunt, fuerit ſine angulo; vel quod iis ludis rex hoſtiam immolare ſolitus eſſet, quam antiqui agoniam vocabant; vel quod in montibus, quos agones dicebant, fierent. Ex Quirinali autē vel Agonenſi, Collina a collibus Quirinali, Eſquilino, & Viminali; vel ab vrbis tribu, & regione in qua ſita erat, quae Collina dicebatur, deinceps longo tempore appellata eſt. Per Collinam portam ſcribit Liuius libro V. Gallos Senones vrbem ingreſſos, eam incendiſſe, de qua ſaepiſsime etiam alibi mentionem facit. Et alio loco: *Quum muros* (inquit) *& turres quae ſunt inter portam Collinam & Eſquilinam, de coelo eſſent tacta. & cetera*
Ouidius IIII. Faſtorum

Templa frequentari Collinae proxima portae

Et

Et Iuuenalis Satyra VI

Proximus vrbi

Hannibal, & ſtantes Collina in turre mariti

Haec poſterioribus tẽporibus a via, cui impoſita erat, Salaria appellari coepta. Procopius libro primo de bello Gothico: *Beliſarius interim Pincianam & proximã huic ad dexteram Salariam portam tenebat, vt ſuſpectiores & neceſſarias.* Et paulo poſt: *Apud Salariam autem portam, vir quidam procerae ſtaturae Gothus crebrius ſagittando propugnacula infeſtabat, &c.* Salariam autem viam a Collina porta initium habuiſſe, refert Tacitus lib. XIX. *Vt tranſuerſis itineribus per agrum Sabinum, via Salaria vrbem introirent.* Et paulo poſt: *Tertium agmen per Salariam portae Collinae appropinquabat.* De hac Sex. Põpeius: *Salaria via Romae eſt appellata, quia per eã Sabini ſal a mari deferebant.* Et Strabo: *Rerum* (inquit) *ſcriptor Fabius auctor eſt, Romanos tum primum diuitiarum ſenſus accepiſſe, quam Sabinorum potiti ſunt gentis: per ipſos via Salaria, in quam apud Heretum Sabinorum vicum ſupra Tiberim iacentem Numentana incidit, non magnae longitudinis ſtrata eſt, ex eadem Collina porta inchoans.* Martialis

Illic Flaminiae Salariaeque

Geſtator patet eſſedo tacente

Plinius libro XXXI. cap. VII. Sal (inquit) *magna apud antiquos auctoritate, ſicut apparet ex nomine Salariae viae, quoniam illa ſal in Sabinos portari conſueuerat.* Prope hanc portam fuit templum Veneris Erycinae; cuius Liuius, Strabo, Plinius, & alij veteres ſcriptores meminerunt. Extra eam vero fuit templum Honoris, de quo ſic Cicero ſecundo de legibus: *Noſtis extra portam Collinam aedem Honoris?* & aram in eo loco fuiſſe memoriae proditum eſt. Ad eam quum lamina fuiſſet

inuenta,in qua ſcriptum, *domina Honoris*; ea cauſſa fuit aedis eius aedificandae:ſed quum multa in eo loco ſepulchra fuiſſent, exarata ſunt,ſtatuit enim collegium locum publicum non potuiſſe priuata religione obligari. Via quoque Salaria ad ſecūdum lapidem :fuit inſigni & magnifico monumento ſepultus Auguſti tōſor Licinus, vir iis temporibus ditiſsimus, quem ſatyrici inſectati ſunt, & Varro hoc epigrammate, vt eſt apud Cornutum,acerbiſsime perſtrinxit

Marmoreo tumulo Licinus iacet,at Cato paruo
Pompeius nullo, credimus eſſe deos

In eadem via prope Anienis ripas fuit etiam C. Marij VII. cos. ſepulchrum. Eadem via ad tertium lapidem ſupra Anienem extat pons eiuſdem cum via nominis, quem cum ceteris Anienis pontib. a Gothorum rege Totila (vt refert Procopius)diſiectum, reſtituit Narſes.Quod etiā hae duae inſcriptiones, ab vtraque eius parte inciſae demonſtrant. In dextra enim eſt haec, quam ne conciſam ponerem, ſequenti pagina integram concinnaui

IMPERANTE. D.N. PIISSIMO. AC
TRIVMFALI. IVSTININIANO. PP. AVG
ANNO. XXXVIIII
NARSES. VIR. GLORIOSISSIMVS. EX
PRAEPOSITO. SACRI. PALATII. EX. CONS
ATQVE. PATRICIVS. POST. VICTORIAM
GOTHICAM. IPSIS. ET. EORVM. REGIBVS
CELERITATE. MIRABILI. CONFLICTV.
PVBLICO. SVPERATIS. ATQVE
PROSTRATIS
LIBERTATE. VRBIS. ROMAE. AC. TOTIVS
ITALIAE. RESTITVTA. PONTEM. VIAE
SALARIAE. VS
QVE. AD. AQVAM. A. NEFANDISSIMO
TOTILA. TYRANNO. DISTRVCTVM
PVRGATO. FLVMINIS. ALVEO
IN. MELIOREM. STATVM. QVAM
QVONDAM. FVERAT. RENOVAVIT

A ſiniſtra vero leguntur haec carmina

QVAM. BENE. CVRBATI. DIRECTA. EST. SEMITA
PONTIS
ATQVE. INTERRVPTVM. CONTINVATVR. ITER
CALCAMVS. RAPIDAS. SVBIECTI. GVRGITIS
VNDAS
ET LIBET. IRATAE. CERNERE. MVRMVR. AQVAE
. ITE. IGITVR. FACILES. PER. GAVDIA. VESTRA
QVIRITES
ET. NARSIN. RESONANS. PLAVSVS. VBIQ. CANAT
QVI. POTVIT. RIGIDAS. GOTHORVM. SVBDERE
MENTES
HIC. DOCVIT. DVRVM. FLVMINA. FERRE. IVGVM

Salaria autem ex vrbe in Sabinos ſic exibat, Antonino Pio in itinerario auctore

Ex vrbe
Heretum
Vicum nouum
Reate
Cutylias
Interocream
Falacrine
Vicum Badies
Adcenteſimum

In hac via ad XIII.lapidem vt Vibius,vel XI.vt Liuius, prope Alliam flumen victoria contra Romanos potiti ſunt Galli Senones. Quare inter eam, & Tiberim fuit lucus permagnus, in quo Romani Lucaria feſta celebrabant pro eo quod victi a Gallis ad Alliam, fugienteſque e proelio ibi ſe occultauerunt, vt auctor eſt Sex.Pompeius. Allia autem flumen e Cruſtuminis montibus praealto defluens alueo, haud multo infra hanc viam, Tiberi(vt prodit Plinius)miſcetur. De hac via mentio eſt in antiquo hoc epigrammate ita

L. RANIO.OPTAT.C.V.COS
CVRATORI.REIP.MEDIOLANENSIVM
CVRAT
REIP.NOLANORVM.PRO.COS
PROVINCIAE
NARBONENSIS. LEGATO. AVG.ET
IVRIDICO
ASTYRIAE. GRAECIAE. CVRATORI. VIAE
SALARIAE.CVRATORI.REIP. VRVINATIVM
METAVRENSIVM. LEGATO. PROVINCIAE
ASIAE.PRAETORI.TRIB.PLEBEI
QVAESTORI.PROVINCIAE.SICILIAE

De viis Quinctia, & Iunia

Viarum Quinctiae, & Iuniae meminit libro primò antiquitatum Dionyſius Halicarnaſſeus. Quas idcirco hic adpoſui, quod eas e regione huius viae fuiſſe aperte innuat, quum ait: *Palatium quidem quinque & viginti ſtadiis* (haec vrbs Aboriginum erat) *a Reate diſtans, vrbe nunc etiam a Romanis habitata, viae Quinctiae proximum.* Hinc ipſam, ex antiquo P. Victoris manuſcripto codice eandem cum Nomentana eſſe quibuſdam viſum fuit, quum tamen ex eius vulgatis codicibus diuerſam fuiſſe cōſtet. Ad haec Dionyſius; *A Reate* (inquit) *rurſus ſtadiis LXXX. via Iunia eundo iuxta Coritum montem Curſula eſt nuper diruta.* Quibus verbis colligitur, viam quoque Iuniam iiſdem regionibus fuiſſe. De iis autem viis quid praeterea afferam, non habeo. De via Quinctia mētio eſt in hac vetuſta inſcriptione

C. CVRTIVS. P. F. PAL. NERVA. IIII. VIR
P. SILIVS. P. F. ARNIEN. PAETINVS. IIII. VIR
C. RVSTVS. C. F. QVARTVS. VEL. IIII. VIR
T. FLAVIVS. T. F. ARN. SABINVS. IIII. VIR
ARAM. ET. SIGN. VIA. QVINCT. D. D

De porta Viminali, & via Nomentana

Viminalis porta Collinae ſuccedit, eiuſdem cum monte, in quo ſita eſt, nominis, a quo & nomen ſortita eſt. Sex. Pompeius; *Viminalis* (inquit) *& porta, & collis appellabantur, quod ibi viminū ſilua fuiſſe videtur, vbi eſt & ara Ioui Viminio conſecrata.* Hanc regū tēpore in aggere Tarquinij fuiſſe Strabo iis verbis prodit: *In aggere*

autem medio tertia eſt porta, eiuſdem nominis cum colle Viminali. Tertiam autem dicit. quod Flumētana, & Collina tum ea priores eſſent. Collatina enim tunc non erat, quae poſtea in ampliatione murorum vrbis fuit interpoſita. Huic portae nunc S. Hagnetis, a proxima eius diuae aede nomen eſt. A Viminali autē porta incipit via Nomentana, qua iter erat Nomentum Sabinorum oppidum. Haec alio nomine Ficulnenſis appellata fuit. Liuius libro III. ait: *Via Nomentana, cui tū Ficulnenſi nomen fuit, profecti, caſtra in monte ſacro locauere.* Haec, vt Strabo refert, in viam Salariam apud Heretū Sabinorum oppidum ſupra Tiberim iacens incidebat. Ouidius IIII. Faſtorum

Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem
Obſtitit in media candida turba via

Extra portam Viminalem Naeniae deae ſacellum fuit dedicatum, vt refert Sex. Pompeius. Naenia autem eſt carmen, quod in funere laudandi gratia cantabatur ad tibiam. Sunt etiam qui eo verbo finem ſignificari putent. Quidam volunt naeniam ideo dici, quod voci ſimilior querimonia flentium ſit. Haec autem dea cantu querulo a praeficis mulieribus aduocari, vt funeribus adeſſet, putabatur. Deorum enim quos obeſſe arbitrabantur templa ſecundum ſtationis decorem extra vrbem ponebantur. Et ſi autem in Palatio Febris aram, in Eſquiliis malae Fortunae, ad Auētini radices Scordiae templa locata fuerint, ea tamen non vt opem ferrent; ſed ne obeſſent, numina colebātur. Ea via ad ſecundum lapidem viſitur adhuc templum ſphaericū quod quidam Bacchi eſſe ſcribunt, ſepulchris Conſtantini familiae inluſtre. Quod nunc in eius ſorori Conſtantiae honorem dedicatum eſt. Non longe ab

hoc templo alius pons Anieni impoſitus eſt, a via nomen habens, quem ſicuti Salarium a Totila bello Gothico confractum reſtituit Narſes, vt Procopius prodit. Inter Salariam, & Nomentanam vias quarto ab vrbe lapide, fuit ſuburbanum Phaontis Neronis liberti; quo, vt Tranquillus & Eutropius ſcribunt, Nerô fugiens, quum a ſenatu hoſtis iudicatus eſſet, ſe ipſe interfecit. Huius viae mentio eſt in hac vetuſta inſcriptione ſic.

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRAEF. FAB. PRAEF. COH. III
SAGITTARIOR. PRAEF. COH. ITERVM. II
ASTVRVM. CENSITOR. CIVIVM
ROMANORVM. COLONIAE. VICTRI
CENSIS. QVAE. EST. IN. BRITANNIA
CAMALODVNI. CVRATOR
VIAE. NOMENTANAE. PATRONVS
EIVSDEM
MVNICIPI. FLAMEN. PERPETVVS
DVVM. VIRALI. POTESTATE
AEDILIS. DEDICATOR. IIII

De porta Gabina, alias Gabiuſa; & viis Tiburtina, & Gabina

Prope caſtrum praetorium inter portas S.Hagnetis, & S.Laurentij adhuc extat porta clauſa, quam aliquot rationibus adductus Querquetulariam, vel Querquetulanam fuiſſe olim crediderim: de qua, quum tã noſtro, quam etiam Procopij tempore, ante milleſimũ annum, in vſu eſſe deſierit, poſtea verba faciam, quũ de eis portis loquar, quae eſſe deſierunt; atque ad eius portae deſcriptionem veniam, quae ab antiquis Gabina, vel Gabiuſa, noſtro vero ſaeculo S. Laurentij appellatur. Gabiuſam autem portam fuiſſe Romae teſtatur Liuius: qui eam de coelo tactam fuiſſe ſcribit. Hãc autem Gabiuſam fuiſſe, vt credam adducor, quod in antiquo codice manuſcripto P. Victoris, quem in cõmunem antiquitatis ſtudioſorum gratiam, cum hiſce commentariis publicaui, Tiburtina via, quae hac porta incipit, eadem eſſe cum Gabina dicatur. Gabina autem vel Gabiuſa porta, non niſi a Gabiis nomen habuiſſe liquet, ſicut etiam & via, quae ex hac porta dextera parte verſus Praeneſtinã viam deducta, recta Gabios, quibus nunc Gallicanum nomen eſt, perducit, Tiburtina interim via a laeua relicta. Viam autem Tiburtinam hac porta initium habuiſſe ſatis liquet, quae etiam nunc Tibur deducit. De qua via praeter P. Victorem, & antiquam Tarraconenſem inſcriptionem, mentionem quoque facit Horatius primo ſermonũ

Quum Tiburte via praetorem quinque ſequuntur

Hac via intra primum lapidem fuit ſepulchrum Pallantis Ti. Claudij Caeſaris Auguſti liberti, ſplendidũ, cum hoc arrogantiſsimo titulo

TI. CLAVDIVS. AVG. L
PALLAS
HVIC. SENATVS. OB. FIDEM
PIETATEM. QVE . ERGA
PATRONOS. ORNAMENTA
PRAETORIA. DECREVIT
ET. H-S. CENTIES. QVIN
QVAGIES. CVIVS. HONORE
CONTENTVS . FVIT

De quo Plinius epiſtolarum libris VII. & VIII. ad Montanum multam mentionem facit. Ab vna autem porta, plures vias deduci, atque eas in diuerſa loca diuidi manifeſtum eſt. Nam ab hac quoque porta Gabinam viam exire demonſtrat P. Victor; quum Gabinam eandem cum Tiburtina viam facit, quod ob loci vicinitatem aliquando fieri ſolet. Quod hac vna demum ratione confirmatur, quia Gabios perducit. De Gabina via Liuius libro V. *Iuſtiore altero deinde proelio ad octauum lapidem Gabina via, quo ſe ex fuga contulerant, eiuſdem ductu auſpicioque Camilli Galli vincuntur.* Item libro II. *P. Valerius T. Herminium cum modicis copiis ad ſecundum lapidem Gabina via occultum conſidere iubet. &* paulo poſt: *Ad tertium lapidem venere Gabina via.* Hãc viam breuem fuiſſe, incidiſſeque in Praeneſtinam ſignificat Strabo, quum ait: *Sunt & Romanorum oppida a ſiniſtra Latinae inter eam & Valeriam: ſane Gabij extant in Praeneſtina via ſiti. &c*

De porta Eſquilina, & viis Praeneſtina, & Labicana

Proximam Gabinae fuiſſe Eſquilinam portam multis veterum ſcriptorum auctoritatibus demonſtrari poteſt, cuius nunc Maior porta, vel locum obtinet, vel non longe a loco, in quo antiqua Eſquilina quondam fuit, noſtro tempore ſita eſt. Ceterum multum mihi laboris eſſet, & male mecum agerem, ſi omnes veterum antiquariorum errores nunc vel reprehèndere, vel explodere vellem, quos in hiſce rebus deſcribendis admiſerunt, vt de amphitheatro Statilij Tauri, baſilica Caij & Lucii, foro Romano, templo Saturni, & aerario, porta Gabiuſa, templo Mineruae medicae, carceribus populi Romani, & aliis eiuſmodi ſexcentis, quae loca contra antiquorum ſcriptorum auctoritates, male & nimium inepte collocarunt, perinde ac etiam fecerunt de porta Eſquilina, de qua mihi nũc ſermo eſt. Ego autem iis reprehendendis quoties occaſio ſe ſe offeret, tempus non conteram, ſed quae illi male dixerunt, nulla eorundem mentione facta, emendare, rationibuſque adductis reſtituere curabo. Quis igitur non eſt, ex veteribus antiquariis a Blondo vſque ad Marlianum, qui nouiſsimus Vrbis topographiam (quod ſciam) ſcripſit, qui portam quae nunc Maior dicitur, Naeuiam non vocet? Quam aperte P. Victor in regione XII. Piſcinae publicae, inter portam Capenam, & Oſtienſem conlocauit, quum vicos portarum Naeuiae & Rauduſculanae in ea regione fuiſſe prodat? Varroque ipſe libro IIII. de lingua Latina, eas portamque Lauernae vicinas

ſcribat, atque extrema vrbis regione fuiſſe aperte innuat? quamquam enim is locus mancus ſit, aperte tamen colligitur, eum portarum omnium deſcriptionem eo loco feciſſe, atque a Flumentana inchoaſſe, quae prima erat, deſiiſſeque in Lauernalem portam, quae non procul a Trigemina fuit, cui vicinas fuiſſe Naeuiam, & Rauduſculanam exponit. Cui rei maxime quadrat, quod ante Naeuiae portae deſcriptionẽ dicit, vbi paginae tres deſunt: * *Religionem Porcius deſignat, quum de Ennio ſcribens dicit, eam coluiſſe Tutilinae loca.* Quae ea parte fuiſſe alibi demonſtrabo. Quod etiam libro II. refert Liuius de portis Collina, Eſquilina, Coelimontana, & Naeuia, meae huic ſententiae maxime conuenit, vt paulo poſt oſtendam. Ex quibus rebus manifeſte videri poteſt, an porta Maior, quae longiſsimo interuallo diſtat a regione Piſſcinae publicae, vbi erat porta Naeuia, haec porta eſſe poſsit? Quam Eſquilinam fuiſſe, vel Eſquilinae potius locum tenere, aperte iis verbis Strabo indicat: *Porro in vnum cadit Labicana, a porta quidem Eſquilina incipiens, a qua & Praeneſtina; a ſiniſtra vero & hanc, & Eſquilinum omittens campum, vltra centum & XX. ſtadia pergit. Quum autem Labico vetuſto ſane oppido, ceterum diſiecto, & in ſublimi ſito propinquat, & hoc, & Tuſculum relinquit a dextra.* Videãt igitur hi, qui portã S. Laurẽtij Eſquilinã faciunt; an Labicana, & Praeneſtina via, Gabina ſimul & Tiburtina ea vna porta incipiãt? quũ manifeſte cõſtet a porta Maiore duas nũc exire vias, quarũ altera Labicos, altera Praeneſte recta deducit. Quo fit, vt hanc pro indubitato potius Eſquilinam olim fuiſſe credam. Cõfirmatur etiã mea haec ſentẽtia Ciceronis auctoritate, qui Eſquilinam & Coelimontanã

portas propinquas fuiſſe demonſtrat, quum ait: *Quũ ego Coelimontana porta introiiſſe dixiſſem, reſponſione me inimica, Eſquilina introiiſſe homo promptiſsimus laceſsiuit, & cet.* Quod ei proximior eſſet. Haec autem Liuij verbis non aduerſantur, qui non ſemel ait: *Caſtra inter Collinam Eſquilinamque poſita.* Nam viminalem & Gabiuſam eo tempore aut non fuiſſe, aut has duas tantum, quod notiores eſſent, nominaſſe exiſtimo. Huius autem, & aliarum quarundam portarum ordo ex verbis Liuij facile apparebit, quae ideo ſubiunxi: *Porſenna* (inquit) *primo conatu repulſus, conſiliis ab oppugnanda vrbe ad obſidendam verſis, praeſidio in Ianiculo locato, ipſe in plano, ripiſque Tiberis caſtra poſuit, nauibus vndique accitis, & ad cuſtodiam, ne quid frumenti Romam ſubuehi ſinerent, & vt praedatum milites transflumen per occaſiones aliis atque aliis locis traiicerent. Breuique adeo infeſtum agrum Romanum reddidit, vt nõ cetera ſolum ex agris, ſed pecus quoque omne in vrbem compelleretur, nec quiſquam extra portas propellere auderet. Hoc tãtum licentiae Etruſcis, non metu magis quam conſilio conceſſum eſt. Namque Valerius cos. intentus in occaſionem, multos ſimul & effuſos improuiſo adoriendi, in paruis rebus negligens vltor, grauem ſe ad maiora vindicem ſeruabat. itaque vt eliceret praedones, edicit ſuis, poſtero die frequentes porta Eſquilina, quae auerſiſsima ab hoſte erat* (erãt enim in Ianiculo) *expellerent pecus; ſcituros id hoſtes ratus, quod in obſidione & fame ſeruitia infida transfugerent: & ſciere perfugae indicio, multoque plures vt in ſpem vniuerſae praedae flumen traiiciunt. P. Valerius inde T. Herminium cum modicis copiis ad ſecundum lapidem Gabina via,)* quae laeua portae Eſquilinae proxima erat) *occultum conſidere iubet, Sp. Lartium cum expedita iuuentute ad portam Colli-*

nam ſtare, donec hoſtis praetereat,inde ſe obiicere, ne ſit ad flumen reditus.Conſul alter T. Lucretius porta Naeuia,cum aliquot manipulis militum egreſſus, ipſe Valerius Coelimontana (tanquam medio loco ſita,vt omnibus,ſi opus eſſet praeſto eſſe poſſet) *delectas cohortes educit, hique primi apparuere hoſti.* Hactenus Liuius. Quibus verbis innuitur Coelimontanam portam mediam inter Eſquilinam, & Naeuiam fuiſſe,Collinamque Gabinae proximam, atque haec Eſquilinae. Flumentanae autem non meminit, quia etſi Etruſci recta per campũ Martium tranſire potuiſſent,tamen quia inter vrbis moenia abruptoſque mõtes iter erat, ne in aliquod diſcrimen inciderent,eam portam non inuaſerunt, ſimulque quo propinquiore a nauibus curſu ferrẽtur in pecus,ad eum forte Tiberis locum deuenere,qui medius eſt inter pontem Miluium & Anienis oſtia. Quare nõ oportuit ad portam Flumentanam militum ſtationẽ locare. Collatinae & Viminalis eum non meminiſſe exiſtimo, vel quia adhuc non erant, vel forte eo bello clauſae,vſum amiſerant,vt in bellis fieri conſuetũ eſt, vel quia aliis portis ſatis fuerat & ſtruere inſidias, & exponere pecus,ac turmas praeſidiaque emittere. De hac porta multa apud omnes auctores veteres mentio eſt. Hanc autem aliquando Maeciam vocatam fuiſſe ex Plauto coniici poteſt, quod idem de porta Maecia ſcribat Plautus,quod de Eſquilina Horatius; vtriuſque ſententiam confirmat Cornelius Tacitus, qui libro II. hiſtoriae Auguſtae ait; *Sumptum more priſco extra Eſquilinam de nocentibus ſupplicium.* Plautus vero in Caſina

Illum Aedepol videre ardentem te extra portam Maeciam
Credo e caſtor velle

Horatius vero V.Epod

Poſt inſepulta membra deferent lupi
Et Eſquilinae alites

In quem locum annotauit Porphyrio in regione aggeris extra portamEſquilinam ſolita fuiſſe pauperum corpora vel comburi,vel proiici: combuſta fuiſſe indicat Plautus, proiecta Horatius. Hanc portam a via quae per eam exibat,Plinius libro XXXVI.cap.V.Labicanam iis verbis vocat: *Mars eſt etiamnum ſedens coloſſeus eiuſdem in templo Bruti Callaici apud circum eundem ad Labicanam portam eunti.* Quam ab altera quoque via Procopius Praeneſtinam appellat. *Inter haec* (inquit) *Beſſas, qui Praeneſtinam portam cuſtodiendam acceperat, ad Beliſarium miſit,qui nuntiaret teneri ab hoſtibus vrbem,per portam aliam introgreſsis, quae ſupra Tiberim eſt.* & paulo poſt: *Praeneſtinam portam Beſſae tradiderat cuſtodiendam.* Et alibi: *Acie inſtructa circa Praeneſtinam portam, ad eam muri partem mox ducit, quam Romani Viuarium dicunt, vnde & expugnari moenia per quam facile poterant. &c.* Haec porta nunc porta Maior dicitur,forte ab aedificij magnificentia, cui ſuppoſita eſt,id eſt aquae Claudiae caſtellum, Hancque ibi locatam fuiſſe a Beliſario crediderim eo tempore quo vrbis muros a Gothis diiectos reſtituit, atque e proximo loco ibidem tranſlatam. neque enim mihi veriſimile videtur veteres portã vrbis aquaeductuum formis, vel caſtello ſubieciſſe.Ab hac autem porta etiamnum exeunt viae, Labicana quidem a dextra,& Praeneſtina a laeua,quae Praeneſte, & Labicos deducunt.Praeneſtina autẽ per Gabios Praeneſte,Labicana vero,Tuſculum, & Labicos a dextera relinquẽs,per Quinctanas ad Pictas perueniens,in Latinam viam terminabantur: vt ex itine-

rario Antonini Pij conſtat. Porro autem in Praeneſtinam incidit via Gabina. Gabij enim Praeneſtina via ſiti ſunt, vt prodit Strabo. Rurſus haec a Praeneſte Anagniam vſque deducta ibi in Latinam incidebat. In Praeneſtina vero via fuit ſepulchrum Q. Attae togatarum ſcriptoris ſecundo lapide ſitum. In Labicana autem, ſepultus fuit Didius Iulianus imp. vt in eius vita ſcribit Aelius Spartianus, in ſepulchro proaui ſui Saluij Iuliani, quod quinto ab vrbe lapide ſitum erat.

De porta Coelimontana, & viis Campana, Tuſculana, Albana, & Valeriis duabus noua, & vetere

Proxima Eſquilinae, vt innuere videtur Cicero, fuit porta Coelimontana, nunc S. Ioannis appellata, a monte Coelio, in cuius parte ſita eſt, olim Coelimontana dicta. Quam L. Cornelio, & Q. Minucio tactam de coelo narrat Liuius. Hanc poſterioribus ſaeculis Aſinariam fuiſſe dictam referunt Procopius libro primo de bello Gothico, & Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Siluerij papae. Procopius quidem: *Contigit autem vt die vna, eodemque tempore, & Beliſarius cum Imperatoris exercitu per portam quam Aſinariam dicunt* (Neapoli enim veniebat) *vrbem iniret, & per Flaminiam Gothi excederent.* Et libro III: *Quũ itaque perpauci, vt diximus, admodum ad murorum cuſtodiam relinquerẽtur, & hi quidem tam fame cõfecti, quaterni cuſtodes quidã, & Iſauri genere, ad portã Aſinariam cuſtodias nacti, excepturos ſe intra vrbem Gothorum exercitum pollicentur.* Et alibi ſaepius eius portae meminit: quam Bibliothecarius Lateranenſi baſilicae proximam fuiſſe ſcribit.

Per hanc Alarico primum, poſtea Totila ducibus, ingreſsi Gothi vrbem captam diripuerunt. Mirandum autem quod quum Sex. Pompeius viae Aſinariae mẽtionem faciat, eam longe ab hac porta fuiſſe ſcribat, quam inter Latinam Ardeatinamque fuiſſe tradit, vt inferius explicabo. Hanc vero Coelimontanam fuiſſe illud etiam confirmat, quod mons ipſe nullam aliam praeter hanc habeat portam. Ab hac autem porta incipit via Campana, cuius Suetonius in Auguſto, & aliquot antiquae inſcriptiones meminerunt

HVIC.MONVMENTO.ITVS.ADITVS
AMBITVS.DEBETVR.EX.SENTENTIA
EROTIS.AVG.L.IVDICI S. A. VIA
CAMPANA.PVBLICA

Et Neapoli alia inſcriptio

M.BASSAEO.M.F.PAL.AXIO
PATR.COL.CVR.R.P.II.VIR.MVNIF
PROC.AVG.VIAE.OST.ET.CAMP

Ab hac etiam porta, vel non longe ab ea ex via Cãpana, exibat via Tuſculana, quam vna cum Albana inſtaurauit M. Meſſalla ſub Caeſare Auguſto: Vnde Tibullus libro 1.

Nec taceam monumenta viae quae Tuſcula tellus
Candidaque antiquo detinet Alba lare
Namque opibus congeſta tuis hic glarea dura
Sternitur, hic apta iungitur arte ſilex

Vias Valerias duas fuiſſe, nouam videlicet & veterẽ, prodit P. Victor; de quarum altera Strabo ſic ſcribit: *Praeclariſsimae ſunt viae Appia, & Valeria, vna quidẽ ad mare Latinae partes ſuperans, vſque Sinueſſam protenditur; altera*

altera in Sabinos vſque ad Marſos. Inter has media Latina eſt. & ceter. Quam idcirco hic ſubieci, quod Latinam huic proximã, mediam inter eam & Appiã fuiſſe ſcribat Strabo. Alterius meminit Plinius

De porta Latina, & viis Latina, & Albana

Coelimontanam ſequitur porta Latina ante mille annos appellata, quae quod in Latium mitteret nomẽ obtinuit, quod etiamnum manet. Quo autem nomine antiquiſsimis temporibus vocaretur, incertum. Verum quum Strabo via Latina Ferentinum vrbem fuiſſe afferat, crediderim portam hanc eam eſſe, quam Plutarchus Ferentinam nominauit in Romulo. *Nam Romulus* (inquit) *expiationibus ciuitatem expurgauit, quas adhuc etiam Ferentinam ad portam obſeruari tradunt.* Sicque appellatam exiſtimo, quod ea iter eſſet ad Ferentinos Hernicorũ populos. A Latina autem porta initium habet via eiuſdem nominis, in Latinos populos ducens, quae modo Latia, modo Auſonia dicitur a Martiali. libro enim IX

. . . . ſimili venerandus ab Hercule Caeſar
Conſecrat Auſoniae maxima fana viae

Et alibi eodem libro

Herculis in magni vultu deſcendere Caeſar
Dignatus Latiae dat noua templa viae
Qua Triuiae nemoroſa petit, dum regna viator
Octauum domina marmor ab vrbe legit

De hac via mentio eſt in antiquo epigrammate ſic

L. ANNIO. FABIANO
III. VIRO. CAPITALI
TRIB. LEG. II. AVG
QVAEST. VRBAN. TR. PLEB
PRAETORI. CVRATORI
VIAE. LATINAE. LEG
LEG. X. FRETENSIS
LEG. AVG. PROPR. PRO
VINC. DAC. COL. VLP
TRAIANA. ZARMAT

Cicero pro Cluentio cauponem quendam de via Latina nominat. Strabo vero, *Praeclariſsimae* (inquit) *viae ſunt Appia & Valeria, vna quidem ad mare Latinae partes ſuperans, vſque Sinueßam protenditur, altera in Sabinos vſque ad Marſos. Inter has media Latina eſt, quae ad Caßinū coniungitur Appiae a Capua XIX ſtadiis diſtans.* In Latina porro via fuit templum Fortunae muliebris, eiuſdemque deae ſimulachrum, quod nefas erat attingi, niſi ab ea quae ſemel nupſit. Sex. Pompeius. In eadem via fuit ſuburbanum Phylidis nutricis Domitiani, in quo ipſum funerauit, ſed reliquias templo Flauiae gẽtis clam intulit, cineribuſque Iuliae filiae Titi, quam & ipſa educauerat, commiſcuit. Auctor Tranquillus. In eadem ſepeliri voluit Sempronius Tuditanus. Ex vno vero ſepulchrorum viae Latinae, hoc epigramma refert Auſonius

Non nomen, non quo genitus, non vnde quid egi
Mutus in aeternum, ſum cinis, oßa, nihil
Nec ſum, nec fueram, genitus tamen e nihilo ſum
Mitte, nec exprobres, ſingula talis eris

Latina autem ab vrbe ad oppidum Caſsinum pertine-

bat ſic,vt ex Antonini Pij itinerario didici

Ab vrbe
Ad Decimum
Roborariam
Ad Pictas
Compitum
Anagniam
Ferentinum
Fruſinonem
Fregellas
Fabrateriam
Aquinum,& poſtremo
Caſsini:inde
Beneuentum ſic,
Venafrum
Theanum
Allifas
Teleſiam, deinde
Beneuentum

De via autem Albana, quae hac parte ex vrbe exibat, mentionem feci ſuperius ex Tibullo, quum de Tuſculana verba facerem

De porta Capena,& via Appia

Non longe poſt Latinam extat porta Capena,cuius etymologiam refert Solinus: qui Italum regem ex Sicilia ad Ianum veniſſe ſcribit, tum in Italia regnātem, ac eius auxilio,conſilioque ciuitatem iuxta Albā condidiſſe Capenam nomine,& ab ea poſtmodum denominatam portam Capenam. Seruius vero grammaticus ſuper Virgilij locum,lucoſque Capenos,aliter dicit,ait enim: *Vnde hoc eſt a Capenis lucis,& porta Capena, quae iuxta Camoenas eſt, nomē accepit.* Aſconius enim Pedianus,Victor,& Sex. Rufus, extra hanc portam aedē Camoenarum fuiſſe referunt, proptereaque Camoenam a nonnullis olim fuiſſe appellatam. Nunc a proximo templo S.Sebaſtiani dicitur, quam olim Capēnam fuiſſe hac confirmari poteſt ratione. Eam enim in via Appia fuiſſe oſtendit Frontinus iis verbis: *Appius Cenſor viam Appiam a porta Capena vſque Capuam muniuit.* Quum autem via in qua Septizoniū Seueri ad-

huc extat, tendens ad portam S. Sebaſtiani, via Appia a Spartiano & Iulio Capitolino vocetur, nō eſt quod dubitari poſsimus, portam quae nunc in via Appia extat, fuiſſe Capenam, quae apud poetas & hiſtoricos celeberrima eſt. Propertius libro IIII

Armaque cum tulero portae votiua Capenae

Et Iuuenalis Satyra IIII

Subſtitit ad veteres arcus madidamque Capenam.

Quam idcirco madidam dixiſſe opinor, quia vel inter ceteras portas depreſſo eſſet loco, vel propter aquaeducti prope ipſam deriuati formam. Priorem ſentētiam Cicero confirmare videtur, quum ad Q. Fratrem ſcribens dicat: *Romae & maxime Appia, ad Martis mira proluuies, Craßipedis ambulatio ablata, horti, tabernae plurimae, magna vis aquae vſque ad Piſcinam publicam.* Martialis vero poſteriorem innuit, quum ait

Capena grandi porta qua pluit gutta.

Ab hac porta, quum Caeſar Auguſtus vrbem in XIIII. regiones diuideret, primam regionem nominauit. Porro a Capena porta, vel vt Spartianus & Iulius Capitolinus ſcribunt, intra vrbem a Septizonio Seueri, Appiam viam omnium maximam & laudatiſsimam exiiſſe, vel principiū habuiſſe docent Sex. Pompeius, & Frontinus. Sextus quidem: *Appia via & aqua, ab Appio Claudio eſt appellata, cuius initium eſt a porta Capena.* Et Frontinus: *Appia aqua* (inquit) *inducta eſt ab Ap. Claudio cenſore, cui poſtea Caeco fuit cognomen, M. Valerio Maximo, & P. Decio Mure coſ. anno* XX. *poſt initium belli Samnitici, qui & viam Appiam a porta Capena vſque ad vrbem Capuam muniendam curauit.* Sed Tacitus & Auctor libri de viris illuſtribus aliter ſentire videntur; qui eam Brunduſium vſque pertinuiſſe affirmant.

Viam(inquit alter) *Brũduſium vſque ſtrauit lapidibus, vnde illa Appia dicta.* Tacitus vero refert Libonem Druſum coniurationis aduerſus Tiberium reum, aliquando conſuluiſſe, an habiturus eſſet opes, quis viam Appiam Brunduſium vſque pecunia operiret. Certe Auguſti temporibus eo vſque pertinuit, ſi Horatio credimus, item Tiberij principatu, ſi Straboni: & hoc ipſum ſub Nerua ignorare potuit Frontinus? niſi dicamus ab Appio quidem Capuam vſque perductam, hinc vero a C. Caeſare dictatore Brunduſium; praeſertim quum in eius vita Plutarchus dicat, C. Caeſarem, quum illi huius viae cura eſſet commiſſa, ingentes prodegiſſe pecunias. quod vt magis credã facit, quod Appij tempore Romanorum ditio, non ad Brunduſium, ſed vix vſque Capuam ſe extendebat, ad quam vſque viam ſtratam fuiſſe ab Appio ſcribit Frontinus. Longitudine autem eſt millium paſſuum circiter CCCL. Quam ob rem recte Statius ad Polliũ ſcripſit

. . . . *Quam limite noto*
Appia longarum teritur regina viarum

Haec prope Romam deflectẽs inter Tuſculum & Albam, per montes deducit Ariciam, Algidum, Pictas, Pãdochiam. Hinc ad maritima peruenit Terracinam, Fundos, Formias, Minturnas, Sueſſam, Capuam, Neapolim, hinc Brunduſium vſque protenditur. Liuius de hac via: *Memoriae*(inquit)*felicitatis nomen Appij fuit. Qui & viam muniuit, & aquam Appiam deduxit.* Et Cicero pro Milone: *Hoc enim ſaepe ab iſtis dicitur, perinde quaſi Appius ille Caecus viam munierit, nõ qua populus vteretur, ſed vbi impune ſui poſteri latrocinarentur.* Huius viae praeter hos meminerunt idem Cicero alibi ſaepius, Diodorus Siculus, Strabo, Pomponius, Euſebius, Eutro-

pius, Caſsiodorus, Beda, & plerique veteres ſcriptores. Eam, vt prodit Dio, reſtituit Traianus, diſsiccatiſque paludibus Pontinis, excifis collibus, aggeratis vallibus, ſaxis conſtratis, ac pontibus extructis permeabilem fecit. Antoninus quoque Pius imp. Capuã verſus eam reſtituit, vt inſcriptio pontis ſupra Vulturnũ amnem demõſtrat. Eam accurate ſane deſcribit libro primo de bello Gothico Procopius. *Tum ille* (inquit) *via Latina exercitum duxit, Appia ad laeuam dimiſſa, quã Appius cenſor nongentis ante annis conſtruxerat, exque ſe illi indiderat nomen. Appiae viae lõgitudinem quinque dierum ſpacio emetiri expeditus vir aliquis poterit. ab vrbe Roma haec Capuam pertinet, ſed ea latitudine patet, vt plauſtra duo ex aduerſo inuicem occurrentia libere hac queant peruadere: & ſane haec eſt praeter ceteras omnes via quidem ſpectatu digniſsima. Appius ſiquidem ex alia & longinqua tũc regione (vt reor) exciſos lapides, & hos quidẽ ſiliceos, ac ſuapte natura duriſsimos, in hanc viam vehendos curauit; quos complanatos, & leues poſtea redditos, quadratoſque circumcidendo factos, inuicẽ collocauit, metalli nihil, vel rei alterius interſerendo.* Hãc viam intra vrbem principium habuiſſe haud procul a Piſcina publica, demonſtrat Spartianus in vita Getae, quum ait: *Occiſus Geta illatus eſt maiorum ſepulchro, hoc eſt Seueri, quod eſt in Appia via euntibus ad partem dextram, ſpecie Septizonij extructũ quod ſibi ille viuus ornauerat.* Hoc autem ſub Palatio fuiſſe demonſtrat idem Spartianus in Seueri vita: *Quum* (inquit) *Septimius Pertinax Seuerus Septizonium faceret, nihil aliud cogitauit, quam vt ex Africa venientibus ſuum opus occurreret; & niſi abſente eo per praefectum vrbis medio ſimulachrũ eius eſſet locatum, (additum Palatinis aedibus id eſt) regium atrium ab ea parte facere voluiſſe perhibetur. Quod etiã poſt*

Alexander, quum velle facere, ab haruſpicibus dicitur eſſe prohibitus, quum hoc ſciſcitatus nõ litaſſet. Eius Septizonij adhuc pars ſupereſt cum hoc epigrammate

G.TRIB.POT.VI.COS.FORTVNATISSIMVS NOBILISSIMVS.QVE

Porro paulo extra portam Capenã, via Appia fuit elegans & magnum Martis templum, quod Martis extramuranei dicebatur, de quo ſic Liuius: *Quũ omnes extra portam Capenam ad Martis aedem conuenire iuniores armatos iuſſiſſet.* Et alibi: *Semitamque ſaxo quadrato ad Martis aedem Capena porta ſtrauerunt.* Idem alibi: *Viam cenſores ſternendam a porta Capena ad Martis templum locauere.* & Ouidius

Lux eadem Marti feſta eſt, quam proſpicit extra
Appoſitum rectae porta Capena viae

Hoc templum a Sulla Felice reſtitutũ, ampliatumque, ac ſupra C. columnas poſitum ferunt. Iuxta hoc templum extra portam Capenam, vt refert Sex. Pompeius, erat manalis lapis, quem cum propter nimiam ſiccitatem, in vrbem deferrent, ſequebatur ſtatim pluuia, eũque quod aquas manaret, manalẽ lapidẽ dixere. Martis ſignũ via Appia Cn. Seruilio. C. Flaminio cos. ſudaſſe teſtatur Liuius. In eadem via, fuit Bonae deae ſacellum, apud quod P. Clodius a Milone, vt refert Pedianus, interfectus eſt. Vicus etiam, & aedes Camoenarum extra eandem portam fuerunt, quae a M. Fuluio Nobiliore condita eſt; in qua fuiſſe ſtatuam Attij poetae, ita prodit Plinius: *Notatum ab auctoribus, & L. Attium poetam in Camoenarum aede maxima forma ſtatuam ſibi poſuiſſe, quum breuis admodum fuiſſet.* Via quoque Appia fuerunt aedes Honoris & Virtutis, item Tempeſtatis dedicatae a M. Marcello, vt refe-

runt Valerius Maximus, & Ouidius. Cicero in L.Piſonem. Et Pedianus: *M.Marcellus nepos eius Marcelli, qui bello Punico ſecundo Syracuſas vicit, & quinque conſulatus adeptus eſt, qui naufragio ad Africam periit, paulo ante coeptum bellum Punicum tertium; idem cum ſtatuas ſibi, patri, auoque poneret in monumentis aui ſui, ad Honoris & Virtutis aedem, ſcripſit* III.MARCELLI.NOVIES.COS. *fuerat autem auus eius quinquies, pater ſemel, ipſe ter; itaque neque mentitus eſt, & apud imperitiores patris ſui ſplendorem auxit.* Extra Capenam lapide II. fuit tẽplum Ridiculi, ibi excitatum quod eo loco Hãnibal caſtrametatus, retroceſſerit illuſus. Hac via erant horti Terẽtiani XX. iugerum, item adhuc ſuperſunt reliquiae cuiuſdam circi, prope templum S.Sebaſtiani, quem Antonini Caracalli fuiſſe plerique, ſine certa tamen auctoritate, tradunt. Fuit quoque hac via locus Mercurio ſacer, & aqua Mercurij dicta, ad quam quum populus conueniſſet, vnuſquiſque lauri ramo alterius caput ea adſpergebat aqua Mercurium inuocantes, qua luſtratione periuria dilui credebant. Hinc Ouidius ſic inquit

Eſt aqua Mercurij portae vicina Capenae
Si iuuat expertis credere numen habet. & reliqua

Fuere via Appia tabernae Caediciae, de quibus Sex. Pompeius ſic: *Caediciae tabernae in via Appia, a domini nomine ſunt vocatae.* Item lucus Egeriae, quem Camoenis Numa ſacrauit. Forum quoque eiuſdem cum via nominis, & tres tabernae, de quibus Cicero ad Atticum meminit, & D.Lucas in actis apoſtolorum. Fuit hac via monumentum Baſilij; de quo Pedianus in Miloniana: *Via Appia eſt prope vrbem monumentũ Baſilij, qui locus latrociniis fuit per quam infamis* Multa demi

in hac via fuerunt nobiliſsima ſepulchra, quarum veſtigia adhuc ſuperſunt, quod etiam ſignificat Cicero quum ait: *An tu egreſſus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum ſepulchra vides, miſeros putas illos?* Quae omnia quum ſuis ornamentis & titulis praeter vnum ſpoliata ſint, quorum fuerint ignorantur, Vnum autem ex iis adhuc integrum parum vltra Caracalli circum, diciturque caput Bouis, adhuc ſupereſt, habetque hanc inſcriptionem

CAECILIAE
Q. CRETICI. F.
METELLAE. CRASSI

Haec autem fuit Craſsi diuitis, qui contra Parthos bello periit, vxor. Fuit quoque in hac via ſepulchrum Horatiae ſororis Horatij illius, qui ex Tergeminorũ pugna ſuperſtes, ipſam necauerat. Item ad quintum lapidem ſepulchrum Q. Caecilij auunculi Pomponij Attici fuit, in quo ipſum Atticum ſepultũ fuiſſe ſcribit Cornelius Nepos in eius vita. Ad nonum lapidem hac via eodem ſepulchro conditi ſunt Gallienus imperator, & Seuerus Caeſar Galerij ſororis filius a Maxentio occiſus, vt auctor eſt Sex. Aurelius Victor. Itẽ tumulatus eſt in eadem Theſſalus Neronis medicus, vt ait libro XXIX. Plinius. In hac ipſa via fuit ſepulchrum corui auis, vt idem Plinius refert, qui duorum Aethiopum humeris elatus eſt, praecedente tibicine, & praelatis coronis omnium generum: de qua alite libro x. miranda refert. Cicero etiam Archiam poetam gentilibus Scipionum monumentis, hac via ſitis conditum fuiſſe ſcribit. Et Liuius, *Africanum* (inquit)

alij Romae, alij Linterni & mortuum & ſepultum. Vtrobique monumenta oſtenduntur, & ſtatuae, nam & Linterni monumentum, monumentoque ſtatua ſuper impoſita fuit, quã tẽpeſtate diſiectam nuper vidimus ipſi. Et Romae extra portam Capenam in Scipionem monumẽto tres ſtatuae ſunt, duae P. & L. Scipionum eſſe dicuntur, tertia Q. Ennij poetae. XLV. tamen libro Linterni eſſe ſepultum aſſerere videtur. Quod & Strabo affirmat his verbis: *Prope mare poſt Sinueſſam Linternum oppidum eſt, vbi prioris Scipionis cognomento Africani ſepulchrum iacet; ibi enim extremam conſumpſit aetatẽ.* In Ennij vero poetae ſtatuae baſi, cuius ex Liuio modo meminimus, haec fuerũt carmina

ASPICITE.O.CIVES.SENIS.ENNI
IMAGINIS . FORMAM
HIC.VOSTRVM.PANXIT.MAXVMA
FACTA . PATRVM
NEMO.ME.LACRVMIS. DECORET
NEQVE.FVNERA.FLETV
FAXIT. CVR.VOLITO.VIVVS
PER.ORA.VIRVM

Ar vrbe Neapolim vſque ſic via Appia producta erat, vt ex Antonini Pij itinerario liquet

Ab vrbe Albanum, &	Sinueſſam
Ariciam	Capuam
Tres tabernas	Nolam
Appi Forum	Neapolim
Priuernum	Nuceriam
Terracinam	Salernum
Fundos	Ad Calorem &c. vſque
Formias	Brunduſium
Minturnas	

Appiae viae pars verſus paludes Pontinas a Traiano reſtituta, vt refert Dio, Traiana appellata eſt, de qua P. Victor meminit. Extat ſane argenteus Traiani nũmus cum hac inſcriptione

VIA. TRAIANA

De reliquis vero duabus Traianis, nihil certi quod afferam habeo, praeter ſuperius citatam Auximatem inſcriptionẽ, quae trium viarum Traianarũ meminit

De viis Numicia, & Setina

Via Numicia Appiae vicina fuit teſtimonio Horatij libro primo Epiſtolarum

Brunduſium Numici melius via ducat an Appi

Prope viam Appiam, fuit etiã Setina, quae in eã incidebat, a Setia vrbae Cãpaniae nominata, de qua P. Victor

De via Domitiana

Viae Domitianae in Cãpania Neapolim verſus, meminit Statius Papinius jn proemio IIII. libri Siluarũ, quũ ait: *Tertio viam Domitianã miratus ſum, qua grauiſsimam harenarũ moram exemit, cuius beneficio tu quoque maturius epiſtolam meam accipies, quã tibi in hoc libro a Neapoli ſcribo*. Eã vero in Appiã incidiſſe his verſibus refert

VIA. DOMITIANA

Quis duri ſilicis, grauiſque ferri
Immanis ſonus aequori propinquum
Saxoſae latus Appiae repleuit? &c.

De viis Aſinaria, & Ardeatina

Viam Aſinariam inter Latinam, & Ardeatinam fuiſſe refert Sex. Pompeius iis verbis: *Cato in ea quam ſcribit oratione, quum ediſſertauit Fuluij Nobilioris cenſuram, ſignificat aquam eo nomine quae eſt ſupra viã Ardeatinam, inter lapidem ſecundum & tertium, qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Aſinariam, vſque Latinam.* Quum autem Ardeatina eſſet inter viam Oſtienſem, & Appiam, & poſt Appiam Latina, oportuit inter has Aſinariam poſitam eſſe. Poſt Aſinariam erat via, quae ab Ardea, quo protẽdebatur, Ardeatina dicta eſt. Haec intra vrbem ſub Auentino iuxta Thermas Antoninianas principium habebat

De Via Laurentia

Et haec prope Auentinum inchoabat, Laurentum vſque, a quo nomen accepit deducta, de qua Ouidius II. Faſtorum

Eſt via quae populum Laurentes ducit in agros

A. Gellius libro x. hanc viam inter Ardeatinam & Oſtienſem ponit, Laurentinamque & Oſtienſem vias tãquam propinquas inter ſe coniungere videtur. Plinius iunior (cuius in epiſtolis frequentem mentionẽ facit) in epiſtola quadam libri II. ad Gallum: *Miraris* (inquit) *cur me Laurentinum, (vel ſi mauis) Laurens meum tantopere delectet. deſines mirari, quum cognoueris gratiam villae, oportunitatem loci, littoris ſpacium. Decem & ſeptem millibus paſſuum ab vrbe ſeceſsit, vt peractis quae agenda fuerint, ſaluo iam & compoſito die, poſsis ibi manere, aditus non vna via. nam & Laurentina, & Oſtienſis eodem ferunt,*

ſed Laurentina a XIIII. lapide, Oſtienſis ab XI. relinquenda eſt. Vtrinque excipit iter aliqua ex parte harenoſum, iumentis paulo grauius & longius, equo breue & molle. In hac via Auguſtus Caeſar ancillae ſuae quinque liberos vno partu enixae monumentum fieri iuſsit, vt prodit Gellius libro x.

De porta, & via Oſtienſi

Nouiſsima citra Tiberim porta, quae nunc S. Paulli a proximo templo dicitur, antiquitus Trigemina dicebatur, quod ea contra Curiatios Tergemini Horatij egreſsi ſint, quamquam is qui ſuperſtes fuit, porta Capena redierit. Haec antiquitus ad Auentini radices non longe ab aede S. Mariae in Coſmedin, vel Scholae Graecae vt refert Liuius, fuit: qui ait: *Aediles extra portam Trigeminam in Auentinum porticũ ſtrauiſſe.* Et quum bello Punico ſecundo, Romae ortum incendium narrat, hoc idem innuit: *Quod incendium omnia aedificia quae erant in vico Iugario, ſub Capitolio, Aequimeliumque comprehendit, mox extra Carmentalem portam, per ripam Tiberis in Fortunae, ac Matutae templa debacchatum eſt, vſque ad portam Trigeminam.* Et Frontinus: *Ductus aquae Appiae habet longitudinem a capite vſque ad Salinas, qui locus eſt ad portam Trigeminam.* Et alibi: *Cacus habitauit locum vbi Salinae nomen, & vbi Trigemina porta.* Multa demum huius portae apud veteres auctores mentio eſt. Quam eo loco olim fuiſſe ſatis liquet. Recepto autem intra pomerium Auentino ab imp. Claudio, ad radices eiuſdem montis, vbi Teſtacij planicies primum ingredi incipit, trãſlata eſt. Poſtremo a Beliſario eo vbi nũc eſt, locata fuit. Quae a via ab Ammiano Marcellino, Procopio, & ceteris

eius aetatis ſcriptoribus, etiã Oſtienſis appellatur. Extra hanc portam quandam quoque porticum fuiſſe refert in libris de bello Macedonico Liuius quũ ait: *Aediles alteram porticum extra portam Trigeminam inter lignarios feciſſe.* Plinius quoque ſcribit extra hanc portam populum Romanum ſtatuam poſuiſſe Minucio Augurino, qui ad aſſem pretium farris redegerat. Extra hanc etiam tenues ſtipem petere ſolitos ſignificat Plinius libro XXXIIII. inquiens: *Extra portam Trigeminam vnciaria ſtipe collata.* Et alludit eodem Plautus in Captiuis, apud quem ſic loquitur paraſitus

Vel extra portam ire Trigeminam ad ſacculum licet
Quod mihi ne eueniat nonnullum periculum eſt

Ab hac porta initium habuit via non admodum longa, quae quod Oſtiam duceret, Oſtienſis vocitata eſt. In qua ad XII. lapidem diuerticulo a milliario VIII. in agro Solonio, Pomonal fuiſſe ſcribit Sex. Pompeius: de quo agro Cicero ad Atticum mẽtionem facit. Huius viae frequens mẽtio eſt apud Procopium in libris de bello Gothico. Eius quoque meminit Neapolitana inſcriptio, quam ſuperius quum de via Campana verba facerem, adpoſui

De portis Tranſtiberim, & primo de Portuenſi porta, & via

Portam, quae nunc Portuẽſis dicitur, quod ad Portum Romanum perducat, antiquitus Naualem dictã fuiſſe a proxima nauium ſtatione, docet Sex. Pompeius: *Naualis* (inquit) *porta a vicinia naualium dicta.* Ab hac exiit via quae Portuenſis appellata eſt. Haec ad Portum Oſtienſem totius orbis ampliſsimum duce-

bat. Ante Claudij vero tempora, qui hunc Portum excitauit, quo nomine vocaretur, non inueni. A Procopio, & eius aetatis ſcriptoribus Portuenſis vocitatur. Per hanc viam ſecundum Tiberim fuerunt horti Caeſaris dictatoris

De porta Ianiculenſi, alias Pancratiana, & via Vitellia

Quo nomine apud antiquos vocaretur porta quae in dorſo Ianiculi eſt, atque nunc a proximo templo S. Pancratij appellatur, hactenus non inueni. Ego eam a Ianiculo, quum aliud nomē non habeam, ſicut & pōs, Ianiculenſem vocatam fuiſſe exiſtimo. Cuius portae multa mentio eſt apud Procopium, quam modo Pancratianā, modo S. Pancratij nominat. *Inter haec* (inquit) *Beſſas qui Praeneſtinam portam cuſtodiendam acceperat, ad Beliſarium miſit, qui nuntiaret teneri ab hoſtibus Vrbem, per portam aliam introgreſſis, quae ſupra Tiberim eſt, & S. Pancratij dicitur. &c.* Et paulo poſt: *Ad portam vero Pācratianam quae Tranſtiberim eſt, quum hoſtium copiae perueniſſent, ob loci difficultatem nihil per eos geſtum memoria dignum eſt: namque locus accliuus, & ea e regione murus ad inuadendum difficilis.* Hanc autem portam Aureliā non fuiſſe, vt omnes fere veteres antiquarij affirmarunt, paulo poſt oſtendam. Ab ea autem exibat via Vitellia, de qua Tranquillus: *Indicia Vitelliae ſtirpis diu manſiſſe conſtat. Viam Vitelliam ab Ianiculo vſque ad mare, itemque coloniam eiuſdem nominis. &c.*

De porta Septimiana

Tertiam & vltimam Tranſtiberim portam, quae nūc Septimiana dicitur, Fontinalem priſcis temporibus dictam fuiſſe, aliquot veterum ſcriptorum auctoritatibus demonſtratur. Sex. Pompeius. *Fontinalia* (inquit) *fontium ſacra, vnde & Romae Fontinalis porta.* Liuius quoque: *Aediles alteram porticum ad portam Fontinalem, ad Martis aram, qua in campos iter eſſet perduxere.* Per cāpos autem Vaticanos intelligit, ex eo quod Plinius ſcribat, Vitellium CCH-S condidiſſe patinā, cui faciēdae fornax in campis exaedificata erat. Videmuſque etiam nunc in campis Vaticanis fornaces eſſe, eamque terram argillam eſſe, ad fictilium fabricam commodiſsimam. Cicero: *Cāpum* (inquit) *Vaticanum fieri quaſi Martium Campum.* Hanc autem quidam eandem eſſe cum Capena dixerunt, ſed Liuius primo, & tertio de bello Punico II. de Capena; quinto vero & XXX. de Fontinali ita loquitur, vt diuerſas eas eſſe oporteat. De hac mentio eſt in vetuſto hoc epigrammate ita

DIS . MANIBVS
A . APIDI
MAIIORIS
TABELLARI
A . PORTA
FONTINALI

Haec poſtea ab imp. L. Septimio Seuero, Septimiana appellata eſt. Ait enim Spartianus ipſum extruxiſſe thermas in Ianiculo ad portam ſui nominis. Ibi quoque erat Ianus Septimianus, cum ara, quae non paruū huius rei argumentum ſunt. Porro autem ab hac porta initium habebat via incerti nominis, quae in Triūphalem non longe a baſilica S. Petri incidebat

De eo murorum vrbis ambitu, qui erat prope molem imp. Hadriani Auguſti, & de porta Aurelia

Quum a Procopio porta Aurelia haud procul ab Hadriani ponte, & ſepulchro; Triumphaliſque iuxta pōtem & viam ſui nominis eadem regione a Trāquillo & Ioſepho fuiſſe referantur, neceſſe fuit aliquam Leonianae vrbis, quae nūc Burgus S.Petri dicitur, partem, antiquis Romanis moenibus cinctam fuiſſe; alioqui vrbs vno ponte & duabus portis eo tranſmittentibus hoſtium incurſionibus peruia fuiſſet. Quantum autem coniectura conſequi potui, ex veterum auctorum ſententiis, & iis quae nunc ſuperſunt veſtigiis, murum vrbis tunc ſic fuiſſe crediderim: Ab vna parte Tiberim verſus, muri principium erat, haud longe ab Hadriani ſepulchro, & ponte Aelio, qui in eum deſinebat, e regione videlicet aedis S.Mariae Tranſpontinae, qui mox producebatur verſus locum illum, vbi nunc eſt porta S.Angeli moli ipſi vicina; deinde deductus paulo infra medium Burgum(vt vocant) gyrabat verſus Xenodochium S.ſpiritus, atque ad eius portam prope Tiberim terminabatur, Baſilica principis Apoſtolorum, eaque montis Vaticani, quae nunc muro clauſa eſt, parte excluſis: atque hac ratione duas comprehendebat portas, alteram quidem Triumphalem e regione eius pontis, cuius nunc pilas & veſtigia prope S.Spiritus aedem in Tiberi videmus; alteram vero Aureliam vocatam, quae prope eiuſdem Hadriani ſepulchrum fuit, quaque iter erat ponte ipſo triumphali. Quo modo vero ſepulchrum Hadriani muris annexū fuerit, paulo poſt ex Procopio aperiam. Aliquādo

autem mihi in mentem venit Triumphalem portam, diu ante vſum amiſiſſe, Aureliamque ſolam eo portã fuiſſe, donec ampliatis a Leone IIII. muris vſum & nomen & ipſa amitteret. Nam Procopius non omiſiſſet mentionem facere de Triumphali, in ea quam deſcribit vrbis oppugnatione, ſi eo tempore fuiſſet, quũ Aureliae nõ omittat; ea enim parte Gothi maxime in obſidione laborarunt, vnde illum crebrius locorũ illorum meminiſſe oportuit. Adde quod ſi Triumphalis porta eo tempore fuiſſet, non XIIII. portas, vt ſcribit Procopius, tunc circumiectus vrbi murus, ſed XV. habuiſſet, nam Aurelia XIIII. eſt: decem enim portae vrbis, IIII. vero Tranſtiberim fuerunt. Quae omnes praeter hãc Aureliam, ad noſtram vſque aetatem perdurarunt. Porro autem ex Aureliae portae deſcriptione, quam Procopius facit, egoque hic ſubiiciam, locũ portae, murorum ambitum, & quale fuerit Hadriani ſepulchrum cognoſcemus. *Gothi* (inquit) *ſeptima caſtra extra fluuium Neronianis in campis fixere, ita vt caſtris omnibus eſſet pons intermedius, vnde peractum, vt & portae aliae duae infeſtae ab hoſte eſſent; Aurelia ſcilicet, quae S. Petri, vt ei templo propinquior, nuncupatur, & altera quae trãs flumen eſt ſita.* (intelligit autẽ S. Pancratij.) Quibus verbis eas diuerſas fuiſſe liquet. & alibi: *Dum haec peraguntur, Aurelianam portam ex altera parte Gothi hoc modo inuadunt; Hadriani Romanorum quondam imp. ſepulchrum extra portam Aureliam extat, & ad lapidis iactum a moenibus procul extructum, ſpectatu procul dubio dignum: Pario namque ex lapide aedificatum eſt, ſaxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, & quaternis partitum pari dimenſione lateribus, eam porrectis in latitudinem, vt iactus ex angulo lapis, alterum fere pertingat, altitudine au-*

tem haec vrbis moenia ſuperant; ſtatuae quoque ex eodem pario marmore virorum equorumque miro artificio factae deſuper inſident. Sepulchrum id priſci homines illi, quũ velut moles & arcis in ſpeciem vrbi impoſitũ videretur, brachiis duobus a moenibus ipſis ad ſepulchrum id vſque porrectis inaedificatiſque, complexi ſic ſunt, vt murorum ſit perinde pars quaedam effectum, apparet namque altiſsimae id turri perſimile, & ea e regione imminet portae. Erat itaque peropportunum & munitiſſimum eo loco praeſidium. Cuius cuſtodia per Beliſarium tradita Conſtantiano obtigerat, cui iniũctum, vt & cõtigui muri curam ſuſciperet aſſeruandi, vt leuiori & non magni momenti cuſtodia indigentis; ſi quidem ea ex parte haudquaquam murus flumine ſubterlabente poterat oppugnari. Conſtantianus autem, quum ei nuntiatur, hoſtes tranſitum per flumen tentare, muro illi diffiſus, qui ad fluuium erat, cum paucis ipſe ſtatim opitulatum contendit, maiore militum multitudine iuſſa portam in primis, & in ſepulchro ipſo praeſidium diligentius cuſtodire. Gothi interea Aureliam portã, Hadrianique molem ſine vllis machinationibus confeſtim inuadunt, ſcalas tamen ingenti manu inferentes, multitudine ſagittarum immiſſa, facile in dubium hoſtes deducere, & trepidationem inferre, atque adeo vt paruo molimine prae cuſtodum paucitate, potiri ſe praeſidio poſſe exiſtimarent. Praelatis itaque ſcutis, Perſicis nihil inferioribus, ad moenia ſuccedebant, & hoſtes fruſtrati quam proxime ſubierunt. Sub porticum namque ad ſacram beati Petri apoſtoli pertinentem tum aedem, latitantes hi venerant. Inde quum de improuiſo cõmparuiſſent, rem ita aggrediuntur, vt nec baliſta quidẽ Romani cuſtodes vti in hoſtes poſſent, non enim in nimium ſubeuntes telum immittere, tormentumue poterant, nec illis vt ſcutatis obeſſe. Sed poſtquã validius Gothi incubuere, & creberrima ſagittarum immiſſione propugnacula infeſtando admoturi iã

erant aedificio ſcalas, vndequaque fere circumuentis iam omnibus, qui de mole pugnando ſe tuebantur; aliquandiu Romanis iniectus eſt terror, de ſalute iã deſperantibus, quando quidem ſeſe ac moenia defenſare, vt erat neceſſe, haud quaquam iam poſſent: communi tamen conſenſu, diffractis marmoreis illis vaſtiſque ſimulachris, ex eorum fragmentis ingentia ſaxa in hoſtium capita ſuperne deuoluũt, Gothi vero perculſi oppugnationem remittunt, iiſque ſenſim cedentibus, victoria potiti Romani, hos demum vt victos propellunt. Iamque & Conſtantianus perterrefactis, fugatiſque qui tranſitum fluminis pertẽtaſſent, redierat, non enim praeſidium illud hoſtes, vt ipſi rebantur, neglectum prorſus, vel incuſtoditum inuenerant. Itaque factum vt circa Aureliam portam omnia in tuto iam eſſent. Ad portam vero Pancratianam quae Tranſtiberim eſt, ob loci difficultatem nil memoria dignum ab hoſtibus geſtum eſt. &c. Hactenus Procopius. Pontis autẽ Aeli, & eius ſepulchri meminere Dio, & Spartianus in Hadriani imp. vita. Portam vero Aureliam, vel a via eius nominis, quae per eam exibat, vel a tribunali Aurelio, nomen accepit, de quo Cicero mentionem facit ſic in L. Piſonem; *Perſequente connexos his funeribus dies, pro Aurelio tribunali, ne conniuente quidem te, quod ipſum etiam ſcelus. &c.* Quae poſtea locum cũ nomine amiſit Leonis IIII. Papae pontificatu, quando is prolatis muris Vaticanum & Baſilicam S. Petri apoſtoli cinxit

De viis Aureliis duabus

Via Aurelia vetus ab hac porta exiens per maritima Tuſciae ora, agros, & ſiluas Piſas vſque extendebatur. Hanc quidam Conſularem, & Traianam aliquãdo dictam fuiſſe, nullo adducto veteri teſtimonio, ſcribũt: eamque ab Aurelio viro conſulari denominatam ferunt. Alij vero ab Aurelio tribunali prope eiuſdẽ viae

principia collocato dictam autumāt. De quo Cicero mentionem facit, quum dicit, ſe homines in tribunali Aurelio palam conſcribi, cēturiarique vidiſſe. De hác via idem Cicero Philippica XII. *Tres viae ſunt ad Mutinā, a ſupero mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Caßiā.* Et in Catilinam. Eutropius quoque: *Etruriae* (inquit) *per Aureliam vſque ad alpes maritimas ingentes agri ſunt, hique fertiles & ſiluoſi.* In hac via fuerunt priuati horti Galbae imperatoris, vbi ipſe (vt refert Tranquillus) ſepultus eſt. In hac, vt in Flaminia, Appia, Latina, & aliis viis, plurimi loculi, vrnae, & antiqua ſepulchra vetuſtate fere conſumpta adhuc videntur. Inueni autē in antiqua marmorea inſcriptione mentionem fieri viae Aureliae ſic

. . . .
M. F. GAL. PRIMVS. X. VIR. STL
IVD. TRIB. LEG. VII. GEM. FELICIS
HISPAN. CITERIORIS. Q. VRBANO
AEDILI. CVRVL. PRAETORI. CVRAT
VIAE. AVRELIAE. PRO. COS. LY
CIAE. PAMPHILIAE. COS
POLIMVS. LIB

Item in alia viarum Aureliae, veteris & nouae, quarū altera forte ab auctore, altera a reparatore dicta fuit. lapis eſt Tibure, quem paulo poſt adponam. Haec via ab vrbe exiens Arelatem, vſque ſic producta erat, vt ex itinerario Antonini Pij concinnaui

A Roma	Martham
Loriam	Forum Aureli
Ad Turres	Coſam
Pyrgos	Ad lacum Aprilem
Caſtrum nouum	Salepronem
Centum cellas	Manlianam

Populoniam
Vada Volaterrana
Ad Herculem
Piſas
Papirianam
Tune
Boaceas
Bodecias
Tecolata
Delphinas
Genuam
Libanum
Dertonam

Aquas
Crixiam
Canalicum
Vada Sabatia
Pollupue
Albingaunum
Locobormanum
Coſta ballenae
Albintimilium
Lumonem
Alpes ſummas
Arelatem

De Viis Cornelia, & Triumphali

Viam Corneliam, cuius non niſi in marmoreis inſcriptionibus, & apud P. Victorem mentionem extare vidi, mediam inter Aurelias & Triumphalem hac regione fuiſſe ex iis inſcriptionibus coniicio Romae in domo Caeſia

C. SALLIO. ARISTAENETO. C. V
SEPTEM. VIRO. EPVLONVM
SODALI. AVGVSTALI. IVRIDI
CO. PER. PICENVM. ET. APVLIAM.
CVRATORI. VIARVM. AVRELI
AE. CORNELIAE. TRIVMPHALIS
PRAETORI. K. TVTELLARIO. QVAESTORI
DESIGNATO. ET. EODEM. ANNO. AD. AEDI
LITATEM. PROMOTO. X. VIRO
STILITIB. IVDICAND. ORATORI. MAXIMO
DECVRIONES. ET. PLES. COLONIAE
ASCVLANORVM. ANCONITANORVM
PROPTER. HVMANITATEM. ABSTINEN
TIAM. EFFICACIAM

Item Tibure in pariete aedis S. Paulli

C. POPILLIO. C. F. QVIR. CARO.
PEDONI. COS. VII. VIRO. EPVLON
SODALI. HADRIANALI. LEGATO
IMP. CAESARIS. ANTONINI. AVG
PII. PROPR. GERMANIAE. SVPER. ET. EX
ERCITVS. IN. EA. TENDENTIS. CVRATOR
OPER. PVBLICOR. PRAEF. AERAR. SATVR
CVRATORI. VIAR. AVRELIAE. VETERIS. ET
NOVAE. CORNELIAE. ET. TRIVMPHALIS
LEGATO. LEG. X. FRETENSIS
A. CVIVS. CVRA. SE. EXCVSAVIT. PRAETORI
TRIBVNO. PLEBIS. Q. DIVI. HADRIANI. AVG
IN. OMNIBVS. HONORIBVS. CANDIDATO
IMPERATOR. TR. LATICLAVIO. LEG. III
CYRENAICAE. DONATO. DONIS. MILI
TARIBVS. A. DIVO. HADRIANO. OB
IVDAICAM. EXPEDICTIONEM. X. VIRO
STLITIBVS. IVDICANDIS. PATRONO
MVNICIPI. CVRATORI. MAXIMI. EXEMPLI
SENATVS. P. Q. TIBVRS
OPTIME. DE. REPVBLICA. MERITO

De Via Triumphali

Via Triumphalis initium habebat a ponte, cuius nũc veſtigia & pilas medio Tiberi videmus prope Xenodochium S. Spiritus, qui a P. Victore Triumphalis, ſicut & via appellatur; haec deinceps pone baſilicam S. Petri, & obeliſcum, qui vulgo *la Guglia* dicitur, protendebatur: vbi adhuc multi ſilices eius viae ſtrati videntur. Hanc autem viam S. Hieronymus, & Damaſus

De mancipibus viarum

Curatores viarum vectigalia earundem certis hominibus locabant, quae qui redimerẽt mancipes ſunt dicti, vnde mancipum fraude, & magiſtratuum incuria viae ſaepe interruptae, & imperuiae factae ſunt, de qua re conqueritur Cornelius Tacitus. De eiuſmodi mancipe eſt Romae in domo Cardinalis Carpenſis haec inſcriptio

D . M . S
CN . CORNELIO
CN . F . SAB
MVSAEO
MANCIPI.VIAE.APPIAE
HERENNIA . PRISCILLA
. CONIVGI
BENE . MERENTI
FECIT

Mancipes quoque, vt in diuinatione ſcribit Aſconius, *fuerunt publicanorum principes Romani homines, qui quaeſtus ſui cauſſa, ſi decumanas redimerent, decumani appellabãtur; ſi portũ aut paſcua publica, portitores, aut pecuarij; quorum ratio ſcriptura dicebatur. Hi omnes exigenda a ſociis ſuo periculo exigebant, & reipublicae repraeſentabant, prouidẽtes tamen in illa redemptione commodis ſuis. Licebat autem ſi moderate fiat, aeſtimare in cellam praetori frumentum, mãcipi pro frumento ab aratoribus pecunias accipere non licebat. &c.* Viarum munitio ac reſtitutio antiquis Romanis maximae curae fuit, atque in primis C. Graccho, vt Plutarchus, item ex imperatoribus Auguſto, vt Tran-

quillus, Tiberio vt Tacitus, Veſpaſiano vt Sex. Aurelius, Traiano vt Dio tradidere; probantque hae marmoreae inſcriptiones antiquae. In Capitolio ſub porticu Palatij conſeruatorum vrbis

IMP. CAESARI
VESPASIANO . AVG
PONT. MAX. TR. POT. III
IMP. IIX. P. P. COS. III. DES. IIII
S . C
QVOD. VIAS. VRBIS. NEGLEGENTIA
SVPERIORVM. TEMPORVM
CORRVPTAS. INPENSA. SVA
RESTITVERIT

Item Alliſis in angulo parietis cathedralis Eccleſiae

IMP . CAESAR . M . AVRE
LIVS. ANTONINVS . PIVS . FE
LIX. AVG. PARTHIC . MAX
BRITANNICVS. MAXIMVS. P. M. P. P
COS. III. DES. IIII
VIAM. INVNDATIONE. AQVAE
INTERRVPTAM. RESTITVIT

Ad vias autem exaedificatae fuerunt aedes, domus, arcus, hippodromi, praedia, horti, tabernae, & ſepulchra tanta frequentia, atque ſplendore, vt exterarum gentium legati per ſuburbana venientes, longe ante vrbis portas, iam in ipſa vrbe ſe eſſe exiſtimarent. Hae itaque ſunt XIIII. vrbis portae, quae ante milleſimũ annum fuerunt, quaeque omnes praeter vnam Aureliã, adhuc ſuperſunt. Quibus nomina antiqua quãta ma-

xime potui diligentia afferre curaui. Eas enim omnes antiquitus quoque iiſdem locis,vel & ſi ab eis procul at tamen iiſdē viis fuiſſe manifeſte demonſtraui. Quibus etiam vias omnes ex eis execūtes,quarum apud veteres auctores,vel antiquas inſcriptiones memoriam extare viderim,adiunxi, vt vno intuitu & porta & via cognoſci poſſet. Porro autem ſi XIIII. his portis decem alias addiderimus, (quas forte Procopius portulas quaſdam alias praeter illas XIIII. appellauit) quarum apud veteres auctores mentio eſt,verum demum erit quod libro tertio cap.v.refert Plinius;vrbem Romam ſuo tēpore XXIIII. portas habuiſſe. Quae quēadmodum vrbis circuitus varios terminos habuit, ſic idem habuerunt &portae,quarum quaedam in pomerij ampliatione in media vrbē remanētes, vſum & nomen amiſere,quaedā ſaepe hinc inde iiſdem tamē viis tranſlatae,priſtinum nomē retinuerunt,quaedā etiam variis temporibus antiquis interpoſitae, nouam cōſequutae ſunt appellationem.Decē autem portarū nomina praeter ea,quae ſuperius adpoſuimus, ſunt haec

De porta Querquetulana

Porta Querquetularia, vel Querquetulana, de qua Plinius ſic libro XVI.cap.x. *Siluarum certe diſtinguebantur inſignibus,Fagutali Ioui etiam nūc vbi lucus fageus fuit, porta Querquetulana, colle in quem vimina petebantur.* Si igitur in Viminali colle extat viminū ſilua a qua collis eſt denominatus,neceſſe fuit hanc portā in Viminali fuiſſe. In quo Varro Querquetulanum ſacellū,P.vero Victor,ac Sex. Rufus lucum fagutalem ponunt.Quare etiam portam Querquetulanam eā olim fuiſſe portam,quae nunc clauſa eſt,crediderim, prope Caſtrū praetoriū,vel non longe ab eo. Quāuis nō me

lateat Cornelium Tacitum ſcribere mõtem Coelium Querquetulanũ prius vocatũ fuiſſe. Vtcunque autem ſit, Varroni, Plinio, P. Victori, & Sex. Rufo magis credendum, qui eam in Viminali fuiſſe vel innuunt, vel aperte demonſtrant. Hanc autem eandem fuiſſe exiſtimo portam, cum ea quam Sex Pompeius Querquetulariam appellauit. *Querquetularia* (inquit) *porta Romae dicta, quod querquetum intra muros vrbis iuxta ſe habuerit.* & alibi: *Querquetulanae virae putantur ſignificare nymphae, praeſidentes querqueto vireſcenti, quod genus ſiluae indicat fuiſſe intra portam, quae ab eo dicta ſit Querquetularia*

De porta Piaculari

Piacularis (inquit Sex Pompeius) *porta Romae appellatur, propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant, vel vt ait Cloatius, ex ſacro per aliquem piaculo ſoluitur, aut aliqua piandi pro pitiandique cauſſa immolatur*

De porta Catularia

Idem Sex. ait: *Catularia porta Romae eſt dicta, quia non longe ab ea ad placandum Caniculae. ſidus frugibus inimicũ, rufae canes immolabantur, vt fruges flaueſcentes ad maturitatem perducerentur*

De porta Minucia

Minucia porta Romae eſt appellata, eo quod proxima ſit ſacello, alias arae Minucij, quem deum putabãt. Auctor Sex. Pompeius. Forte de hac porta loquitur in Commodi vita Lampridius, quum ait: *Herculis ſignum aeneum ſudauit in Minucia per plures dies*

De porta Mugiona

Idem quoque etiã Mugionae portae his verbis meminit. *Mugiona porta Romae dicta eſt a Mugio quodam, qui ei tuendae praefuit.* Hanc non procul a via Noua verſus Auentinum fuiſſe ſcribit Solinus

De porta Sanquali

Sanqualis (inquit Sex. Pompeius) *porta appellatur proxima aedis Anci.* Sanqualis autem auis nomẽ eſt, quae oſsifraga dicitur. Quidam Saginalem portam ab aede Sangi legendum putant. Quod ſi textum aliquem antiquum adducerent, non improbarem

De porta Naeuia

Hanc, vt duas ſequentes, inter portam Capenam, & Tiberim fuiſſe elicitur, vt etiam ſupra expoſui, ex P. Victore, & M. Varrone libro IIII. de lingua Latina, qui de ea loquens ſic ait: *Sequitur porta Naeuia, quod in nemoribus Naeuiis: Naeuius enim loca vbi ea ſic dicta, coluit.* Hanc omnes ſuperioris aetatis antiquarij inepte nimium Maiorem nunc eſſe dixerunt

De porta Rauduſcula

Deinde (inquit Varro) *porta Rauduſcula, quod aerata fuit. Aes raudus dictum, ex eo in veteribus mancupiis ſcriptum, Rauduſculo libram ferito.* De hac porta mentionem etiam facit Valerius Maximus lib. v. ca. vi. *Dignam* (inquit) *pietatem, quae quod ad ſolidam gloriam attinet, ſeptem*

regibus praeferatur:cuius teſtandae rei gratia capitis effigies aereae portae qua exceſſerat incluſa eſt, dictaque Rauduſculana,quod olim rauda aera dicebantur. Vicū portae Rauduſculanae P. Victor cum vico portae Naeuiae in regione XII. Piſcinae publicae enumerat

De porta Lauernali

Hinc porta Lauernalis ab ara Lauernae,quod ibi ara eius deae fuerit. Auctor Varro

De porta Libitinenſi

Portae Libitinenſis meminit in Commodi imp. vita Lampridius: *Galea eius* (inquit) *bis per portam Libitinenſem elata eſt.* Haec a Libitina dicta fuit, quod per eā cadauera mortuorum ad ſepulchrum efferrentur. Libitinam autem & pro dea ipſa, & pro Libitinariorum opera accipi ſolet. Libitina autem dea erat in cuius tēplo vendebantur,&locabantur ea,quae ad ſepulturam pertinebant:de qua fuſius diſputabo, quum ad eius templi quod Romae fuit,deſcriptionem deuenero

De porta Feneſtrali

Fuit quoque Romae etiam porta Feneſtralis appellata,de qua ſic ſcribit Plutarchus problemate XXXV. *Quid eſt quod portam vnam Feneſtram appellāt,apud quam fortunae thalamus poſitus eſt? an quia Seruius rex cum ſecūdiſſima fortuna rem habuiſſe creditus eſt, quum per feneſtrā ad eum penetraret? an hoc fabuloſum,illud autem verū; Tarquinio Priſco Romae regnante,quum is a paſtoribus eſſet occi-*

ſus,Tanaquil eius Vxor,mulier ſane prudens & fortis , per feneſtram populum allocuta, multitudini perſuaſiſſe dicitur, vt Seruium regem declararent,ex quo factum eſt, vt ille locus ita appellaretur? Et Ouidius libro Faſtorum VI.

Lux eadem Fortuna tua eſt,auctorque locuſque
Sed ſuperiniectis quis latet iſte togis?
Seruius eſt,iam conſtat enim,ſed cauſſa latendi
Diſcrepat:& dubium me quoque mentis habet
Tum dea furtiuos timide profitetur amores
Coeleſtemque homini concubuiſſe pudet
Arſit enim magna correpta cupidine regis
Caecaque in hoc vno non fuit illa viro
Nocte domum parua ſolita eſt intrare Feneſtra
Vnde Feneſtralis nomina parta tenet
Nunc pudet & vultus, velamine celat amatos
Oraque ſunt multa regia tecta toga

Ceterum hác portam non Vrbis,ſed Palatij fuiſſe crediderim. Vrbs enim Ser. Tullij regis tempore latius ſe extẽdebat quã vbi porta Feneſtralis fuiſſe deſcribitur

De porta Triumphali

Portam Triumphalem fuiſſe (vt exiſtimo) extra ceterarum numerum Tranſtiberim ſub Vaticano, iuxta viam,& pontẽ ſui nominis docet Ioſephus libro VII. de bello Iudaico cap.XXIIII. Vbi triumphum Iudaicum Veſpaſiani imp. & T. Caeſaris deſcribit. *Die* (inquit(*triumphi principes, qui non in Palatio,ſed prope Iſidis templum nocte illa quieuerant , prima iam aurora incipiente procedunt, lauro quidem coronati,amicti vero patria veſte purpurea,& ad Octauianas ambulationes* (porticum credo Octauiae in campo Martio ſitam intelligit) *tran-*

ſeunt. Ibi enim ſenatus ducum proceres, & honorati equites eorum praeſtolabantur aduentum. Tribunal autē ante porticus factū erat, ſellaeque eburneae in eo praeparatae, quo quū aſcendiſſent, conſiderunt. Ibi quum milites allocutus fuiſſet, lemnibuſque votis ſuſceptis, ſolniſſet, imp. ipſe cum Tito Caeſare, ad portam recedit, quae ab eo quod per illam ſemper triūphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi triumphalibus veſtis amicti, diis ad portam collocatis, caeſa hoſtia inter ſpectacula tranſeuntes, triumphum ducebant. &c. Quibus verbis conſtat eos extra vrbem tum in cāpo Martio fuiſſe, eoſque traiecto Tiberi, per eam portam introiiſſe, de qua Tranquillus quoque in Augusti vita ſic mentionem facit cap. centeſimo: *Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda, eo ſtudio certatim progreſſus eſt, vt inter alia complura cenſuerint quidam, funus Triumphali porta ducendum, praecedente Victoria quae eſt in Curia, canentibus naeniam principum liberis vtriuſque ſexus.* Et Tacitus libro primo hiſtoriae Aug. *Tum conſultatū de honoribus, ex queis maxime inſignes viſi, vt porta Triumphali duceretur funus &c.* Hanc autem portam diu ante Procopij tempora eſſe deſiiſſe ſuperius demonſtraui: Eratque in ea murorum vrbis parte, quae ab Hadriani ſepulchro ad S. Spiritus portam olim producti erant. De hac porta ſic mentio eſt in antiqua inſcriptione

FORTVNAE.

FORTVNAE. SANCTAE
ATINIA. TYRANNIS
SEMINARIA. A. PORTA
TRIVMPHALE
P. TERENTIVS. FORTVNATVS
VIR. CARISSIMVS
CVI. GRATIAS. MAXIMAS
SEMPER. EGI
CVM
TERENTIA. FAVSTINA
FILIA
DONVM. DEDIT
L. D. D. D

Ab hac porta Triumphalẽ viam exiiſſe paulo ante explicaui. Si igitur decem has portas, quas ab iis XIIII. diuerſas fuiſſe liquet, ipſis adiũxerimus, erũt XXIIII. vrbis Romae portae, vt Plinium dixiſſe exiſtimo, quũ ait: *Vrbs Roma complexa eſt montes ſeptem, diuiditurque in regiones XIIII. Compita earum. CCLXV. eiuſdẽ ſpatij menſura currente a miliario in capite Romani fori ſtatuto, ad ſingulas portas, quae ſunt hodie numero XXIIII.* (nam quod vulgati codices habent XXXVII. mendũ procul dubio eſt ex adiectione numerorum aliquot ortũ) *ita vt XII. portae ſemel numerentur, praetereanturque ex veteribus VII. quae eſſe deſierunt*

De tribus aliis portis vrbis Romae

Portas autem ſeptem, quas Plinius ſuo tempore eſſe deſiiſſe ſcribit, has fuiſſe exiſtimo: Primo quattuor vrbis Romae veteris portas, quas Romulum reliquiſſe ſuperius ſcripſi; deinde porta Saturnia, quae & Pandana, de qua ſic Varro mentionem facit: *Capitoliũ, ante*

Tarpeius dictus, quem antea etiam Saturnium dictum prodiderunt. Et, *Antiquum oppidum in hoc fuiſſe Saturniam ſcribitur. Eius Veſtigia etiam nunc manent tria, quod Saturni fanum in faucibus; quod Saturnia porta, quam Iunius ſcribit, quam nunc Vocant Pandanam; quod poſt aedem Saturni in aedificiorũ legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti.* Et Sex. Pompeius: *Pandana* (inquit) *porta dicta eſt Romae, quod ſemper pateret.* Hanc autem ſub Capitolio fuiſſe non longe a templo Saturni, refert Varro. De eadem porta mentionem facit Solinus, quam prope Capitolium fuiſſe ſcribit.

De portis Ratumena & Salutari

Porta Ratumena (vt inquit Sex. Pompeius) *a nomine eius appellata eſt, qui ludicro certamine quadrigis Victor, Etruſci generis iuuenis a Veiis. Is conſternatis equis excuſſus Romae periit, qui equi feruntur non ante cõſtitiſſe, quam peruenerint in Capitolium, conſpectumque fictilium quadrigarum quae erant in faſtigio Iouis templi. Quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figlinae prudenti, quae bello ſunt reciperatae, quia in fornace adeo creuerant, Vt eximi nequirent, idque prodigium portendere Videbatur, in qua ciuitate eae fuiſſent, omnium eam futuram potẽtiſſimam.* Et Plinius libro VIII. cap. XLVII: *Maius augurium apud priſcos, plebeis circenſibus excuſſo auriga, ita Vt ſi ſtaret, in Capitolium cucurriſſe equos, ſedemque ter luſtraſſe. Maximum Vero eodem perueniſſe a Veiis cũ palma & corona, effuſo Ratumena, qui ibi Vicerat: inde poſtea nomen portae eſt.*

Porta Salutaris appellata eſt ab aede Salutis, quae ei proxima eſt. Sex. Pompeius. Hanc autem in Quirinali fuiſſe conſtat, ſicut & aedes Salutis fuit.

De porta Stercoraria

Stercoraria vero porta non vrbis ſed Capitolij fuit, de qua idem Sex. Pompeius: *Stercus* (inquit) *ex aede Veſtae XVII. Kal. Iulias defertur in angiportum mediū fere cliui Capitolini, qui locus clauditur porta Stercoraria, tātæ ſanctitatis maiores noſtri eſſe iudicarunt. &c.* Has igitur ſeptē portas eas fuiſſe exiſtimo, quae Plinij tempore iam eſſe deſierant

Portae autem quae nunc extant Romae in vniuerſum ſunt XX. antiqui nominis & loci XIII. recentioris vero vrbis Leonianae videlicet VII. de quibus paulo poſt dicam. Ad ſeptemtrionem ſunt, Flaminia, & Collatina; ad ortum vernum Collina, & Viminalis; ad ortum aeſtiuū Gabiuſa, & Eſquilina; ad ortum hyemalem Coelimontana, & Latina; ad meridiem Capena, & Trigemina; ad occaſum Naualis, Ianiculenſis, & Septimiana: reliquae ſeptē vrbis Leonianae ſunt. & cetera

Epilogus Portarum omnium vrbis Romæ

Portae Vrbis Romuli IIII

Porta Mucionis, alias Trigonia

Porta Romanula, poſt Romana

Porta Ianualis, poſt porta vetus Palatij

Porta Carmentalis, poſt Scelerata, alias Tarpeia

Quattuordecim portae Vrbis Romae; quae ante milleſimum annum, Iuſtiniani imperatoris tempore fuerunt. Quae praeter vnam Aureliam, etiam nunc extant

Porta Flumentana, PoſtFlaminia, nunc Populi
Porta Collatina, poſtea Pinciana
Porta Agonenſis, poſt Quirinalis, deinde Collina, po-
Porta Viminalis, nunc S.Hagnetis (ſtea Salaria
Porta Gabiuſa nunc S.Laurentij (Maior
Porta Eſquilina, alias Labicana, poſt Praeneſtina, nũc
Porta Coelimontana, poſt Aſinaria, nunc S.Ioannis
Porta Ferentina, poſtea Latina
Porta Capena, poſt Appia, nunc S.Sebaſtiani
Porta Trigemina, Poſt Oſtienſis, nunc S.Pauli
Porta Naualis, poſt Portuenſis
Porta Ianiculenſis, poſt Pancratiana, vel S.Pancratij
Porta Fontinalis, poſt Septimiana
Porta Aurelia prope molem Hadriani, quae nunc eſſe deſiit

Aliae decem portae, quae forte tempore C.Plinij erant

Porta Querquetularia, vel Querquetulana in Viminali
Porta Piacularis
Porta Catularia
Porta Minucia
Porta Mugiona
Porta Sanqualis
Porta Naeuia
Porta Rauduſcula, alias Rauduſculana

Porta Lauernalis
Porta Libitinenſis
Porta Triumphalis ſub Vaticano, Tranſtiberim extra (numerum

Tres portae, quae quattuor vrbis Romuli portis additae, forte erunt illae ſeptem, quas Plinius ſuo tempore eſſe deſiiſſe ſcribit

Porta Saturnia, poſt Pandana
Porta Ratumena
Porta Salutaris in colle Quirinali
Porta vero Stercoraria nō vrbis erat, ſed Capitolij
Porta quoque Feneſtralis Palatij, non vrbis fuit

Portae VII. Vrbis Leonianae, alias Burgi S. Petri

Porta S. Spiritus
Porta Poſterula, alias Turrionis
Porta Pertuſa
Porta Palatij
Porta Viridaria, alias Iulia
Porta S. Peregrini, vel S. Petri
Porta S. Angeli prope molē Hadriani, alias P. Caſtelli

Viae antiquae Romanae extra vrbem

Via Flaminia incipit a porta Populi, Ariminum vſque progreditur
Via Aimilia Lepidi initium habet ab Arimino, Aquileiam vſque protenditur

Via Caſsia extra vrbem initium habet a Flaminia
Via Claudia, vel Clodia extra vrbẽ iũgitur Flaminiae
Via Annia
Via Auguſta } extra vrbem incidunt in Flaminiam
Via Cimina extra vrbem initium habet a Flaminia
Via Amerina incipit a Flaminia, Ameriamque protẽditur
Via Sẽpronia in Vmbria incipit a Flaminia
Via Poſtumia in Gallia togata, haud procul ab Aemilia
Via Collatina initium habet Romae a porta Pinciana
Via Salaria exiit Romae a porta Salaria
Via Quinctia
Via Iunia } extra vrbem in Sabinis, haud longe a Salaria
Via Nomentana incipit Romae a porta S. Hagnetis
Via Tiburtina
Via Gabina } initium habent Romae a porta S. Laurentij
Via Praeneſtina
Via Labicana } Romae a porta Eſquilina, nunc Maiore, incipiunt
Via Campana Romae incipit a porta S. Ioannis
Via Valeria noua
Via Valeria vetus
Via Tuſculana } prope vrbem, vel Romae initium habebant, aut a porta S. Ioannis aut prope eandem portam a via Campana.
Via Latina
Via Albana } Romae a porta Latina
Via Appia Romae a porta Capena Brunduſium vſque protenſa
Via Traiana
Via Numicia
Via Setina
Via Domitiana } a via, vel prope viam Appiam

Via Aſinaria inter Ardeatinam & Appiam
Via Ardeatina Romae initium habebat
Via Laurentina
Via Oſtienſis } Romae a porta S.Paulli
Via Portuenſis Romae a porta eiuſdem nominis
Via Vitellia Romae a porta Ianiculenſi, alias S. Pancratij
Via Aurelia vetus
Via Aurelia noua } Romae a porta Aurelia
Via Cornelia inter Aurelias, & Triumphalem
Via Triumphalis
Via Aimilia Scauri Piſis, per Tuſciam vſque Dertonã
Via Pompeia in Sicilia
Via Domitia in Gallia
Viae duae Traianae
Via Patinaria
Via Tiberina
Via Gallicana
Via Gallica
Via Laticulenſis
Via Flauia } Viae incertae

Viae intra Vrbem

Via Sacra
Via Noua
Via Lata
Via Noua alia
Via Fornicata
Via Recta
Via Alta, quae & Alta ſemita

De via Sacra

Sex. Pompeius, ex Verrio Flacco annotauit, in viarum nominibus ſubſtātiuum in ſermone praeponendum, vt dicatur via *Sacra*, & *via Noua*, non *Sacra via*, *aut Noua via*. Viae autem vrbis interdum ſemitae dicebātur, vt Alta ſemita, improprie vero plateae, vt ab Aelio Spartiano in Caracalli vita. De via autē Sacra, quae inter vrbanas nobiliſsima erat, & celeberrima, ſic Varro libro IIII. ſcribit: *Ceroli enſis a Carinarū iunctu dictus Carinae, poſtea Cerionia, quod hinc oritur caput Sacrae viae ab Streniae ſacello, quae pertinet in arcem, qua ſacra, quotquot menſibus ferūtur in arcem, & per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare. Huius Sacrae viae pars haec ſola vulgo nota, quae eſt a foroeunti proximo cliuo.* Et Sex. Pópeius: *Sacram viam quidam appellatam eſſe exiſtimant, quod in ea foedus ictum ſit inter Romulū & Tatiū. quidā quod eo itinere vtantur ſacerdotes Idulium ſacrorum conficiendorū cauſſa. Itaque neque eatenus quidem, vt vulgus opinatur ſacra appellanda eſt a Regia ad domum regis ſacrificuli, ſed a regis domo ad ſacellum Streniae, & rurſus a Regia vſque in arcem, nec appellari debere ait Verrius, *ſed diſiunctiue, vt ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinamue, ne nouam, viam quidem, ſed viam nouam.* His verbis apparet hanc viam prope amphitheatrum principium habuiſſe, & per vicinos hortos S. Mariae nouae iuxta templum Pacis, & Fauſtinae recta in Capitoliū tetendiſſe per arcum Seueri. In hac via fuit Regia Numae, vt prodit Aſconius. Summa quoque Sacra via habitaſſe Ancum Marcium regem refert Solinus; Iuliumque Caeſarem in ea domum habuiſſe, prodit Tranquillus. Per viam Sacram

triumphantes in Capitolium aliquando aſcendere ſolebant. Vnde Propertius libro II

Actiaque in Sacra currere roſtra via

Idem quoque docet Horatius. In eadem, vt ſit animi cauſſa, homines deambulare ſolebāt. Vnde Horatius in ſermonibus

Ibam forte via Sacra, ſicut meus eſt mos

Item populo ſe oſtentabant aurae popularis ſtudioſi, vt de Mena Pompeij Magni liberto, idem poeta in Epodis

Vides ne Sacram metiente te viam
Cum bis ter vlnarum toga
Vt hora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio.

Et de puella populo ſe praebente Propertius

Cui ſaepe immundo ſacra conteritur via ſocco
Nec ſinit eſſe moram, ſi quis adire velit

Vitellius inter forum & viam Sacram, tamquam celeberrima vrbis loca, ſeminudus, quum ad necem traheretur, facinoroſorum & ſeruorum more, per contumeliam illuſus & vexatus eſt. Tacitus libro xx

In eadem via propter frequentiam, res viles veniebāt, vt poma, flabella, teſſerae, & tali; auctoribus Varrone, Ouidio, & Propertio

Sacrauienſes & Suburanenſes, qui viam Sacram, & Suburam habitabant, nominauit Sex. Pompeius. *October* (inquit) *equus appellatur, qui in campo Martio, menſe Octobri immolatur quot annis Marti, bigarum victricum dexterior, de cuius capite non leuis contentio ſolebat eſſe inter Suburanenſes, & Sacrauienſes, vt ij in Regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam adfigerent. eiuſdemque cauda tanta celeritate perfertur in Regiam, vt ex ea ſanguis diſtillet in focū, parti-*

cipandae rei diuinae gratia, quas hoſtias hic quidam Marti
bellico deo ſacrari dicunt. Hanc autē diuerſam a foro fuiſ-
ſe docet Plinius, quum ait libro XIX. cap. I. *Caeſar di-*
ctator totum forum Romanum intexit, viamque Sacram ab
domo ſua vſque ad cliuum Capitolinum, quod munere ipſo
gladiatorio mirabilius viſum tradunt. Templum Fauſti-
nae fuiſſe in via Sacra refert Flauius Vopiſcus in vita
Gallieni minoris: *Fuit denique hactenus ſtatua in pede*
montis Romulei, hoc eſt ante Sacram viam, intra templū Fau-
ſtinae, aduecta ad arcum Fabianum, quae haberet inſcriptum 1

GALLIENO.SALONINO.MINORI

Anaſtaſius quoque bibliothecarius refert Felicē IIII.
pont. max. templum vrbis Romae ante Sacram viam
vertiſſe, dedicaſſeque in baſilicam SS. Coſmae & Da-
miani

De via Noua

Via Noua foro Romano iuncta fuit, ex Palatij par-
te; atque haud longe a templo diuae Mariae Liberatri-
cis principium habens in Velabrum deſinebat. Var-
ro: *Accae Laurentiae ſacrificium fit in Velabro, qua in No-* 2
uam viam exitur, vt aiunt quidam, ad ſepulchrum Accae.
Et Ouidius VI. Faſtorum

Forte reuertebar feſtis Veſtalibus illac
Qua noua Romano nunc via iuncta foro eſt.

Et Liuius libro primo: *Ex ſuperiore* (inquit) *parte aediū*
per feneſtras in nouam viam (habitauit enim rex Tarqui-
nius Priſcus, vt Solinus ait, ad portam Mucionam ſu-
pra ſummam nouam viam) *populum Tanaquil alloquitur.*
& alibi: *Aedem Aij Locutij in via Noua ſupra templum*
Veſtae ſitū fuiſſe. de qua aede, quod in via noua fuiſſet, 3
mentionē facit & Varro. *Ara* (inquit) *Aij eſt in infima*
Noua via

De alia Noua via

Alterius nouae viae iis verbis meminit Spartianus: *Caracallus Antoninus nouam viam muniuit, quae eſt ſub eius thermis Antoninianis, qua pulchrius inter Romanas plateas, non facile quicquam inuenias.* Sed & Frontinus, aliae viae nouae mentionem facit

De via lata

Haec via antiqua fuit, eamque vnam ex XIIII. vrbis regionibus Auguſtus Caeſar fecit, quae hodie quoque vetus nomen retinens ſupereſt, a macello Coruorum ad columnam Antoninianam extenſa, & noſtra aetate Romae eſt celeberrima. Huius viae frequẽs mentio eſt apud Bibliothecarium

De via Fornicata

Viae Fornicatae meminit Plinius, quam prope Flaminiam fuiſſe liquet, ea parte qua ſteterunt ſepta, & ouile

De via Recta

Via recta ducebatur per longitudinem campi Martii. Seneca in luſu de morte Claudii: *Trahit* (inquit) *capite obuoluto, ne quis eũ poſſet agnoſcere per Campũ Martium, & inter Tiberim & viam rectam deſcendit ad inferos.* Haec via prope Flaminiam fuit, vt ait Martialis libro VIII

Dum repetit ſera conductos nocte penates
Lingonus a Recta, Flaminiaque recens

Haec in dorſo Quirinalis eſt, ab equis marmoreis initium ſumens, vſque ad portam Viminalem protenſa, lapide quadrato olim ſtrata, atque a ſitu Alta ſemita dicta, quam Auguſtus vnam ex XIIII. vrbis regionibus inſtituit

De viis vero Suburana, Piſcinaria, & Aelia nihil eſt quod apud veteres auctores inuentum tradere poſsim

De vrbis Romae ſitu

Vrbs Roma (vt Dionyſius prodit) in occiduis locata eſt Italiae partibus, iuxta amnem Tiberim, qui ad Medium ferme littus effluit, centum & viginti ſtadiis, hoc eſt XV. millia paſſuum a Tyrreno mari diſtans, montes (vt inquit Plinius) ſeptem complexa. Quare Varro diem Septimontium nominatum prodit ab eis ſeptem montibus, in queis vrbs ſita eſt. Et alibi: *vbi nunc eſt Roma ſeptem montium demiſsior infimus locus*. Et Propertius poeta elegans

Septem vrbs alta iugis toto quae praeſidet orbi. Vnde & ſeptem gemina a Statio dicitur. Hos colles Virgilius in Georgicis, & in Epithalamio Auſonius propter regias ſedes aliquando in iis conſtitutas, ſeptem arces nominarunt. Virgilius enim ait

Septemque vna ſibi muro circumdedit arces

Nunc prolato pomerio Tranſtiberiniſque adiunctis montibus, decem colles includit, quorum ſitum, quoniam quae olim valles locaque depreſſa erant, propter ampliſsimos ſuperaedificatos fornices, adeo mõtibus aequata ſunt, vt aliquot montiũ diſcrimen vix agnoſci

poſsit: varia quoque eorum nomina, & loca circumadiacentia, vnde reliquae vrbis cognitio apertior fiat, ipſorumque colliũ diuiſio facilius cognoſcatur, paucis annotare curabo. Hodie autẽ vrbis moenibus incluſi ſunt Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Coelius, Eſquilinus, Viminalis, Auentinus, Collis, hortulorũ. & Tranſtiberim, Ianiculum, & Vaticanus

Mons Palatinus

Hic, vrbe in eo primum condita, Romuli ſedes fuit, vnde & Romulius a Trebellio Pollione dictus eſt. M. Varro lib. IIII. de lingua Latina. *Quartae regionis* (inquit) *Palatium, quod Palantes cum Euandro venerunt; aut quod Palatini, qui & Aborigines ex agro Reatino, quod appellatur Palatium, ibi conſederunt. Sed hoc alÿ a Palatia vxore Latini putarunt. Eundem hunc locum a pecore dictum putant quidam; itaque Naeuius Balantiũ appellat. Huic Germalum, & Velias coniunxerunt, & in hac regione Sacriportus eſt.* & Sex. Pompeius: *Palatium mons Romae appellatus eſt, quod ibi pecus paſcens balare conſueuerit, vel quod palare, id eſt errare ibi pecudes ſolerent:* (quod Propertius & Ouidius affirmant.) *alÿ quod ibi Hyperborei filia Palanto habitauerit, quae ex Hercule Latinum peperit: alÿ eundem, quod Pallas ibi ſepultus ſit, exiſtimant appellari.* Dionyſius vero libro primo eum a Palantio, vel vt Liuius, & Virgilius, a Palanteo Arcadum metropoli ab Euãdro vocatum ſcribunt, poſt corrupte Palatium dictum. Solinus autem: *Palatium vero nemo dubitauit, quin Arcadas habeat auctores, a quibus primũ Palanteum oppidũ conditũ, quod aliquãdiu Aborigines habitarũt. Sunt qui velint eum dictũ a balatibus ouiũ mutata littera, vel a Pale paſtorali dea,*

aut vt Silenus probat, a Palante Hyperborei filia, quam Hercules ibidem compreſsit, nomen monti datum. Polybius eũ a Palante Euandri filio dictũ fuiſſe ſcribit. Nunc Palatium maius dicitur. Huius montis pars Germali nomen habuit, alia vero Velia, in qua, vbi poſtea deum Penatium aedes facta eſt, habitauit Tullus Hoſtilius rex. In hoc monte fuit ſedes imperij Romani, domuſque Auguſtana. Ab Auguſto enim deinceps omnes Romani imperatores in Palatio habitauerunt. Et quia imperij ſedes in eo conſtituta fuit, cuiuſuis principis aulam, aut ſplendidi hominis domum, Palatium nominamus. Aulam Palatinam in qua imperatores poſtea habitarunt, primus in domo Hortenſiana inſtituit Caeſar Auguſtus. Tranquillus in eius vita cap. LXXII. *Habitauit* (inquit) *primo iuxta forum Romanũ ſupra ſcalas Annularias, in domo quae Calui oratoris fuerat, poſtea in Palatio, ſed nihilominus aedibus modicis Hortenſianis, & neque laxitate, neque cultu conſpicuis, vt in quibus porticus breues eſſent Albanarum columnarum, & ſine marmore vllo, aut inſigni pauimento conclauia, ac per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme, & aeſtate manſit.* Eam domum incendio conſumptam reſtituiſſe Auguſtum prodit idem Tranquillus cap. LVII. *Ex ſumma ſtipis ei anno nouo abſenti collatae, multa in reſtitutionem Palatinae domus incendio abſumptae contulit.* Palatij partem auxit Tiberius Caeſar, quae Tiberiana domus appellata eſt, cuius apud Corneliũ Tacitum frequens mentio eſt, Caligula deinde, vt Tranquillus ſcribit, Palatij partem ad forum vſque promouit, Caſtoris & Pollucis aede in veſtibulum transfigurata. Alexãder imp. diaetas in Palatio fecit, quas a matris nomine Mammaeas appellauit, ceteri praeterea imperatores Roma-

ni aliquid de nouo ſemper Palatio addidere, ita vt breui temporis ſpacio viſu auguſtiſsimum factum fuerit. Porro autem ante fores Palatinae domus erat laurus, & ſupra eas pendebat corona querna ciuica, quam Senatus Populuſque Romanus Auguſto donauit ob ciues ſeruatos. De qua ſic Valerius Maximus libro II. cap. III. ad Ti. Caeſarem: *Ceterum ad quercus pronae manus porriguntur, vbi ob ciues ſeruatos corona danda eſt, qua poſtes Auguſtae domus ſempiterna gloria triumphant.* Item Ouidius, & Dio

Palatium autem in ſuo ſplẽdore & maieſtate vſque ad tertij Valentiniani imp. tempora permãſiſſe, ex Sidonio Apollinare colligitur, poſt quae a regibus Gothorum imperatoribus exactis, quum habitari deſiiſſet, atque hinc inde ruinam minari inciperet, nec repararetur ab aliquo, immo a Romanis põtificibus ſuis ornamẽtis ſpoliatum fuiſſet, ad exaedificationem baſilicarum ſanctorum Chriſti martyrum, eo redactum eſt, vt hodie ſuffoſsionibus, & ſubterraneis ſpecubus totum ſit quaſi penſile, & aut ruinis deforme, aut hortis occupatum, vt nihil antiqui ſplendoris praeter ingentes parietinas retineat. Hic mons ad ortum habet Suburam, & Coelium; ad occaſum forum Romanum, & Capitolium; ad meridiem circum maximum, & Auentinum; ad ſeptemtrionem viam Sacram, & templum Pacis

De Capitolio

Capitoliũ T. Tatij Sabini regis quondã ſedes, & Tarpeius, & Saturnius dictus eſt. De eo Varro ſic: *Sũt & nomina* (inquit) *ab tot mõtibus, quos poſtea vrbs mureis cõprehendit: e queis Capitoliũ dictum, quod hic quũ fundamẽta foderentur aedis Iouis, caput humanum inuentum dicitur.*

(quem Tolum appellatum fuiſſe ſcribit Arnobius, atque ab eo Capitolium dictum) *Hic mons ante Tarpeius dictus, a virgine Veſtali Tarpeia, quae ibi a Sabineis necata armeis, & ſepulta: eius nominis monumētum relictum, quod etiam nunc eius rupes Tarpeium appellatur ſaxum. Hunc antea montem Saturnium appellatum prodiderūt, & ab eo late Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat. Antiquum oppidum in hoc fuiſſe Saturniam ſcribitur. Eius veſtigia etiam nunc manent tria: quod Saturni fanum in faucibus; quod Saturnia porta, quam Iunius ſcribit, quam nunc vocant Pandanam; quod poſt aedem Saturni in aedificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti.* Hinc Virgilius loquens de Ianiculo & Capitolio inquit

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem
Ianiculumque illi, huic fuerat Saturnia nomē. & alibi
Hinc ad Tarpeiam ſedem, & Capitolia ducit
Aurea nunc, olim ſilueſtribus horrida dumis.

Propertius etiam libro VIII

A duce Tarpeio mons eſt cognomen adeptus

Porro ante vrbem conditam ibidem, fuiſſe extructū oppidum Saturniam etiam ſuperius ex Dionyſio demonſtraui, a ſociis Herculis habitatum, qui in Saturni honorem, quem cum montem coluiſſe conſtabat, Saturnium appellauerunt. Quod Plinius & Solinus confirmat. In parte vero huius montis infima verſus Tiberim habitaculum Carmentae matris Euādri fuit, vbi poſtea Carmentis fanum, & porta Carmētalis fuerunt. Aedem autem Saturni, quae & aerarium fuit, Herculis ſocij in eius dei honorem excitarunt. Capitolium (vt dixi) poſtea appellatum eſt ab hominis Toli capite inuento in fundamentis templi Iouis, qui propterea Capitolinus dictus eſt. Nunc palatiis praetoris

toris vrbani(quem Romani ſenatorem vocant)triumuirorum camerae vrbis cõſeruatorum, & templo Ara coeli, & aliquot praeterea vetuſtis monumentis celebris eſt. Habet autem ad Ortum forum, & mõtem Palatinum; ad Occaſum vrbem planam; ad Aquilonem Traiani forum, & Quirinalem; & ad meridiem Auentinum, Tiberim, & theatrum Marcelli &c. Hunc collẽ cũ Palatino, ſub Palatij VIII. regionis nomine Auguſtus a ceteris vrbis partibus diſtinxit

De colle Quirinali

Collis Quirinalis, qui a Romulo, vt Strabo, vel à Numa, vt Dionyſius; aut à Seruio, vt Liuius ſcribunt, vrbi adiectus fuit, (vt inquit Varro) *eſt vbi Quirini fanũ; qui a Curetibus, qui cum T. Tatio venerunt Romam, quod ibi habuerunt caſtra. quod vocabulum coniunctarum regionũ nomina oblitterauit. Dictos. n. colles plureis apparet ex Argeorũ ſacrificiis; in quibus ſic ſcriptũ eſt: Collis Salutaris quarticepſos aduerſum eſt pila Honoris aedem ſalutis. Collis Mutialis quincticepſos apud aedem dei Fidij in delubro, vbi aeditumus habere ſolet. Collis Latiaris ſexticepſos in vico Muſtellaria ſummo apud Turaculũ aedificium ſolum eſt. Horum deorum araeia quibus cognomina habẽt, in eius regionis partibus ſunt.* Ex quibus Varronis verbis liquet hunc montem Salutarem, Mutialem, & Latiarem appellatum fuiſſe. Et Sex. Pompeius: *Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Agõ appellabatur, antequam in eum commigrarent Sabini Curibus venientes poſt foedus inter Romulum & Tatium ictum, a quo hanc appellationem ſortitus eſt; quamuis exiſtiment quidam, quod in eo factum ſit templum Quirino, ita dictum.*

& alibi: *Agonia ſacrificia quae fiebant in monte, hinc Romae mõs Quirinalis Agonius, & Collina porta Agonenſis.* Dionyſius quoque libro II. hunc collem Agonalem vocat, Salioſque ſacerdotes Martis in eo domicilium ſacrariũque habuiſſe ſcribit. Ouidius ſecundo Faſtorũ

Templa deo faciunt, collis quoque dictus ab illo eſt.

Horatius ſecundo libro Epiſtolarum

Cubat hic in colle Quirini
Hic extremo in Auentino viſendus vterque

In hoc monte prius Numam habitaſſe ſcribit Solinus. Capitoliumque vetus in eo fuiſſe cõſtat; de quo Varro: *Capitolium vetus, quod ibi ſacellum Iouis, Iunonis, Mineruae: & id antiquius quam aedes quae in Capitolio eſt facta:* Nunc dicitur mõs Caballus, a duabus ſtatuis marmoreis Alexandri Magni regis Macedonum equum Bucephalum domantis; quas Alexandria Conſtantinus imp. Romam tranſtulit, atque in medio thermarũ a ſe in Quirinali extructarum collocauit; quarum altera Fidiae, altera Praxitelis manu factae ſunt, vt titulus indicat. Collis hic habet ab ortu Eſquilias, & Viminalem; ab occaſu vrbem planam, & campum Martium; a meridie Neruae, & Traiani fora, atque Capitolium; a ſeptentrione collem hortulorum, & portã Viminalem. Diuiditur a viminali valle plana, & falſa Subura, ac via quae ab eadem valle ad portam Viminalẽ recta progreditur; ab alio latere quadam magna valle, vbi ſunt Grimanorum & Boccatianae vineae, viaque qua ab arcu Portugalli iter eſt ad hortos Cardinalis Carpenſis, diuaeque Suſannae aedem: licet quidã exiſtiment viam, quae ad portam Collatinam ducit, eſſe vtriuſque collis terminum. In hoc colle fuit praecipua ſextae regionis pars, quae Alta ſemita dicebatur.

De monte Coelio

Montis Coelij)quem primum Romulum muniuiſſe;pomerio vero Tullum, vt Dionyſius & Liuius, vel Ancum,vt Strabo, vel Tarquinium, vt Tacitus incluſiſſe ſcribunt)ſic meminit Varro: *In Suburanae regionis parte princeps eſt Coelius mons, a Coelio Vibenno Tuſco duce nobili, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum regem. Hi poſt Coelij obitum, quod nimis munita loca tenerent, neque ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum, ab eis dictus vicus Tuſcus; & ideo ibi Vortumnum ſtare, quod is deus Etruriae. Principes de Coelianeis, quia ſuſpicione liberi erant, traductos volunt in eum locum, qui vocatur Coeliolus. Cum Coelio coniunctae Carinae; ſed inter eas quem locum Ceroliēſem appellatum apparet, quod primae regionis quartum ſacrarium ſcriptum ſic eſt: Cerolienſis quarticeps circa Mineruium, qua in Coelium montem itur, in Tabernola eſt. Cerolienſis a Carinarum iunctu dictus Carinae, poſtea Cerionia, quod hinc oritur caput Sacrae viae, ab Streniae ſacello, quae pertinet in arcem. Eidem regioni attributa Subura, quod ſub muro terreo Carinarum; in ea eſt Argeorum ſextum ſacellum. Subura Iunius ſcribit ab eo, quod fuerit ſub antiqua vrbe, cui teſtimonium poteſt eſſe, quod ſubeſt ei loco, qui terreus murus vocatur. Sed ego a pago potius Sucuſano dictā puto Sucuſam. Nūc ſcribitur tertia littera B. non C. Pagus Sucuſanus, quod ſuccurrit Carineis.* Dionyſius libro II: *A duce quodam ex Etruria veniente; cui nomen erat Coelius, vnus collium vrbis, in quo ab eo aedificatum fuit, adhuc Coelius vocatur.* Sex. vero Pompeius: *Coelius mons dictus eſt à Coele quodā ex Etruria, qui Romulo auxilium aduerſus Sabinos praebuit, eo quod in eo domiciliū habuit. Tacitus libro*

IIII: Adduntur ſententiae, ut Coelius in poſterum Auguſtus appellaretur, quando cunctis circumflagrantibus ſola Tiberij effigies ſita in domo Iunij ſenatoris, inuiolata manſiſſet. Haud fuerit abſurdum tradere, mõtem eum antiquitus Querquetulanum cognomento fuiſſe, quod talis ſiluae frequens fecundúſque erat, mox Coelium appellitatum a Coele Vibenna, qui dux gentis Etruſcae, quum auxilium appellatum ductauiſſet, ſedem eam acceperat a Tarquinio Priſco, ſeu quis alius regum dedit: nam ſcriptores in eo diſſentiunt; cetera non ambigua ſunt, magnas eas copias per plana etiam ac foro propinqua habitauiſſe, unde Tuſcum vicum e vocabulo aduenarum dictum. Et Trãquillus cap. XLVIII. de Tiberio loquẽs: *Quod tamen* (inquit) *beneficium tanti aeſtimauit, ut mõtem Coelium appellatione mutata vocari Auguſtum iuſſerit: quod is poſt incendium, quibuſdam dominis inſularum, quae incendio in monte Coelio flagrauerant, pretium reſtituerit.* Auguſtum vero appellatum fuiſſe alibi non legi. Noſtra aetate adhuc Coelius appellatur, baſilica Lateranẽſi inſignis. In eo vltimis regni ſui annis habitauit Tullus Hoſtilius, vt ſcribit Liuius, cuius quoque regia in mõte Coelio fuit Curia Hoſtilia appellata. Hic ab oriente habet vrbis moenia, terminúque Eſquilinae regionis, portam Eſquilinam, & amphiteatrum, (non Statilij Tauri, quod lapideum, & in campo Martio erat, vt Dio, & Sex. Rufus ſcribunt, ſed caſtrenſe) quod lateritium eſt. Ab occidente habet Suburam, & mõtem Palatinum. Suburam autem ex Varronis, Sex. Rufi, & P. Victoris auctoritate, voco viam illam, quae eſt inter Coelium, & Palatium; quae amphitheatrum, & arcum Conſtantini ex vno capite habet, ex altero vero Septizonium Seueri, atque SS. Andreae & Gregorij in cliuo Scauri baſilicam. A Septemtrione autem habet,

Carinas, Coeliolum, & Eſquilias: Coeliolum autem voco, planitiem illam quae eſt inter amphitheatrum, & baſilicam S. Clementis, Coelium ipſum & Eſquilias. A meridie autem habet Piſcinam publicam, & Vallem quae eſt ante viam Appiam, quae prope Septizonium Seueri inchoans, verſus portam Capenam protenditur. In hunc montem ſecundam vrbis regionem Coelimótium appellatam, Auguſtus Caeſar poſuit. Coelioli autem praeter Varronem meminit etiá Martialis lib. XII. ad Iuuenalem, quem minorem Coelium appellat his verſibus

Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat, vagumque
Maior Coelius, & minor fatigat

De Eſquilino monte

Eſquilias plures montes fuiſſe; iis verbis docet Varro: *Eſquiliae duo montes habiti, quod pars Ciſpius mons ſuo antiquo nomine etiam nunc in ſacris appellatur. In ſacris Argeorum ſcriptum eſt ſic: Oppius mons princeps lucum Eſquilinum, lucum fagutalem ſiniſtra, quae ſub moerum eſt. Oppius mons bicepſos ſimplex. Oppius mons terticepſos lucum Eſquilinum, dexterior via in tabernola eſt. Oppius mõs quadricepſos lucum Eſquilinũ, via dexterior in figlineis eſt. Septimius mons quinticepſos lucum Poetilium. Eſquilinus ſexticepſos. Ciſpius mons ſepticepſos, apud aedem Iunonis Lucinae, vbi aedituus habere ſolet.* Vnde autem dictae fuerint, ſic exponit: *Secundae regionis Eſquilinae ab Eſquilieis, alij has ſcripſerunt ab excubiis regis dictas; alij ab eo, quod excultae a rege Tullo eſſent. Huic origini magis concinnunt luci vicini, quod ibi lucus fagutalis, & lucus Mephitis, & lucus Iunonis*

Lucinae, quorum anguſti fines: non mirum. iamdiu enim late auaritia vna eſt. Item lucus Larum, Querquetulanum ſacellum. Ouidius tertio Faſtorum

Adde quod excubias ibi rex Romanus habebat
Qui nunc Eſquilias nomina collis habet

Et libro ſecundo

Monte ſub Eſquilio.

Et Horatius in ſermonibus

At ſimul atras
Ventum eſt Eſquilias

Alij Eſquilias dictas prodũt, ab excubiis quas Romulo Lucumo dedit XII. lictorum, & CCC. armatorum, ad corporis cuſtodiam, ſimulque dignitatem; cum T. Tatius inſidae ſocietatis non ſine ſuſpicione eſſe videretur. Alij ab aucupibus Eſquilias dictas eſſe arbitrantur, quod ibi quiſquiliis ſparſis, aues illuderentur. In Eſquiliis ſupra cliuum Vrbicum Ser. Tullius; & ſupra cliuum publicum ſecundum lacum L. Tarquinius Superbus Romani reges habitarũt, vt Solinus ſcribit, Hic mons ab ortu vrbis muros verſus aggerem, & caſtrum praetorium, portas Gabiuſam, & Eſquilinã attingit; a meridie viam illam habet, quae ab amphitheatro in Carineis principium habens, per Coelioli extremam partem vſque ad S. Clementis & SS. Marcellini & Petri aedes, verſus portam Eſquilinam protenditur; atque antequam eam attingat, paulatim deflectitur prope templum S. Crucis in Hieruſalem, quod cũ amphitheatro caſtrenſe proximo, in regionem Eſquilinam coniicit Sex. Victor. Hanc viam plerique Lauicanam vocant. Ab occaſu viã habet, quae in Carineis prope Suburam, non longe ab amphitheatro, ſub muro hortorum S. Mariae nouae principium habẽs, ver-

ſus S. Petri in Vinculis aedem progreditur. Ab Aquilone vero viam habet, quae a falſa Subura diſcedens, deducitur per vallem planam, ſub templo S. Laurentij in pane & perna, vſque ad vicum patricium, diuaeque Pudentianae aedem; mox inde diſcedēs ſecus Diocletiani thermas, ad caſtrum praetorium tendit. Qua via diuiduntur Eſquiliae a Viminali. Nunc mons S. Petri ad vincula, vel S. Mariae maioris, ab eorundem templis appellatur

De Viminali monte

Viminalis quoque montis meminit M. Varro: Tertiae (inquit) *regionis colles ab quinque deorum faneis appellati. Equeis nobiles duo colles, Viminalis a Ioue Viminio; quod ibi arae ſunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt.* Et Sex. Pōpeius: *Viminalis & porta & collis appellabantur, quod ibi viminum ſilua fuiſſe videtur, vbi eſt ara Ioui Viminio conſecrata.* Iuuenalis Sat. III.

Eſquilias dictumque putant a vimine collem

Cuius autem generis haec vimina fuerint, nemo prodit. In locis incultis, quae hortos aut vineta non habent, nunc populi & ſalicum vimina & harūdines pollicis craſsitudine naſcuntur. Hic mons in ortum tendens habet campum Eſquilinum, & vrbis muros cum caſtris praetoriis; in occaſum vero Quirinalē, falſam Suburam, & vallem planam interiectam; in meridiem, Eſquilias, viāque interpoſitam, de qua dixi, quae a falſa Subura initium habet, tēditque verſus vicum patricium, & ſecundum thermas Diocletiani, ad caſtrum praetoriū. A ſeptemtrione vrbis muros, verſus portā Viminalem, quae S. Hagnetis dicitur, nunc certum quoddam nomē non habet. Hunc collem cū Eſquiliis

quinctam vrbis regionem fecit Caeſar Auguſtus, quũ ſpacium vrbis in vicos, XIIII. quae regiones diuideret

De monte Auentino

Auentinum (inquit Varro) *aliquot de cauſſeis dicunt. Naeuius ab auibus, quod eo ſe ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano, quod ibi ſit ſepultus; alij ab aduentu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum ſit conſtitutum: ego maxime puto ab aduectu; nã olim paludibus mons erat ab reliquis diſcluſus: itaque eo ex Vrbe qui aduehebantur ratibus, quadrantem ſoluebãt, cuius veſtigia, quod ea qua tum itur, Velabrum, & vnde aſcendebant, ad rumam nouavia lucus eſt, & ſacellum Larum. Velabrum dicitur a vehendo. Velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur a merendo & aere. Hinc vectu-rae quas ſoluebant hi qui ratibus trãnſibant, quadrans. ab eo Lucilius ſcripſit quadrantis ratiti.* Sex. Pompeius: *Auentinus mons intra Vrbem dictus eſt, quod ibi Albanorum rex Auentinus bello fuerit extinctus.* Idem confirmant Dionyſius, Liuius, & Ouidius. Alij, vt refert Varro in libris de gente populi Romani, ab Auente Sabirorum fluuio dictum volunt, quibus in vrbem ſuſceptis, Romulus Auentinum habitandum cõceſsit. Eum Virgilius ab auibus dictum ſcribit, quod id nomen ante Euãdri & Herculis in Italiam aduentum habuerit: quod alio loco confirmare videtur Ouidius. Sex. Pompeius hũc montem aliquando Murcium vocatũ ſic ſcribit: *Murciae deae ſacellum erat ſub monte Auentino, qui antea Murcius vocabatur.* In eius sũmo lucus erat, qui Remoria dicebatur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auſpicatus. Quem montem Romulus neminem paſſus eſt ha-

bitare, ſed ſacrum fratri eſſe voluit, vſque ad Hylernam. Appellatus quoque eſt a Dianae templo, collis Dianae. Martialis lib. XII.

Quum tu forſitam inquietus eras
Clamoſa Iuuenalis in Subura
Aut collem dominae teris Dianae

Et idem libro VII. ad Maximum

Eſquiliis domus eſt; domus eſt tibi colle Dianae

Auentini, & T. Tatij regum ſepulchris celebris fuit. In hunc montem aliquando plebs ſeceſsit, vt Dionyſius, & Liuius ſcribũt. Hinc Plinius libro XIX. ca. IIII. *Nemo ſacros, Auentinoſque montes, & iratae plebis ſeceſſus circumſpexerit.* Sacer autem mons haud longe ab vrbe ſecundum viam Salariam, prope Anienem fuit. Fuit & alter mons Auentinus ab Verreſtim fluuium, in quo conditum oppidum Praeneſte. Hunc montem vnam ex XIIII. vrbis regionibus fecit Caeſar Auguſtus. Qui propter longitudinem & obliquitatem certo deſcribi nequit, ſed tamen tentabo. Ad orientem in meridiem declinantem reſpicit moenia vrbis, & portam Capenam; altera parte viam Appiam; ad meridiem campum Teſtaceum, & portam Oſtienſem; ad occidentẽ fluuiũ Tiberim; ad ſeptemtrionem circum maximum, & Palatium. Noſtro quoque tempore Auentinus appellatur. Qui a capite circi maximi verſus Piſcinam publicam ad portã fere S. Paulli vſque, ſic via obliqua ſcinditur, vt duo montes videantur

De reliquis tribus collibus Vrbis. Et primo de colle hortulorum

Collis hortorum, ſiue hortulorum meminit Tranquillus in Nerone; quum de eius funere loquitur.

Reliquias(inquit)*Aegloge & Alexādria nūtrices cū Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt, quod proſpicitur e campo Martio impoſitum colli hortorum. In eo monumento ſolium porphyretici marmoris ſuperſtante Lunēſi ara, circumſeptum eſt, lapide Thaſio.* Et de hoc colle Macrobius loquens ait: *Candidatis fuerat vſus in comitiorum nundinis venire, & in colle cōſiſtere, vnde poſſent ab vniuerſis videri, mox quoque in campum Martium magiſtratū petituri deſcendebant.* Dictus autem eſt hortorū vel hortulorum, a proximis (vt credo) hortis Saluſtianis, qui & Pincius vocitatus eſt, quod ibi Pinciorum domus eſſent. Haec familia circa Conſtantini tempora nobiliſsima admodum in vrbe fuit, vt pleraque teſtantur elogia, hinc inde per vrbem poſita, quae eius gētis viris & feminis honorificentiſsimis titulis dicata ſunt, a qua & proxima porta Pinciana dicta fuit. Hic antiquitus extra vrbis moenia erat, & idcirco extra VII. numerum. Quem Aureliani imp. tempore vrbis pomerio incluſum fuiſſe ſuperius demonſtraui. Habet hic collis ab oriente Quirinalem, cui cōtiguus eſt, via tantum qua Collatinam portam itur diſcretus; ab occidente campum Martium, & Domitiani (vt creditur) naumachiam; viamque Flaminiam; a meridie viam (quam Pilam Tiburtinam veteres antiquarij vocarūt) qua ad hortos Cardinalis Carpenſis iter eſt, a ſeptemtrione vrbis moenia. Nunc templis diuae Mariae de populo, & S. Trinitatis celebris eſt

De Ianiculo Tranſtiberino monte.

Ianiculum (inquit Sex. Pompeius) *dictum quod per eum Romanus populus primitus tranſierit in agrum Etruſcū.* Vel, vt ait Virgilius libro VIII. ab oppido, quod Ianus

deorum omnium vetuſtiſsimus condidit

Hic duo praeterea, diſiectis oppida muris
Reliquias, veterumque vides monumenta virorum
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem
Ianiculumque illi, huic fuerat Saturnia nomen

Macrobius autem a Iano dictũ putat, quod Ianus ibi vel ſit ſepultus, vel habitauerit. Qui participata potẽtia cum Cameſe indigena, Italiam ita obtinuit, vt regio Cameſene, oppidum Ianiculum vocaretur. Ianicularis autem a Seruio vocatus. Nunc a flauis harenis mons aureus nominatur, & corrupto vocabulo Montorius. Ex hoc propter altitudinẽ Roma maxime cõſpicua, ceteris autem infrequentior eſt, ob aeris grauitatem, quod vtrunque teſtatur etiam libro primo Martialis

Longo Ianiculi iugo recumbunt
Et planus modico tumore vortex
Coelo perfruitur ſereniore
Hinc ſeptem dominos videre montes
Et totam licet aeſtimare Romam

Fuit autem Numae Romanorum regis, vt Dionyſius, & Liuius; itemque Statij Caecilij poetae, vt Caeſariẽſis Euſebius produnt, ſepulchris celebris. In hunc aliquando plebem ſeceſsiſſe Romanam, & a Q. Hortenſio dictatore reuocatam ſcribunt Plinius libro XVI. & Liuius. In eodem, vt ſcribunt Liuius, & Dionyſius, Italicuſque Silius, rex Tuſcorum Porſenna caſtra habuit. Hic ab ortu meridieque prata Mucia, & portam Portuenſem, ac Tiberim reſpicit. Ab occaſu habet campos, vrbis muros, & portam Ianiculenſem, vel Pancratianam; a ſeptemtrione reſpicit Vaticanum, campoſque Neronianos.

De Vaticano monte

Et hic Tranſtiberim eſt, qui olim habitatus nō fuit, nec ad vrbem pertinuit. Gellius ſcribit agrum Vaticanum, & eiuſdem agri deum praeſidem appellatum a vaticiniis, quae vi & inſtinctu eius dei in eo agro fieri ſolita eſſent. Varro autem in libris rerum diuinarum aliam etymologiam ſic ponit: *Nam ſicut Aius* (inquit) *deus, araque ei ſtatuta, quae eſt in infima via noua, quod eo in loco diuinitus vox edita erat: ita Vaticanus deus nominatus, penes quem eſſent vocis humanae initia, quoniam pueri ſimul atque parti ſunt, eam primam vocem edunt, quae prima in Vaticano ſyllaba eſt*. Sex. vero Pompeius: *Vaticanus* (inquit) *collis appellatus eſt, quod eo potitus ſit populus Romanus vatum reſponſo, expulſis Etruſcis*. De hoc monte Horatius primo carminum ode xx.

Care Maecenas eques, vt paterni
Fluminis ripae, ſimul & iocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago

Et Martialis ſaepius, cuius vina peſsima fuiſſe ſcribit. De vetuſtiſsima Ilice quae in eo fuit, Plinius ſic: *Vetuſtior vrbe in Vaticano Ilex, in qua titulus aereis litteris Etruſceis, religione arborem iam tunc dignam fuiße ſignificat*. Hic mons ad ortum ſpectat campos Vaticanos, & Hadriani molem, flumenque: ad occaſum campos Neronianos, in quibus ex creta & argilla vaſa fiunt, ab vſque Iuuenalis & Plinij temporibus nota. Ad meridiem Ianiculum; ad ſeptemtrionem prata Quinctia, & montem Marij. Nunc Principis apoſtolorum baſilica, toto

terrarum orbe auguſtiſsima, palatio, hortiſque pontificiis, item ſimulachris Tiberis, & Nili fluuiorũ, ſtatuis quoque Laocoontis, Apollinis, Veneris, Cleopatrae, & aliquot praeterea vetuſtis monumentis celeberrimus eſt

Porro autem ij montes iam rariſsimi habitantur, maxima ex parte hortis, vineis & diſperſis hinc inde templis, aut clauſtris religioſis occupati, aut veterum aedificiorum ruinis obruti. Vetuſtiſsimis temporibus, vt ſcribit Propertius, vrbs collis & herba fuit. Inquit enim

Hoc quodcunque vides, hoſpes quã maxima Roma eſt
Ante Phrygem Aeneam collis & herba fuit
Atque vbi nauali ſtant ſacra palatia Phoebo
Euandri profugae procubuere boues

Nemora quoque & paſcua habuit Palatinus, vt ſcribit Tibullus; Capitolinus dumetum, vt Virgilius; Eſquilinus, Quirinalis, & Viminalis vimina, & ſiluam fageã, vt Varro; Coelius quercetum, vt Tacitus; Auentinus lauretum, vt Solinus; Ianiculum eſculetum, vt Plinius prodidere. Qui omnes (quae rerum humanarum imbecillitas & viciſsitudo eſt) praeter vnum aut alterum, ad antiquum ſtatum redierunt. Palatinus enim a nullo habitatus collis, iam herba factus eſt, & in foro Romano ſues veneunt, in reliquis montibus harundineta, vineae, & animalium paſcua ſunt. Vt demum intelligat vana mortalitas, nihil eſſe imbecillius, aut inconſtantius, ruiniſque, & interitui magis obnoxium iis ipſis rebus quas tantopere, vt diuinas, aeternaſque miramur. Vrbs enim antiquis ſedibus mota, vetereque pomerio exacta, & ex his VII. montibus mutilata in campum Martium ſecundum Tiberim tranſlata eſt.

Quod quas ob cauſſas,quo tempore,& a quibus factũ fuerit,alibi ſuo loco demonſtrabo

De Vrbis regionibus

Vrbem Romam in tres regiones, quas etiam tribus appellauit,& xxx. curias, primus Romulus diuiſit, vt Dionyſius, & Liuius ſcribunt. Eas Varro partes appellat. *Ager Romanus* (inquit) *primum diuiſus in partes tres,a quo tribus appellatae,Tatienſium,Ramnum Lucerũ nominatae, vt ait Ennius Tatienſes a Tatio, Ramnenſes a Romulo, Luceres,vt ait Iunius,a Lucumone,ſed omnia haec vocabula Tuſca,vt Volũnius qui tragoedias Tuſcas ſcripſit dicebat.* Liuius eas centurias equitum vocat,quod ex ſingulis iis tribubus centum equites ſcripti eſſent. *Eodem* (inquit) *tempore,& centuriae tres equitum cõſcriptae ſunt, Ramnenſes a Romulo, ab T.Tatio Tatienſes appellati: Lucerũ nominis & originis cauſſa incerta.* Pedianus actione III. in Verrem: *per quinque & triginta tribus diuidebatur totus populus Romanus. Principio tres fuerunt,Tatienſis vna a Tatio rege,Ramnenſis altera a Romulo, Luceres altera a Lucumone,ſiue Lucretino, vel a luco,quem lucum Aſylum vocauerat Rômulus.* Eam Pediani ſententiam,qui Luceres a luco dictos fuiſſe ſcribit,magis probo, quam omnino veram eſſe exiſtimo.Nam hi qui cum Romulo primo Vrbem condiderunt,vt paſtores,Albani, aliquot Graeci,qui tum Palatium,& Capitolium habitabant. Ramnenſes a Romulo fuerunt nominati, qui Palatiũ poſt conditam vrbem,& Coelium montes coluerunt. Tatienſes autem fuerunt Sabini,&quotquot ab ea regione,vel cum T. Tatio, vel poſtea venerunt; hi Capitolium & Quirinalem coluerunt; ceteri aduenae &

perfugae omnes qui ad Aſylum confugerant, Luceres a luco in quo Aſylum fuit, denominati ſunt. Hi loca inter Palatium & Capitolium plana, atque circum forum tenuere. Sub Tullo Hoſtilio Albani in Ramnenſium tribum vel regionẽ adſcripti, ceteri omnes populi qui ſub regibus Romam venerunt ad habitandũ (praeter Sabinos) Lucerum tribui vel regioni incluſi fuerunt, vt Latini, Tuſci, & omnes reliqui aduenae Quare quum vrbs mirum in modum aucta eſſet, neque hae tres tribus ſufficerent L. Tarquinius Priſcus (vt exiſtimo) ſub iiſdem quibus inauguratae erant nominibus eas duplicauit, primoſque & ſecundos Tatienſes, Ramnenſes & Luceres conſtituit, quod idem etiam de equitum centuriis Liuio, & Dionyſio auctorib. fecit. Eius rei ita meminit Sex. Pompeius: *Sex Veſtae ſacerdotes conſtitutae erant, vt populus pro ſua quiſque parte haberet miniſtram ſacrorum, quia ciuitas Romana in ſex erat diſtributa partes, in primos ſecundoſque Tatienſes, Ramnes, & Luceres.* Et Liuius libro 1. *Neque tum Tarquinius de equitum centuriis quicquam mutauit, numero tantũ alterum adiecit, vt mille octingenti equites in tribus centuriis eſſent, poſteriores modo ſub iiſdem nominibus, qui additi erãt, appellati ſunt: quas nunc quia geminatae ſunt, ſex vocant cẽturias.* Poſt modum creſcente Lucerum multitudine quum ea vna tribus, vel regio mirum in modum aucta eſſet, ita vt ea ſola reliquas duas lõge excederet, aucta quoque ciuitate, quum vrbis moenia VII. montibus occupatis ampliata fuiſſent, Ser. Tullius rex denuo vrbem in IIII. partes vel regiones ſecundus diuiſit. Quas non vt Romulus ab auctore, vel gentis origine, ſiue caſibus, ſed a locis quos colebant nominauit. In primam regionem cõiecit omnes, qui montem Coe-

lium & circumuicina loca plana habitarent, quam Suburanam appellauit; quod eſſet ſub antiqua vrbe, vel a pago Sucuſano, vt ſcribit Varro. Secunda regio dicta eſt Exquilina, haec Exquilias continebat. Tertia regio duos colles comprehendebat, Quirinalem videlicet, & Viminalem; a quibus Collina appellata eſt. Quarta regio ſola complectebatur fere totũ id ſpaciũ, quod antiquae tres ſub Romulo, continebat enim Palatiũ, forum, & Capitolium; dictaque Palatina a Palatio ipſo tanquam primo colle, in quo vrbs condita eſſet. Ab his regionibus tribus quoque quattuor vrbanae appellatae ſunt. M. Varro, *Ab hoc quoque* (inquit) *quattuor partes vrbis tribus dictae, & ab locis. E queis prima eſt ſcripta regio Suburana, ſecunda Eſquilina, tertia Collina; quarta Palatina.* Et Dionyſius: *Ser. igitur Tullus vbi muro ſeptẽ colles amplexus eſt, in quattuor parteis vrbem diuidens, & cognomina cuique parti imponens ex collibus, vnam quidem vocans Palatinam, aliam Suburanam, tertiam Collinam, & quartam Eſquilinam, quattuor tribuum fecit vrbem, quae eo vſque fuerat trium. Statuitque homines qui in vnam quamque partem abituri eſſent, vt eam colerent, & in nullam aliã transferri habitationem. Neque amplius vt tres tribus generis, ſiue originis, vt antea, ſed quattuor locales a ſe deſignatas eſſe voluit, creauitque partibus ſingulis principes tribuũ, ſiue vicorum praefectos, quos ſcire iuſſit, vbi quiſque habitaret.* Hanc vero Ser. Tulli diuiſionem vſque ad Caeſaris Auguſti tempora duraſſe legi, qui, quum vrbs maxime aucta eſſet, nouam diuiſionem excogitauit: *Spaciũ enim vrbis* (vt Tranquillus inquit) *in regiones XIIII. vicoſque diuiſit; inſtituitque vt illas annui magiſtratus ſortito tuerentur, hos magiſtri e plebe cuiuſque viciniae electi, & cet.* Hi magiſtri vicorum vel vicomagiſtri appellati

ſunt,

ſunt, qui quattuor per ſingulos vicos erant, vt conſtat ex lapide antiquo. Magiſtros vicorũ praetextatos ludos compitalitios facere ſolitos fuiſſe ſcribit Aſconius in L. Piſonem. Compitalitij autem ludi erant, qui per compita regionum in deorum larium honorem fiebãt. Per regiones quoque ſingulas curatores duos, & duos denũtiatores creauit. Curatorum munus erat procurare apud principem commoda regionum, decorem, & elegantiam viarum, & vicorum vrbis, ne a priuatis nouis aedificiis interrumperẽtur prouidere, & alia eiuſmodi facere, quae noſtro tempore Romae magiſtri viarum. Denuntiatorum vero officium erat, quicquid regioni tam publice quam priuate accideret denuntiare. Vrbem autem in XIIII. regiones diuiſam fuiſſe, praeter Plinium, Sex. Rufum, & P. Victorem, docet quoque Tacitus de incendio loquens Neroniano. *In regiones* (inquit) *quattuordecim Roma diuiditur, quarum quattuor integrae manebant, tres ſolo tenus deiectae, ſeptem reliquis pauca tectorum veſtigia ſupererant, lacera & ſemiuſta.* Teſtatur idem quoque haec antiqua inſcriptio, quae Romae in Capitolio ſub porticu palatij cõſeruatorum adhuc in antiqua marmorea baſi iacet

IMP. CAESARI. DIVI
TRAIANI. PARTHICI. FIL
DIVI. NERVAE NEPOTI
TRAIANO. HADRIANO
AVG. PONTIF. MAXIMO
TRIBVNIC. POTESTAT XX
IMP. II. COS III. P. P
MAGISTRI. VICORVM. VRBIS
REGIONVM. XIIII

Has regiones breuiſsime deſcripſerunt P.Victor,& Sex.Rufus viri conſulares. Libellus P. Victoris mutilus,& deprauatus excuſus eſt,quem ego centum verſiculis auctiorem, emendatiſsimumque cū libello Sex. Rufi,qui nōdum ab vllo vulgatus eſt, huic operi adiiciam,vt per quos profecerim,omnes cognoſcere poſſint.Porro autē P.Victoris liber integer ſupereſt.Sex. autem Rufi deeſt finis, de quibus ſuo loco in eorum praefationibus verba faciam. Huic autem meae vrbis deſcriptioni integros illos duos libellos incluſi, vtriuſque ordinē ſequutus,in recēſendis vrbis regionibus, quos deinde ex antiquis probatiſque auctoribus ſexcentis locis auxi. In eis autem enumerandis quae per ſingulas regiones erant, eorum ordinem nō admiſi,ſed quandam mihi commentus ſum rationem, quam iis tradendis rebus commodiſsimam eſſe exiſtimaui, vt facile legentes cognoſcere poterunt.Primo enim loco regionis nomen,deinde montes, inſulam, vias intra vrbem,riuos,aquas,ſi quae erunt ponendae; cliuos,vicos,vicomagiſtros,curatores,denuntiatores, cohortes vigilum, nomina locorum publicorum, vel incertorum;deinde lucos,tēpla,aedes,aediculas, porticus,ianos,vel aeanos,atria,areas,ſacraria,ſacella, delubra;nomina ceterorum locorum ſacrorum,aras, ſigna,ſtatuas,deorū, hominum, vel animalium:hippodromos, equiria, circos, obeliſcos,ſtadia,factionum ſtabula,theatra,amphitheatra,ludos, naumachias;aedificia reliqua publica incerta,fora,caenacula, curias, baſilicas regias,comitia,ſepta,carceres, reliqua publica aedificia profana;caſtra ſiue ſtationes,campos,hortos,ſcholas, tabernas, aquas, thermas, balinea, lymphea,nymphea,lauacra,lacus,fontes,bibliothecas, ar-

cus,columnas,ſeptizonia,ſepulchra,emporia, macella,horrea,piſtrina,domus,inſulas, & poſtremo regionis ambitum. Quem ordinem ſequi decreui. Ad primam igitur cum Sex. Rufo, & P. Victore vrbis regionem deſcribendam deueniamus

REGIO. PRIMA

Regio a rege deriuatur, quod priuſquā prouinciae fierent,regiones ſub regibus eſſent, atque ab iis regebantur, poſtea ab earum ſimilitudine maiores in vrbe partes,regiones appellari coeptae.Regionis autē pars eſt vicus.Quippe vrbs in regiones tanquam in maiora membra,& in vicos tanquam minora diuiditur. Vicus vero eſt dictus,quod vias circum haberet. Prima autē vrbis regio in nouem vicos diuidebatur.Haec a porta proxima denominata eſt Capena, quae omnia loca, quae tunc circa eam partem erant tam in vrbe quam extra vſque ad baſiicam S. Sebaſtiani obtinebat. Haec regio ab oriente habuit Coelimontanam,ab occidente Auentinum, ab Aquilone Piſcinam publicam, a Meridie circum,viam Appiam & ſuburbia

REGIO. VRBIS. PRIMA
PORTA. CAPENA

Almo Fluuius

Vici nouem

Vicus Camoenarum
Vicus Druſianus
Vicus Sulpici vlterioris
Vicus Sulpici citerioris
Vicus Fortunae obſequentis
Vicus Puluerarius
Vicus Honoris,&virtutis
Vicus trium ararum
Vicus Fabrici
Vico magiſtri XXXVI.
Quattuor per ſingulos vicos

De magiſtro vici extat mentio in antiquis monumentis ita

DIANAE. AVGVSTAE
SACRVM
Q. AQVILLIVS. ADAEVS
MAGISTER VICI
QVI. K. AVGVSTIS. PRIMVS
MAGISTERIVM. INIIT

Curatores II
Denuntiatores II

Luci tres

Lucus Cuperius Hoſtiliani
Lucus Egeriae
Lucus Camoenarum

Templa quattuor

Templum Iſidis
Templum Serapidis
Tēplū Fortunae viatorū
Templum Martis Extramuranei

Aedes ſex

Aedes Martis Quirini
Aedes Mineruae
Aedes Mercurij
Aedes Tempeſtatis
Aedes Apollinis
Aedes Camoenarum

Aediculae X

Aedicula Fortunae obſequentis
Aedicula Honoris
Aedicula Virtutis
Aedicula Ridiculi
Aedicula Herculis

*

Reliquae deſiderantur

Areae ſeptem

Area Apollinis
Area Spei
Area Thalli, ſiue Galli, ſiue Galliae
Area Iſidis Aelianae
Area Pinaria
Area Carſurae
Area Mercurij

Arae II

Ara Merçurij
Ara Iſidis
Lapis Manalis
Circus Antonini Caracalli cum Obeliſco
Senaculum ad portam Capenam
Mutatorium Caeſaris

Campus Ridiculi
Horti Terentiani
Tabernae Caediciae
Thermae commodianae
Thermae Seuerianae

Balnea publica ſex

Balineum Vettij Bolani
Balineum Torquati
Balineum Mamertini
Balineum Abaſcantiani
Balineum Mettiani Secundiani
Balineum Antiochiani
Balinea reliqua priuata ſine nomine XXCII

Lacus Fund. XXCIII

In his

Lacus Promethei
Lacus Veſpaſiani, alias Vipſani
Lacus Sanctus
Lacus Sudans
Lacus Torquati
Lacus Publicus
Lacus Biuius
Lacus Spei
Lacus Gratiae
Lacus Mamertini
Lacus Salutaris
Lacus reliqui ſine nomine LXXII

Arcus IIII

Arcus DruſiNeronis
Arcus Diui Traiani
Arcus Diui Veri Parthici
Arcus Bifrons

Sepulchra

Corneliorum Scipionum
Atiliorum Calatinorum
Seruiliorum
Caeciliorum
Horatiorum.&c.
Horrea XIIII
Piſtrina XII
Domus CXXI
Inſulae IIII ∞ CCL
Regio in ambitu cõtinet pedes XIII ∞ CCXXIII

De hac regione mentio extat in veteri inſcriptione ita

M. VIBIO. M. LIC. CATINIO
VIBIONIN. PRAECONI
DE. REGION PORT. CAPEN.
VIX. ANN. XLIIX. M. III. D. II
M. VIBIVS. HILARVS. PRAGVSTAT

REGIO. VRBIS. SECVNDA COELIMONTIVM

Mons Coelius, alias Querquetulanus, Alias Auguſtus
Coeliolus
Subura

Suburae meminit haec vetus inſcriptio

M. LIVIVS. M. L. AVCTVS 18
.PRAECO. DE. SVBVRA
LIVIAE. DONATAE. LIBER.

Cerolienſis

Vici VIII

*

Vicomagiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Cohortes Vigilum V 20
Lupariae in Subura
Antrum Cyclopis

Prope hunc locum forte fuit vicus Cyclopis, de quo mentio eſt hic

CVRTILIVS. HERMEROS
FECIT. SIBI. ET
CVRTILIAE. ANTHIDI
CONIVGI. SVAE. CARISSIMAE
ET. LIBERTIS. LIBERTABVS. QVE
SVIS. POSTERIS. QVE. EORVM 30
MAGISTER. VICI. AB. CYCLOPIS
REGION. PRI. FABER. ARGENTARIVS

Caput Africae
Arbor ſancta
Mica aurea
Spolium Samarium
Luci duo
Templum Tulli Hoſtilij
Templum Bacchi
Templum Fauni
Templum Diui Claudij
Templum Deae Carnae

Aedieulae VIII
Dianae in Coeliolo
Fortunae Barbatae
Mineruae Captae

*

Iſaeum Metellianum
Mineruium
Statua equeſtris M. Antonini Imperatoris
Ludus Matutinus

De ludo Matutino vidi has inſcriptiones

T. FLAVIO. T. F. GERMANO
CVRATORI . TRIVMPHI . FELICISSIMI
GERMANICI . SECVNDI . IMP . CAES . FL
DOMITIANI . AVGVSTI . EXORNATO
SACERDOTI. SPLENDIDISSIMO
PONTIF . MINOR. PROC.XX. HAER
PROC .PATRIMONII.PROC.LVDI. MAGNI
PROC.LVDI.MATVTINI.PROC.REG. VRBIS
DEFVNCTO .IBI . OFFICIO . VIARVM
STERNENDARVM . VRBIS . PARTIBVS
DVABVS .PROC. XX. HAER . VMBRIAE
TVSCIAE . PICENI. BRVTT . CALABR
ET . APVLIAE . CVR. . . . . VM
TECTORVM , OPERVM . PVBL
QVAEST.AED.II.VIR.FLAMINI. DIVI. AVG
II. VIR. QQ. PATRONO. COLONIAE
. . . LIB . PATRONO . INCOMPARAIBILI
ET. FLAVIS . MAXIMO . ET . GERMANO
ET. RVFINO . FILIIS . EQVO . PVBLICO
ORNATIS

Item

INVICTAE. DIANAE. VICTRICI. PRO
CVRATORES.LIB.COM.LVDI.MATVTINI
...... CAESARIS

Item

EVTYCHVS
AVG LIB
NERONIANVS
MEDICVS. LVDI
MATVTINI. FECIT.SIBI.ET
IRENAE. LIB. CONIVGI
CARISSIMAE. ET
LIBERTIS. LIBERTABVS.Q
POSTERIS QVE
EORVM

Ludus Gallicus

De ludo Gallico hoc vetus extat epigramma Romae

SILVANO. SACNTO
C. AVITVRNIVS. MEDI
CVS. LVD. GALLIC
PORTICVM. ET. EXEDR
ET. SIGN. AEN
VOTO. SVSCEPT
L. M.
DEDIC. KAL. MAI
L. MARCIO. ET
SEX. IVLIO. COS

Regia Tulli Hoſtilij
Armamentarium
Caſtra Peregrina

Caſtra Peregrina erant in Coelio monte prope aediculam S. Mariae in Dominica vt ex his inſcriptionibus liquet; quae in eius area aliquot annis ante inuentae ſunt

PRO.SALVTE. ET.REDITV.D.N.IMP. CAESARIS
V O T I S ////////////////////////////. PIO. FELICI V O T I S
X.ANNALIB.INVICTO.AVG.DOMITIVS.BASSVS.7 FR.AGENS XX.ANNALIB
FELICITER VICE.PRINCIPIS PEREGRINORVM.TEMPLVM.IOVIS.REDVCIS.C.P.O FELICITER
CVLTV. DE. SVO. EXORNAVIT (MNI

Item

C O C C E I V S
P A T R V I N V S
P R I N C
P E R E G R I
N O R V M

Manſiones Albanae
Campus Martialis
Campus Fontinarum, alias Forinarum
Campus Coelimontanus
Thermae publicae
Balineae priuatae XXC
Lacus fund. ſine nomine LXV
Macellum magnum
Horrea XXIII
Piſtrina XXIII

Domus CXXXIII.
In his

Domus Vectiliana, alias Vitelliana
Domus Philippi
Domus Septẽ Parthorũ
Domus Laterani
Caeſaris dictatoris
Mamurrae Formiani
Ti. Claudi Centumali
Iunij Senatoris
Stellae poetae
Ti. Claudij Clypti Hymnologi
Tetricorum
Turris Mamilia
Inſulae III. millia CVI
Regio in ambitu continet pedes XIII. millia CC

REGIO. III. ISIS. ET. SERAPIS MONETA

Carinae

Vici VIII

Vicus Albus
Vicus Fortunae vicinae
Vicus Anciportus
Vicus Baſsianus
Vicus Structorum
Vicus Aſellus
Vicus Lanarius
Vicus Primigenius
Vicomagiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Caput Suburae
Tribus Gratiae aureae, alias areae

Summum Choragium

Summi Choragi hanc mentionem extare vidi

HERCVLI.ET.SILVANO.EX.VOTO
TROPHIMIANVS
AVG . LIB
PROC. SVMMI . CHORAGI
CVM. CHIA. CONIVGE

Caput Sacrae viae
Praetura praeſentiſsima
Lucus Cuperius ſcholae Capulatorum
Templum Iſidis & Serapidis Monetae.
Templum Concordiae virilis cum delubro

Aediculae octo

Aedicula Bonae ſpei
Aedicula Serapidis
Aedicula Sangi Fidoni
Aedicula Mineruae
Aedicula Iſidis
Aedicula Veneris
Aedicula Aeſculapij
Aedicula Volcani
Porticus Liuiae iuxta tẽplum Cõcordiae virilis
Porticus Claudij Martialis
Amphitheatrũ Veſpaſiani, quod capit loca LXXVII. millia
Ludus magnus

De ludo Magno extat haec antiqua inſcriptio

DIS . MANIBVS
M. CALPVRNIO .M.F .MEN
VOSENNIO
VIX . ANN . XXX . M . IIX
M . CALPVRNIVS.M.F.MEN
HILARVS . MEDICVS
LVD . MAGN
FRATRI . PASSIM . FEC

Item

L. FVRIO.L.F.PAL. VICTORI
PRAEF.PRAET . IMPERAT . OMNIVM
HONORATO.ET. DONATO.IN
PROVINCIAM . PARTHIAM
ET . VER..... CORON . MVRALI
VALLARI
HASTA.PVRA.SINE.VEXILLIS
OBSIDIONALI
QVE. CORONA . DONATO . PR. AEGYPTI
PRAEF. VRB
PROC.A.RAT.PRAEF. PRAETOR. MISSV.....
RAVENNATIVM.PROC . LVDI . MAGNI
PROC.PROVINCIAE
HISPANIAE. ET . GALL . PRAEF . ALAE
FRONTONIANAE
TRIB.LEGIONIS.II. ADIVTRIC. 7. COH
BRACARVM.IN.BRITANNIA.

Ludus Dacicus
Ludus Mamertinus
Caſtra Miſenatium
Caſtra Miſenatium vetera
Schola Quaeſtorum
Schola Capulatorum
Schola Galli
Thermae Titi Caeſaris Auguſti
Thermae Traiani Caeſaris Auguſti

In thermis Traiani inuenta eſt haec inſcriptio

IVLIVS.FELIX. CAMPANIA
NVS.V.C. PRAEFECTVS.VRBI
AD . AVGENDAMTHERMA
RVM.TRAIANARVM.GRATIAM
CONLOCAVIT

Thermae Philippi Caeſaris Auguſti

Prope aediculam S. Matthaei in Merulana, in thermis Philippi imp. inuenta eſt haec inſcriptio

L.RVBRIVS. GETA.CVR.P.CCCXXIII
D.N.PHILIPPI.AVG.THERM. . . .

Balineae priuatae LXX
Lympheum Ti. Claudij Caeſaris Auguſti
Lacus paſtoris
Lacus ſine nomine LXV
Horrea XXIX.alias XIX
Piſtrina XXIII
Domus CLX. In his
Aurea Neronis cũ porticu
Domus Bruttiani
Domus Pompeiani
Titi Caeſaris cum atrio, in quo fuit Laocoontis ſtatua
Inſulae II millia DCCCVII
Regio continet in ambitu pedes XII. millia CDL

REGIO. IIII. VIA. SACRA alias TEMPLVM. PACIS

Via ſacra
Ad Corneta

Vici octo

Vicus Cyprius, poſt Sceleratus
Vicus Eros
Vicus Veneris
Vicus Apollinis
Vicus Trium viarum
Vicus Anciportus minoris
Vicus Fortunatus minoris
Vicus Sandaliarius

Vici Sandaliari, & reg. IIII. mentio eſt in vetuſta hac inſcriptione

GERMANICO. CAESARE
C. FONTEIO . CAPITONE COS
KAL. IVN
SEIAE. FORTVNAE. AVG
SACR
SEX. FONTEIVS. Ↄ. L. TROPHIMVS
CN. POMPEIVS. CN. L. NICEPHORVS
MAG. VICI
SANDALIARI. REG. IIII
ANNI. XVIIID. D

Vico magiſtri xxxii
Curatores ii
Denuntiatores ii
Carinae caput
Aequimelium
Bucena aurea
Sororium tigillum
Meta ſudans
Caput Lynco
Buſta Gallica

Templa X

Tēplū Pacis, in quo inter cetera, ornamenta erant templi Hieroſolymorū
Templum Remi
Templum vrbis Romae, & Auguſti
Tēplū Veneris cloacinae
Templū diuae Fauſtinae cum porticu
Templum Telluris in Carinis cum Armamētario
Templum Solis
Templum Lunae
Templum Concordiae in porticu Liuiae
Templum diui Neruae in foro Tranſitorio
Aedes Iani Curiatij
Aedes Iunonis ſororiae in Carinis
Aedes Salutis

Aediculae octo

Aedicula Muſarum
Aedicula Spei
Aedicula Mercurij
Aedicula Lucinae Valerianae

Aedicula Iunonis Luci-
Aedicula Mauortij (nae
Aedicula Iuuentutis
Aedicula Iſidis
Volcanale vbi lotos a Romulo ſata
Sacriporticus, alias Sacriportus
Porticus abſidata
Area Victoriae
Area Volcani, in qua ſanguine per biduum pluit
Sacellum deae Strennuae
Coloſſus Solis altus P. C IIS. alias cxx. habens in capite radios VII. ſingulos pedum XXIIS
Apollo Sandaliarius
Odaeum
Forum tranſitorium, alias Palladiũ, alias diui Neruae, cum porticibus
Forum Cupedinis
Baſilica vetus L. Aemilij Paulli
Baſilica Conſtantiniana
Secretarium populi Ro-
Balineũ Daphnidis (mani
Balineae priuatae LXXV

Lacus ſine nomine LXXIX
Arcus Titi Caeſaris Veſpaſiani Auguſti
Arcus L. Septimij Seueri. A
Arcus Conſtantini Aug

Horrea XIIX In his
Cantharia, alias Teſtaria
Piſtrina XXIIII

Domus CXXXVIII.
In his

Regis Anci Marci, in via Sacra
Sp. Caſsij Viſcellini in Carinis, vbi poſtea templum Telluris fuit
Domus Cn. Põpeij, poſt M. Antonij in Carinis
Domus auita Ciceronũ
Domus alia C. Caeſaris in Sacra via
Domus M'. Manilij
Domus Philippi in Carinis
Domus D. Coelij Balbini Imp.
Inſulae IICCDCCLVIII
Regio continet in ambitu pedes XIIIICC alias XVIIICC

cum porticu
Aedes Veneris Verticordiae extra portam Collinam, via Salaria
Aedes Rubiginis via Nomentana, extra portam Catulariam
Aedes Quietis extra portam Collinam
Aedes Honoris ad portã Collinam
Aedes Felicitatis
Aedes Malae Fortunae

Aediculae XVI

Aedicula Fortunae Seiae
Aedicula Veneris placidae
Aedicula Caſtoris
Aedicula Pollucis
Aedicula Siluani
Aedicula Apollinis
Aedicula Cloacinae
Aedicula Herculis
Aedicula Mercurij
Aedicula Martis
Aedicula Lunae
Aedicula Serapidis
Aedicula Veſtae
Aedicula Ceteris
Aedicula Proſerpinae
Aedicula Fortunae paruae
Sacellum deae Naeniae extra portam Viminalẽ
Sacellũ Querquetulariũ
Sacellum Iouis Fagutalis
Ara Iouis Viminei
Ara Malae Fortunae
Hercules Siluanus
Iſis patricia
Amphitheatrũ caſtrenſe
Circus Aureliani cum obeliſco
Forum Eſquilinum
Baſilica Sicini
Regia Ser. Tullij
Campus Eſquilinus
Campus Viminalis ſub aggere, in quo erat aedicula Fortunae paruae
Horti Maecenatis cũ turri
Horti Plautiani, alias Plãciani, alias Pallantiani
Horti Torquatiani
Caſtra praetoria
Viuarium
Thermae Olympiadis
Thermae Nouati
Balineum Paulli
Balinea priuata LXXV
Nympheũ Alexandri imp
Lauacrum Agrippinae
Lacus Promethei ſecund
Lacus ſine nomine CLXXIX

Caſtellum aquarum Marciae, Iuliae, & Tepulae
Arcus Gallieni
Macellum Liuianum
Horrea xxiii
Piſtrina xxii

Domus cxxc. In his
Domus regis Ser. Tullij
Q. Lutatij Catuli
M. Licinij Craſsi diuitis
Aquillij Iureconſulti
P. Virgilij Maronis
Propertij
A. Perſij
C. Plinij Iunioris
Licinij imperatoris
Inſulae ii ∞ DCCCL
Regio habet in ambitu pedes xv ∞ DCCCCL

REGIO. VI. ALTA SEMITA

Mons Quirinalis, alias Agonius, Salutaris, Latiaris, & Mutialis
Campus ſceleratus ad portam Collinam
Cliuus publicus
Vici xiii. *alias* xii
non enim connumerant vicum Bellonae
Vicus Bellonae extra numerum
Vicus Mamuri
Vicus Albus
Vicus Publicus

De vico publico extant hae inſcriptiones

L. IVNIO. L. F. SABATI
NA. POLLIONI. AV
ROMATARIO. A. VIC
PVBLIC. VIX. ANN
XLVII
L. IVNIVS. L. F. SYN
A. VIVS. AROMAT
FRATRI. OPTIMO. PI
ENTISSIMO. FEC

Item

T.FLAVIO. AVG. LIBERTO
EPAPHRODITO
CYRNEARIO.A.VIC.PVB
FLAVIA. AVG. LIBERTA
TYCHE. MAR. OLL. D

vicus Florae
vicus Quirini
vicus Flauius
vicus Fortunarum
vicus Paccius
vicus Tiburtinus
vicus Salutis
vicus Calidianus
vicus Maximus
vicus Muſtellarius antiquus extra numerum
vico magiſtri XLVIII. alias LII
Curatores II
Denuntiatores II

Cohortes vigilum III
Capitolium vetus
Malum punicum
Decem tabernae
Ad Gallinas albas
Pila Honoris

Templa XV

Templum Salutis in colle Quirinali
Templum Serapium, alias Serapidis
Templum Apollinis & Clatrae
Templum Florae
Templum Veneris hortorum Saluſtianorum

De quo mentio eſt in veteri epigrammate ſic

M. AVRELIVS. PACORVS
M. COCCEIVS. STRATOCLES
AEDITVI.VENERIS.HORTORVM
SALVSTIANORVM. BASEM. CVM
PAVIMENTO.MARMORATO
DEANAE
D.D

Templum Quirini cum porticu
Templum Mineruae Flauianae
Templũ Fortunae Seiae
Templum aliud Salutis
Templum Fidei
Templũ Fortunae liberae
Templũ Fortunae ſtatae
TemplũFortunae reducis
Templum Fortunae publicae
Templum Fortũn. primigeniae
Aedes diui Fidij in colle, alias ſancti Fidij ſemipatris

Aediculae XVI

Aedicula Fortun. paruae
Aedicula Genij Liberorũ
Aedicula Genij Larum
Aedicula Dianae Valerianae
Aedicula Iunonis Iuliae
Aedicula Spei
Aedicula Sangi, in qua lana, colus, & fuſus Tanaquildis
Aedicula Siluani
Aedicula Veneris
Aedicula Herculis
Aedicula Victoriae
Aedicula Matutae
Aedicula Liberi patris
Aedicula Saturni
Aedicula Iouis
Aedicula Mineruae
Sacellum Quirini
Porticus Quirini
Porticus Milliaria
Area Callidij

Statua Quirini alta pedes xx
Statua Mamuri plumbea
Statua Fortunae publicae in colle
Statuae duae marmoreae Alexandri Magni Bucephalum domantis Fidiae & Praxitelis
Circus prope portam Collinam, iuxta aedem Veneris Erycinae cum obeliſco, forte Saluſtij
Circus Florae   Forum Saluſtij
Forum Diocletiani
Senaculum matronarum in colle Quirinali, quod Antoninus Alagabalus fecit

Horti Saluſtiani
Thermae Diocletiani & Maximiani

In his thermis inuenta eſt haec inſcriptio

CONSTANTIVS.ET.MAXIMIANVS.INVICTI.AVGG.
SEVERVS.ET.MAXIMIANVS. CAESS
THERMAS. ORNAVER. ET . ROMANIS.SVIS
DEDICAVER

Thermae Conſtantini in colle

In aedicula quadam vetuſta, pone thermas Conſtantini adhuc haec inſcriptio extat

PETRONIVS . PERPENNA . MAGNVS
QVADRATIANVS. V. C. ET. INL.PRAEF.VRB
CONSTANTINIANAS.THERMAS.LONGA
INCVRIA.ET.ABOLENDAE.CIVILIS . VEL
POTIVS . FERALIS . CLADIS.VASTATIONE
VEHEMENTER.ADFLICTAS.ITA.VT. AGNI
TIONEM.SVI.EX. OMNI . PARTE.PERDITA
DESPERATIONEM.CVNCTIS.REPA
RATIONIS . ADFERRENT . DEPVTATO . AB
AMPLISSIMO.ORDINE.PARVO
SVMPTV.QVANTVM. PVBLICAE
PATIEBANTVR. ANGVSTIAE. AB
EXTREMO
VINDICAVIT . OCCASV . ET . PROVISIONE
LARGISSIMA. IN. PRISTINAM
FACIEM. SPLENDOREMQVE. RESTITVIT

Balinea Paulli
Balinea priuata lxxv
Lacus lxxv
Bibliotheca Vlpia in thermis Diocletiani
Horrea xix

Piſtrina xxiii
Domus clv. In his
Domus Corneliorum
Domus Attici
Domus C. Saluſtij
Domus T. Flaui Sabini

Inſulae III ∞ DV
Regio in ambitu continet pedes XV ∞ DC

REGIO. VII. VIA. LATA

Vici XL
Vicus Ganymedis
Vicus Gordiani minoris
Vicus Nouos
Vicus Caprarius
Vicus Solis
Vicus Gentianus
Vicus Sanci
Vicus Herbarius
Vicus Manſuetus
Vicus Sigillarius minor
Vicus Solatarius
Vicus Fortunae
Vicus Spei maioris
Vicus Nouus vlterior
Vicus Libertorum
Vicus Publij
Vicus Nouus citerior
Vicus Statuae Veneris
Vicus Archemoriũ, alias Archemonium
Vicus Aemilianus
Vicus Piſcarius
Vicus Caelatus
Vicus victoris
Vicus vicinus
Vicus Graecus
Vicus Lanarius vlterior
vicus Pomonae
vicus Caput Mineruae
vicus Troianus
vicus Peregrinus
vicus Caſtus
vicus Minor
vicus Putealium
vicus Scipionis
vicus Iunonis
vicus Sellarius
vicus Iſidis
vicus Tabellarius
vicus Mancinus
vicus Lotarius
vicomagiſtri CLX
Curatores II
Denuntiatores II
Cohortes VII. primorum vigilum
Pila Tiburtina
Ad Manſuetos
Lapis pertuſus
Templum Solis
Templum nouum Spei
Templum nouũ Fortunae cum porticu a Lucullo cõditũ, in quo erat ſtatua Mineruae facta a Fidia,

poſita a Paullo Aemilio
Templum nouum Quirini
Aedicula Capraria
Porticus Conſtantini
Sacellum Genij Sangi
Eequi Aenei Tyridatis
Forum Syarium, alias Suarium

De quo mentio eſt in hoc Vetuſto epigrammate

DOMINO. NOSTRO
FL. CLAVDIO. CONSTANTINO
FORTISSIMO. HAC
BEATISSIMO. CAESARI
FL. VRSACIVS. V. P.
TRIBVNVS. COHORTI
VM. VRBANARVM
X. XI. ET. XII. ET. FORI
SYARI

Forum Archemorium
Caſtra Gétiana, alias Gypſiana
Campus Agrippae
Horti Argiani
Balinea priuata LXXV
Nympheum Iouis
Lacus Ganymedis
Lacus ſine nomine LXXVI
Arcus DD. Marci & Veri
Arcus Gordiani iunioris Aug
Arcus Nouus
Piſtrina XV
Horrea XXV
Domus CXX In his
Domus Martialis
Inſulae I I I ꝏ CCCXXCV
Regio in circuitu cõtinet pedes XXXIIIꝏ DCC

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM.

Mons Saturnius, poſt Tarpeius, demum Capitolinus, alias Capitolium, vbi omnium deorum ſimulachra celebrabantur

Arx Capitolij
Rupes Tarpeia, alias ſaxũ Carmentale
Cliuus Capitolinus
Porta Stercoraria
via Noua

Vici XII

vicus Ligurum
vicus Iugarius
vicus Thurarius
vicus Tuſcus
vicus vnguentarius maior
vicus vnguẽtarius minor
vicus nonus

* *reliqui deſunt*

vico magiſtri XLVIII
Curatores II
Denuntiators II
Cohortes Vigilum VI
vmbillicus vrbis Romae
Milliarium aureum
Porta Carmentalis
Puteal Libonis
Lacus Curtius
Pila Horatia, vbi Tropaea locata
Scalae annulariae 19
Sub Nouis
Ad Iunium ſecundũ Tiberim
Luteolae ad Iani tẽplum
Marſyas
Fauiſſae Capitolinae
Lucus Veſtae Cuperius

Templa XXI

Templum Iouis Capitolini, alias optimi maximi, in quo erant tria delubra 20
Medium Iouis
Dextrum Mineruae
Laeuum Iunonis, ibique in arca lapidea ſeruabantur libri ſibyllini
Templum Iouis Feretrij
Templum diui Iulij in foro, in quo ſimulachrum erat Veneris e mari exeuntis D.D. ab Auguſto
Templum Caſtorum ad lacum Iuturnae, alias Caſtoris & Pollucis, in quo erat ſignum Florae 39

De hoc templo puto loqui hanc inſcriptionem

C. TERENTIO. C. L. PAMPHILO
SAGARIO.POST.AEDEM.CASTORIS
CALPVRNIAE. Ɔ. L. SALVIAE

Templum Concordiae cum cella, inter forum & Capitolium a Camillo DD. In quo erat ſenaculum, vbi magiſtratus cum ſenioribus deliberabant. Erantque in eo haec ſimulachra

Battonis adorantis Apollinem, opus Bedae
Latonae puerperae Apollinem & Dianam ſubſtinentis, opus Euphranoris
Aeſculapij & Hygiae, opus Nicerati
Martis & Mercurii, opera Piſicratis
Cereris & Iouis, opera Sthenis, &
Victoriae

Templum Veſtae cum atrio, vbi erant Palladiũ, Ignis, & Virgines veſtales
Templum deum Penatium
Templum Romuli, alias Quirini in foro
Templum Iani Gemini aereum, quattuor portarum, cum ſigno Iani, opus Scopae & Praxitelis ab Auguſto DD.
Templum diui Traiani
Templum diui T. Caeſaris Veſpaſiani
Templum Carmentae
Templum Veneris caluae nouum
Templum Veneris caluae vetus
Templum vetus Mineruae
Templum Nemeſis cum ſimulachro
Templum Saturni cum ara vbi erat aerariũ, ante quod erat aeneum Siluani ſignum

Aerarium populi Romani praeter omnium antiquariorum ſententiam erat, vbi nunc eſt aedicula S. Saluatoris in ſtatera, & olim fuit S. Saturnini, vt ex hoc epigrammate ibidem effoſſo conſtat

L.CALPVRNIVS.PISO
M.SALLVIVS
PR.AER
AREAM.EX.S.C.A.PRIVATIS
PVBLICA.PECVNIA
REDEMPTAM.TERMINAVER

De templo Saturni, in quo erat aerarium, mentio eſt in antiquo marmore ita

SANC.SAL
T.PETIDIVS.T.F
FAB.LVCEIVS
VIII.VIR.AED.PLEB
POTESTAT.VIII.VIR
II.FANOR.VIII.VIR
III.AERARI .SAT
S.P.D.D

Templum diui Auguſti
Templum Iunonis Martialis
Templum Larum
Templum Veneris genitricis, alias Veneris & Anchiſae cum atrio

Aedes X

Aedes Victoriae

Aedes Opis & Saturni in vico Iugario

Aedes Martis vltoris in foro diui Auguſti

Aedes Veiouis inter arcem & Capitolium prope Aſylum, cum eius ſimulachro cupreſsino

Aedes Iouis Tonantis in cliuo Capitolii, in qua erant ſigna

Iouis Tonantis, opus Locrae

Iouis ex aere Deliaco } opus Hygiae
Caſtoris & Pollucis }

Aedes Herculis victoris parua & rotũda in foro Boario

Aedes matris Matutae

Aedes Vortumni in vico Tuſco

Aedes Iunonis Monetae cum officina

Aedes Iouis cuſtodis DD. a Domitiano

Aedes Veneris cloacinae

Aedes Veneris Erycinae

Aedes Salutis

Aedes Libertatis

Aedes Iouis ſponſoris

Aedes Mentis

Aedes Fidei in Capitolio

Aedes Fortunae primigeniae

Aedes Aij Locutij

Aedes Fortunae proſperae

Aedes fortis Fortunae in Foro Boario

Aediculae XII

Aedicula Victoriae DD. a M. Porcio Catone

Aedicula Iuuentatis

Aedicula Termini

Aedicula Concordiae aenea ſupra Graecoſtaſim

Aed. Fortunae obſequẽtis

Aedicula Matris Rumae

* *

* *

* *

* *

* *

* *

Porticus Iulia

Porticus Margaritariorũ

Porticus Liuiae

Porticus Auguſti

Porticus Minucia, alias Numicia
Porticus Naſicae
Porticus Porphyretica
Porticus Capitolinae
Porticus Conſtantini
Iani duo, celebris mercatorum locus ad arcum Fabianum, ſuperior inferiorque
Atrium publicum in Capitolio
Atrium Mineruae
Atrium Veſtae
Area Opis } in vico Iugario
Area Cereris }
Area Saturni ante aerarium
Sacellum Sumani
Sacellum Larum
Sacellum Pudicitiae patriciae
Sacellum Herculis in foro Boario
Delubrum Mineruae in foro
Delubrum Larum
Aſylum inter duos lucos, arcemque & Capitolium
Domus diui Tati
Doliola
Sepulchrum Romuli
Sepulchrum Accae Laurentiae in via noua
Ficus ruminalis
Lupercal virginis
Germalus
Ara Saturni vetus
Ara Saturni noua ad lacum Curtij
Ara Iunonis Iugae in vico Iugario
Ara Iouis Piſtoris in Capitolio

Signa & ſtatuae deorum

signum Iouis imperatoris Praeneſte deuectum

signum aereum Iouis a SP. Caruilio ex Samnitica praeda factum

signum Iunonis DD. a Pompeio Bithynico

signum Apollinis tranſlatum ex Apollonia a Lucullo, altum cubitos xxx. alias xxxii

signum Mineruae Catulianae, opus Euphranoris

signa duo Herculis, alterum a P. Sempronio Sauerrione dedicatum

Alterum aereum, opus Lyſippi a Q. Fabio Maximo Tarento deuectum

signum Herculis tunicati iuxta roſtra

victoria aurea in templo Iouis opt. max.

Fides candida

signum Vortumni in vico Iugario

signum matris Statae

Tria ſigna deorum nixiorum, ante cellam Mineruae in templo Iouis Capitolini

signum Boni euentus
signum bonae Fortunae } opera Praxitelis

Simulachra hominum

statua diui Iulij equeſtris in eius foro

Diui Auguſti

Diui Claudij II. aurea X. pedum in templo Iouis opt max

Diui Conſtantini equeſtris

Romuli & Remi infantium ſub lupa

septem regum in Capitolio

Attij Naui auguris ante Curiam

L. Iunij Bruti primi cos. in Capitolio

P. Valerij Poplicolae

Horatij Coclitis in comitio
Mucij Scaeuulae
Annij fetialis equeſtris in atrio domus regis Superbi
M. Furij Camilli pro roſtris
Tullij Coelij } L. Roſcij } Sp. Nautij } C. Fulcinij } Legatorum populi Romani a Fidenatibus caeſorum pro roſtris
P. Iunij } Ti. Coruncanij } Legatorum P. R. ab Illyriis caeſorum pro roſtris
Cn. Octauij in legatione occiſi pro roſtris
Equeſtris togata Q. Marcij Tremuli ante templum Caſtorum
L. Caecilij Metelli pont. max. in Capitolio
Q. Fabij Maximi aerea equeſtris in Capitolio
P. Scipionis Africani
L. Scipionis Aſiatici chlamydata & crepidata
M. Lepidi bullata & praetextata
Trebij aedilis in Capitolio
Sullae dictatoris aurea equeſtris
Sullae Felicis dictatoris aenea
Trium Sibyllarum pro roſtris
Cloeliae v. v. equeſtris
Caiae Suffetiae v. Veſtalis
Corneliae Gracchorum matris
Hermodori Epheſii LL. X tabularũ interpretis in comitio
Alcibiadis } Pythagorae } in comitio
Trophaea C. Marij aurea in Capitolio
Currus ſeiuges a Cn. Cornelio poſiti
Simulachrum leonis pro roſtris
Equus C. Caeſaris in eius foro

Equus aeneus Domitiani Auguſti
Equus aeneus Traiani Auguſti
Equa cernens quattuor ſatyros
Elephas herbarius
Aereum tauri ſimulachrum in foro boario
signum anſeris argenteum in Capitolio
clypei XII. inaurati
clypeus Martis cum imagine Haſdrubalis
Aenearum tabularum publicarum tria millia
Ludus Aimilius, alias Lepidi

Fora

Forum Romanum, quod dicebatur magnum, alias vetus
Forum Caeſaris, in quo erant Veneris ſigna duo, alterum loricatum, alterum factum ab Arceſilao
Forum Auguſti, in quo erant ſtatuae M. Valeri Coruini, & eburnea Apollinis
Forum Traiani cum porticu
Forum Boarium
Forum Piſcarium
Forum Argentarium
Curia
Curia Hoſtilia ſub veteribus
Curia Calabra in Capitolio, vbi pontifex minor pronuntiabat dies
Regia Numae, alias Curia Pompiliana, in qua ſacrarium erat Opeconſiuae
senaculum aureum
Baſilica Paulli Aimilij cum Phrygiis columnis in foro
Baſilica Iulia

Bibliotheca templi diui Traiani
Arcus Fabianus
Arcus Ti.Caeſaris prope aedem Saturni
Arcus Traiani Caeſaris Auguſti
Arcus Seueri,& M.Antonini in foro boario
Fornix Sertinij in foro boario cum ſignis auratis
Columna C. Duilij
Columna Maenia
Columna Magn.lud.ſaecul
Columna roſtrata in Capitolio
Columna diui Iulij roſtrata pedum XX
Columna coclidis Traiani imp.alta pedes CXXIIX.habet gradus CXXCV.feneſtellas XLV
Sepulchrum C.Poblicij Bibuli aedilis plebis

Huius ſepulchri adhuc ſuperſunt veſtigia, cum hac inſcriptione

C.POBLICIO. L. F.BIBVLO. AED.PL.HONORIS
VIRTVTIS.QVE.CAVSSA.SENATVS.
CONSVLTO. POPVLI. QVE.IVSSV. LOCVS
MONVMENTO. QVO.IPSE. POSTERI.QVE
EIVS. INFERRENTVR. PVBLICE.DATVS. EST

Macellum . . . . .
Horrea XXIIX. in his Germanica & Agrippiana
Piſtrina XXX
Domus CL.*in his*
L.Tarquinij Superbi regis cum atrio
M.Manlij Capitolini
P.Scipionis Africani
T.Annij Milonis
P.Ouidij Naſonis
M. Valerij Amerini equitis Romani
Inſulae IIII∞ DCCCLXXX
Regio in ambitu continet pedes XIIII ∞ DCCCLXVII

REGIO.IX.CIRCVS.FLAMINIVS

collis hortulorum,alias Hortorum
campus Martius
via Fornicata
via recta

Vici XXX

vico magiſtri CXX
curatores II
Denunciatores II
Palus Caprea
Mimitia vetus
Mimitia frumentaria
crypta Balbi
ciconiae nixae
Meleagricum
Fregellae
Lucus Mauortianus
Lucus Mineruae vetus
Lucus Petilinus maior extra portam Flumentanam
Lucus Victoriae
Lucus Lucinae vbi erat Terentum

Templa octo

Pantheum Iouis vltoris,in quo erant ſigna
Herculis humi ſedentis
Mineruae ex ebore,opus Phidiae
Veneris cum vnione Cleopatrae
Templum Iani prope theatrum Marcelli, cum ſigno Iani bifrontis
Templum Bruti Callaci,in quo erat
coloſſus Martis,&
statua Veneris Gnidiae nudae
Templum Apollinis
Templum Neptuni iuxta ſepta
Templum diui Antonini cum columna coclide
Templum Mineruae Chalcidicae

Templum Iſidis & Serapidis prope ouile

Aedes XX

Aedes antiqua Apollinis cum lauacro,& coloſſo

Aedes Herculis magni cuſtodis circi Flaminij

Aedes Metelli vbi erat ſtatua eburnea Iouis a Praxitele facta

Aedes Martis in circo Flaminio

Aedes Volcani in circo Flaminio

Aedes Iuturnae ad aquam Virginem

Aedes Bellonae verſus portam Carmentalem in circo Flaminio, intra quam dabatur ſenatus legatis exterarum nationum, quos in vrbem admittere nolebāt

Aedes Mineruae

Aedes Fortunae equeſtris vetus

Aedes Apollinis

Aedes Neptuni in circo Flaminio

Aedes Larium permarinum in campo Martio

Aedes Boni euentus

Aedes Veneris victricis

Aedes Caſtoris in circo Flaminio

Aedes Florae

Aedes Iunonis reginae

Aedes Dianae

Aedes Herculis Muſarum

Aedes Iunonis in porticu Octauiae,vbi erant ſtatuae

Aeſculapij & } opera Scopae
Dianae

Iunonis
Veneris,& } opera Phyliſci Rhodij
Iouis

ſimulachrum Iunonis opus Dionyſij & Polyclis

Dianae
Latonae
IX. muſarum
Apollinis nudi
Apollinis cytha ram tenentis } opera Timantidis

Aeſculapij &
Dianae } opera Cephiſidori

Aediculae XXX

Porticus Q. Catuli
Porticus Philippi
Porticus Corinthia duplex Cn. Octauij
Porticus Argonautarum
Porticus Pompeij Magni, cum curia, & atrio
Porticus Metelli
Porticus Agrippae ante Pantheum
Porticus Octauiae ſororis Auguſti, in qua erant ſchola, curia, & Bibliotheca
Delubrum cum ſigno
Apollinis, opus Phyliſci Rhodij

Item Statuae

Sauri &
Batrachi
Veneris, opus Phidiae &
Corneliae Gracchorum matris
Porticus Traiani Aug. in campo Martio
Porticus Gordiani imp
Porticus Gallieni imp
Porticus Europae
Atrium Pompeij
Sacrarium Numae

Delubrum Iouis ſtatoris
Delubrum Cn. Domitij cum ſignis
Neptuni, Thetidos
Achillis, Nereidum, & } opera Scopae
Tritonum
Delubrum Apollinis in porticu Octauiae
Ara Neptuni
Iſaeum
Serapium
Mineruium
Odaeum
Minerua vetus cum luco
Iuppiter Pompeianus pedum xxx
Coloſſus Apollinis
Equiria
Circus Flaminius
Circus Alexandri imp
Stadium
Obeliſcus pro gnomone in campo Martio
Stabula quattuor factionum

ideſt Praſſinae, Ruſſatae, Venetae, & Albatae, de quibus in his antiquis inſcriptionibus mentio eſt

M . AVRELIO . LIBERO
PATRI . ET . MAGISTRO
ET . SOCIO . DOMINO
ET. AGITATORI. FACTIONIS
PRASSINAE
AVRELIVS.CAECILIVS.PLANETA
PROTOGENES. OB. III. PALMAR
HOC. DONVM. VOLVIT
D . D

Item

C . APPVLEIVS . DIOCLES . AGITATOR
FACTIONIS.RVSSATAE
NATIONE.HISPANVS.LVSITANVS
ANNORVM. XXXVII. MENS.VII.D.XXIII
PRIMVM. AGITAVIT . IN. FACTIONE
ALB . ACILIO . AVIOLA.ET.CORELLIO
PANSA . COS
PRIMVM. VICIT.IN. FACTIONE. EADEM
M'. ACILIO . GLABRIONE.C.BELLICIO
TORQVATO. COS
PRIMVM . AGITAVIT . IN . FACTIONE
PRASSINA
TORQVATO.ASPRENATE.II. ET. ANNIO
LIBONE. COS
PRIMVM. VICIT.IN.FACTIONE.RVSSATA
LAENATE . PONTIANO. ET . ANTONIO
RVFINO. COS

Item

C . APPVLEIO . DIOCLI
AGITATORI. PRIMO. FACT
RVSSAT.NATIONE.HISPANO
FORTVNAE . PRIMIGENIAE
D . D
C.APPVLEIVS.NYMPHIDIANVS
ET.NYMPHIDIA.FILII

Item

CL. AVRELIO . POLYPHEMO
DOMINO . ET . AGITATORI
FACTIONIS . RVSSATAE . TOGENI
CAESAREO. SVI. TEMPORIS. PRIMO
ET.SOLO. FACTIONARIO. OB.GLORIAM

Item

DIIS . MANIBVS
M.ANTONIO. M.F. ANIENSI
MATRINIO . EVOK . AVG
VIX. ANN. XXXIIX. M. VIII
M.ANTONIVS. M.F. ANIEN
PRIMIGENIVS
MEDICVS. FACT . RVSSAT
FRATRI . SANCTISS . FEC

Item

Q. RAPIDIO. Q. F. LEM
SEPVLLIO
PROCVRATORI . DROMI
FACTIONIS . VENET
Q.RAPIDIVS. XENODO
TVS.ET.RAPIDIA
IVVENTINA
PAR
FECERE

Item

Q. RAPIDIO. Q. F. LEM
MVLIONI
MORATORI.LVDI
CIRCEN . ET
AGITATORI
FACTION.VENET
VIX. ANN. LX
RAPIDIA . MARIT
PIISSIMO
B. M. F

Item

M. VIPSANIO . FVLLONI . TENTORI
M. VIPSANIO. EROTI. AVRIGATORI
M. VIPSANIO. MIGNIONI . VIATORI
M. VIPSANIO. QVARTIN. SVCCONDITORI
M. VIPSANIVS. RVFINVS. MEDICVS. FACT
VENETAE. OLL. IIII. DD

Theatrum Pompeij
Theatrum Lapideum
Theatrum Balbi capit loca xxx ∞ xcv
Theatrum Marcelli capit loca xxx ∞

De theatro Marcelli haec extat inſcriptio

IMP . CAESARI . DIVI . NERVAE . F
NERVAE . TRAIANO . AVG . GERM
DACICO. PONT. MAX. TRIB. POT. VIII
IMP. IIII. COS. V. P. P. OPTIMO. PRINCIPI
SAGARI . THEATRI . MARCELLI
CVLTORES. DOMVS. AVG.

Amphitheatrum T. Statilij Tauri
Naumachia Domitiani
Forum Ahenobarbi
Baſilica Mattidij, alias Macidij, alias Matidiae
Baſilica Marciana
Baſilica Antoniniana, vbi erat prouinciarũ memoria
curia Pompeij cum atrio & porticu
curia Octauiae cum porticu, in qua erat ſignum Apollinis fulmen tenentis
Septa Agrippiana

Septa Trigaria
Quile
Diribitorium
Villa publica, vbi primum cenſus populi dictus eſt
Carcer C. virorum
Horti Lucullani
Horti Agrippae
Schola porticus Octauiae, in qua erat ſtatua Cupidinis opus Praxitelis
Quattuor ſatyri, & duae nymphae
Thermae Agrippae
Thermae Neronianae
Thermae Alexandrinae
Thermae Hadriani imp
Thermae Decianae
Balinea priuata LXIIII
Lauacrum Apollinis
Lacus Thermarũ Neronis
Lacus ſine nomine
Fons Scipionum
Bibliotheca porticus Octauiae
Arcus Ti. Caeſaris
Arcus diui Claudij
Columna coclidis Antoniniana, alta pedes CLXXV. habens gradus CCVI. & feneſtras LVI
Columna index belli inferendi, ante aedem Bellonae
Sepulchrum, ſiue Mauſoleum Auguſti; in quo erant duo pares obeliſci magni, ſinguli pedum XLIIS

De quo haec extat inſcriptio

M. VLPIVS
AVG.L.AEGLVS
PROC.MAVSOLEI
IMAGINEM
CORINTHIAM
TRAIANI.CAESARIS
COLLEG.FAENARIOR
D.D

Sepulchrum Domitiorum in colle hortulorum
Sepulchra in campo Martio
Sullae Felicis dictatoris
Iuliarum Caeſaris amitae,& filiae
Hirtij & Panſae conſulum
Piſtrina XXXII
Horrea XXXII
Domus CXL. in his
Domus Alexandri imperatoris
Domus Pinciorum in colle hortulorum
Inſulae III ∞ DCCXXCVIII
Inſula Philidis
Regio in circuitu continet pedes XXX ∞ DLX

REGIO.X.PALATIVM

Mons Palatinus,alias Romulius
Via Noua
Prata Bacchii,vbi fuerunt aedes Vitruuij Fundani
Cliuus Victoriae

Vici ſeptem

vicus Padi
vicus Curiarum
vicus Fortunae reſpiciẽtis
vicus Salutaris
vicus Apollinis
vicus Huiuſque diei
vicus Fortunae reducis
vicomagiſtri XXIIX

Curatores II
Denuntiatores II
Roma Quadrata
Sedes imperij Romani
Velia
Summa Velia
Ad capita Bubula
Sicilia in Palatio
Ad Mammã,hoc eſt diaetae Mammeae
Lucus Larum

Templa X

Templum Iouis Statoris
Templum Fidei
Templũ Apollinis Palatini dedicatum ab Auguſto,vbi lychnuchi pendebant inſtar arboris mala ferentis,cum porticu, & areã, in quo erant

Simulachra dei Apollinis,opus Scopae
Dianae,opus Timothei,&
Signa IIII. bouum aeneorum a Myrione facta
Templum Lunae in Palatio
Templum Iouis,alias Solis Alagabali
Templum Auguſti
Templum Quirini prope Lupercal, vbi erat ſignum lupae praebentis duobus pueris Romulo & Remo mammas
Templum Iouis propugnatoris

De quo meminit haec inſcriptio

P. MARCIVS. VERVS
IMP.COMMODO.VI.ET.PETRO
NIO.SEPTIMIANO.COS
AN.P.R.C.DCCCCXLI.K.DEC
IN.PALATIO. IN.AEDE.IOVIS
PROPVGNATORIS
IN. LOCVM. VERI
L.ATILIVS.CORNELIANVS
COOPTATVS.

Templum Matris deum,alias Magnae matris Ideae cũ ſimulachro eius ex Peſsinunte deuecto
Templum Febris in Palatio cum ara

Aedes IX

Aedes Conſi
Aedes deae Viriplacae in Palatio
Aedes Fortunae vicinae
Aedes Rhamnuſiae
Aedes Iouis Victoris
Aedes Diiouis
Aedes Orci
Aedes Veſtae
Aedes Victoriae

Aediculae VII

Porticus Templi Apolli-

nis cum ſtatua M. Var-
ronis (latini
Area templi Apollinis Pa-
sacellum Larum in Velia
sacellum Volupiae
Delubrũ IunonisSoſpitae
Delubrum Palatij
Delubrum Mineruae
Delubrum Latonae
Pentapylon Iouis Arbi-
tratoris
Auguratorium
Iouis Coenatio
Curia Saliorum
Sacrarium Saliorum Pala-
tinorum
Lupercal in Theatro
Caſa Romuli
Tugurium Fauſtuli
Ara Febris
Ara Palatina
Coloſſus Iouis Opt.Max.
altus pedes CCL
Fortuna reſpiciens

victoria Germaniciana
coloſſus Apollinis Tuſ-
canici L pedum in Bi-
bliotheca Palatina
statua aurea Britannici
Caeſaris
Theatrum Statilij Tauri
in Palatio
Curiae veteres IIII.id eſt
Forienſis
Rapta
Vellenſis,& velitia
Balineae Palatinae
Balineae priuatae XV
Arcus Octauij patris Au-
guſti,cum ſignis Apol-
linis & Dianae ex vno
lapide,opus Fidiae,qua-
driga,& curru
Bibliothecae Palatinae
duae, videlicet, Latina
Apollinis, in qua erat
ſtatua Numeriani Im-
peratoris

De qua mentio eſt in his duabus inſcriptionibus

OSSA
VIBIAE. SVCCESSAE. LIVIAE. AVG.SER
AB. ARGENTO. POTORIO.ITEM.A. VESTE
L. VIRIVS. AVG. SER. PAMPHILVS. SCRIBA
LIB. ET. A.BIBLIOTHECA. LATINA
APOLLINIS. CONIVGI. FIDELISSIMAE
ET.PIISSIME. B.D.S.M

Item

SVLPICIAE
THALLVSSAE
ANTIOCHVS, TI. CLAVDI
CAESARIS. BIBLIOTHECA
LATINA. APOLLINIS
CONIVGI. SVAE
BENE.MERITAE

Item Bibliothecae Graecae

DIS.MANIBVS
C. IVLIVS. FELIX.
A. BIBLIOTHECA
GRAECA.PALAT

Bibliotheca domus Tiberianae
Septizonium Seueri imperatoris
Sepulchrum Cinciorum
Piſtrina XII
Horrea XVI

In horreis Palatinis inuentum

IMP. T. CAESARI
DIVI.F
VESPASIANO. AVG
PLEPS.VRBANA
QVAE.FRVMENTVM
PVBLICVM.ACCEPIT
ET.TRIBVS

Domus CXXCIX. in his
Tulli Hoſtilij regis
Anci Marcij regis
Ser. Tullij regis
Poplicolae in Velia
L. Craſsi oratoris

L. Hortenſii oratoris
L. Sergij Catilinae
M. Aemilij Scauri
C. Caeſaris dictatoris
L. Annaei Senecae
M. Valerij Flacci
D. Catuli
M. Ciceronis
Domus Auguſtana
Domus Tiberiana cum Bibliotheca
Domus Dionyſij
Domus Ceioniorum
Inſulae ꝏ DC
Regio continet in ambitu pedes XI ꝏ DC

REGIO. XI. CIRCVS MAXIMVS

Vici octo
vicus Conſiuius, alias Cōſinius
vicus Proſerpinae
vicus Cereris
vicus Argaei
vicus Piſcarius
vicus Parcarum
vicus Veneris
vicus Sanctus
vicus antiquus Publicij ad portam Trigeminam
vico magiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Porta Trigemina
Salinae ad portam Trigeminam
velabrum maius in foro Olitorio
velabrum minus
Argiletum
Lucus Semelis minor
Lucus Saturni
Templum Mercurij
Templum Caſtoris
Templum Herculis Victoris in foro Boario
Templum Iani ad forum Olitorium

Aedes XXII
Aedes Summani, alias Ditis patris
Aedes Cereris vetus
Aedes Proſerpinae
Aedes Veneris opus Fabij Gurgitis

Aedes Portumni ad pontem Sublicium, alias Aimiliũ
Aedes Herculis Oliuarij ad portam Trigeminam
Aedes Cereris
Aedes Pompeij, in qua erat Herculis ſignum a Myrione factum
Aedes Portumni vetus
Aedes Murciae, alias Veneris Myrteae
Aedes Conſi ſubterranea, alias Neptuni equeſtris
Aedes Pietatis in foro Olitorio
Aedes Iunonis Matutae in foro Olitorio
Aedes Iunonis
Aedes Pudicitiae patriciae
Aedes Pudicitiae plebeiae in vico Longo
Aedes Fortunae virilis ad Tiberim, in qua erat ſtatua lignea ser. Tullij regis

Aedes Spei in foro Olitorio
Aedes Apollinis Medici
Aedes Liberi, Liberaeque
Aedes Solis
Aedes Florae

Aediculae octo

Aedicula Veneris
Aedicula Iunonis
Aedicula V. . . .
Aedicula Iuuẽtatis } in circo
Aedicula Solis } in circo
Aedicula Proſerpinae

Aedicula Cereris
Aedicula Parcarum
Area Sancta
Area Apollinis
Sacrariũ Saturni cũ luco
Sacellum Iouis Cõſeruatoris
Sacrarium Numae
Ara maxima, alias magna Herculis
Ara Conſi
Ara Iouis Inuentoris

Ara Accae Laurentiae in Velabro
Apollo Coeliſpex
Hercules triumphalis

signa dearum Setiae,alias Segeſtae
Metiae,ac } in circo maximo
Tutilinae }
circus Maximus,qui capit loca cdxxcv ∞
In quo erant obeliſci duo magni
Quorum maior eſt pedum cxxxii
Minor pedum lxxxiixs
circus Intimus
Forum Olitorium
Baſilica Caii,& Lucij Caeſarum

Prope aediculam S. Mariae Aegyptiacae,quam Caij & Lucij baſilicam eſſe Pyrrhus credit, hae inſcriptiones inuentae

C. CAESARI . AVGVSTI.F
PONTIFICI.COS
DESIGNATO
PRINCIPI.IVVENTVTIS
Item
L.CAESARI.AVGVSTI.F
AVGVRI.COS
DESIGNATO
PRINCIPI.IVVENTVTIS

campus Trigeminorum
Tabernae bibliopolarum Argiletanae
Emiſſarium cloacae maximae in Tiberim
Balineae priuatae xv
Lacus ſine nomine xv
Fornix Sertinij in circo maximo cum ſignis auratis
columna Lactaria in foro Olitorio,ad quam infantes lacte alendos deferebant
Lupanaria
Horrea xvi

Piſtrina

Piſtrina XII
Domus CXXCIX
Inſulae ∞ DC
Regio in ambitu continet pedes XI ∞ DC

REGIO. XII. PISCINA. PVBLICA

Vici XII
vicus veneris almae
vicus Piſcinae publicae
vicus Dianae
vicus Ceios
vicus Triari
vicus Signi ſalientis
vicus Laci tecti
vicus Fortunae Mãmoſae
vicus Colafiti paſtoris
vicus portae Ruduſcula-
vicus portae Nacuiae(nae
vicus victoris
vicomagiſtri XLVIII
curatores II
Denuntiatores II
cohortes vigilum III
caput viae nouae
Fons Lollianus

Aedes Bonae deae Subſa-
xanae
Aedes Iſidis
Aediculae XII
Aedicula Veneris almae
Aedicula Dianae
Aedicula Fortunae Mam-
moſae
*
Area radicaria
Ara Lauernae
Fortuna Mammoſa
Iſis Athenodora
signum Delphini
campus Lanatarius
Horti Aſiniani
Thermae Antoninianae
Balinĕae priuatae LXVIII
Lacus LXXX

De quo mentio extat in veteri
hac inſcriptione

APPIO . ANNIO . BRADVA
T . VIBIO . BARO . C O S
MAGISTRI. FONTIS. LOLLIANI
M . V L P I V S . F E L I X
N . CONFLONIVS . VITALIO
C . CLODIVS . SATVRNINVS

o

Septizonium vetus
Horrea XXIIX in his
Piſtrina XXV
Domus CXXIIX in his
Domus ſeptem Parthorũ
L.Fabij Cilonis
L.Cornificij
Priuata Hadriani imp
Inſulae II ∞ CDXXCVI
Regio in ambitu continet pedes XII

REGIO.XIII.AVENTINVS

Mons Auentinus
Cliuus Publicij

Vici XVII

vicus Fidij
vicus Frumentarius
vicus Trium viarum
vicus Caeſeti
vicus Valeri
vici Laci Miliari
vicus Fortunae
vicus Capitis canteri
vicus Trium alitum
vicus Nouus
vicus Loreti minoris
vicus Armiluſtri
vicus Columnae ligneae
vicus Materiarius
vicus Mundiciei
vicus Loreti maioris, vbi erat Vortumnus
vicus Fortunae dubiae
vico magiſtri LXVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Cliuus publicus
Caput Armiluſtri
Doliolum
Remuria
Scalae Gemoniae
Lauretum
Mappa aurea
Spelunca Caci
Platanon
Lucus Lunae in Auẽtino
Lucus Laurentinus
Lucus Platanorum
Lucus Loreti maioris
Lucus Loreti minoris
Lucus Hylernae

Templa VI

Templum Lunae in Auẽtino magnum
Templum commune Dianae
Templum Bonae deae in Auentino

Templum Libertatis
Templũ Iunonis Reginae
DD. a Camillo captis Veiis
Templum Iſidis

Aedes octo

Aedes Conſi
Aedes diui Tati
Aedes Minernae, alias Palladis in Auentino
Aedes Siluani
Aedes Mercurij
Aedes Herculis & Siluani
Aedes Matutae cum aereis columnis, & atrio
Aedes victoriae in Auentino

Aediculae XVII

Aedicula Fidij, alias Fidei
Aedicula Fortunae dubiae
Aedicula Hylernae
Aedicula deae Tutilinae
*
Porticus Aimilia
Porticus Fabaria, alias Faberij
Atrium Libertatis in Auentino
Atrium Matutae
Sepulchrum diui Tatij
Area Publica
Area Pinaria
Ara Iouis Elicij
Vortumnus, alias aedes Vortumni
Fortuna Horreorum Galbianorum
Statua Minuci Augurini praefecti annonae
Odaeum
Naumachia
Forum piſtorium
Campus Pecuarius, alias Peſcuarius
Schola Caſsij
Thermae Varianae

Thermarum Varianarum mentio eſt in hac inſcriptione in Auentino verſus P. S. Paulli inuenta

AQVA. TRAIAN. Q. ANICIVS. Q. F. ANTONIAN
CVR. THERMARVM. VARIANARVM

Thermae priuatae Traiani
Balineae priuatae LXXIIII
Lacus LXXVIII
Fons Siluani
Emporiũ extra portã Trigeminam
Sepulchrum C. Ceſtij VII. viri epulonum
Columna P. Mancini praef. annonae
Horrea XXXVI. in his

Aniceti
varguntei
Galbiana

De quibus vetera haec epigrammata mentionem faciunt

NVM . DOM . AVG
SACRVM
FORTVNAE . CONSER
VATRICI . HORREOR
GALBIANORVM
M. LORINVS. FORTVNA
TVS . MAGISTER
S.P.D.D

Item

NVM . DOM . AVG
GENIO . CONSERVATO
RI . HORREORVM
GALBIANORVM
M . LVRINVS
FORTVNATVS.
MAGISTER
S.P.D.D

Horrea Domitiani Auguſti
Piſtrina xxx
Domus CIIII. in his
Domus Vlpiorum, alias priuata Traiani

Priuatae Vlpiorum mentio eſt in hac antiqua baſi, quae ibidem in Auentino, ſub aede S. Priſcae verſus circum maximum inuenta eſt

HERCVLI
CONSERVATORI
DOMVS. VLPIORVM
SACRVM
M. VLPIVS . . . . . .
VERECVNDVS

Domus Vitellij imp
Ennij poetae
Faberij ſcribae
L. Licinij Surae III. cos
Inſulae II ∞ CDXXCVIII
Regio in ambitu continet pedes XVI ∞ CCC

REGIO. XIIII. TRANSTIBERIM

Ianiculus mons
Vaticanus mons
Inſula
Naualia
Vici XXIII

vicus Cenſori
vicus Gemini
vicus Roſtratae
vicus Longi Aquilae
vicus Statuae Siccianae
vicus Quadrati

De regione XIIII. & Vico Quadrati, mentio eſt in antiqua hac inſcriptione

DIANAE
NEMORESI. VESTAE
SACRVM. DIC
IMP. NERVA. TRAIANO. AVG
GERMANICO. III. COS. PRAEF
EIVS. T. VOLTEDIO. MAMILIANO
QVAESTORIB
L. CAECILIO. VRSO. II. M. LVCRETIO
SABINO. II. AEDILIB
Q. VIBENNA. QVIETO
TI. CLAVDIO. MAGNO
P. CORNELIVS. TROPHIMVS. PISTOR
ROMANIENSIS. EX. REG. XIIII
IDEM. CVR. VICI. QVADRATI
ET. LANIA. C. F. THYRONE. CONIVX
EIVS. VOTVM. LIBENS. SOLVERVNT

vicus Raciliani maioris
vicus Raciliani minoris
vicus Ianiculenſis
vicus Bruttianus
vicus Larum ruralium
vicus Statuae Valerianae
vicus Salutaris
vicus Paulli
vicus Sex. Lucei
vicus Simi publici
vicus Patratilli
vicus Laci reſtituti
vicus Saufei
vicus Sergi
vicus Ploti
vicus viberini
vicus Gaianarum
vico magiſtri nonaginta duo
curatores II
Denuntiatores II
cohortes vigilum VII

caput Gorgonis
Lucus Forinarum
Lucus Publicus
Lucus Vaticanus
Templū fortis Fortunae
Templum Apollinis in Vaticano
Templū Fortunae liberae

Aedes VI

Aedes Forinarum

De qua meminit vetus hic lapis

I . O . M . N . AVG
SACR
GENIO . FORINARVM
ET . CVLTORIBVS . HVIVS
LOCI . TERENTIA . NICE
CVM . TERENTIO . DAMA
RIONE.FILIO.SACERDOTE
SIGNVM . ET . BASIM
DE.SVO.POSVIT

Aedes Iſidis Naumachinae
Aedes Iouis
Aedes Fauni
Aedes Aeſculapij
Aedes Dianae ſuburbanae
Aediculae XXII
Ianus Septimianus
Area Vaticana
Area Septimiana
sacellum deae Maniae
Arae XII Iano dicatae
Ara Martis
Statua Valeriana
Statua Sicciana
Statua diui Iuli in Inſula
Diuae Corniſcae

De quibus extat haec inſcriptio

DEIVAS
CORNISCAS
SACRVM

Hercules Cubans
Hippodromus
circus Vaticanus, alias Caij & Neronis in quo obeliſcus pedum LXXXII. erat

circus Domitiae in pratis
stadius publicus
obeliſcus magnus in Inſula
Naumachiae duae
Tribunal Aurelium
caſtra lecticariorum
caſtra vetera
campus Bruttianus
campus Codetanus
campus vaticanus
Horti Caeſaris
Horti Domitiae
Horti Galbae Imp
Horti Martialis
Horti Getae
Albiona
Prata Mucia
Prata Quinctia
Noſocomion vbi aegroti curabantur in Inſula

Thermae Septimianae
Thermae hyemales Aureliani Imperatoris
Balineum Ampelidis
Balineum Priſciliani
Balinea priuata CXXXVI
Lacus CXXC
sepulchrum Numae regis in Ianiculo
sepulchrum St. Caecilij poetae
sepulchrũ Hadriani Imp
Horrea XXII
Piſtrina XXXII
Domus CL. in his
Domus Martialis
Inſulae III ∞ CDIX
Regio in ambitu continet pedes XXXIII ∞ CDXCIX

AQVAE. XX

Aq.Appia

Aq.Annio vetus

De Aniene Veteri haec antiqua inſcriptio Romae in plumbeo tubulo inuenta eſt

ANIO. VET. L. VALERIO. SER. OFF
PLVMB. PED. CCIX

Aqua Marcia, alias Aufeia

De aqua Marcia Vetus haec inſcriptio Romae inuenta eſt in tubulo plumbeo, ad portam S. Laurentij

P.CORNELIO.DOLABELLA C.IVN.SILANO.COS
AQV.MAR

Item in eiuſdem formis ſupra portam S. Laurentij Romae

IMP.CAES.M.AVRELIVS.ANTONINVS.PIVS
FELIX.AVG.PARTH.MAXIM
BRIT.MAXIMVS.PONTIFEX.MAXIMVS
AQVAM.MARCIAM.VARIIS KASIBVS.IMPEDITAM
PVRGATO FONTE. EXCISIS ET PERFORATIS
MONTIBVS.RESTITVTA FORMA.ADQVISTO
ETIAM.FONTE.NOVO.ANTONINIANO
IN.SACRAM.VRBEM.SVAM.PERDVCENDAM.
CVRAVIT

Aq. Tepula
Aq. Iulia
Aq. Virgo

Aq. Halſia, alias Halſietina, quae & Auguſta claudia Albudina, Caerulea, Curtia, Auguſta

De aqua Claudia mentio eſt in hoc epigrammate

D. M
CLEMENTI.CAESARVM
N. SERVO. CASTEL
LARIO. AQVAE. CL
AVDIAE.FECIT.CLAV.
DIA.SABBATHIS.ET.SI
BI.ET.SVIS

Anio nouus
Riuus Herculaneus
Aq. Crabra
Aq. Sabatina vel Cimina { Aurelia / Septimiana } trãſtiberim
Aq. Traiana

Aquae Traianae meminit vetus epigramma in Auentino Romae inuentum in tubulis plumbeis ſic

AQVA.TRAIAN.Q.ANICIVS.Q.F.ANTONIANVS
CVR.THERMARVM.VARIANARVM

Aq. Alexandrina
Aq. Damnata
Aq. Annia
Aq. Algentiana
Aq. Seueriana
Aq. Antoniniana
Aq. Setina

Procopius ſcribit, ſuo tempore fuiſſe in vrbe aquaeductus XIIII

Quoniam quo loco, vel qua vrbis regione reponerentur, non liquebat

Petuſcũ Palati regio vrbis
Fregellae, locus in vrbe
Argaea, loca in vrbe
Eſculetum locus in vrbe
Cliuus foro proximus
Vicus Publilius
Vicus Coſconius
Compitum Fabricij
Lucus Veneris Lubẽtinae

Templa

Tẽpla Fortunae Virginis
Muliebris via Latina
Maſculae
Barbatae
Equeſtris nouae
Plebeiae
Priuatae
Viſcatae
Blandae
Conuertentis
Beneſperantis
Auertentis
Templa Iouis victoris
Inuicti
Pugnacis
Praedatoris
Mariani
Templũ Iunonis Caprotinae
Templ ũ Apollinis Soſiani
Tẽplũ Apollinis Tortoris
Templũ Veneris Lubentinae
Templũ Veneris Victricis
Templum Herculis Defenſoris
Templũ Herculis via Latina
Templum Adonidis
Templum Annonae ſanctae
Templum Vacunae
Templum Iuſtitiae
Templum Themidis
Templum Erymnarum
Tẽplũ Clemẽtiae Caeſaris
Templum diui Auguſti ad Mineruam

De quo mentio eſt in hoc vetuſto epigrammate

DESCRIPTVM.ET. RECOGNITVM.EX TABVLA AENEA.QVAE.FIXA.EST.ROMAE.IN.MVRO POST.TEMPLVM.DIVI.AVG.AD.MINERVAM

Templũ Iuſtitiae Auguſti
Templum Foecunditatis Poppeae
Templum diui Hadriani

Aedes

Aedes Honoris & Virtutis Mariana
Aedes deum Conſentum
Porticus Vipſani
Porticus Reguli
Porticus Stadiata
Porticus C. columnarum
Porticus curua in hortis Commodianis
Atrium Sutorium
Sacrarium gentis Iuliae
Sacellum Minucij
Sacellum Mutini
Ara pacis
Ara Larum
Curiae nouae proximae compitum Fabricij
Curia Tifata
Curia Titia
Curia Faucia, alias Saucia

Fora

Gallorum
Ruſticorum
Aurelij
Caedicij

Baſilicae

Veſtini
Neptunij
Vaſcellaria
Floſſelli
Sicini
Fuluia
Mammaeae

Campi

Volcani
Iouis
Licinij
Horti Mariani
Horti Seruiliani
Horti Commodiani

Balinea

Ti.Claudi Etruſci
Statili
Martialis
Annaei Senecae
Tuccae
Fauſti

Fortunati
Grylli
Lupi
Pontici
Seueri
Pacti
Titij
Offonij Tigillini
Alexandri imp
Varij

Nymphaeum Marci imp. prope Septizonium
Gordiani imperatoris
Lacus Seruilius

Caſtra

Tabellariorum
Victimariorum
Salgamariorum
Salicariorum
Equitum ſingulorum
Horrea Seiana

De quibus meminit haec inſcriptio

HORREOR . SEIAN
L.VOLVSIVS.ACYNDINVS
SIGNVM AESCVLAPI
SVA . P . D . D

IN.VRBE.ROMA.ERANT

Montes ſeptem

Palatinus
Capitolinus
Coelius
Eſquilinus
Quirinalis
Viminalis
Auentinus

Tranſtiberim

Ianiculum
Vaticanus

Extra vetus pomerium

Collis hortulorum
Regiones XIIII
Vici CCX
Aediculae totidem
Vicomagiſtri DCCCXL
Curatores XXVIII
Denuntiatores XXIIX
Cohortes praetoriae XVII
Cohortes vigilum VI
Cohortes vrbanae VI

Horrea CCCXXVII
Piſtrina CCCXXIX
Balinea C ∞ IX
Lacus ∞ XCVIII
Domus ∞ ∞ CXVII
Inſulae XL I ∞ C ∞ XII

Lucus XXXII

Veſtae Cuperius
Iouis Viminei
Loreti minoris
Loreti maioris
Platanorum
Querquetularius
Cuperius Hoſtiliani
Cuperius Scholae Capulatorum
Mauortianus
Vaticanus
Furinarum
Petilinus
Lunae in Auentino
Lucinae vbi erat Terentū
Saturni
Semelis minor
Larum
Mineruae vetus
Victoriae
Petilinus maior extra portam Flumentanam
Fagutalis
Eſquilinus
Mephitis
Iunonis Lucinae
Rubiginis
Veneris Lubentinae
Laurentinus
Hylernae
Publicus
Egeriae
Camoenarum
Vaticanus

Fora XIX

Romanum, quod dicebatur magnum
Caeſaris dictatoris
Auguſti Caeſaris
Boarium
Tranſitorium, quod & diui Neruae
Olitorium
Piſtorium
Imp. Neruae Traiani
Caeſ. Auguſti
Domitij Ahenobarbi
Suarium alias syarium
Archemorium
Diocletiani imp
Gallorum
Ruſticorum
Cupedinis ad Corneta
Piſcarium
C. Criſpi Saluſtij

Aurelium
Caedicij
Baſilicae praeter XIX quae citantur a P. Victore
Caij & Lucij Caeſarum
Sempronia
Caſtra praeter ea quae explicantur a P. Victore
Gyptiana &
Vetera
Campi XVII
Viminalis
Eſquilinus
Agrippae
Martius
Codetanus
Bruttianus

Lanatarius
Pecuarius
Vaticanus Tranſtiberim
Ridiculi
Martialis
Coelimontanus
Furinarum
Trigeminorum
Volcani
Iouis
Licinij
Thermae praeter XVI a P. Victore in epilogo relatae
Neronianae
Nouati
Hadriani imp.
Varianae in Auentino

LECTORI. S

QVVM hanc quattuordecim antiquae vrbis regionum deſcriptionem,quam ex Sex. potiſsimum Rufo,& P. Victore,qui ex inſtituto eius rei argumentum tractarunt, Varrone,Sex. Pompeio,Dionyſio,Liuio, Tacito, Tranquillo,Dione,& ceteris vetuſtis ſcriptoribus,vt apparet,concinnaui,praeter antiqua illa epigrãmata, quae ſingulis vrbis regionibus deſcribendis interſerui,ampliſsimo & laborioſiſsimo commentario interpretatus ſim,in quo citatis veterum auctorũ locis,vnde ſingula hauſerim demonſtraui; illud quoque non omiſi, vt & quod vnumquodque eorum,vel in quo vrbis loco fuerit,explicarem,cõtrouerſiaſque ſi quae fuerint, de ſingulis rebus conſtituerem; perinde ac feci ſupra quum de pomerio,portis,viis,montibuſqueRomanis diſſerui. Quem commentarium iuſtiſsimis de cauſsis impeditus,quas hoc loco referre non eſt neceſſe, nũc publicare non potui. Eum porro haud multo poſt in communẽ antiquitatis ſtudioſorum gratiam, quibus adiuuãdis nihil mihi vnquam antiquius fuit, accurate excuſum euulgandum curabo, vt qui horum ſtudiorũ cupiditate tenentur, certiſsimũ aliquando habeant,& veriſsimũ antiquae vrbis exemplar, in quo quantum vetuſtas fieri permittet, antiquorum aedificiorum ſi-

tum, deſcriptionem, & quidquid de iis veteres auctores tradiderint, quandoque intelligāt, & ne in ſexcentorum locorum, quae cognitu digniſsima ſunt, ignoratione tandiu verſentur, quod imperitorumquorundam antiquariorum inſcitia, hactenus factum fuiſſe conſtat. Interim quod poſsum praeſtabo, atque Sex. Rufi librum, quem de regionibus vrbis Romae ſcripſit, nunquam antehac impreſſum; itemque P. Victoris de eadem re opuſculum: quamquā ſaepe excuſum, longe tamen emendatius & centum locis, qui in vulgatis omnibus deſunt, locupletatum, huic operi adiiciam: ex quibus praecipue libris, eam quam ego quattuordecim vrbis regionum deſcriptionem feci, excepi. Poſt quos & Rutilij Claudij Numatiani itineraria duo eiuſdem propemodum argumenti ſuggeram, de quibus ſingulis quid ſentiam; aut vnde eos habuerim, ſingillatim in ſuis praefationibus explicabo

FINIS.

Praefatio

SEx. Rufus vir conſularis, qui Valentiniani & Valentis imperatorum tẽporibus floruit, multa ingenij ſui monumenta reliquit, quae omnia praeter admodum pauca temporum iniuria, & barbarorum immanitate omnino periere. Ex his enim ſupereſt paruus liber, quem de origine & incrementis imperij Romani ad Valentinianũ Auguſtum edidit, qui excuſus eſt, & vulgo in manibus habetur. Scripſit & aliud opuſculum de regionibus vrbis Romae eadem propemodum ratione, qua P. Victor, in quo quum ſingulas vrbis regiones enumeraſſet, omnia quae in ſingulis erant memoratu digna, tam publica quam priuata aedificia breuiſſime & accuratiſſime digeſſit. Qui libellus & ipſe interciderat, atque vſque ad noſtra tempora tenebris vetuſtatis oppreſſus latuerat. Quibus, litteris maiuſculis venerandae vetuſtatis ſcriptus inuentus eſt. Ceterum nec ille, quamquam exiguus, temporis edacitatem effugere potuit;

aliquot enim pagellis truncato, quum pleraque in aliis locis, tum tres quoque extremae vrbis regiones, ideſt Piſcina publica, Auentinus, & Tranſtiberim integrae deſiderantur. Eum tamen quemadmodum ad manus venit accurate exſcriptum, accuratiuſque excuſum antiquitatis ſtudioſis legendum trado. Cuius mihi copiam vir integerrimus, & doctiſſimus, atque de omni litterarum genere benemeritus Antonius Auguſtinus domo Caeſarea Auguſta epiſcopus Allifanus, & XII. vir ſtlitibus iudicandis, quos Romae Rotae auditores vocant, quinquennio ante libentiſſime fecit. Vale

SEXTI. RVFI. V. C. DE REGIONIBVS VRBIS. LIBER

REGIO. PRIMA. PORTA. CAPENA

VICVS *Honoris & Virtutis*
Vicus Fortunae obſequentis
Vicus Sulpici citerioris
Vicus Druſianus
Vicus Sulpici vlterioris
Vicus Puluerarius
Vicus Trium ararum
Vicus Fabrici
Aedes Martis
Aedes Mineruae
Aedes Tempeſtatis
Aedes Mercurij
Aedes Apollinis
Area Mercurij cum ara
Area Spei
Area Galliae
Area Iſidis
Area Pinaria
Area Carſurae
Lacus Promethei
Lacus Sanctus
Lacus Veſpaſiani
Lacus Sudans
Lacus Torquati
Lacus Publicus
Lacus Biuius
Lacus Spei
Lacus Gratiae
Lacus Mamertini
Lacus Salutaris
Lacus LXXI. *ſine nomine*
Balineum Torquati
Balineum Vetti Bolani
Balineum Abaſcantiani
Balineum Mamertini
Balineum Mettiani
Balineum Antiochiani
Thermae Commodianae
Thermae Seuerianae
Arcus Druſianus
Arcus Veri Auguſti
Arcus Traiani
Arcus Bifrons
Mutatorium Caeſaris
Almo Fluuius
Ara Iſidis
Templum Iſidis
Templum Serapidis

Templum Fortunae Viatorũ
Vici IX
Aediculae X
Vico magiſtri XXXVI
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae IIII∞ CCL
Domus CXXI
Horrea XIIII
Balineae priuatae LXXXII
Piſtrina XII
Regio in ambitu continet pedes XIIII∞ CCXXIII

REGIO. COELIMONTIVM

Templum Bacchi
Templum Fauni
Templum diui Claudi
Campus Martialis
Campus Fontinarum
Macellum magnum
Lupariae
Antrum Cyclopis
Caſtra peregrina
Caput Africae
Arbor ſancta
Domus Vitelliana
Domus Philippi
Regia Tulli cum templo
Manſiones Albanae
Mica aurea
Armamentarium
Coeliolum
Spolium Samarium
Ludus Matutinus
Ludus Gallicus
Campus Coelimontanus
Thermae publicae
Domus Parthorum, Laterani
Cohortes V. *Vigilum*
Subura
Vici VIII
Aediculae VIII
Vico magiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Domus CXXIII
Horrea XXIIII
Balineae priuatae XX
Piſtrina XXII
Lacus fund. XI. *ſine nomine*
Regio in circuitu continet pedes XIII *millia* CC

REGIO. ISIS. ET. MONETA

Amphitheatrum Flaui
Ludus Magnus
Ludus Mamertinus
Ludus Dacicus
Tribus Gratiae areae
Domus Bryttiana
Summum Choragium
Praetura praeſentiſſima
Thermae Titi Caeſaris

Thermae Traiani Auguſti
Lympheum Claudij Auguſti
Lacus Paſtoris
Schola Quaeſtorum
Schola Galli
Porticus Liuiae
Templum Concordiae
Caſtra Miſenatium II
Caput Suburae

Vici VIII

Vicus albus
Vicus Fortunae Vicinae
Vicus Anciportus
Vicus Baſtianus
Vicus Structorum
Vicus Aſellus
Vicus Lanarius
Vicus Primigenius

Aediculae VIII

Bonae Spei
Serapidis
Sangi Fidoni
Mineruae
Iſidis
Veneris
Aeſculapij
Volcani
Vicomagiſtri XXIIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae II.*mill.* DCCCVII
Domus CLX
Horrea XIX
Balineae priuatae XXC
Lacus XXV. *ſine nomine*
Piſtrina XXIII
Regio continet pedes XII∞ CCCCL

REGIO. TEMPLVM PACIS

Templum pacis
Templum Remi
Templum diuae Fauſtinae
Templum Vrbis Romae, & Auguſti
Templum Veneris
Templum Telluris
Templum Solis
Templum Lunae
Templum Concordiae in porticu Liuiae
Baſilica Conſtantini
Via Sacra
Baſilica Paulli
Sacriporticus, alias Sacriportus
Forum Tranſitorium cum templo diui Neruae
Balinea Daphnidis
Volcanale
Porticus abſidata
Bucena aurea
Apollo Sandalarius
Horrea Teſtaria
Sacellum Strenuae

Sororium tigillum
Meta ſudans
Caput Lynco
Carinae caput
Domus Pompei
Auita Ciceronum
Aquimaelium
Area Victoriae
Arcus Titi

vici VIII

Vicus Sceleratus
Vicus Eros
Vicus Veneris
Vicus Apollinis
Vicus Trium Viarum
Vicus Anciportus minor
Vicus Fortunatus minor
Vicus Sandaliarius

Aediculae VIII

Muſarum
Spei
Mercurij
Iuuentutis
Lucinae Valerianae
Iunonis Lucinae
Mauortij
Iſidis
Vicomagiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae II ∞ DCCLVIII
Domus CXXXLIX
Horrea XIIX
Balineae priuatae LXXV
Lacus LXXIX
Piſtrina XXIII
Regio in circuitu continet pedes XVIII millia

REGIO. EXQVILINA CVM. COLLE. VIMINALI

Templum Iouis Viminei
Aedes Veneris Erycinae
Horti Plantiani
Lacus Promethei
Macellum Liuianum
Nympheum Alexandri
Station. cohor. VII. Vigilum
Horti Maecenatis
Regia Ser. Tullij.
Amphitheatrum caſtrenſe
Tres tabernae
Cāpus Viminalis ſub aggere
Campus Eſquilinus
Lucus Poetilinus
Lucus Fagutalis
Templum Iunonis Lucinae
Domus Aquilij Iureconſulti
Ara Iouis Viminei
Minerua Medica pantheum
Iſis patricia
Templum Siluani
Templum Aeſculapij
Thermae Olympiadis

Lauachrum Agrippinae

Vici XV

Vicus Sucuſanus
Vicus Vrſi pileati
Vicus Mineruae
Vicus Vſtrinus
Vicus Palloris
Vicus Seius
Vicus Siluani
Vicus Capulatorum
Vicus Tragoedus
Vicus Vnguentarius
Vicus Paullinus
Vicus Paſtores
Vicus Caticarius
Vicus Veneris placidae
Vicus Iunonis

Aediculae XV

Seiae
Veneris placidae
Caſtoris
Palloris
Siluani
Apollinis
Cloacinae
Herculis
Mercurij
Martis
Lunae
Serapidis
Veſtae
Cereris
Proſerpinae
Vicomagiſtri LX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ DCCCL
Domus CLXX
Lacus LXXXIX
Horrea XXVII
Balineae priuatae LXXV
Piſtrina XXXII
Regio continet pedes XV *millia* DCCCCL

REGIO. ALTA SEMITA. IX

Vicus Bellonae
Vicus Mamurci
Circus Florae
Templum Florae
Templum Salutis
Templum Serapeum
Templum Fidei
Templum Apollinis & Clatrae
Templum Salutis in colle Quirinali
Aedes diui Fidij
Templum Fortunae liberae
Templum Fortunae Statae

Templum Fortunae reducis
Forum Saluſtij
Templum Veneris in hortulis Saluſtianis
Statua Mamuri
Aedes Fortunae publicae in colle
Statua Quirini alta pedes XX
Templum Quirini
Domus Attici
Domus Flaui
Malum Punicum
Templum Mineruae
Senaculum mulierum
Thermae Diocletianae, & Maximianae
Balineum Paulli
Decem tabernae
Ad Gallinas albas
Area Callidij
Cohortes III. *vigilum*

Vici XII

Vicus Albus
Vicus Publicus
Vicus Florae
Vicus Quirini
Vicus Flaui
Vicus Mamuri
Vicus Fortunarum
Vicus Paccius
Vicus Tiburtinus
Vicus Salutis
Vicus Callidianus
Vicus Maximus
Vico magiſtri XLVIII
Curatores II
Denuntiatores II

Aediculae XVI

Fortunae paruae
Genij liberorum
Genij Larum
Dianae Valerianae
Iunonis Iuliae
Spei
Sangi
Siluani
Veneris
Herculis
Victoriae
Matutae
Liberi patris
Saturni
Iouis
Mineruae
Inſulae I IIↀ DV
Lacus LXXVI
Domus CXLV
Horrea XIX
Balineae priuatae LXV
Piſtrina XXIII
Regio continet in circuitu pedes XV *millia* DC

Vici XL.

Vicus Ganymedis
Vicus Gordiani minor
Vicus Nouus, alias Nouos
Vicus Caprarius
Vicus Solis
Vicus Gentianus
10 *Vicus Sangi, alias Sanci*
Vicus Herbarius
Vicus Manſuetus
Vicus Sugillarius minor
Vicus Solatarius
Vicus Fortunae
Vicus ſpei maioris
Vicus Nouus-vlterior
Vicus Libertorum
Vicus Publij
20 *Vicus Nouus citerior*
Vicus Statuae Veneris
Vicus Archemorium, alias Archemonium
Vicus Aemilianus
Vicus Piſcarius
Vicus Caelatus
Vicus Victoriae
Vicus Vicinus
30 *Vicus Graecus*
Vicus Lanarius vlterior
Vicus Pomonae
Vicus Caput Mineruae
vicus Troianus
vicus Peregrinus
vicus Caſtus
vicus Minor
vicus Putealum
vicus Scipionis
vicus Iunonis
vicus Sellarius
vicus Iſidis
vicus Tabellarius
vicus Mancinus
vicus Lotarius
Lacus Ganymedis
Lacus Pertuſus
Arcus Gordiani
Arcus nouus
Arcus Veri & Marci Auguſtorum
Nympheum Iouis
Aedicula Capraria
Campus Agrippae
Templum Solis
Caſtra Gentiana
Caſtra Gypſiana
Porticus Conſtantini
Templum nouum Spei
Templum nouum Fortunae
Templum nouum Quirini
Sacellum Genij Sangi
Cohortes VII. vigilum

Equi aenei Tyridatis
Forum Suarium
Forum Archemorium
Horti Argiani
Pila Tiburtina
Lapis Pertuſus
Inſulae III *millia* CCCLXXXV
Domus CXX
Horrea XXV
Curatores II
Denuntiatores II
Vicomagiſtri CXX
Balineae priuatae LXXV
Piſtrina XXVII
Lacus LXXVI
Regio continet in circuitu pedes XIII. *millia* DCC

REGIO. FORVM. ROMANVM

Roſtra populi Romani II
Fides Candida
Aedes Victoriae
Aedicula Victoriae
Templum Romuli
Templum Concordiae
Templum Veſpaſiani
Templum Mineruae
Templum Veſtae
Templum Saturni
Templum Iuli
Templum Auguſti
Templum Iunonis Martialis
Templum Caſtorum
Senaculum aureum
Puteal Libonis
Comitium
Schola Xantha
Liuiae porticus
Arcus Fabianus
Lacus Curtius
Regia Numae
Templum deum Penatium
Templum Larum
Forum Caeſaris
Ficus Ruminalis
Vicus Iugarius, alias Ligurius
Via noua
Lucus Veſtae
Aius Locutius
Delubrum Mineruae in foro
Baſilica Paulli
Templum Iani
Forum Piſcarium
Forum Boarium
Carcer
Forum Auguſti
Forum Traiani

Capitolium cum arce
Curia Calabra
Templum Iouis Capitolini
Aſylum
Templum Iouis Feretrij
Templum Veneris caluae
Curia Hoſtilia ſub veteribus
Delubrum Larum
Aedes Iunonis
Aedicula matris Romae
Columna diui Iuli
Equus aeneus Domitiani
Columna Magn. ludi ſaecul
Ara Saturni
* multa deſunt
Templum Veneris & Anchiſae
Iani publici

Equa cernens quattuor ſatyros
Vicus Nouus
Ludi litterarij
Vicus Vnguentarius minor
Vicus Tuſcus
. . . . *Tuſco*
* multa deſunt
Baſil. . . . .
Macell . . . .
Vici XII
Vicomagiſtri XLIIX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſul . . . . *il.* DCCCLXXX
. . . . . reliqua huius regionis deſunt
*

REGIO. CIRCVS. FLAMINIVS

Circus Flaminius
Aedes antiqua Apollinis cũ coloſſo
Lauacrum Apollinis
Stabula quattuor factionum
Herculi magno cuſtodi
Porticus Philippi
Aedes Volcani in circo Flaminio
Mimitia Vetus
Theatrum Balbi

Crypta Balbi
Porticus Corinthia Cn. Octauij
Theatrum lapideum
Mimitia frumentaria
Lucus Mauortianus
Minerua Vetus cum luco
Lucus Poetilinus maior
Fons Scipionum
. . . . *tis*
* deſunt multa

Sepulchr . . . . . .
Aedes Apollinis
Thermae Hadriani
Villa publica
Theatrum Pompeij
Equiria
Stadium
Amphitheatrũ Tauri Statili
Iuppiter Pompeianus
Theatrum Marcelli
Delubrum Cn. Domitij
Carcer C. Virorum
Horti Lucullani
Campus Marcis
Septa Trigaria

Aedes Neptuni
Aedes Iuturnae ad aquam Virginem
Templum Bruti Callaici
Lucus Victoriae Vetus
* deſunt multa
. . . . . . M. Agrippae
Horti & Thermae Agrippae
Domus & circus Alexãdri Pij imperatoris 1
Lacus Thermar. Neron. . .
. . . . .
Reliqua huius regionis deſunt

REGIO. PALATIVM

tota deeſt

* 2

REGIO. CIRCVS. MAXIMVS

Apollo Coeliſpex
Salinae
Porta Trigemina
Lucus Semelis minor
Aedes Portũni ad p. Sublicij
Aedes Ditis patris
Aedes Cereris
Aedes Proſerpinae
Templum Mercurij

Templum Herculis
Hercules triumphalis
Circus maximus
Hercules Oliuarius
Ara maxima
Templum Caſtoris
. . . . Mur. . . 3
Baſilica Cai & Luci
. . . . Pud. . . .

. . . . *Iuno*. . . .
* deſunt multa
Aedes Conſi
Vicus Conſinius
Vicus Proſerpinae
Vicus Cereris
Vicus Argaei
Vicus Piſcarius
Vicus Parcarum
Vicus Veneris
Vicus Sanctus
Forum Olitorium

Columna Lactaria
Aedes Pietatis
Aedes Matutae
Velabrum maius in foro olitorio
Sacrarium Saturni cum luco
Area ſancta
Aediculae XII
Veneris
Iunonis
V..... * reliqua omnia deſunt

REGIO.PISCINA.PVBLICA
REGIO. AVENTINVS
REGIO. TRANSTIBERIM
Integrae deſunt

SEX.RVFI.FINIS

IN.P.VICTORIS.LIBRVM.DE REGIONIBVS.VRBIS.ROMAE

Praefatio

P. Victor eiſdem temporibus, quibus Sex. Rufus ſub Valentiniano, & Valente imperatoribus vixit, qui & ipſe meliori tamen fato quã Rufus, librum breuem de vrbis regionibus digeſsit; illius enim liber & diu occultus fuit, & nunc imperfectus prodiit, Victoris autem longe ante ab Aldo Manucio primum publicatus eſt, deinde ab aliis ſaepe excuſus, poſtremo nunc longe emendatior cẽtum & amplius locis auctus, mea opera in publicum exit; quod ex vtriuſque libri collatione facile intelligi poterit. Hic eadem propemodũ ratione qua Rufus, vrbis regiones deſcripſit. Multa tamen ſunt in Rufo, à Victore omiſſa, multaque e cõtrario Victor enumerat., quae Rufus praeteriit. Hic vnus libellus eſt, cuius potiſſimũ ope omnes, qui hactenus de vrbis Romae antiquitate ſcripſerunt, mirum in modum ſubleuati ſunt. Cuius etiam vel male intellecti, vel cõ-

ciſi occaſione, multos paſſim errores in vniuerſa Romana antiquitate cõmiſerunt. Quare eius nunc cum Rufo reſtituti auxilio, multa vel in melius reſtituta ſunt, vel omnino immutata, de quibus ſatis ſupra verba feci. Porro autem hic liber ex eadem prodiit, qua Rufus officina, erat enim & ipſe iiſdem litteris, quas maiuſculas vocant, deſcriptus. Quem vt ab antiquitatis ſtudioſis aliquam gratiam inirem, cum ipſo Rufo meae vrbis Romae deſcriptioni integre accurateque excuſum, addere inſtitui, vt omnes & P. Victorem integrum tandem in manibus habeant, & per quos ego in hoc opere profecerim intelligant.

P. VICTORIS. DE. REGIONIBVS. VRBIS. ROMAE. LIBER

REGIO. PRIMA

PORTA. CAPENA

VIcvs, & aedes Camoenarum
Vicus Druſianus
Vicus Sulpici Vlterioris
Vicus Fortunae obſequentis
Vicus Sulpici citerioris
Vicus Puluerarius
Vicus Honoris, & Virtutis
Vicus Trium ararum
Vicus Fabrici
Aedes Martis
Aedes Mineruae
Aedes Mercuri
Aedes Tempeſtatis
Area Apollinis
Area Spei
Area Thalli, ſiue Galli, ſiue Galliae
Area Iſidis Aelianae
Area Pinaria
Area Carſurae
Lacus Promethei
Lacus Veſpaſiani, alias Vipſani
Balineum Vetti Bolani
Balineum Torquati
Balineum Mamertini
Balineum Abaſcantiani
Balineum Mettiani Secundiani
Balineum Antiochiani
Thermae Seuerianae
Thermae Commodianae
Arcus Druſi Neronis
Arcus D. Veri Parthici
Arcus D. Traiani
Arcus Bifrons
Mutatorium Caeſaris
Almo Fluuius
Ara Mercurij
Ara Iſidis

Templum

Templum Iſidis
Templum Serapidis
Templum Fortunae Viatorū
Vici IX
Aediculae X
Vicomagiſtri XXXVI
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae IIII *millia* CCL
Domus CXXI
Horrea XIIII
Balineae priuatae LXXXII
Lacus fund. LXXXIII
Piſtrina XX
Regio in ambitu continet pedes XIII *millia* CCXXIII. *alias* XII *millia* CCXXII

REGIO. II. COELIMONTIVM

Templum Claudij
Templum Bacchi
Macellum Magnum
Campus Martialis
Lupariae in Subura
Antrum Cyclopis
Templum Fauni
Caſtra Peregrina
Caput Africae
Arbor Sancta
Domus Philippi
Domus Vitelliana, alias Vectiliana
Regia Tulli Hoſtili, Templum que is in Cur. Alias Templū que, quod is in Curiam redegit, ordine a ſe aucto, id eſt, patribus minorum gentium
Manſiones Albanae
Mica aurea
Armamentarium
Coeliolum
Spolium Samarium
Ludus Matutinus
Ludus Gallicus
Campus Coelimontanus
Domus Laterani
Thermae publicae
Cohortes V. Vigilum
Vici XIII
Aediculae octo
Vicomagiſtri XXIIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ CVI. *alias* III ∞
Domus CCXXXIII
Horrea XXIIII
Balineae priuatae LXXX
Lacus LXV

Piſtrina XXIII
Regio in ambitu continet pedes XIII ∞ CC. *alias* XII *millia* CC

REGIO.III. ISIS. ET. SERAPIS MONETA

Amphitheatrum quod capit loca LXXVII. *millia alias* LXXXVII *millia*
Ludus Magnus
Ludus Dacicus
Ludus Mamertinus
Domus Brytiana
Summum choragium
Praetura praeſentiſſima
Thermae Titi Caeſaris Auguſti
Thermae Traiani Caeſaris Auguſti
Thermae Philippi Caeſaris Auguſti
Lacus Paſtoris
Schola Quaeſtorum
Schola Capulatorum
Porticus Liuiae cum templo Concordiae Virilis
Caſtra Miſenatium
Caſtra Miſenatium vetera
Suburae caput
Domus Pompeiani
Vici VIII
Aediculae VIII
Vicomagiſtri XXIIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae II *millia* DCCCVII
Domus CLX
Horrea XXIX *alias* XIIX
Balineae priuatae LXXX
Piſtrina XXIII. *alias* XII
Lacus LXV
Regio in circuitu continet pedes XII *millia* CCCCL

REGIO.IIII.TEMPLVM.PACIS

Templum Remi
Templum Vrbis Romae
Templum Veneris
Templum Fauſtinae
Templum Telluris
Templum Solis & Lunae
Via Sacra
Baſilica Conſtantini

Baſilica vetus Paulli Aimilij
Porticus Liuiae cum templo Concordiae
Sacriporticus, alias Sacriportus
Forum Tranſitorium
Balineum Daphnidis
Porticus Abſidata, alias Aſidata
Ara Volcani cum volcanali. Alias Area Vulcani cũ vulcanali, vbi Lotos a Romulo ſata, in qua area ſanguine per biduum pluit
Buccina aurea, alias Buccinũ aureum
Apollo Sandaliarius
Horrea Cãtharia, vel Teſtaria, alias Teſtaria
Sororium tigillum
Coloſſus altus pedes CIIS. *habens in capite radios* VII *ſingulos pedum* XXIIS
Sacellum deae Strennuae
Meta ſudans
Carinae caput
Domus Pompeij
Auita Ciceronum domus
Arcus Titi
Vici octo
Aediculae octo
Vicomagiſtri XXXII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae II ∞ DCCLVIII
Domus CXXXVIII
Horrea XVIII
Balineae priuatae LXXV
Lacus LXXVIII
Piſtrina XIIII
Regio in ambitu continet pedes XIIII *millia. alias* XIII *millia*

REGIO.V.EXQVILINA.CVM.TVRRI ET.COLLE.VIMINALI

Lacus Promethei ſecund
Macellum Liuiani
Nympheum Alexandri, alias D. Alexandri
Stat. cohortis VII. *Vigilum, alias Cohortes* VII. *vigilũ*
Aedes Veneris Erycinae ad portam Collinam
Horti Planciani, vel Plautiani

Horti Maecenatis
Regia Ser. Tullij
Hercules Siluanus, alias Sullanus
Amphitheatrum Caſtrenſe
Campus Exquilinus, & Lucus
Campus Viminalis ſub aggere
Tres tabernae
Lucus Petilinus
Templum Lucinae, alias Iunonis Lucinae
Lucus Fagutalis
Domus Aquillij iureconſulti
Domus Q. Catuli, & M. Craßi
Ara Iouis Viminei
Minerua Medica
Iſis patritia
Templum Siluani
Templum Aeſculapij
Lauacrum Agrippinae
Thermae Olympiadis
Vici XV
Aediculae totidem
Vicomagiſtri LX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III *millia* DCCCL
Domus CLXXX
Lacus CLXXIX
Horrea XXIII
Balineae priuatae LXXV
Piſtrina XXII *alias* XII
Regio in ambitu continet pedes XV *millia* DCCCCL. *alias* XV *millia* DCCCC

REGIO. VI. ALTA SEMITA

Vicus Bellonae
Vicus Mamuri
Templū Salutis in collē Quirinali
Templum Serapium, alias Serapeum
Templum Apollinis, & Clatrae
Templum Florae, & circus Floralia
Capitolium Vetus
Aedes diui Fidij in colle, alias Diuus Fidius in colle
Forū Saluſtiū (Saluſtianorum
Templum Veneris hortorum
Statua Mamurij plumbea
Fortuna publica in colle
Statua Quirini
Templum Quirini

Domus Attici
Malum Punicum, ad quod Domitianus DD
Templum Mineruae Flauianae, alias templum gentis Flauiae, & erat domus eius
Domus Titi Flaui Sabini
Horti Saluſtiani
Senaculum mulierum
Thermae Diocletiani
Thermae Conſtantinianae
Balinea Paulli
Templum Fortunae Seiae
Decem tabernae
Ad Gallinas albas
Area Calidij
Cohortes III. *vigilum*
Vici XII
Vicomagiſtri LXVI
Aediculae XVI
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ DC
Domus CLV. *alias* CXLV
Horrea XVIIII. *alias* XVIII
Balineae priuatae LXXV
Lacus LXXVI
Piſtrina XXII. *alias* XII
Regio in ambitu continet pedes XV *millia* DC

REGIO.VII.VIA.LATA

Lacus Ganymedis
Arcus Gordiani iunioris
Coh. ſeptem vigilum, aliter primorum vigilum
Arcus Nouus
Arcus Veri & Marci Auguſtorum
Nymphaeum Iouis
Aedicula Capraria
Campus Agrippae
Templum Solis
Caſtra Gentiana, aliter Gypſiana
Porticus Conſtantini
Templum nouum Spei
Templum nouum Fortunae
Templum nouum Quirini
Sacellum Genij Sangi
Equi aenei Tyridatis
Forum Suarium
Forum Archemorium
Horti Argiani
Pila Tiburtina
Ad Manſuetos

Lapis Pertuſus
Vici X
Vicomagiſtri XL
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III *millia* CCC-LXXXV. *alias* IIII *millia* CCCLXXXV
Domus CXX
Horrea XXV
Piſtrina XVII. *alias* XVI
Balineae priuatae LXXV
Lacus LXXVI
Regio in ambitu continet pedes XIII *millia* DCC *alias* XII *millia* DCC

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM

Roſtra populi Romani II
Aedes Victoriae, cū alia aedicula Victoriae Virginis DD. a M. Porcio Catone
Sacellum Larum
Templū Iuli Caeſaris in foro
Victoria aurea in templo I.O.M. *alias Victoriae aureae ſtatua in templo Iouis opt. max*
Ficus Ruminalis, & Lupercal virginis
Colūna cum ſtatua magni Ludi, aliter M. Ludij
Graecoſtaſis
Aedes Opis & Saturni in vico Iugario
Miliarium aureum
Senaculum aureum
Pila Horatia, vbi tropaea locata, nuncupantur curia
Templum Caſtorum ad lacū Iuturnae
Templum Concordiae
Equus aeneus Domitiani Auguſti
Lacus Curtius
Atrium Mineruae
Ludus Aemilius
Iulia Porticus
Arcus Fabianus
Puteal Libonis
Iani duo celebris mercatorum locus
Regia Numae
Templum Veſtae cum atrio
Templum deum Penatium
Templum Remuli
Templum Iani
Forum Caeſaris
Stationes municipiorum
Forum Auguſti cum aede

Martis Vltoris
Fides *Candida*
Forum Traiani *cum templo, & equo aeneo, & columna coclide, quae eſt alta pedes* CXXVIII. *habetque intus gradus* CLXXXV *feneſtellas* XLV
Baſilica Traiani *in foro eiuſdem*
Cohortes ſex vigilum
Aedicula Concordiae *ſupra* Graecoſtaſim
Baſilica Argentaria
Vmbilicus vrbis Romae
Ara Saturni in lacu Curtii
Templum Titi Veſpaſiani *Auguſti*
Baſilica Paulli cum Phrygiis columnis
Ficus Ruminalis in Comitio, vbi & Lupercal
Aedes Veiouis inter arcem & Capitolium, *prope Aſylum*
Vicus Ligurum
Apollo tranſlatus ex Apollonia a Lucullo, altus cubit. triginta, alias triginta duos
Delubrum Mineruae
Aedicula Iuuentae
Porta Carmentalis *verſus circum Flaminium*
Templum Carmentale, alias Carmentae
Capitolium vbi omniũ deorum ſimulachra celebrantur
Templum Iouis optimi max.
Aedes Iouis Tonantis in cliuo Capitolij dedicata ab Auguſto
Curia Hoſtilia ſub veteribus
Curia Calabra, vbi pontifex minor dies pronunciabat
Signum Iouis imperatoris Praeneſte deuectum
Aſylum
Templum Veneris Caluae vetus (*nouum*
Templum Veneris Caluae.
Templum vetus Mineruae
Templum Nemeſis
Ara vetus Saturni
Horrea Germanica
Horrea Agrippina
Equa cernẽs quatuor Satyros
Forum Boarium
Sacellum Pudicitiae patriciae
Aedes Herculis victoris duae, altera ad portam Trigemi-

nam, altera in foro Boario rotunda & parua
Forum Piſcarium
Aedes Matutae
Vicus Iugarius, idē & Thurarius, ubi ſunt arae, alias Arae Opis & Cereris, cum ſigno Vortumni
Carcer imminens foro a Ser. Tullio aedificatus media urbe
Porticus Margaritaria
Ludi Litterarij
Vicus Vnguentarius
Aedes Vortumni in vico Tuſco

Elephantus Herbarius
Vici XII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri XLVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III millia DCCCLXXX
Domus CL
Balineae priuatae LXVI
Horrea XXVIII
Lacus CXX
Piſtrina XXX
Regio in ambitu continet pedes XIIII millia DCCCLXVII. alias XII millia DCCCLXVII

REGIO. IX. CIRCVS. FLAMINIVS

Stabula quattuor factionū lud
Aedes antiqua Apollinis cū lauachro
Aedes Herculi magno cuſtodi circi Flaminij
Delubrum Iouis Statoris
Porticus Philippi
Aedes Metelli
Aedes Volcani in circo Flaminio
Mimitia vetus
Mimitia Frumentaria

Porticus Corinthia Cn. Octauij, quae prima duplex fuit
Crypta Balbi
Theatrum Balbi capit loca XXX∞ XCV. Cl. Caeſar dedicauit, & appellatur a vicinitate
Iuppiter Pompeianus
Theatrum Marcelli capit loca XXX ∞. Vbi erat aliud templum Iani

Delubrum Cn. Domitij
Carcer C. virorum, alias CLX. virorum
Templum Bruti Callaici
Templum Apollinis
Amphitheatrũ Tauri Statilij
Villa publica, vbi primũ populi cenſus actus eſt in campo Martio
Campus Martis
Septa Agrippiana
Aedes Iuturnae ad aquam Virginem
Septa Trigaria
Equiria
Horti Lucullani
Theatrum Lapideum
Fons Scipionum
Templum Neptuni
Sepulchrum Auguſti, alias Auguſtorum
Ciconiae Nixae
Pantheon
Theatrum Pompeij
Baſilica Macidij
Baſilica Marciani
Templum diui Antonini cũ coclide columna, quae eſt alta pedes CLXXV. habet intus gradus CCVI. & feneſtellas LVI
Thermae Hadriani
Thermae Neronianae, quae poſtea Alexandrinae
Circus Alexandri
Thermae Agrippae
Templum Boni euentus
Thermae Decianae
Aedes Bellonae verſus portã Carmentalem
Ante hanc aedem columna index belli inferendi
Porticus Argonautarum
Meleagricum
Iſaeum
Aedes Mineruae
Serapeum
Mineruum
Minerua Chalcidica
Fortunae equeſtris vetus
Traiani porticus in campo Martio
Baſilica Antoniniana, vbi eſt prouinciarum memoria
Inſula Phelidi, ſiue Filidis
Vici XXX
Aediculae totidem
Vicomagiſtri CXX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ DCCLXXXVII
Domus CXL
Balineae priuatae LXIIII

Horrea XXII. *alias* XXI

Lacus LXIII

Piſtrina XXXII

Regio in ambitu habet pedes XXX *millia* DLX. *alias* XXX *millia* D

REGIO. X. PALATIVM

Vicus Padi

Vicus Curiarum

Vicus Fortunae reſpicientis

Vicus Salutaris

Vicus Apollinis

Vicus Huiuſque diei fort. aed

Roma Quadrata

Aedes Iouis Statoris

Sacellum Larum

Caſa Romuli

Viae nouae

Prata Bacchij, vbi fuerunt aedes Vitruuij Fundani

Ara Febris

Templum Fidei

Aedes Martis deum, huic fuit conterminum Delubrum Soſpitae Iunonis

Aedes Conſi

Aedes Aij Locutij

Domus Ceioniorum

Delubrum Mineruae

Summa Velia

Iouis Coenatio

Aedes Apollinis, vbi lychni pendebant inſtar arboris mala ferentis

Aedes deae Viriplacae in Palatio

Aedes Fortunae Vicinae

Bibliothecae II

Aedes Rhamnuſiae

Pentapylon Iouis arbitratoris

Domus Auguſtana

Domus Tiberiana

Sedes Imperij Romani

Auguratorium

Iouis opt. max. coloſſus alt. p. CCL

Ad Mammaeam, hoc eſt Diaetae Mammaeae

Ara Palatina

Aedes Iouis Victoris

Domus Dionyſij

Domus Q. Catuli

Domus Ciceronis

Velia

Curia vetus

Delubrum Latonae

Fortuna Reſpiciens

Septizonium vetus, alias Seueri

Victoriae Germanicianae
Aedes Diiouis
Lupercal in theatro
Vici octo
Aediculae totidem
Vicomagiſtri XXVIII *alias* XXIIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae ∞ DC. *alias* II ∞ DCXLIIII
Domus XXCIX. *alias* LXXXVIII
Balineae priuatae XV. *alias* XXXVI
Lacus LXXX
Horrea XVI. *alias* XLVIII
Piſtrina XII. *alias* XX
Regio in ambitu cōtinet pedes XI *millia* DC *alias* XII∞ DC

REGIO.XI. CIRCVS. MAXIMVS

Circus Maximus, qui capit loca CCCXXCV ∞ XII. *carceres, alias portas*
Templum Mercuri
Aedes Ditis patris
Aedes Cereris
Aedes Proſerpinae
Aedes Veneris opus Fabij Gurgitis
Aedes Portumni P. Aemili olim Sublici
Porta Trigemina
Salinae
Apollo Coeliſpex
Aedes Portumni
Aedes Herculis Oliuari, alias Hercules Oliuari
Ara maxima
Hercules Triumphalis
Templum Caſtoris Vetus
Aedes Cereris
Aedes Pompeij
Aedes Portumni Vetus
obeliſci duo, iacet alter, alter erectus
Aedes Murciae
Aedes Conſi ſubterranea
Forum Olitorium, in eo columna eſt Lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt
Aedes Pietatis in foro Olitorio
Aedes Iunonis Matutae
Velabrum maius
Velabrum minus
Vici octo
Aediculae totidem

Vicomagiſtri XXXVIII. *alias* XXXII

Curatores II

Denuntiatores II

Inſulae ∞ DC. *alias* II ∞ DC

Domus LXXXIX

Balineae priuatae XV

Lacus XV

Horrea XVI

Piſtrina XII

Regio in ambitu continet pedes XI ∞ DC. *alias* XI ∞ D

REGIO. XII. PISCINA. PVBLICA

Vicus Veneris almae

Vicus Piſcinae publicae

Vicus Dianae

Vicus Ceios

Vicus Triari

Vicus Salientis ſigni, alias Aquae Salientis

Vicus Laci tecti

Vicus Fortunae Mammoſae

Vicus Colaſiti paſtoris, alias Colapeti

Vicus portae Ruduſculanae, alias Randuſculanae

Vicus portae Naeuiae

Vicus victoris

Horti Aſiniani

Septizonium Seueri

Area Radicaria

Caput viae nouae

Fortunae Mammoſae

Iſis Antenodora

Aedes Bonae deae Subſaxanae

Signum Delphini

Thermae Antoninianae

Septem domus Parthorum

Campus Lanatarius

Domus Cilonis

Aedes Iſidis

Cohortes tres vigilum

Domus Cornifici

Priuata Hadriani

Vici XII

Aediculae totidem

Vico magiſtri XLVIII

Curatores II

Denuntiatores II

Inſul ae II *millia* DCLXXXVI

Domus CXXVIII. *alias* CXIIII

Balineae priuatae XLIV

Lacus LXXX

Horrea XXVIII. *alias* XXVI

Piſtrina XXV. *alias* XX

Regio in ambitu continet pedes XII *millia*

REGIO. XIII. AVENTINVS

Vicus Fidii, alias Fidei
Vicus Frumentarius
Vicus Trium Viarum
Vicus Caeſeti
10 *Vicus Valeri*
Vicus Laci miliari
Vicus Fortunae
Vicus Capitis Canteri
Vicus Trium alitum
Vicus Nouus
Vicus Loreti minoris
Vicus Armiluſtri
Aedes Conſi
Aedes Tatij
Vicus Columnae ligneae
20 *Mineruae in Auentino*
Vicus Materiarius
Vicus Mundiciei
Vicus Loreti maioris
Aedes Siluani
Aedes Mercurii
Vicus Loreti maioris, Vbi erat Vortumnus
Vicus Fortunae dubiae
Armiluſtrum. Caput
30 *Templum Lunae in Auentino magnum*
Templum commune Dianae

Templum, alias aedes Bonae deae in Auentino
Thermae Varianae
Templum Libertatis
Doliolum
Priuata Traiani
Horrea Domitiani Aug
Remuria
Atrium libertatis in Auentino
Mappa aurea
Platanon
Horrea Aniceti
Scalae Gemoniae
Porticus Fabaria, alias Fabraria
Schola Caſſii
Templum Iunonis Reginae a Camillo dedicatum captis Veiis
Forum Piſtorium
Emporium
Templum Iſidis
Cliuus publicus
Aedes Herculis & Siluani
Fons Siluani
Sepulchrum diui Tati
Area publica

Horrea Vargunteij
Area Pinaria
Horreorum Galbianorum Fortunae
Vici XVIIII. *alias* XVII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri LXVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae II *mil.* CDXXCIIX
Domus CIIII
Balineae priuatae LXXIIII
Lacus LXXIIX
Horrea XXXVI
Piſtrina XXX
Regio in ambitu habet pedes XVI ∞ CCC

REGIO. XIIII. TRANSTIBERIM

Vicus Cenſori
Vicus Gemini
Vicus Roſtratae
Vicus Longi Aquilae
Vicus Statuae Siccianae
Vicus Quadrati
Vicus Raciliani maioris
Vicus Raciliani minoris
Vicus Ianuclenſis
Vicus Bruttianus
Vicus Larum Ruralium
Vicus Statuae Valerianae
Vicus Salutaris
Vicus Paulli
Vicus Sex. Lucei
Vicus Simi publici
Vicus Patratilli
Vicus Laci reſtituti
Vicus Sauſci
Vicus Sergi
Vicus Ploti
Vicus Viberini
Vicus Gaianarum
Aedes Furinarum cum luco
Inſula. Aedes Iouis, Fauni, & Aeſculapij
Aedes Iſidis
Naumachiae
Diae Corniſcae
Vaticanus
Hortus Domitij
Horti cum domo Martialis
Ianiculum
Arae XII. *Iano dedic*
Deae Maniae ſacellum
Balineum Ampelidis
Balineum Priſcillanae
Statua Valeriana

Statua Sicciana
Sepulchrum Numae
Area Vaticana
Cohortes ſeptem vigilum
Caput Gorgonis
Templum fortis Fortunae
Area Septimiana
Ianus Septimianus
Hercules Cubans
Campus Bruttianus
Campus Codetanus
Horti Getae
Caſtra Lecticariorum
Hippodromus
Templum Fortunae liberum
Caſtra vetera

Lucus Publicus
Stadius Publicus
Vici XXII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri LXXXVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ CDIX
alias CCCC ∞ CCCCV
Domus CL.
Balineae priuatae CLXXXVI
Lacus CXXC
Horrea XXII
Piſtrina XXXII *alias* XXII
Regio in ambitu continet pedes XXXIII ∞ CDXXCIX

Senacula tria, in quibus ſenatus haberi ſolitus ſit
Vnum inter Capitolium & forum, vbi nunc eſt aedes Concordiae, vbi magiſtratus cum ſenioribus deliberant
Alterum ad portam Capenam
Tertium intra aedem Bellonae in circo Flaminio, vbi dabatur ſenatus legatis exterarum nationum, quos in vrbẽ admittere nolebant
Quartum matronarum in Quirinali Antoninus Pius Baſsiani Seueri filius fecit
Bibliothecae vndetriginta publicae, ex iis praecipue duae Palatina, & Vlpia
Obeliſci magni ſex
II. *In circo maximo, Maior eſt pedum* CXXXII
Minor pedum LXXXVIII *ſemis*
Vnus in Vaticano pedum LXXII

Vnus in campo Martio pedum LXXII
Duo in Mauſeolo Auguſti pares ſinguli pedum XLII *ſemis*
In inſula Tiberis vnus
Obeliſci parui quadraginta duo, In pleriſque ſunt notae Aegyptiorum

Circi *octo, alias nouem*

Pontes octo

Miluius
Aelius
Aurelius, alias Vaticanus
Ianiculenſis
Fabricius
Ceſtius
Palatinus
Aimilius, qui ante Sublicius

Campi octo

Viminalis cum aedicula Fortunae paruae
Eſquilinus
Agrippae, vbi ſunt ſepta Agrippiana
Martius
Codetanus
Bruttanus, alias Bructanus
Lanatarius
Paſcuarius, alias Pecuarius
Vnus vltra Tiberim Vaticanus extra numerum

Fora XVII

Romanum, quod dicitur Magnum
Caeſaris
Auguſti
Boarium
Tranſitorium
Olitorium
Piſtorium
Traiani
Ahenobarbi
Suarium, alias Syarium
Archemorium
Diocletiani
Gallorum
Ruſticorum
Cupedinis
Piſcarium, &
Saluſtij

Baſilicae XIX

Vlpia
L. Paulli in foro
Veſtini
Neptunnij, alias Neptumij, alias Neptuni
Macidij, alias Matidij, alias Matidiae
Iulia
Marciana
Vaſcellaria, alias Vaſtellaria
Filicelli, alias Floſelli, alias Floſſelli

Sicini

Sicini, alias Sicimini
Conſtantiniana
Porcia, a Porcio Catone facta
L. Paulli vetus
Argentaria
Opimiana
Aemilia
Fuluia
Mammaea
Antoniniana

Thermae XVI

Traiani
Titi Caeſaris
Agrippae
Syriacae
Commodianae
Seuerianae, alias Varianae
Antoninianae
Alexandrinae
Diocletianae
Decianae
Conſtantinianae
Septimianae
Olympiadis
Philippianae
Traianae priuatae
Thermae publicae (*VI*
Iani Quadrifrontes XXX-
per omnes regiones marmoribus incruſtati, & adornati inſignis militaribus, & ſignis
Duo praecipui ad arcum Fabianum ſuperior, inferiorque

Aquae XXIIII

Appia
Marcia
Virgo
Claudia
Herculea, alias Herculanea
Tepula
Damnata
Traiana
Amnia, alias Annia
Alſia, alias Halſietina, alias Halſientina, quae & Auguſta
Caerulea
Iulia
Algentiana
Cimina
Sabatina
Aurelia
Septimiana
Seueriana
Antoniniana
Alexandrina
Anio nouus
Anio vetus
Albudina
Crabra

Viae XXXI

Horti Maecenatis
Regia Ser. Tullij
Hercules Siluanus, alias Sullanus
Amphitheatrum Caſtrenſe
Campus Exquilinus, & Lucus
Campus viminalis ſub aggere
Tres tabernae
Lucus Petilinus
Templum Lucinae, alias Iunonis Lucinae
Lucus Fagutalis
Domus Aquillij iureconſulti
Domus Q. Catuli, & M. Craßi
Ara Iouis viminei
Minerua Medica
Iſis patritia
Templum Siluani
Templum Aeſculapij
Lauacrum Agrippinae
Thermae Olympiadis
Vici XV
Aediculae totidem
Vicomagiſtri LX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III millia DCCCL
Domus CLXXX
Lacus CLXXIX
Horrea XXIII
Balineae priuatae LXXV
Piſtrina XXII alias XII
Regio in ambitu continet pedes XV millia DCCCCL. alias XV millia DCCCC

REGIO. VI. ALTA SEMITA

Vicus Bellonae
Vicus Mamuri
Templū Salutis in colle Quirinali
Templum Serapium, alias Serapeum
Templum Apollinis, & Clatrae
Templum Florae, & circus Floralia
Capitolium vetus
Aedes diui Fidij in colle, alias Diuus Fidius in colle
Forū Saluſtiū (Saluſtianorum
Templum veneris hortorum
Statua Mamurij plumbea
Fortuna publica in colle
Statua Quirini
Templum Quirini

Domus Attici
Malum Punicum, ad quod Domitianus DD
Templum Mineruae Flauianae, alias templum gentis Flauiae, & erat domus eius
Domus Titi Flaui Sabini
Horti Saluſtiani
Senaculum mulierum
Thermae Diocletiani
Thermae Conſtantinianae
Balinea Paulli
Templum Fortunae Seiae
Decem tabernae
Ad Gallinas albas
Area Calidij
Cohortes III. *vigilum*
Vici XII
Vicomagiſtri LXVI
Aediculae XVI
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III∞ DC
Domus CLV. *alias* CXLV
Horrea XVIIII. *alias* XVIII
Balineae priuatae LXXV
Lacus LXXVI
Piſtrina XXII. *alias* XII
Regio in ambitu continet pedes XV *millia* DC

REGIO. VII. VIA. LATA

Lacus Ganymedis
Arcus Gordiani iunioris
Coh. ſeptem vigilum, aliter primorum vigilum
Arcus Nouus
Arcus Veri & Marci Auguſtorum
Nymphaeum Iouis
Aedicula Capraria
Campus Agrippae
Templum Solis
Caſtra Gentiana, aliter Gypſiana
Porticus Conſtantini
Templum nouum Spei
Templum nouum Fortunae
Templum nouum Quirini
Sacellum Genij Sangi
Equi aenei Tyridatis
Forum Suarium
Forum Archemorium
Horti Argiani
Pila Tiburtina
Ad Manſuetos

Lapis Pertuſus
Vici x
Vicomagiſtri xl
Curatores ii
Denuntiatores ii
Inſulae iii millia ccc-lxxxv. alias iiii millia ccclxxxv

Domus cxx
Horrea xxv
Piſtrina xvii. alias xvi
Balineae priuatae lxxv
Lacus lxxvi
Regio in ambitu continet pedes xiii millia dcc alias xii millia dcc

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM

Roſtra populi Romani ii
Aedes Victoriae, cũ alia aedicula Victoriae Virginis DD. a M. Porcio Catone
Sacellum Larum
Templũ Iuli Caeſaris in foro
Victoria aurea in templo I.O.M. alias Victoriae aureae ſtatua in templo Iouis opt. max
Ficus Ruminalis, & Lupercal virginis
Colũna cum ſtatua magni Ludi, aliter M. Ludij
Graecoſtaſis
Aedes Opis & Saturni in vico Iugario
Miliarium aureum
Senaculum aureum
Pila Horatia, vbi tropaea locata, nuncupantur curia

Templum Caſtorum ad lacũ Iuturnae
Templum Concordiae
Equus aeneus Domitiani Auguſti
Lacus Curtius
Atrium Mineruae
Ludus Aemilius
Iulia Porticus
Arcus Fabianus
Puteal Libonis
Iani duo celebris mercatorum locus
Regia Numae
Templum Veſtae cum atrio
Templum deum Penatium
Templum Romuli
Templum Iani
Forum Caeſaris
Stationes municipiorum
Forum Auguſti cum aede

Martis Vltoris
Fides Candida
Forum Traiani cum templo, & equo aeneo, & columna coclide, quae eſt alta pedes CXXVIII. habetque intus gradus CLXXXV feneſtellas XLV
Baſilica Traiani in foro eiuſdem
Cohortes ſex vigilum
Aedicula Concordiae ſupra Graecoſtaſim
Baſilica Argentaria
Vmbilicus vrbis Romae
Ara Saturni in lacu Curtij
Templum Titi Veſpaſiani Auguſti
Baſilica Paulli cum Phrygiis columnis
Ficus Ruminalis in Comitio, vbi & Lupercal
Aedes Veiouis inter arcem & Capitolium, prope Aſylum
Vicus Ligurum
Apollo tranſlatus ex Apollonia a Lucullo, altus cubit. triginta, alias triginta duos
Delubrum Mineruae
Aedicula Iuuentae
Porta Carmentalis verſus circum Flaminium
Templum Carmentale, alias Carmentae
Capitolium vbi omniũ deorum ſimulachra celebrantur
Templum Iouis optimi max.
Aedes Iouis Tonantis in cliuo Capitolij dedicata ab Auguſto
Curia Hoſtilia ſub veteribus
Curia Calabra, vbi pontifex minor dies pronuntiabat
Signum Iouis imperatoris Praeneſte deuectum
Aſylum
Templum Veneris Caluae vetus (nouum
Templum Veneris Caluae
Templum vetus Mineruae
Templum Nemeſis
Ara vetus Saturni
Horrea Germanica
Horrea Agrippina
Equa cernes quattuor Satyros
Forum Boarium
Sacellum Pudicitiae patriciae
Aedes Herculis Victoris duae, altera ad portam Trigemi-

nam, altera in foro Boario rotunda & parua
Forum Piſcarium
Aedes Matutae
Vicus Iugarius, idē & Thurarius, vbi ſunt arae, alias Arae Opis & Cereris, cum ſigno Vortumni
Carcer imminens foro a Ser. Tullio aedificatus media vrbe
Porticus Margaritaria
Ludi Litterarij
Vicus vnguentarius
Aedes Vortumni in vico Tuſco
Elephantus Herbarius
Vici XII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri XLVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III *millia* DCCCLXXX
Domus CL
Balineae priuatae LXVI
Horrea XXVIII
Lacus CXX
Piſtrina XXX
Regio in ambitu continet pedes XIIII *millia* DCCCLXVII. *alias* XII *millia* DCCCLXVII

REGIO. IX. CIRCVS. FLAMINIVS

Stabula quattuor factionũ lud
Aedes antiqua Apollinis cũ lauachro
Aedes Herculi magno cuſtodi circi Flaminij
Delubrum Iouis Statoris
Porticus Philippi
Aedes Metelli
Aedes Volcani in circo Flaminio
Mimitia vetus
Mimitia Frumentaria
Porticus Corinthia Cn. Octauij, quae prima duplex fuit
Crypta Balbi
Theatrum Balbi capit loca XXX∞ XCV. *Cl. Caeſar dedicauit, & appellatur a vicinitate*
Iuppiter Pompeianus
Theatrum Marcelli capit loca XXX ∞. *Vbi erat aliud templum Iani*

Delubrum Cn. Domitij
Carcer C. virorum, alias CLX. virorum
Templum Bruti Callaici
Templum Apollinis
Amphitheatrũ Tauri Statilij
Villa publica, vbi primũ populi cenſus actus eſt in campo Martio
Campus Martis
Septa Agrippiana
Aedes Iuturnae ad aquam Virginem
Septa Trigaria
Equiria
Horti Lucullani
Theatrum Lapideum
Fons Scipionum
Templum Neptuni
Sepulchrum Auguſti, alias Auguſtorum
Ciconiae Nixae
Pantheon
Theatrum Pompeij
Baſilica Macidij
Baſilica Marciani
Templum diui Antonini cũ coclide columna, quae eſt alta pedes CLXXV. *habet intus gradus* CCVI. *&* *feneſtellas* LVI
Thermae Hadriani
Thermae Neronianae, quae poſtea Alexandrinae
Circus Alexandri
Thermae Agrippae
Templum Boni euentus
Thermae Decianae
Aedes Bellonae verſus portã Carmentalem
Ante hanc aedem columna index belli inferendi
Porticus Argonautarum
Meleagricum
Iſaeum
Aedes Mineruae
Serapeum
Mineruum
Minerua Chalcidica
Fortunae equeſtris vetus
Traiani porticus in campo Martio
Baſilica Antoniniana, vbi eſt prouinciarum memoria
Inſula Phelidi, ſiue Filidis
Vici XXX
Aediculae totidem
Vicomagiſtri CXX
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ DCCLXXXVII
Domus CXL
Balineae priuatae LXIIII

Horrea XXII. *alias* XXI
Lacus LXIII
Piſtrina XXXII

Regio in ambitu habet pedes XXX *millia* DLX. *alias* XXX *millia* D

REGIO. X. PALATIVM

Vicus Padi
Vicus Curiarum
Vicus Fortunae reſpicientis
Vicus Salutaris
Vicus Apollinis
Vicus Huiuſque diei fort. aed
Roma Quadrata
Aedes Iouis Statoris
Sacellum Larum
Caſa Romuli
Viae nouae
Prata Bacchij, vbi fuerunt aedes Vitruuij Fundani
Ara Febris
Templum Fidei
Aedes Martis deum, huic fuit conterminum
Delubrum Soſpitae Iunonis
Aedes Conſi
Aedes Aij Locutij
Domus Cetoniorum
Delubrum Mineruae
Summa Velia
Iouis Coenatio
Aedes Apollinis, vbi lychni pendebant inſtar arboris mala ferentis
Aedes deae Viriplacae in Palatio
Aedes Fortunae Vicinae
Bibliothecae II
Aedes Rhamnuſiae
Pentapylon Iouis arbitratoris
Domus Auguſtana
Domus Tiberiana
Sedes Imperij Romani
Auguratorium
Iouis opt. max. coloſſus alt. p. CCL
Ad Mammaeam, hoc eſt Diaetae Mammaeae
Ara Palatina
Aedes Iouis Victoris
Domus Dionyſij
Domus Q. Catuli
Domus Ciceronis
Velia
Curia Vetus
Delubrum Latonae
Fortuna Reſpiciens
Septizonium vetus, alias Seueri

Victoriae Germanicianae
Aedes Diiouis
Lupercal in theatro
Vici octo
Aediculae totidem
Vicomagiſtri XXVIII *alias* XXIIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae ∞ DC. *alias* II ∞ DCXLIIII
Domus XXCIX. *alias* LXXVIII
Balineae priuatae XV. *alias* XXXVI
Lacus LXXX
Horrea XVI. *alias* XLVIII
Piſtrina XII. *alias* XX
Regio in ambitu cōtinet pedes XI *millia* DC *alias* XII∞ DC

REGIO. XI. CIRCVS. MAXIMVS

Circus Maximus, qui capit loca CCCXXCV ∞
XII. *carceres, alias portas*
Templum Mercuri
Aedes Ditis patris
Aedes Cereris
Aedes Proſerpinae
Aedes Veneris opus Fabij Gurgitis
Aedes Portumni P. Aemili olim Sublici
Porta Trigemina
Salinae
Apollo Coeliſpex
Aedes Portumni
Aedes Herculis Oliuari, alias Hercules Olinari
Ara maxima
Hercules Triumphalis
Templum Caſtoris Vetus
Aedes Cereris
Aedes Pompeij
Aedes Portumni Vetus
obeliſci duo, iacet alter, alter erectus
Aedes Murciae
Aedes Conſi ſubterranea
Forum Olitorium, in eo columna eſt Lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt
Aedes Pietatis in foro Olitorio
Aedes Iunonis Matutae
Velabrum maius
Velabrum minus
Vici octo
Aediculae totidem

Vicomagiſtri XXXVIII. *alias* XXXII

Curatores II

Denuntiatores II

Inſulae ∞ DC. *alias* II ∞ DC

Domus LXXXIX

Balineae priuatae XV

Lacus XV

Horrea XVI

Piſtrina XII

Regio in ambitu continet pedes XI ∞ DC. *alias* XI ∞ D

REGIO. XII. PISCINA. PVBLICA

Vicus Veneris almae

Vicus Piſcinae publicae

Vicus Dianae

Vicus Ceios

Vicus Triari

Vicus Salientis ſigni, alias Aquae Salientis

Vicus Laci tecti

Vicus Fortunae Mammoſae

Vicus Colafiti paſtoris, alias Colapeti

Vicus portae Ruduſculanae, alias Rauduſculanae

Vicus portae Naeuiae

Vicus victoris

Horti Aſiniani

Septizonium Seueri

Area Radicaria

Caput Viae nouae

Fortunae Mammoſae

Iſis Antenodora

Aedes Bonae deae ſubſaxanae

Signum Delphini

Thermae Antoninianae

Septem domus Parthorum

Campus Lanatarius

Domus Cilonis

Aedes Iſidis

Cohortes tres Vigilum

Domus Cornifici

Priuata Hadriani

Vici XII

Aediculae totidem

Vico magiſtri XLVIII

Curatores II

Denuntiatores II

Inſulae II *millia* DCLXXXVI

Domus CXXVIII. *alias* CXIIII

Balineae priuatae XLIV

Lacus LXXX

Horrea XXVIII. *alias* XXVI

Piſtrina XXV. *alias* XX

Regio in ambitu continet pedes XII *millia*

REGIO. XIII. AVENTINVS

Vicus Fidii, alias Fidei
Vicus Frumentarius
Vicus Trium Viarum
Vicus Caeſeti
Vicus Valeri
Vicus Laci miliari
Vicus Fortunae
Vicus Capitis Canteri
Vicus Trium alitum
Vicus Nouus
Vicus Loreti minoris
Vicus Armiluſtri
Aedes Conſi
Aedes Tatij
Vicus Columnae ligneae
Mineruae in Auentino
Vicus Materiarius
Vicus Mundiciei
Vicus Loreti maioris
Aedes Siluani
Aedes Mercurii
Vicus Loreti maioris, Vbi erat Vortumnus
Vicus Fortunae dubiae
Armiluſtrum. Caput
Templum Lunae in Auentino magnum
Templum commune Dianae
Templum, alias aedes Bonae deae in Auentino
Thermae Varianae
Templum Libertatis
Doliolum
Priuata Traiani
Horrea Domitiani Aug
Remuria
Atrium libertatis in Auentino
Mappa aurea
Platanon
Horrea Aniceti
Scalae Gemoniae
Porticus Fabaria, alias Fabraria
Schola Caſſii
Templum Iunonis Reginae a Camillo dedicatum captis Veiis
Forum Piſtorium
Emporium
Templum Iſidis
Cliuus publicus
Aedes Herculis & Siluani
Fons Siluani
Sepulchrum diui Tati
Area publica

Statua Sicciana
Sepulchrum Numae
Area Vaticana
Cohortes ſeptem vigilum
Caput Gorgonis
Templum fortis Fortunae
Area Septimiana
Ianus Septimianus
Hercules cubans
Campus Bruttianus
Campus Codetanus
Horti Getae
Caſtra Lecticariorum
Hippodromus
Templum Fortunae liberum
Caſtra vetera
Lucus Publicus
Stadius Publicus
Vici XXII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri LXXXVIII
Curatores II
Denuntiatores II
Inſulae III ∞ CDIX *alias* CCCC∞ CCCCV
Domus CL.
Balineae priuatae CLXXXVI
Lacus CXXC
Horrea XXII
Piſtrina XXXII *alias* XXII
Regio in ambitu continet pedes XXXIII∞ CDXXCIX

Senacula tria, in quibus ſenatus haberi ſolitus ſit
Vnum inter Capitolium & forum, vbi nunc eſt aedes Concordiae, vbi magiſtratus cum ſenioribus deliberant
Alterum ad portam Capenam
Tertium intra aedem Bellonae in circo Flaminio, vbi dabatur ſenatus legatis exterarum nationum, quos in vrbẽ admittere nolebant
Quartum matronarum in Quirinali Antoninus Pius Baßiani Seueri filius fecit
Bibliothecae vndetriginta publicae, ex iis praecipue duae Palatina, & Vlpia
Obeliſci magni ſex
II. *In circo maximo, Maior eſt pedum* CXXXII
Minor pedum LXXXVIII *ſemis*
Vnus in Vaticano pedum LXXII

Sicini, alias Sicimini
Conſtantiniana
Porcia, a Porcio Catone facta
L. *Paulli vetus*
Argentaria
Opimiana
Aemilia
Fuluia
Mammaea
Antoniniana

Thermae XVI

Traiani
Titi Caeſaris
Agrippae
Syriacae
Commodianae
Seuerianae, alias Varianae
Antoninianae
Alexandrinae
Diocletianae
Decianae
Conſtantinianae
Septimianae
Olympiadis
Philippianae
Traianae priuatae
Thermae publicae (*VI*
Iani Quadrifrontes XXX-
per omnes regiones marmoribus incruſtati, & adornati inſignis militaribus, & ſignis
Duo praecipui ad arcum Fabianum ſuperior, inferiorque

Aquae XXIIII

Appia
Marcia
Virgo
Claudia
Herculea, alias Herculanea
Tepula
Damnata
Traiana
Amnia, alias Annia
Alſia, alias Halſietina, alias Halſientina, quae & Auguſta
Caerulea
Iulia
Algentiana
Cimina
Sabatina
Aurelia
Septimiana
Seueriana
Antoniniana
Alexandrina
Anio nouus
Anio vetus
Albudina
Crabra

Viae XXXI

Appia
Latina
Lauicana, alias Labicana
Campana
Praeneſtina
Tiburtina, vel Gabina
Collatina
Nomentana vel Figulenſis, alias Ficulnenſis
Salaria
Flaminia
Aemilia
Claudia, alias Clodia
Valeria noua, & vetus
Oſtienſis
Laurentina
Ardeatina
Setina
Quinctia
Gallicana
Triumphalis
Patinaria
Cimina
Cornelia
Tiberina
Aurelia
Caßia
Portuenſis
Gallia
Laticulenſis, alias Ianiculenſis
Flauia, &c.

Traiana
Capitolia II. vetus & nouũ
Amphitheatra II
Coloſſe II
Columnae coclides II
Theatra tria, alias quattuor
Macella II
Ludi ſex, alias ſeptẽ, alias V
Numachiae V. alias ſex
Stadia II
Nymphea XII. alias XI. alias XV
Equi aenei inaurati octuaginta quattuor
Equi eburnei CXXIIII. alias nonaginta quattuor
Equi magni viginti tres
Tabulae & ſigna ſine numero
Arcus marmorei XXXVI
Lupanaria XLVI
Latrinae publicae CXLIIII
Coloßi aenei XXXVII
Marmorei LI
Vici CCCCXXIIII
Aediculae totidem
Vicomagiſtri DCLXXII
Curatores XXIIII
Inſulae XLVI *millia* DCII
Domus mill. DCCXXC
Balinea DCCCLVI
Lacus mill. CCCLII

Piſtrina CCLIIII
Portae triginta ſeptem
Cohortes praetoriae decem
Cohortes urbanae ſex, alias quattuor
Cohortes vigilum ſex, alias ſeptem
Excubitoria XIIII
Vexilla II. communia
Caſtra Peregrina
Caſtra Praetoria
Caſtra Miſenatium II
Caſtra Tabellariorum
Caſtra Lecticariorum
Caſtra Victimariorum
Caſtra Salgamariorum
Caſtra Salicariorum
Caſtra equitum ſingulorũ II
Menſae oleariae LXXIIII ∞ alias XXIIII millia

Lucus XIIII

Veſtae Cuperius
Viminei
Loreti minoris
Loreti maioris
Platanorum
Querquetularius
Cuperius Hoſtiliani, alias Hoſtilianus
Cuperius ſcholae Capulatorum
Lucus Mauorti
Vaticanus
Furinarum
Poetilinus
Lunae in Antonino
Lucus Lucinae, ubi Terentum

P. VICTORIS. FINIS

IN. RVTILII. CLAVDII NVMATIANI. V. C ITINERARIA

Praefatio

DE Rutilio Numatiano poeta non ineleganti, immo pro temporum conditione erudito, haud ſane multa habeo quae dicam, quum nemo, neque qui ex antiquis, neque qui ex recentioribus de poetis Latinis ſcripſerunt, ne verbum quidem de illo faciant. Quaedam tamen pauca, quae ex eiuſdem duobus itinerariis, de quibus nunc dicere inſtitui, quantum ad eius vitam attinet, excipiam. Ipſe natus eſt in Galliis, quod & index libri, & hi verſus itinerarij primi indicant, in quibus de ſeipſo loquitur

At mea dilectis fortuna reuellitur oris
Indigenamque ſuum Gallica rura vocant

Quum autem per ea tempora ciuitatis Romanae priuilegia per totum Romanum orbem ſeſe extenderet, cui diu ante ius ciuium Romanorum ab imperatoribus datum fuerat, vt his verſibus docet

Religioſa patet peregrinae curia laudi
Nec putat externos quos decet eſſe ſuos

Ipſe omnibus fere Romanis dignitatibus ab imperatore Honorio Auguſto, ſub quo vixit, exornatus fuit. Patrem quoque habuit, qui Tuſciae conſularem egit: ita enim qui ei prouinciae praeſidebat appellabatur: quod ipſe his verſibus, vbi de Piſarum vrbe loquitur, ſic refert

Elide deductas ſuſcepit Etruria Piſas
Nominis indicio teſtificata genus
Hic oblata mihi ſancti genitoris imago
Piſani proprio quam poſuere foro
Laudibus amiſſi cogor lacrimare parentis
Fluxerunt madidis gaudia moeſta genis
Namque pater quondam Tyrrenis praefuit aruis
Faſcibus & ſenis credita iura dedit

Ipſe etiam vt ex libri eius praeſcriptione liquet, tribunus militum, conſul(ſuffectum intelligas), praefectus praetorio, & vrbi fuit. De anno vero in quo vrbis praefecturam adminiſtrauit, qui fuit conditae ∞ CLXIX. Chriſti vero CDXVII. Honorio Auguſto XI. & Fl. Conſtantio V.C. II. coſs. ſic mentionē facit

Quamuis ſedecies denis & mile peractis
Annus praeterea iam tibi nonus erat

Succeſſorem in praefectura vrbana habuit Venerium Rufum, ad quem hunc duorum itinerariorum librum conſcripſit, vt ipſe indicat his verſibus

Laetior hic noſtras crebeſcit fama per auras
Conſilium Romam pene redire fuit
Hic praefecturam ſacrae cognoſcimus vrbis
Delatam meritis dulcis amice tuis
Optarem verum complecti carmine nomen
Sed quoſdam refugit regula dura pedes
Cognomen verſu Veneris cariſſime Rufi
Illo te dudum pagina noſtra canit

Quo tempore Stiliconis perfidia imperium occidentale a barbaris, & praecipue Italia a Gothis; & Gallia a Francis, & Burgundionibus vexabantur. Quos ipſe euocauerat, quum inſidias imp. Honorio Auguſto aſtrueret, filioque ſuo Eucherio imperium compara-

re ſtuderet. Quod his verſibus elegantiſsime Rutilius deplorat, vbi de Apennino loquitur

Iam tum multiplici meruit munimine cingi
Sollicitoſque habuit Roma futura deos
Quo magis eſt facinus diri Stiliconis acerbum
Proditor arcani, qui fuit imperij
Romano generi dum nititur eſſe ſuperſtes
Crudelis ſummis miſcuit ima furor
Dumque timet quicquid ſe fecerat ipſe timeri
Immiſit Latiae barbara tela neci
Viſceribus nudis armatum condidit hoſtem
Illatae cladis liberiore dolo
Ipſa ſatellitibus pellitis Roma patebat
Et captiua prius quam caperetur erat
Nec tantum Geticis craſſatus proditor armis
Ante Sibyllinae fata cremauit opis

Hic quum poſt expletum praefecturae tempus, ex vrbe in Galliam ad auitos agros reuerteretur, & ex inde Romam rediret, multorum veterum, vt Iulij Caeſaris qui Hiſpanienſe, Traiani imp. qui Dacicum, Alexandri Seueri Auguſti qui Perſicum, Horatij poetae qui Brūduſinum, Ouidij qui Mileſium, Firmiani qui Africanum itinera ſcripſerunt, itineraria & ipſe duo compoſuit, alterum de itu ex vrbe in Galliam, alterum vero de reditu ex Gallia Romam. Quos idcirco hic adpoſui, quod praeter multa loca ſcitu digna, quae in vtriſque itineribus accurate & egregie deſcripſit; vrbem quoque Romam, quam hoc libro illuſtrandam & ego ſuſcepi, itinere primo, ita ſcite, ornate, elaborate, vere, & prudenter elegantiſsimo, eruditiſsimoque encomio celebrauit, vt nihil ab horum temporū ſcri-

ptore elaboratius & ornatius fieri poſſe exiſtimem. Incipit autem

Exaudi Regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos

Porro autem ex his duobus itinerariis prius perfectũ eſt. Poſterioris finis deſideratur. Liber admodum elegans, quamquam paruus, certe ob variarum rerum cognitionem, quibus refertus eſt, dignus admodum mihi videtur eſſe, vt in hominum manibus aſsidue & lectione verſetur, indignuſque, quod tam diu in tenebris delituerit. Nam & ſi multis annis antea ſemel excuſus fuerit, paulatim tamen omnis eius memoria obliuioni ita tradita erat, perinde ac ſi nunquam fuiſſet. Eum autem & multis librariorum vitio obortis erroribus ſublatis, emendatum, & aliquot verſibus qui in vulgato deerant locupletatum, Gabrielis Faerni viri optimi, doctiſsimi, poetarumque omnium noſtro ſaeculo celeberrimi opera, denuo in lucem dare decreui, non tam ipſius Numatiani immortalitati, quam antiquitatis ſtudioſorum vtilitati & commodis conſulturus

RVTILII. CLAVDII. NVMATIANI GALLI. VIRI. CONSVLARIS PRAEFECTORII. VRBIS. TRIBVNI MILITVM. PRAEFECTI. PRAETORIO

LIBER. PRIMVS

CVI. TITVLVS. ITINERARIVM AD. VENERIVM. RVFVM

VElocem potius reditum mirabere lector
Tam cito Romuleis poſſe carere bonis
Quid longum toto Romam venerantibus aeuo?
Nil vnquam longum eſt, quod ſine fine placet
O quantum & quoties poſſem numerare beatos
Naſci felici qui meruere ſolo
Qui Romanorum procerum generoſa propago
Ingenitum cumulant vrbis honore decus
Semina virtutum demiſſa & tradita coelo
Non potuere aliis dignius eſſe locis
Felices etiam qui proxima munera primis
Sortiti Latias obtinuere domos
Religioſa patet peregrinae curia laudi
Nec putat externos quos decet eſſe ſuos
Ordinis imperio, collegarumque fruuntur
Et partem genij, quem venerantur, habent

Quale per aetherios mundani verticis axes
Connubium ſummi credimus eſſe dei
At mea dilectis fortuna reuellitur oris
Indigenamque ſuum Gallica rura vocant
Illa quidem longis nimium deformia bellis
Sed quam grata minus, tam miſeranda magis
Securos leuius crimen contemnere ciues
Priuatam repetunt publica damna fidem
Praeſentes lacrimas tectis debemus auitis
Prodeſt admonitus ſaepe dolore labor
Nec fas vlterius longas neſcire ruinas
Quas mora ſuſpenſae multiplicauit opis
Iam tempus laceris poſt longa incendia fundis
Vel paſtorales aedificare caſas
Ipſi quinetiam fontes ſi mittere vocem
Ipſaque ſi poſſent arbuta noſtra loqui
Ceſſantem iuſtis poterant vrgere querelis
Et deſideriis reddere vela meis
Iam iam laxatis carae complexibus vrbis
Vincimur, & ſerum vix toleramus iter
Electum pelagus, quoniam terrena viarum
Plana madent fluuiis, cautibus alta rigent
Poſtquam Tuſcus ager, poſtquamque Aurelius ager
Perpeſſus Geticas enſe vel igne manus
Non ſiluas domibus, non flumina ponte coercet
Incerto ſatius credere vela mari
Crebra relinquendis infigimus oſcula portis
Inuiti ſuperant limina ſacra pedes
Oramus veniam lacrimis, & laude litamus
In quantum fletus currere verba ſinit
Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos

Exaudi genetrix hominum, genetrixque deorum
Non procul a coelo per tua templa ſumus
Te canimus, ſemperque, ſinent dum fata, canemus
Soſpes nemo poteſt, immemor eſſe tui
Obruerint citius ſcelerata obliuia Solem
Quam tuus ex noſtro corde recedat honos
Nam Solis radiis aequalia munera tendis
Qua circunfuſus fluctuat Oceanus
Voluitur ipſe tibi; qui continet omnia, Phoebus
Eque tuis ortus, in tua condit equos
Te non flammigeris Libye tardauit harenis
Non armata ſuo reppulit Vrſa gelu
Quantum vitalis natura tetendit in axes
Tantum virtuti peruia terra tuae
Feciſti patriam diuerſis gentibus vnam
Profuit iniuſtis te dominante capi
Dumque offers victis proprij conſortia iuris
Vrbem feciſti quod prius orbis erat
Auctorem generis Venerem, Martemque fatemur
Aeneadum matrem, Romulidumque patrem
Mitigat armatas victrix clementia vires
Conuenit in mores nomen vtrunque tuos
Hinc tibi certandi bona, parcendique voluptas
Quos timuit ſuperat, quos ſuperauit amat
Inuentrix oleae colitur, vinique repertor
Et qui primus humo preſſit aratra puer
Aras Paeoniam meruit medicina per artem
Fretus & Alcides nobilitate deus
Tu quoque legiferis mundum complexa triumphis
Foedere communi viuere cuncta facis
Te dea te celebrat Romanus vbique receſſus
Pacificoque gerit libera colla iugo

Omnia perpetuos quae ſeruant ſidera motus
Nullum viderunt pulchrius imperium
Quid ſimile Aſſyriis connectere contigit arma
Medi finitimos cum domuere ſuos?
Magni Parthorum reges, Macedumque tyranni
Mutua per varias iura dedere vices
Nec tibi naſcenti plures animaeque manuſque
Sed plus conſilii, iudiciique fuit
Iuſtis bellorum cauſſis, nec pace ſuperba
Nobilis ad ſummas gloria venit opes
Quod regnas minus eſt, quam quod regnare mereris
Excedis factis grandia fata tuis
Percenſere labor denſis decora alta trophaeis
Vt ſi quis ſtellas pernumerare velit
Confunduntque vagos delubra micantia viſus
Ipſos crediderim ſic habitare deos
Quid loquar aerio pendentes fornice riuos?
Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas
Hos potius dicas creuiſſe in ſidera montes
Tale gigantaeum Graecia laudat opus
Intercepta tuis conduntur flumina muris
Conſumunt totos celſa lauacra lacus
Nec minus & propriis celebrantur roſcida venis
Totaque natiuo moenia fonte ſonant
Frigidus aeſtiuas hinc temperat halitus auras
Innocuamque leuat purior vnda ſitim
Nempe tibi ſubitus calidarum gurges aquarum
Rupit Tarpeias hoſte premente vias
Si foret aeternus, caſum fortaſſe putarem
Auxilio fluxit qui rediturus erat
Quid loquar incluſas inter laquearia ſiluas?
Vernula qua vario carmine ludit auis

Vere tuo nunquam mulceri deſinit annus
Deliciaſque tuas victa tuetur hiemps
Erige crinales lauros, ſeniumque ſacrati
Verticis in virides Roma recinge comas
Aurea turrigero radient diademata cono
Perpetuoſque ignes aureus vmbo vomat
Abſcondat triſtem deleta iniuria caſum
Contemptus ſolidet vulnera clauſa dolor
Aduerſus Solem ne vis ſperare ſecunda
Exemplo coeli ditia damna ſubis
Aſtrorum flammae renouant occaſibus ortus.
Lunam finiri cernis vt incipiat
Victoris Breni non diſtulit Allia Poenum
Samnis ſeruitio foedera ſaeua luit
Poſt multas Pyrrhum clades ſuperata fugaſti
Fleuit ſucceſſus Hannibal ipſe ſuos
Quae mergi nequeunt, nixu maiore reſurgunt
Exiliuntque imis altius alta vadis
Vtque nouas vires fax inclinata reſumit
Clarior ex humili ſorte ſuperna petis
Porrige victuras Romana in ſaecula leges
Solaque fatales non vereare colos
Quamuis ſedecies denis & mille peractis
Annus praeterea iam tibi nonus erat
Quae reſtant nullis obnoxia tempora metis
Dum ſtabunt terrae, dum polus aſtra feret
Illud te reparat quod cetera regna reſoluit
Ordo renaſcendi eſt creſcere poſſe malis
Ergo age ſacrilegae tandem cadat hoſtia gentis
Submittant trepidi perfida colla Getae
Ditia pacatae dent vectigalia terrae
Impleat Auguſtos barbara praeda ſinus

Aeternum tibi Rhenus aret; tibi Nilus inundet
Altricemque ſuam fertilis orbis alat
Quin & foecundas tibi conferat Africa meſſes
Sole ſuo diues, ſed magis imbre tuo
Interea Latiis conſurgant horrea ſulcis
Pinguiaque heſperio nectare praela fluant
Ipſe triumphali redimitus arundine Tibris
Romuleis famulas oßibus aptet aquas
Atque opulenta tibi placidis commercia ripis
Deuehat hinc ruris, ſubuehat inde maris
Pande precor gemino placatum Caſtore pontum
Temperet aequoream dux Cytheraea viam
Si non diſplicui regerem cum iura Quirini
Si colui ſanctos, conſuluique patres
Nam quod nulla meum ſtrinxerunt crimina ferrum
Non ſit praefecti gloria, ſed populi
Siue datur patriis vitam componere terris
Siue oculis vnquam reſtituere meis
Fortunatus agam, votoque beatior omni
Semper digneris ſi meminiſſe mei
His dictis iter arripimus, comitantur amici
Non poſſum ſicca dicere luce vale
Iamque aliis Romam redeuntibus haeret eunti
Rufius Albini gloria viua patris
Qui Voluſi antiquo deriuat ſtemmate nomen
Et reges Rutulos teſte Marone refert
Huius facundae commiſſa palatia linguae
Primaeuus meruit principis ore loqui
Rexerat ante puer populos pro conſule Poenos
Aequalis Tyriis terror, amorque fuit
Sedula promiſit ſummos imitatio faſces
Si fas eſt meritis fidere, conſul erit

Inuitum triſtis tandem remeare caegi
Corpore diuiſo mens tamen vna fuit
Tum demum ad naues gradior, qua fronte bicorni
Diuiduus Tiberis dextiora ſecat
Laeuus inacceßis fluuius vitatur harenis
Hoſpitis Aeneae gloria ſola manet
Et iam nocturnis ſpatium laxauerat horis
Phoebus chelarum pallidiore polo
Cunctamur tentare ſolum, portuque ſedemus
Nec piget oppoſitis otia ferre moris
Occidua infido dum ſaeuit gurgite Plias
Dumque procelloſi temporis ira cadit
Reſpectare iuuat vicinam ſaepius vrbem
Et montes viſu deficiente ſequi
Quaque duces oculi grata regione fruuntur
Dum ſe quod cupiunt, cernere poſſe putant
Nec locus ille mihi cognoſcitur indice fumo
Qui dominas arces & caput orbis habet
Quanquam ſigna leuis fumi commendat Homerus
Dilecto quotiens ſurgit in aſtra ſolo
Sed caeli plaga candidior, tractuſque ſerenus
Signat ſeptenis culmina clara iugis
Illic perpetui ſoles, atque ipſe videtur
Quem ſibi Roma facit, purior eſſe dies
Saepius attonitae reſonant Circenſibus aures
Nuntiat accenſus plena theatra fauor
Pulſato notae redduntur ad aethera voces
Vel quia perueniunt, vel quia fingit amor
Explorata fides pelagi terquinque diebus
Dum melior Lunae fideret aura nouae
Tum diſceſſurus ſtudiis, vrbique remitto
Palladium generis ſpemque, decuſque mei

Facundus iuuenis Gallorum nuper ab aruis
Miſſus Romani diſcere iura fori
Ille meae ſecum dulciſſima vincula cunnae
Filius affectu, ſtirpe propinquus habet.
Cuius Aremoricas pater Exuperantius oras
Nunc poſtliminium pacis amore docet
Leges reſtituit, libertatemque reducit
Et ſeruos famulis non ſinit eſſe ſuis
Soluimus aurorae dubio quo tempore primum
Agnoſci patitur redditus arua color
Progredimur paruis per littora proxima cymbis
Quarum perfugio crebra pateret humus
Aeſtiuos penetrent oneraria carbaſa fluctus
Tutior autumnus mobilitate fugae
Alſia praelegitur tellus, Pyrgique recedunt
Nunc villae grandes, oppida parua prius
Iam Cerretanos demonſtrat nauita fines
Aeuo depoſuit nomen Agylla vetus
Stringimus & fluctu & tempore caſtrum
Index ſemiruti porta vetuſta loci
Praeſidet exigui formatus imagine ſaxi
Qui paſtorali nomina fronte gerit
Multa licet priſcum nomen deleuerit aetas
Hoc Inui caſtrum fama fuiſſe putat
Seu Pan Tyrrenis mutauit Maenala ſiluis
Siue ſinus patrios incola Faunus init
Dum renouat largo mortalia ſemina foetu
Fingitur in Venerem pronior eſſe deus
Ad Centumcellas forti deflexim9 auſtro
Tranquilla puppes in ſtatione ſedent
Molibus aequoreum concluditur amphitheatrum
Anguſtoſque aditus inſula facta tegit

Attollit geminas turres,bifidoque meatu
Faucibus arctatis pandit vtrumque latus
Nec poſuiſſe ſatis laxo naualia portu
Ne vaga vel tutas ventilet aura rates
Interior medias ſinus inuitatus in aedes
Inſtabilem fixis aera neſcit aquis
Qualis in Euboicis captiua natantibus vnda
Suſtinet alterno brachia lenta ſono
Noſſe iuuat Tauri dictas de nomine thermas
Nec mora difficilis milibus ire tribus
Non illic guſtu latices vitiantur amaro
Lymphaque fumifico ſulphure tincta calet
Purus odor,molliſque ſapor dubitare labantem
Cogit qua melius parte petantur aquae
Credere ſi dignum famae,flagrantia taurus
Inueſtigato fonte lauacra dedit
Vt ſolet excuſſis pugnam praeludere glebis
Stipite cum rigido cornua prona terit
Siue deus faciem mentitus,& ora iuuenci
Noluit ardentis dona latere ſoli
Qualis Agenorei rapturus gaudia furti
Per freta virgineum ſollicitauit onus
Ardua non ſolos deceant miracula Graios
Auctorem pecudem fons Heliconis habet
Elicitas ſimili credamus origine nymphas
Muſarum latices vngula fodit equi
Haec quoque Pieriis ſpiracula comparat antris
Carmine Meſſallae nobilitatus ager
Intrantemque capit,diſcedentemque moratur
Poſtibus affixum dulce poema ſacris
Hic eſt qui primo ſeriem de conſule ducit
Vſque ad Publicolas ſi redeamus auos

Hic & praefecti nutu praetoria rexit
Sed menti & linguae gloria maior ineſt
Hic docuit qualem poſcat facundia ſedem
Vt bonus eſſe velit, quiſque diſertus erit
Roſcida puniceo fulſere crepuſcula caelo
Pandimus obliquo lintea flexa ſinu
Pauliſper littus fugimus Munione vadoſum
Suſpecto trepidant hoſtia parua ſolo
Inde Grauiſcarum faſtigia rara videmus
Quas premit aeſtiuae ſaepe paludis odor
Sed nemoroſa viret denſis vicinia lucis
Pineaque extremis fluctuat vmbra fretis
Cernimus antiquas nullo cuſtode ruinas
Et deſolatae moenia foeda Coſae
Ridiculam cladis pudet inter ſeria cauſſam
Promere, ſed riſum diſſimulare piget
Dicuntur ciues quondam migrare coacti
Muribus infeſtos deſeruiſſe lares
Credere maluerim Pygmeae *damna cohortis*
Et coniuratas in ſua bella grues
Haud procul hinc petitur ſignatus ab Hercule portus
Vergentem ſequitur mollior aura diem
Inter caſtrorum veſtigia ſermo retexit
Sardoam Lepido praecipitante fugam
Littore nanque Coſae cognatos depulit hoſtes
Virtutem Catuli Roma ſecuta ducis
Ille tamen Lepidus peior, ciuilibus armis
Qui geſſit ſociis impia bella tribus
Qui libertatem Mutinenſi Marte receptam
Obruit auxiliis vrbe pauente nouis
Inſidias paci moliri tertius auſus
Triſtibus excepit congrua fata reis

Quartus Caeſareo dum vult irrepere regno
Inceſti poenam ſoluit adulterij
Nunc quoque, ſed melius, de noſtris fama queretur
Iudex poſteritas ſemina dira notet
Nominibus certos credam decurrere mores
Moribus an potius nomina certa dari?
Quidquid id eſt mirus Latus annalibus ordo
Quod Lepidum toties recidit enſe malum
Necdum deceſsis pelago permittitur vmbris
Natus vicino vortice ventus adeſt
Tenditur in medias mons Argentarius vndas
Ancipitique iugo caerula curua premit
Tranſuerſos colles bis ternis milibus artat
Circuitu ponti terduodena patet
Qualis per geminos fluctus Ephyreius Iſthmos
Ionias bimari littore findit aquas
Vix circumuehimur ſparſae diſpendia rupis
Nec ſinuoſa graui cura labore caret
Mutantur totiens vario ſpiramina flexu
Quae non profuerant vela, repente nocent
Eminus Igilij ſiluoſa cacumina miror
Quam fraudare nefas laudis honore ſuae
Haec proprios nuper tutata eſt inſula ſaltus
Siue loci ingenio, ſeu domini genio
Gurgite cum modico victricibus obſtitit armis
Tanquam longinquo diſſociata mari
Haec multos lacera ſuſcepit ab vrbe fugatos
Hic feſsis poſito certa timore ſalus
Plurima terreno populauerat aequora bello
Contra naturam claſſe timendus eques
Vnum mira fides vario diſcrimine portum
Tam prope Romanis, tam procul eſſe Getis

Tangimus Vmbronem, non eſt ignobile flumen
Quod tuto trepidas excipit ore rates
Tam facilis pronis ſemper patet alueus vndis
In pontum quotiens ſaeua procella ruit
Hic ego tranquillae volui ſuccedere ripae
Sed nautas auidos longius ire, ſequor
Sic feſtinantem ventuſque, dieſquè reliquit
Nec proferre pedem, nec reuòcare licet
Littorea noctis requiem metamur arena
Dat veſpertinos myrtea ſilua focos
Paruula ſubiectis facimus tentoria remis
Tranſuerſus ſubito culmine contus erat
Lux aderat, tonſis progreſſi ſtare videmur
Sed curſum, prorae terra relicta, probat
Occurrit chalybum memorabilis Ilua metallis
Qua nihil vberius Norica gleba tulit
Non Biturix largo potior ſtrictura camino
Nec quae Sardonio ceſpite maſſa fluit
Plus confert populis ferri foecunda creatrix
Quam Tarteſſiaci glarea fuluà Tagi
Materies vitiis aurum letale parandis
Auri caecus amor ducit in omne nefas
Aurea legitimas expugnant munera taedas
Virgineoſque ſinus aureus imber emit
Auro victa fides munitas decipit vrbes
Auri flagitiis ambitus ipſe furit
At contra ferro ſqualentia rura coluntur
Ferro viuendi prima reperta via eſt
Saecula ſemideum ferrati neſcia Martis
Ferro crudeles ſuſtinuere feras
Humanis manibus non ſufficit vſus inermis
Si non ſint aliae ferrea tela manus

His mecum pigri ſolabar taedia venti
Dum reſonat variis vile celeuma modis
Laſſatum cohibet vicina Faleria curſum
Quamquam vix medium Phoebus haberet iter
Et tum forte hilares per compita ruſtica fagi
Mulcebant ſacris pectora feſſa iocis
Illo quippe die tandem renouatus Oſyris
Excitat in fruges germina laeta nouas
Egreſſi, villam petimus, lutoque vagamur
Stagna placent ſepto delicioſa vado
Ludere laſciuos inter viuaria piſces
Gurgitis incluſi laxior vnda ſinit
Sed male penſauit requiem ſtationis amoenae
Hoſpite conductor durior Antiphatae
Namque loci querulus curam Iudaeus agebat
Humanis animal diſſociale cibis
Vexatos frutices, pulſatas imputat algas
Damnaque libatae grandia clamat aquae
Reddimus obſcoenae conuicia debita genti
Quae genitale caput propudioſa metit
Radix ſtultitiae, cui frigida ſabbata cordi
Sed cor frigidius religione ſua eſt
Septima quaeque dies turpi damnata veterno
Tamquam laſſati mollis imago dei
Cetera mendacis deliramenta cataſtae
Nec pueros omnes credere poſſe reor
Atque vtinam numquam Iudaea ſubacta fuiſſet
Pompeij bellis, imperioque Titi
Latius exciſae peſtis contagia ſerpunt
Victoreſque ſuos natio victa premit
Aduerſus ſurgit Boreas, ſed nos quoque remis
Surgere certamus, cum tegit aſtra dies

Proxima ſecurum reſerat Populonia littus
Qua naturalem ducit in arua ſinum
Non illic poſitas extollit in aethera moles
Lumine nocturno conſpicienda Pharos
Sed ſpeculum validae rupis ſortita vetuſtas
Qua fluctus domitos arduus vrget apex
Caſtellum geminos hominum fraudauit in vſus
Praeſidium terris, indiciumque fretis
Agnoſci nequeunt aeui monumenta prioris
Grandia conſumpſit moenia tempus edax
Sola manent interceptis veſtigia muris
Ruderibus latis tecta ſepulta iacent
Non indignemur mortalia corpora ſolui
Cernimus exemplis oppida poſſe mori
Laetior hic noſtras crebeſcit fama per aures
Conſilium Romam paene redire fuit
Hic praefecturam ſacrae cognoſcimus vrbis
Delatam meritis dulcis amice tuis
Optarem verum complecti carmine nomen
Sed quoſdam refugit regula dura pedes
Cognomen verſu Veneris cariſsime Rufi
Illo te dudum pagina noſtra canit
Feſta dies, pridemque meos dignata penates
Poſte coronato vota ſecunda colat
Exornent virides communia gaudia rami
Prouecta eſt animae portio magna meae
Sic mihi ſic potius placeat geminata poteſtas
Per quem malueram rurſus honore fruar
Currere curamus velis Aquilone reuerſo
Cum primum roſeo fulſit Eous equo
Incipit obſcuros oſtendere Corſica montes
Nubiferumque caput concolor vmbra leuat

Sic dubitanda ſolet gracili vaneſcere cornu
Defeßiſque oculis Luna reperta latet
Haec ponti breuitas auxit mendacia famae
Armentale ferunt quippe nataſſe pecus
Tempore Cyrnaeas quo primum venit in oras
Forte ſecuta vagum femina Corſa bouem
Proceſſu pelagi iam ſe Capraria tollit
Squalet lucifugis inſula plena viris
Ipſi ſe monachos graio cognomine dicunt
Quod ſoli nullo viuere teſte volunt
Munera fortunae metuunt, dum damna verentur
Quiſquam ſponte miſer, ne miſer eſſe queat?
Quae nam peruerſi rabies tam ſtulta cerebri
Dum mala formides, nec bona poſſe pati?
Siue ſuas repetunt ex fato ergaſtula poenas
Triſtia ſeu nigro viſcera felle tument
Sic nimiae bilis morbum aßignauit Homerus
Bellerophontaeis ſollicitudinibus
Nam iuueni offenſo ſaeui poſt tela doloris
Dicitur humanum diſplicuiſſe genus
In Volaterranum vero Vada nomine tractum
Ingreſſus dubij tramitis alta lego
Deſpectat prorae cuſtos, clauumque ſequentem
Dirigit, & puppim voce monente regit
Incertus gemina diſcriminat arbore fauces
Defixaſque offert limes vterque ſudes
Illis proceras mos eſt adnectere lauros
Conſpicuas ramis, & fruticante coma
Vt praebente algam denſi Symplegade limi
Seruet inoffenſas ſemita clara notas
Illic me rapidus conſiſtere corus adegit
Qualis ſiluarum frangere luſtra ſolet

Vix tuti domibus ſaeuos tolerauimus imbres
Albini patuit proxima villa mei
Namque meus quem Roma meo ſubiunxit honori
Per quem iura meae continuata togae
Non expectatos penſauit laudibus annos
Vitae flore puer, ſed grauitate ſenex
Mutua germanos iunxit reuerentia mores
Et fauor alternis creuit amicitiis
Praetulit ille meas, cum vincere poſſet, habenas
Praedeceſſoris maior amore fuit
Subiectas villae vacat aſpectare ſalinas
Namque hoc cenſetur nomine ſalſa palus
Qua mare terrenis decliue canalibus intrat
Multifidoſque lacus paruula foſſa rigat
Aſt vbi flagrantes admouit Sirius ignes
Cum pallent herbae, cum ſitit omnis ager
Cum cataractarum clauſtris excluditur aequor
Vt fixos latices horrida duret humus
Concipiunt acrem natiua coagula Phoebum
Et grauis aeſtiuo cruſta calore coit
Haud aliter quam cum glacie riget horridus Iſter
Grandiaque adſtricto flumine plauſtra vehit
Rimetur ſolitas natura expendere cauſſas
Inque pari diſpar fomite quaerat opus
Iuncta fluenta gelu conſpecto Sole liqueſcunt
Et rurſus liquidae Sole gelantur aquae
O quam ſaepe malis generatur origo bonorum
Tempeſtas dulcem fecit amara moram
Victorinus enim noſtrae pars maxima mentis
Congreſſu expleuit mutua vota ſuo
Errantem Tuſcis conſidere compulit agris
Excolere externos capta Toloſa lares

Nec tantum duris nituit ſapientia rebus
Pectora non alio proſperiora tulit
Conſcius Oceanus virtutum, conſcia Thule
Et quicumque ferox arua Britannus arat
Qua praefectorum vicibus frenata poteſtas
Perpetuum magni fenus amoris habet
Extremum pars illa quidem diſceſſit in orbem
Sed tanquam medio rector in orbe fuit
Plus palmae eſt, illos inter voluiſſe placere
Inter quos minor eſt diſplicuiſſe pudor
Illuſtris nuper ſacrae comes additus aulae
Contempſit ſummos ruris amore gradus
Hunc ego complexus ventorum aduerſa fefelli
Dum videor patriae iam mihi parte frui
Lutea protulerat ſudos aurora iugales
Antennas tendi littoris vnda iubet
Inconcuſſa vehit tranquillus apluſtria flatus
Mollia ſecuro vela rudente tremunt
Aſſurgit ponti medio circumflua Gorgon
Inter Piſanum, Cyrnaicumque latus
Aduerſus ſcopulos damni monumenta recentis
Perditus hic viuo funere ciuis erat
Noſter enim nuper iuuenis maioribus amplis
Nec cenſu inferior, coniugioue minor
Impulſus furiis homines, diuoſque reliquit
Et turpem latebram credulus exul agit
Infelix putat illuuie caeleſtia paſci
Seque premit laeſis ſaeuior ipſe deis
Num rogo deterior Circaeis ſecta venenis?
Tunc mutabantur corpora, nunc animi
Inde Trituritam petimus, ſic villa vocatur
Quae latet expulſis inſula paene fretis

Namque manu iunctis procedit in aequora ſaxis
Quique domum poſuit, condidit ante ſolum
Contiguum ſtupui portum, quem fama frequentat
Piſarum emporio, diuitiiſque maris
Mira loci facies pelago pulſatur aperto
Inque omnes ventos littora nuda patent
Non vllus tegitur per brachia tuta receſſus
Aeolias poßit qui prohibere minas
Sed procera ſuo praetexitur alga profundo
Molliter offenſae non nocitura rati
Et tamen inſanas cedendo interrigat vndas
Nec ſinit ex alto grande volumen agi
Tempora nauigij clarus reparauerat Eurus
Sed mihi Protadium viſere cura fuit
Quem qui forte velit certis cognoſcere ſignis
Virtutis ſpeciem corde vidente petat
Nec magis efficiet ſimilem pictura colorem
Quam quae de meritis miſta figura venit
Aſpicienda procul certo prudentia vultu
Formaque iuſtitiae ſuſpicienda micat
Sit fortaſſe minus ſi laudet Gallia ciuem
Teſtis Roma ſui praeſulis eſſe poteſt
Subſtituit patriis mediocres Vmbria ſedes
Virtus fortunam fecit vtramque parem
Mens inuicta viri pro magnis parua tuetur
Pro paruis animo magna fuere ſuo
Exiguus regum rectores ceſpes habebat
Et Cincinnatos iugera pauca dabant
Haec etiam nobis non inferiora feruntur
Vomere Serrani, Fabriciique foco
Puppibus ergo meis fida in ſtatione locatis
Ipſe vehor Piſas qua ſolet ire pedes

Praebet equos,offert etiam carpenta tribunus
  Ex commilitio carus & ipſe mihi
Officiis regerem cum regia tecta magiſter
  Armigeraſque Pij principis excubias
Alpheae veterem contemplor originis vrbem
  Quam cingunt geminis Arnus & Auſur aquis
Conum pyramidis coeuntia flumina ducunt
  Intratur modico frons patefacta ſolo
Sed proprium retinet communi in gurgite nomen
  Et pontum ſolus ſcilicet Arnus adit
Ante diu quam Troiugenas fortuna penates
  Laurentinorum regibus inſereret
Elide deductas ſuſcepit Etruria Piſas
  Nominis indicio teſtificata genus
Hic oblata mihi ſancti genitoris imago
  Piſani proprio quam poſuere foro
Laudibus amiſſi cogor lacrimare parentis
  Fluxerunt madidis gaudia maeſta genis
Nanque pater quondam Tyrrenis praefuit aruis
  Faſcibus & ſenis credita iura dedit
Narrabat,memini,multos emenſus honores
  Tuſcorum regimen plus placuiſſe ſibi
Nam neque opum curam,quamuis ſi magna,ſacrarum
  Nec ius quaeſturae grata fuiſſe magis
Ipſam,ſi fas eſt,poſtponere praefecturam
  Pronior in Tuſcos non dubitabat amor
Nec fallebatur,tam carus & ipſe probatis
  Aeternas grates mutua cura canit
Conſtantemque ſibi pariter,mitemque fuiſſe
  Inſinuant natis qui meminere ſenes
Ipſum me gradibus non degeneraſſe parentis
  Gaudent,& duplici ſedulitate fouent

Haec eadem cum Flaminiae regionibus irem
Splendoris patrij ſaepe reperta fides
Famam Lachanij veneratur nominis inſtar
Inter turrigenas Lydia tota ſuos
Grata bonis priſcos retinet prouincia mores
Dignaque rectores ſemper habere bonos
Qualis nunc Decius Lucilli nobile pignus
Per Coryti populos arua beata regit
Nec mirum magni ſi redditus indole nati
Foelix tam ſimili poſteritate pater
Huius vulnificis ſatyra ludente camoenis
Nec Turnus potior, nec Iuuenalis erit
Inſtituit veterem cenſoria lima pudorem
Dumque malos carpit, praecipit eſſe bonos
Non olim ſacri iuſtiſſimus arbiter auri
Circunſiſtentes reppulit Harpyias
Harpyias quarum decerpitur vnguibus orbis
Quae pede glutineo quod tetigere trahunt
Quae luſcum faciunt Argum, quae Lyncea caecum
Inter cuſtodes publica furta volant
Sed non Lucillum Briareia praeda fefellit
Totque ſimul manibus reſtitit vna manus
Iamque Trituritam Piſaea ex vrbe reuerſus
Aptabam nitido pendula vela noto
Cum ſubitis tectus nimbis inſorduit aether
Sparſerunt radios nubila rupta vagos
Subſtitimus. Quis enim ſub tempeſtate maligna
Inſanituris audeat ire fretis?
Otia vicinis terimus naualia ſiluis
Sectandiſque iuuat membra mouere feris
Inſtrumenta parat venandi villicus hoſpes
Atque olidum doctas noſſe cubile canes

Funditur inſidiis, & rara fraude plagarum
Terribiliſque cadit fulmine dentis aper
Quem Meleagraei vereantur adire lacerti
Qui laxat nodos Amphitryoniadae
Tum reſponſuros perſultat bucina colles
Fitque reportando carmine praeda leuis
Interea madidis non deſinit Africus alis
Continuos picea nube negare dies
Iam matutinis Hyades occaſibus vdae
Iam latet hiberno conditus imbre lepus
Exiguum radiis, ſed magnis fluctibus aſtrum
Quo madidam nullus nauita linquit humum
Namque procelloſo ſubiungitur Orioni
Aeſtiferumque canem roſcida praeda fugit
Vidimus excitis pontum flaueſcere arenis
Atque eructato vortice rura tegi
Qualiter oceanus mediis infunditur agris
Deſtituenda vago cum premit arua ſalo
Siue alio refluus noſtro colliditur orbe
Siue coruſca ſuis ſidera paſcit aquis

FINIS ITINERARII PRIMI

RVTILII . CLAVDII NVMATIANI . GALLI V.C. DE.REDITV.SVO ITINERARII

LIBER. SECVNDVS

AD . VENERIVM RVFVM

NONDVM longus erat, nec multa volumina paſſus
Iure ſuo poterat longior eſſe liber
Taedia continuo timuit ceſſura labori
Sumere ne lector iuge paueret opus
Saepe cibis affert ſerus faſtidia finis
Gratior eſt, modicis hauſtibus vnda, ſiti
Interualla viae feſſis praeſtare videtur
Qui notat inſcriptus milia crebra lapis
Partimur trepidum per opuſcula bina rumorem
Quem ſatius fuerat ſuſtinuiſſe ſemel
Tandem nimboſa maris obſidione ſolutis
Piſano portu contigit alta ſequi
Adridet placidum radiis criſpantibus aequor
Et ſulcata leui murmurat vnda ſono
Incipiunt Apennini deuexa videri
Qua fremit aerio monte repulſa Thetis
Italiam rerum dominam qui cingere viſu
Et totam pariter cernere mente velit

Inueniet quernae ſimilem procedere frondi
Artatam laterum conueniente ſinu
Milia per longum decies centena teruntur
A Ligurum terris ad freta Sicaniae
In latum variis damnoſa anfractibus intrat
Tyrreni rabies, Hadriacique ſali.
Qua tamen eſt iuncti maris anguſtiſſima tellus
Triginta & centum milia ſola patet
Diuerſas medius mons obliquatur in vndas
Qua fert atque refert Phoebus vterque diem
Vrget Dalmaticos eoo vertice fluctus
Caerulaque occiduis frangit Etruſca iugis
Si factum certa mundum ratione fatemur
Conſiliumque dei machina tanta fuit
Excubiis Latiis praetexuit Apenninum
Clauſtraque montanis vix adeunda viis
Inuidiam timuit natura, parumque putauit
Arctois alpes oppoſuiſſe minis
Sicut vallauit multis vitalia membris
Nec ſemel incluſit quae praetioſa tulit
Iam tum multiplici meruit munimine cingi
Sollicitoſque habuit Roma futura deos
Quo magis eſt facinus diri Stiliconis acerbum
Proditor arcani qui fuit imperij
Romano generi dum nititur eſſe ſuperſtes
Crudelis ſummis miſcuit ima furor
Dumque timet quicquid ſe fecerat ipſe timeri
Immiſit Latiae barbara tela neci
Viſceribus nudis armatum condidit hoſtem
Illatae cladis liberiore dolo
Ipſa ſatellitibus pellitis Roma patebat
Et captiua priuſquam caperetur erat

Nec tantum Geticis craſſatus proditor armis
Ante Sibyllinae fata cremauit opis
Odimus Althaeam conſumpti funere torris
Niſaeum crimen flere putantur aues
At Stilico aeterni fatalia pignora regni
Et plenas voluit praecipitare colos
Omnia tartarei ceſſent tormenta Neronis
Conſumat ſtygias triſtior vmbra faces
Hic immortalem, mortalem perculit ille
Hic mundi matrem perculit, ille ſuam
Sed deuerticulo fuimus fortaſſe loquaces
Carmine propoſito iam repetamus iter
Aduehimur celeri candentia moenia lapſu
Nominis eſt auctor Sole coruſca ſoror
Indigenis ſuperat ridentia lilia ſaxis
Et laeui radiat picta nitore ſilex
Diues marmoribus tellus, quae luce coloris
Prouocat intactas luxurioſa niues

RELIQVA DESIDERANTVR

Lectori S.

VRBIS Romae, hoc eſt regionum, aedificiorumque deſcriptione breuiſſime & accurate abſoluta, nunc reliquum videtur eſſe, vt eius interpretationem, quam inſigni commentario edidi, ſtudeam publicare, in qua omnia quae ſingulis regionibus a me, P. Victore, & Sex. Rufo digeſta ſunt, veterum auctorum locis citatis,

diligenter ſunt examinata. Quod quam primum me facturum omnino polliceor, ſi primos hos labores meos gratos fuiſſe cognouero. Nō enim futuros exiſtimo, qui laborem hunc meū facile improbaturi ſint, quod de iis mihi diſputare conſtituerim, in quibus multi noſtra vel patrum memoria, ſumma cum ingenij & doctrinae laude verſati ſunt. Quod & ſi haud inficias eam, illud tamē mihi etiam concedi velim, haec ipſa quae ante ex obſcuriſsimis paulo certe clariora reddita ſunt, poſſe etiam aſsiduis & nouis hominum laboribus longe clariſsima & illuſtriſsima reddi. Quātum enim in his quae antequā XIIII. vrbis regiones attigerim, deſcripſi, praeceteris praeſtiterim, facile omnes diiudicare poſſunt; quae etiam fidem reliquis facere queūt, an haec ipſa nouis quibuſdam & accuratioribus hominū lucubrationibus melioreſcere poſſint. Sexcenta enim loca, aut reſtitui, aut in melius mutari poſſe opinor. Sed haec latius alias. Vrbe igitur quāta breuitate potui ornata, nūc quod pollicitus ſum ſecundum librum aggrediar, inquo praeclariora Romanae ciuitatis inſtituta eadem propemodum ratione, qua ſuperiora, aperire, & illuſtrare pro mea virili conabor. Vale

INDEX CERTVS.

A Baſcaetiani balinum 165,10.227,17 240,19
Aborigines Latij incolae 1. 18 *nomen mutant* 1, 25.6,8
Aboriginũ etymon 2,3.3 6. *origo* 2,3. 16. *reges* 2,1, *orbes* 3,11
Abſidata porticus 175,9. 229,28.243,8
Acca Laurentia 15,3
Accae Laurentiae ara 207, 30. *ſepulcrum* 188,24
Achillis ſignum 197,4
Ad capita bubula 202,22
Ad Corneta 173,27
Ad Gallinas albas 171,23 232,21,245,15
Ad Iunium ſecundum Tiberim 184,12
Ad Mammaeam 250,20
Ad Mammam 202,24
Ad Manſuetos 182,25. 245,31
Adonidis templum 218, 23
Aedes primae vrbis regionis 164,22.227,19.240, 18. *quartae regionis* 174 23. *quintae* 177, 2. *ſextae* 180,15. *octauae* 187, 1 *nonae* 195, 2. *decimae* 203, 27. *vndecimae* 206,25. *duodecimae* 209, 8. *decimaetertiae* 211,5. *decimae quartae* 215,4. *incertae regionis* 219,10
Aedicula caſtri praetoriani 40,12
Aediculae vrbis Romae 220,25.268,26. *primae regionis* 164, 29. 228,3.241,5. *ſecundae* 167, 1.228, 11. 241, 23. *tertiae regionis* 171,16.229,19 242,13. *quartae* 174 7.230,19.243, 9. *quintae* 177, 14.231, 17, 244, 7. *ſextae* 180,18.232,8.245, 4. *ſeptimae* 183. 4. 233,22.245,28. *octauae* 187, 15 *nonae* 196, 10. 249, 25. *decimae* 203,31

t

vndecimae 207,23,237, 8.251,32. duodecimae 209,11.252, 21. decimaetertiae 211,16.254, 6. decimaequartae 215, 23.255,4
Aegyptiorum notae 256,4
Aelia via 140,8
Aeli, vel Aelius pons 116, 16.256,9
Aemilia baſilica 267,8
Aemilia regio Galliae togatae 74,30
Aemilia via 268,12. Lepidi 73,11. Scauri 120, 8
Aemilij Paulli baſilica 175, 24.229,22.243,1
Aemilianus vicus 182,26. 233,24
Aeneas in Latium receptus 5,29. Latinum regnum ſuſcipit 13,2
Aeneae filij 9,16,24,11.9 ſucceſſores, 13,10
Aeneas Siluius 13,21
Aequimelium 174,18. 230,7
Aerarium 144,28.185, 31.186,1
Aeſcul. aedes 215,21.254, 19. aedicula 171,11.229, 26. ſimulacrum 196, 8. ſtatua 195,26. tēplū 176,29.230,31.244, 3
Aeſculapij & Hygiae ſimulacrum 185,13
Aetas quot annorum 2,13
Africae caput 167,1.228, 25.241,21.
Africus vicus antiquus 176,31
Aggere vrbs munita 31,27. 54.20
Aggeres Tarquinij ſuperbi 176,9
S. Agnetis porta 86,5
Agon, ſeu Agonius collis ſeu mons 145,27.178,15
Agonales ludi 80,16
Agonēſis porta 80,8.146,2
Agonia ſacrificia 80,9. 146,1
Agrippa Latinorum rex 13, 28
Agrippae campus 183,20. 233,23.245,29.222,16. 266,20. horti 201,7. 236,8. porticus 196,17. thermae 201,11.236,8. 249,4.267,15
Agrippiana horrea 193. 28.247,26. ſepta 200,

32.249,21. 266,20
Agrippinae lauacrum 177, 29.231,1.244,4
Agylla 4,14
Ahenobarbi forum 200, 25.221,23. 266,11
Aius deus 156,9
Aius Locutius 234,23
Aij ara 138,31.156,10
Aij Locutij aedes 138,29, 250,26,187.30
Aimilia porticus 211,21
Aimilius ludus 191,10. 246,19
Aimilius pons 266,15
Aimilius viae Ajmiliae auctor 73,15
Alae Frontonianae praef. 172,18
Alba Aeneae neptis 10, 18
Alba Latinorum rex 13, 23
Alba longa condita 6,11. *regni Latini caput* 13,9, *Eius conditor* 13,9
Albana via 95,12.97, 6
Albanae manſiones 170, 1.228,30.241,31
Albani reges cur Siluij dicti 13,16
Albata factio 197,22
Albiona 216.16
Albudina aqua 217.12. 267,30
Albula amnis cur Tiberis vocatus 13,27
Albus vicus 170,22. 229,11.178,19.232, 25
Alcibiadis ſtatua 190,27
Alexander VI. *pont. vrbis muros refecit* 52,11.55, 30
Alexādri imp. balinea 220, 9. *circus* 197,17.236 9 249,3. *domus* 202, 9.236,9. *Nympheum,* 177,28.230,15.243, 29
Alexandri Magni ſtatuae 146,14.180,25
Alexandrina aqua 218,1. 267,27
Alexādrinae thermae 201, 13.249,2.267,20
Algemiana aqua 217,4. 267,20
Alitum trium vicus 210, 20.253,13
Allia fl. 84,9
Almo fl. 163,25.227, 28.240,30

Alſia aqua 217, 10.267, 15
Alſium op. 4,15
Alta ſemita 146,32
Alta ſemita, vj. regio vrbis 178,12.231,23.244, 21
Altumia 140,1
Amerina via 77,30
Amnia aqua 267,14
Ampelidis balineum 216, 4,254,29
Amphitheatra 268, 3
Amphitheatrum caſtrenſe 148,23.177,8.230,19 244, 5. *Statilij Tauri* 148,23.200,23.236, 8.249, 6 *Flaui* 228, 24. *ſeu Veſpaſiani* 171, 17.242,7.
Amulius Latinorũ rex 14. 5, *a Remo & Romulo obtruncatur.* 16, 16
Anchiſes Aeneae f. 11,10
Anciportus vicus 170,24 229,13
Anciportus minoris vicus 173,28.230,16
Ancus Martius pomerium protulit 29, 23. *vrbem foſſa muniuit* 29,30. *vrbem auxit* 27, 2, 20. 54.5
Anci aedes 115,11
Anci Marcij domus 205, 32.175,11.205,32. *regia* 136,30
S. *Angeli porta* 133,26
Angeronae ſacellu 17, 19
Aniceti horrea 212,1.253 17
Anio nouus 217,21.267, 28. *vetus* 216, 23 267.29
Annia aqua 218,3.267, 14
Annia via 76,22
Annij fetialis equeſtris ſtatua 190,3
Annonae ſanctae templum 218,24
Annulariae ſcalae 184,10
Anſeris ſignum argenteum 191,6
Antemnae op. 3.16
Antiochiani balineum 165, 13. 227,20.240,22
Antius vlixis f. 8,17
Antonini Caracalli circus 104,13.164,28
Antonini imp. ſtatua equeſtris 167,8. *templum* 194,30.249,27
Antoniniana aqua 218, 2.

267.26. *Baſilica* 200, 28.249,21.267,11.
columna coclidis 201, 12. 249,28
Antoninianae thermae 209,24. 252,11. 267, 19
Antrum Cyclopis 166, 22. 228,23 241,18
Appia aqua 216,23.267, 6. *porta* 132, 15. *via* 63,20.99,15.268,1
Appii forum 104,27
Apollo coeliſpex 207, 31 236,24.251,28.
Sandaliarius 175, 18. 229,30.243,17
Apollinis aedes 164, 27. 227,22.195,15.236, 2. 250, 31.
aedes antiqua 195, 3. 235, 24 248, 22.
aedicula 177, 20.231,2
area 164, 16. 227.23. 240,22. 207, 20.
bibliotheca Latina 204, 21. *coloſſus* 197, 14. 235, 25. *delubrum* 197. 6. *delubrum cum ſigno* 196, 19. *lauacrũ* 201,17.235,26.248, 22. *ſimulacrum* 203,1
ſignũ praealtum 189,6. 247,27. *ſtatua eburnea* 191,17. *templu.* 194, 28.249, 5. *templum in Vaticano* 215,1. *vicus* 173.26.230,14.202, 27.250,11
Apollinis templi porticus 203,32
Apollinis & Clatrae templum 179, 20. 231, 26. 244,30
Apollinis & Dianae ſignum ex vno lapide 204,16
Apollinis cytharam tenentis ſimulacrum 196,5
Apollinis fulmen tenentis ſignum 200,30
Apollinis medici aedes 207 19
Apollinis nudi ſimulacrum 196,4
Apollinis Palatini templum 202,30
Apollinis Soſiani templum 218,14
Apollinis Tortoris templum 218,15
Apollinis Tuſcanici coloſſus 204,2
Aqua Appia 100, 24,26
Aqua Mercurij 104,17

Aquae Claudiae caſtellum 94,21
Aquae Marc. fiſtulae 38,14
Aquae ſaliet. vicus 252,17
Aquae vrbis Romae 216, 22.267,5
Aquarum Marciae, Iuliae, & Tepulae caſtellũ 178,1
Aquae ductus 218,5
Aquillij iureconſulti domus 178,2.230,26.244,15
Ara Accae 207,30. *coeli* 145,2 *Febris* 203,26. 204,20.250,30. *Iouis Elicij* 211,9. *Larum* 219.25. *Lauernae* 209, 18. *maxima* 207,25. 236,28.251,32. *Neptuni* 197,7. *Pacis* 219, 24. *Palatina* 204,21. 250,22. *Saturni in lacu Curtij* 247,16. *Saturni vicus* 247,24
Arae primae vrbis regionis 164,24. 227,29.240, 31 *quintae* 177,4. *octauae* 188,28. *vndecimae* 207 25. *decimaequartae* 215,20.254,27
Ararum trium vicus 163, 27.227,17.240,16
Arbor ruminalis 15,30
Arbor ſancta 167,2.228, 25.241,22
Arcadius & Honorius orbis moenia collapſa reſtituerunt 47,10.55,5
Arcadij ſedes in Italia 6,17
Archemoriũ 221,25.266,13
Archemonium ſeu Archemorium vicus 182,24. 233,22.
Archemorium forum 183, 17.234,3.245,28
Archiae ſepulcrum 105,30
Arcus Cõſtantini Aug. 175, 5. *diui Claudij* 201.11. *DD. Marci & Veri* 183, 26. 233, 19. 245,25. *Fabianus* 193, 2. 234, 32.246,21. *Gallieni* 178,3. *Gordiani iunioris* 183,17.233,17.245, 21, *L. Septimij Seueri* Auguſti 175,4. *Octauij* 204, 15. *Nouus* 183, 19. 233. 18.245,24. *Seueri & M. Anton.* 193,5 *Ti. Caeſaris* 193,3. 201, 22. *Titi Caeſaris Veſpaſiani* Aug. 175,2. 230,9.243,7. *Traiani* 193,4
Arcus orbis Romae 268,20. 165,8.227,23.240,25
Ardea Vlixis f. 8,18

Ardeatina via 108,1.268,
Area Callidij 180,21. 232,22.245,16 *radicaria* 206,17.252,28
Area templi Apollinis 202, 32.204,3
Areae primae vrbis regionis 164,15.227,23.240, 22. *quartae* 175,10.*octauae* 188,11. *nonae* 207, 19. *xiij. regionis* 211,7. 253,32.*xiiij.* 215,25
Argaea 218,11
Argaei vicus 206,18,237,7
Argẽtaria baſilica 192,16. 247,14.267,6
Argent. tabernae 192,27
Argentariũ forũ 191,21
Argiani horti 183,21.234 4.245,29
Argiletanae taber. 208,24
Argiletum 206,16
Argonautarũ porticus 196, 14.249,21
Ariſtidis locus 46,16
Armamentarium 168,31. 228,32.241,13,174,16
Armiluſtri caput 210,11. 253,29 *vicus* 210,23. 253,16
Arx Capitolij 184,1.235,1
Aſcanius Aeneae f. 9,17.11,9
Aſcanius Iulus Lat. rex 13,6
Aſellus vicus 170,27,229,
Aſidata porticus 243,8
Aſinaria porta 95,20
Aſinaria via 108,1
Aſiniani horti 192,26.209, 23.252,26
Aſyllum 158,22.188,20. 235,4.247,18
Atiliorum Calatinorum ſepulcra 165,15
Atrium Mineruae 188,9. 246,18. *Pompeij* 196,31. *publicum* 188,8. *ſutorium* 219.20. *veſtae* 188,10. 246,26
Attae ſepulcrum 95,5
Attici domus 181,30,232, 12.245,1. *ſepulcr.* 105,19
Attii Naui auguris ſtatua 189,30
Attii poetae ſtatua 103,26
Auens Sabinorum fl. 152,22
Auentinus Lati. rex 13,29. *Eius ſepulcrũ* 152,8.153
Auentinus mõs 152,4.210
Auẽtinus mõs alter 153 15
Auẽtinus mõs ab Anco *Martio vrbi additus* 27,2.29. *ſed non intra vrbem incluſus* 28,11. *cur muro clauſus extra pomerium* 29,13

Auentinus mōs intra pomerium admiſſus a Claudio imp. 42. 21.56,30. *diu extra vrbem fuit* 25, 3. *cur ſolus extra pomeriū fuerit* 28, 20
Auentini collis nomen vnde 13.30
Auentinus regio xiij. 210,8 253.3
Aufeia aqua 216.29
Auguratorium 204, 12. 250,17
Augurum conſilio pomerii termini tantū mutati 44, 15
Auguſta aqua 217,11.267 16
Auguſta via 77,17
Auguſtana domus 142,7. 206,1.250,4
Auguſtus pomerium protulit 35,8. *quos terminos vrbis poſuerit* 36,12
Auguſti ancillae monumentum 109,3
Auguſti forū 191,16,234, 30. 246, 32. 221,15. 266,5. *Mauſoleum* 201, 19. *porticus* 187, 33. *ſtatua* 189,24. *templū* 174,30.229,12.186, 27.203,6. *templum ad Mineruam* 218,31
Auguſti, alias Auguſtorum ſepulcrum 249,20
Auguſtus mons 148,1,14. 166,4
Aurelia *aqua* 217,24.267, 23
Aurelia *porta* 61,3.111,24. 113,3
Aureliae *viae duae* 116,26. 268,26
Aurelianus *portam Flumētanam tranſtuliſſe creditur* 61,25. *vrbis pomerium promouit* 45, 9. 55,1
Aureliani *imp. thermae hiemales* 216, 2. *circus* 177,9. *forum* 219,8. 222,1. *tribunal* 116, 19, 32.216,5
Aurelius *pons* 256,10
Aureus *mons* 155,10
Auſonia *via* 97,21

B

Bacchii *prata* 202,19.250. 18
Bacchi *templum* 167, 7 228, 16.241, 14. *tem-*

plum ſphaericum 86 28

Balbi crypta 194, 7. 235, 22. 248, 23. *theatrum* 200, 11. 235, 32. 248, 24

Balinea urbis Romae 221, 3 268, 31 *primae urbis regionis* 165, 6. 228, 10 241, 3 *ſecundae* 170, 7 228, 17. 241, 31. *tertiae* 173, 13. 229, 2. 242, 21. *quartae* 175, 29. 230, 2. 243, 16. *quintae* 177, 26. 231, 18. 244, 15. *ſextae* 181, 27, 232, 29. 245, 11. *ſeptimae* 183, 22. 234, 5 246, 4. *uiij.* 192, 28. 248, 10. *ix.* 201, 16. *x.* 204, 13. 251, 4 *xj.* 208, 26. 252, 1. *xij.* 209, 25. 252, 28. *xiij.* 211, 29. 254, 3. *xiiij.* 216, 4 255, 11. *incertae regionis* 219, 25

Baſilicae urbis Romae 222, 3. 266, 20. *Antoniniana* 200, 28. 249, 21. *argentaria* 192, 16 247, 14. *Caij & Lucij Caeſarum* 208, 10. 236, 31. *Conſtantiniana* 175, 26. 229, 20. 242, 32. *Fuluia* 219, 16. *Floſcelli* 219, 14. *Iulia* 191, 30. *Paulli Aimilij* 191, 29. 234, 25. 247, 19. *Vetus L. Aemilij Paulli* 175, 24. 229, 22. 243. 1, *Māmaeae* 219, 17. *Marciana, uel Marciani* 200, 27. 249, 27. *Matidij, uel Macidij, uel Matidiae* 200, 26. 749, 25. *Neptunij* 219, 12. *Opimij* 192, 17 *Porcia* 192, 14. *Sempronia* 192, 15. *Sicini* 177 12. 219, 15. *Traiani* 247, 9. *Vaſcellaria* 219, 13. *Veſtini* 219, 11. *Vlpia* 192, 13.

Baſilij monumentum 104 30

Baßianus uicus 170, 25. 229. 14

Batrachi ſtatua 196, 23

Battonis adorantis Apollinē ſimulacrum 185, 10

Beliſarius urbis partem diſiectam refecit 48, 12. 55, 9

Bellonae aedes 195, 10. 249, 7. *uicus* 178, 15. 231. 26. 244, 24

Bibliopolarũ tabernae 208,24

Bibliothecae Vrbis Romae 255,27. *Capitolina* 192,32. *domus Tiberianae* 205,16. *Palatinae duae, Latina & Graeca* 204,20.205,10.250,11. *porticus Octauiae* 201,21.196 19. *tẽpli D.Traiani* 193,1. *Vlpia*.181,30

Bifrons arcus 195,12.227,26.240,28

Biuius lacus 195,1.227,10

Boariũ forum 191,19.234,28.247,29.221,16.216.203,3

Bonae deae aedes in Auentino 253,5. *ſacellum* 103,22. *templum in Auentino* 210,30.253,5

Bonae deae Subſaxanae aedes 209,8.252,32

Bonae Fortunae ſignũ 189,21.

Bonae Spei aedicula 171,17,229,20

Boni Euentus aedes 195,18. *ſignum* 189,20. *templũ* 249,5

Bonifacius IX. *Hadriani molem primus muniuit* 52,9

Bouis caput 105,8

Boum aeneorum iiij. ſigna

Britãnici Caeſaris ſtatua aurea 204,5

Bruti Callaici templum 194,25.236,4.249,4

Bruttenus, alias Bructanus campus 266,24

Bructianus campus 216,8 255,10.222,19

Bruttianus vicus 214,24.254,22

Bruttiani domus 173,13. *vel Bryttiana domus* 228,29.242,13

Bucena aurea 174,19.229,29

Buccina aurea, vil Buccinum aureum 243,15

Burgum, olim Leoniniana Vrbs 52,6.53,2,113,9

Buſta Gallica 174.23

C

Caballus mons 146,14

Caci ſpelunca 210,17

Caecilij Metelli pont. max. ſtatua 190,14

Caecilij poetae ſepulcrum 216,10

Caeciliorũ ſepulcra 165,17

Caedicij forum 219,9.222,

Caediciae tabernae 104,24.165,3

Caelatus vicus 182,28. 233,26
Caerulea aqua 217,2.267, 18
Caeſaris dictatoris domus 170,4.206,3. *domus alia in ſacra via* 175, 19, *forū* 191, 14. 234, 17. 246, 30.221,14.266,32. *horti* 111,4.216,11.*mutatoriū* 164,32.227,27.240,29
Caeſaris Britannici aurea ſtatua 204,5
Caeſarum villa 71.18
Caeſeti vicus 210,15.253.8
Caiae ſuffetiae v. v. *ſtatua* 190,24
C.Caeſaris equus 190,32
C: Ceſtij vij.viri epulonum ſepulcrum 211,28
C.Duilij columna 193,7
Caij & Lucij Caeſ. baſilica 208,10.236, 31. 222,6
Caij & Neronis circus 215,
C,Fulcinij ſtatua 190,8
C.Marij vij coſ.ſepulc. 82,12
C. Poblicij Bibuli ſepulcrum 19.14
Calabra curia 191,24.235, 2.247,13
Callidianus vicus 197,16. 232,3
Callidij area 180,21.232, 22.245,16
Calpetus Latinorū rex 13,25
Cameſene regio 155.8
Camoena porta 99,25
Camoenarum aedes 99,24. 103,24.164,28.240,9. *lucus* 164,15.221,9. *vicus* 103,24.163,27,240, 9
Campana via 95,11.268,4
Cāpi vrbis Romae 222,13. 266,16
Campus Agrippae 183,20. 233,23.245,29. *Bruttianus* 216,8.255,10. *Codetanus* 216,9.255,11. *Coelimōtanus* 170,5,228, 5.241,18. *Eſquilinus* 177, 14.230,22.244,6. *Fontinarum* 170.3.228,20. *Iouis* 219,20. *Lanatarius* 209,21.252,14. *Licinij* 219,21. *Martialis* 170, 2.228,19.241,16. *Martius* 194,4.249,10. *vide Martius campus*.*pecuarius* 211,19. *ſceleratus* 178, 17. *Trigeminorum* 208, 23. *Vaticanus* 216,10. *Viminalis* 177,15.230, 21.244,8. *Volcani* 219,19

Cantharia 175,7.243,18
Capena porta 99,15
Capena porta, prima vrbis regio 163, 16. 227, 3. 240,3
Capetus Latinorum rex 13, 24
Capis Latinorum rex 13,24
Capitolia II. *vetus & nouũ* 268,2. 183,31. 235,1. 247,4
Capitolium vetus 143,27. 179,10.244.24. *vrbi additum* 22.29. 23.32. 24,4.30.25,19
Capitolij veteris locus 146, 11
Capitolij arx 184,1.235,1.
Capitolina bibliotheca 192, 32
Capitolinae Fauiſſae 184, 16
Capitolinae porticus 188,4
Capitolinus cliuus 184,4
Capitolinus collis ab Arcadibus munitus 5, 9. *olim Saturnius dictus* 5, 10
Capitolinus Iupiter 144,31
Capitolinus mons 183,30
Craparia aedicula 183, 4. 233,22.245,28
Caprarius vicus 182,9.233 7
Caprea palus 194,3
Capulatorũ ſchola 172,27. 242,24
Capulatorum ſcholae lucus cuperius 171,10
Capulatorum vicus 176,23. 231,10
Caput Africae 167,1.228, 25.241.21
Caput Armiluſtri 210,11. 253,29
Caput Bouis 105,8
Caput Carinae 174,17.230 4.243,3
Caput Gorgonis 215,1.255, 5
Caput Lynio 174,22.230,3
Caput Mineruae vicus 182, 6.233,32
Caput ſacrae viae 171,8
Caput Suburae 170,26.229 9.242,10
Caput viae nouae 09,25. 252,29
Capitis canteri vicus 210, 19.253,12
ad Capita bubula 202,22
Carcer 192, 22. 234,29. 248,9

Carcer C. Virorum 201,5 236,12.249,2
Carinae 147,15.170,21
Carinaecaput 174,17.230, 4.243,3
Carmenta 4,29.59.11,23
Carmentae habitaculũ 144, 26. *templum* 185, 26. 247,2
Carmentalis porta 33, 11. 59.6.144, 27. 184. 5. 247,32
Carmentale ſaxum 184,2
Carmentis fanum 144,27
Carnae deae templũ 167,10
Carſurae area 164,22.227, 28,240, 28
Caſa Romuli 204,18. 250, 16
Caßia via 75,4.268,27
Caßij ſchola 211,21.253,21.
Caſtellum aquarii Marciae, Iuliae, & Tepulae 17,1
Caſtoris aedes 195,20. *aedicula* 177,17.231,20. *templum* 206,20. 236, 29.251,15
Caſtoris & Pollucis aedes 142,29. *ſignum* 17, 11. *templum* 14,29
Caſtorum templum 184,29
234,26.246,12
Caſtrenſe amphitheatrum 148,23
Caſtrum cuſtodiae 41,15
Caſtrum praetorium 36,8. 37.14
Caſtri praetoriani forma quadrangula 41,10
Caſtra Vrbis Romae 222, 8. 269,1
Caſtra equitum ſingulorum 220,10 *Gentiana* 183, 18.233,25.245,31 *Gypſiana* 183,18.233, 26.245,31. *Lecticariorum* 216,6.255,13. *Miſenatiũ* 172,24.229, 7. 242, 8. *Peregrina* 168,32.169,1.228,24. 241,20. *praetoria* 177. 22. *Salicariorum* 220, 9. *Salgamariorum* 220,8. *Tabellariorum* 220,6. *Vetera* 216, 7. 255.16. *Victimariorũ* 220,7
Caſtus vicus 182, 9.233,5
Caticarius vicus 176,27. 231,15
Catilinae domus 206,2
Catularia porta 124,20

Catuli domus 178,10.244, 16.206,6.250,25
Ccios vicus 209,12.252,14
Ceioniorum domus 206,5. 250,27
Cenſores olim viarum curatores 62.31
Ceſori vicus 213,22.254,13
Centumaii domus 170,6
Centuriae equitum 158,14. 159.13
Cereris aedes 207,3.251, 20, *vetus aedes* 206, 28.236,30. *aedicula* 177,28.231,10.207,17. *area* 188,12, 248,7. *vicus* 206,17.237,6
Cereris & Iouis ſimulacrum 185,15
Cerionia 147,20
Ceroliensis 147,16.166,14
Ceſtius pons 266,13
Choragium ſummum 171,1. 228,30.242,14
Cicer. domus 206,7.250.26
Ciceronu domus auita 175, 18.230,6.243,6
Ciconiae nixae 194,8.249,
Cilonis domus 210,1.252,15
Cimina aqua 217,24.267, 21
Cimina ſilua 77,26
Cimina via 77,21.268,23
Cimini colles et lacus 77,23
Cinciorũ ſepulcrum 205,18
Cippi pomerij 35,11
Circus Flaminius regio ix. 194,1.235,20.248,19
Circus Maximus regio xi. 206,10.236,22.251,12
Circi vrbis Romae 256,6. *Alex. imp.* 197,17.236, 9.249,3. *Anton. Caracal li* 164,28. *Aureliani cum obeliſco* 177,9, *Caij & Neronis* 215,30. *Domitiae in pratis* 216,1. *Flaminius* 197,16.235,23. *Florae* 180,29.231,28. 244,33. *Maximus* 208, 4.236,26,251,14. *prope portã Collinã* 180,27. *Vaticanus* 215,32. *intimus* 208,8
Circi reliquiae 104,13
Ciſpius mons 149,16.176,5
Clatrae & Apollinis tẽplũ 179,20.231,26.244;30
Claudia aqua 217,12.267,9
Claudiae aquae caſtel. 94,21
Claudia vel Clod. via 76,1. 1.268,13
Claudius Imp. vrbis circuitũ propagauit 42,21

Claudij Caeſ. Aug. Lympheũ 173,14.229.2. arcus 201,11. ſtatua aurea 189,25. templum 167,9 228,18.241,13
Claudij Martialis porticus 171,15
Clem. Caeſ. tẽplum 218,30
Cleopatrae vnio 194,22
Clitellae in via Flamin. 71,7
Cliuus Capitolinus 184,4. foro proximus 218,13. Publicij 210,10. publicus 178,19.210,10.253,28. Victoriae 202,21. Vrbicus 176,10
Cloacae maximae emiſſariũ 208,25
Cloacinae aedicula 177,21 231,3
Clodia vel Claudia via 76,1
Cloeliae virginis Veſtalis equeſtris ſtatua 190,23
Clypeus Martis 191,8
Cn. Octauij porticus corinthia duplex 196,13.235,24. 248,21 ſtatua 190,11
Cn. Pompeij domus 175,16
Coclidis columna 193.12. 247,4.194,30.249,28
Coclidis columna Antoniana 201.12.249.28
Codetanus cãpus 216,9.255,11.222,18.266,23
Coelimontana porta 92,2. 93,8.95,11. nunc S. Ioãnis appellata 95,16. eadẽ Aſinaria 95,19
Coelimontanus campus 170,5.228,5.241,18.222,6
Coelimontium 149,8
Coelimontium ſecunda vrbis regio 166,1.228,14,241,11
Coeliolus 147,15.149,1.9. 166,5. ſeu Coeliolum 228,1.241,14
Coelius mons 147,1.166,4. prius Querquetulanus 124,1. a Coele Vibẽna dictus, 27,14. ſedes Tulli. Hoſtilij regis 26,28. a Tullo Hoſtilio vrbi additus 26,23. ab Anco Martio 27,2 a Tarquinio Priſco 27,12. 51,3
Coelij Balbini imp. domus 175,24
Coelius Tuſcus 147,8.28
Coenatio Iouis 204,13,250
Cohortes Bracarum in Brittãnia 172,20
Cohortes praetoriae vrbis Romae 220,29.269,3 37
Cohort. vig. 260,30.269,6

Cohortes vigilum iij. 179,9. 232,23. 245,1. 209,24. 252,17
Cohortes vigilum v. 166,20 228,8. 241,21
Cohortes vigilum vj. 184,2. 247,11.
Cohortes vigilum vij. 214, 32. 255,4
Cohortes vij. primorum vigilum 182, 22. 233, 32. 245,22
Cohortis vij. vigilum ſtationes 176,9. 230,17. 243, 31
Cohortes vrbanae 220,31. 269,4
Colafiti paſtoris vicus 209, 17. 252,20
Colapeti vicus 252,21
Collatia 78,14
Collatina porta 78,12. *alias Pinciana* ibid. 27
Collatina via 78.12. 79,29. 268,8
Collis hortorum, ſeu hortulorum 194,3. 153,30. *Quirinalis* 145,10. *viminalis* 176,2
Colles Romae 141,4. *muniti olim extra vrbis pomerium* 25,11
Collina regio 160,4
Collina porta, eiuſque varia nomina 80,5. 93,9
Coloſſae 11 268,4
Coloſsi vrbis Romae 268 23
Coloſſus Apollinis 197 14. 235,25. *Apollinis Tuſcanici* 204,2. *Iouis opt. max.* 204,22. 250,18. *Martis* 194,26. *Solis* 175,14. 243,21
Columna Coclidis 194, 30 249,27. 268,5
Columna Coclidis Antoniniana 201,12. 249,28
Columna Coclidis Traiani imp. 193,12. 247,4
Columna C. Duilij 193,7. *D. Iulij roſtrata* 193, 11. 235,11. *Columna index belli inferēdi* 201,16. 249, 9. *Lactaria* 208,29. 237,1. 251. 251. 23. *Maenia* 193, 8. *Magn. ludi ſecul.* 193,9. 235,11. 246,24. *M. Ludij* 246, 25. *P. Mancini* 211,30. *roſtrata* 193,10
Columnae ligneae vicus 210, 24. 253,19
Columnae Phrygiae 191, 9 247,19

Comitium 192,18.234,29
Commodianae thermae 165,4.227,21.240.24.267,17
Commodiani horti 219,24
Compitalitij ludi 161,2
Compitum Fabricij 218,16
Compita vrbis Romae 44,4
Concordiae aedicula aerea 187,20.247,12 *templū* 174,19.229,18.243,2.185,6.234,18
Concordiae virilis delubrum 171,14. *templum* 171,14.229,7 242,7
Cōſentum deum aedes 219,13
Conſi aedes 203,28.211,6.250,25.253,17 *ara* 207,26
Conſi ſubterranei aedes 207,8.237,3.251,22
Conſiuus, vel Conſinius vicus 206,17.237,4
Conſtantiae templum 86,32
Conſtantiana baſilica 175,26.229,32.242,32.267
Conſtantinianae thermae 267,23
Conſtantinus Magnus praetorio caſtro exciſo, orbem ampliauit 46,31.55,3
Conſtantini Aug. arcus 175,5. *porticus* 188,5.183,5.233,27.245,21. *thermae* 181,8.245,11. *equeſtris ſtatua* 189,27
Conſtantini familiae ſe ulcris illuſtre templum 86,30
Conſularis via 116,29
Corinthia porticus Cn. Octauij 235,24.248,21.196,13
Cornelia via 118,14.268,24
Corneliae Gracchorum matris ſtatua 190,25.196,25
Corneliorum domus 181,29
Corneliorum Scipionum ſepultra 165,14
ad Corneta 173,27
Corniculum op. 3,16
Cornificij domus 210,2.252,18
Corniſcae aedes 254,22. *ſtatua* 215,25
Cornutus Tertullus Aemiliae viae curator 74,29
Corona querna ciuica 143,4
Corſuta op. 3,15
Cortona op. 4.15
Corui auis ſepulcrum 105.26
Coſconius vicus 218,15

S.Coſmae & Damiani baſilica 138,14
Crabra aqua 217,23.267,31
Craſsi diuitis Vxor 105,15. *domus* 178,1.244,16
Craſsi oratoris 205.32
Crypta Balbi 194,6.235,22.248,23
Cupedinis forum 175,23.221,29.266,17
Cuperius lucus Hoſtiliani 164,13.221,14.269,19
Cuperius lucus ſcholae Capulatorũ 171,10.221,15.269,20
Cuperius lucus Veſtae 184,17.221,8.269,13
Cupidinis ſtatua 201.8
Curatoris viarum 63,7.64.17.67,10
Curatores regionũ Vrbis 161 7. 164, 10. 166, 18. 170, 24.174, 15.176, 7.179,22.182,20.184, 17. 194, 11.202, 16. 206.26.209,22.210, 31. 214, 30. 220, 27, 228,5.13.229,29.230 29.231,13.232,6.234, 2.235,13.241,7.25. 242,15.243,11.244, 9,245,5.246,4.248, 5.249,27.251,11. 252,3.23.254,8.255, 5.268,28
Curia 191,22. *Calabra* 191,24.235,2.247,13. *Faucia, alias Saucia* 219 30. *Hoſtila* 148,21 *Hoſtila ſub veteribus* 191, 23.235,7.247,11. *Octauiae* 196, 18.200,30. *Põpeij* 200, 29. *Pompiliana* 191,26. *Saliorum* 204,14. *Tifata* 219,28. *Titia* 219,29
Curiae nouae proximae compito Fabricii 219,26
Curiae veteres iiij. Forienſis, Rapta, Vellenſis & Velitia 204,9.250,28
Curiarũ vicus 202,24.250
Currus ſeiuges 190,30
Curtia aqua 217,13
Curtius lacus 184,7.234,13.246,17
Curua porticus 219,18
Cuſtodiae caſtrum 41,15
Cutylia op. 3.16
Cyclopis antrum 166,22.228,23.241,18
Cyclopis vicus 166,23

Cyprius vicus 173,29

D

Dacicus ludus 172,23.228 27.242,11
S.Damiani baſilica 138,14
Damnata aqua 218,2. 267,12
Daphnidis balineum 175, 28.229,26.243,7
Decem tabernae 179,12. 232,20.245,14
Decianae thermae 201,15, 249,6.267,22
Delphini ſignum 209,21. 252,11
Delubrum Apollinis 196, 19.197,6 *Cn. Domitij* 197,2.236,11.249,1. *Iouis ſtatoris* 197,1.248, 26. *Iunonis Soſpitae* 204, 6.250,24. *Larum* 188, 19.235,8. *Mineruae* 188,18.234.24.247 30.204,8.250,28. *Palatii* 204,7
Delubra tria in Iouis opt. max. templo 184, 20
Denuntiatores regionū vrbis 161,7.164,11.166,19. 170,25.174,16.176, 8.179,23.182,21.184, 1.194,12.202,17.204, 9.206.27.209,23.210 9.214.31.220,28.228, 6.14. 229,30.230, 30.231,14.232,7.234, 3.235,14.241,8,26. 242,16.243,12.244, 10.245,6.246,5.248, 6.249,28.250,29,251, 12, 252,4.24.254,9. 255,6
Deorum nocētium templa extra orbem 86,23
Diae Corniſcae aedes 254, 22. *vide* Corniſca
Diaeta Mammaea 202,24. 250,20
Diaetae Mămaeae 142,31
Dianae aedes 195,23. *aedicula in* Coeliolo 167,2. 209,13. *collis* 153,2. *ſimulacrum* 196, 1,9.203,2. *ſtatua* 195, 27. *templum* 152,10. *templum commune* 210, 28.253,32. *vicus* 209, 11.252,13
Dianae ſuburbanae aedes 215,22
Dianae Valerianae aedicula 180,2,232,12
Didij Iuliani imp. ſepulcrum 95.7

Diouis aedes 203,37.251,2
Diocletianae thermae 267,21
Diocletiani imp. forum 180,30.221,26.266,14
Diocletiani & Maximiani thermae 181,2.232,17.245,10
Dionyſij domus 206,4.250,24
Diribitorium 201,3
Ditis patris aedes 206,26.236,29.251,19
Diuae Corniſcae ſtatua 215,25. *vide Corniſca*
Dillus Fidius in coue 244,26. *vide* Fidius
Doliolum 210,12.253,9.
Doliola 188,22
Domitia via 120,20
Domitiae circus in pratis 216,1. *horti* 216,12
Domitiana via 107,20
Domitiani Auguſti equus aeneus 191,1.235,12.246 15. *domus* 245,3,6. *horrea* 212,26.253,11. *Naumachia* 200,24. *ſepulcrum* 98,20
Domitii Ahenobarbi forum 221,23.266,11
Domitij hortus 254,24
Domitiorum ſepulcru 202,1
Domus aurea Neronis.173,20. *diui Tati* 188,21
Domus vrbis Romae 221,5.268,30. *primae regionis* 165,21.228,8.241,1. *ſecundae* 170,13.228,15.241,29. *tertiae* 173,20.229,32.242,19. *quartae* 175,9.230,32,243,14. *quintae* 178,8,231,16.244,12. *ſextae* 181,28.232,27.245,8. *ſeptimae* 183,22.234,9.246,1. *viii.* 193,29.248,9. *ix.* 202,8.249,31. x. 205,30.251,2.XI. 209,2.252,7. XII. 210,4.252,26. XIII. 212,28. XIIII. 216,15.255,10
Druſi Neronis arcus 165,9.240,25
Drúſianus arcus 227,23
Druſianus vicus 163,28.227,14,240,10

E

Egeriae lucus 104,26.164.14 221,8
Elephas herbarius 191,4.

248,1
Emiſſarium cloacae maximae in Tiberim 208,25
Emporium 211,32.253,26
Ennij poetae domus 213,15. *tumulus* 106,12
Equa cernens quattuor ſatyros 191,3.235,1.247,27
Equiria 197,15.236,6. 249,25
Equitum ſingulorum caſtra 220,10.269.10
Equus aeneus Domitiani Auguſti 191,1.235. 12.246,15. *Traiani Auguſti* 191,2.247,3
Equus C.Caeſaris 190,32
Equi anei Tyridatis 183,2. 234,1,245,26
Equi aenei vrbis Rom. 268, 13
Equi eburnei vrbis Romae 268,15
Equi magni vrbis Romae 268,17
Eros vicus 173,31.230,12
Erycinae veneris templum 81,27
Erynnarum templũ 218,29
Eſculetum 218,12
Eſquiliae plures mõtes 149, 18
Eſquilina porta 90,1. *olim Maecia dicta* 93,25. *etiã Labicana dicta & Praeneſtina* 94,7
Eſquilina regio V. *vrbis* 176, 1.230,7.243,24
Eſquilinum forum 177,11
Eſquilinus campus 177,14. 212,15.230,22.244.6. 266,19
Eſquilinus lucus 149 21. 176,15.221,31.244,6
Eſquilinus mons 149,16. 176,5. *vrbi a Ser. Tullio adiectus* 27,12.31,1,12
Etruriae pars Opice 7 21
Euentus boni aedes 195,18. *ſignum* 189,20. *teplum* 249,5
Euryleon Aeneae f. 9,17
Europae porticus 196,30
Excubitoria vrbis Romae 269,9
Exquilina regio 160,3. *vide* Eſquilina

F

Fabaria porticus 211,1.253, 19
Faberij porticus 211,2
Faberij ſcribae domus 213, 16

Fabianus arcus 193,2. 234,32.246,21
Fabij Cilonis domus 210,1. 252,15
Fabij Maximi aerea equeſtris ſtatua 190,15
Fabraria porticus 253,19
Fabricij compitum 218,16
Fabrici vicus 163,28.227, 18.240,17
Fabricius pons 256,12
Factionum quattuor ſtabula 197,20.235,27.248,21
Fageus, ſeu fagutalis lacus 176,14.230,24. 244, 15.123,24.29. 149,22. 31.221,30
Fagutalis mons 176,7
Faucia curia 219,30
Fauentia 74,27
Fauiſſae Capitolinae 184,16
Faunus Aboriginũ rex 2,2
Fauni aedes 215,20,254, 18. *templum* 167,8. 228,17.241,19
Fauſti balinea 219,31
Fauſtinae templum 138,6. 174,32.229,11.242,32
Fauſtulus 15,3
Fauſtuli tugurium 204,19
Febris ara 203,26.204, 20.250,20. *templum* 203,25
Felicitatis aedes 177,12
Feneſtralis porta 126,24
Ferentina porta 97,15
Feſcennium op. 4.15
Ficulnea op. 3.16
Ficulnenſis via 86,8.268,9
Ficus ruminalis 192,18. 188,25.234, 18.246, 22.247,21
Fides cãdida 189,15.234, 14.247,2
Fidei aedes 187,27. *aedicula* 211,17. *templum* 180,7.231,32.202,29. 250,21. *a Roma Aeneae nepte conſecratum* 9.7
Fidei vicus 253,5
diui Filij aedes 180,15. 231,30.244,24. *aedicula* 211,27. *vicus* 210, 12.253,5
Fidij ſemipatris aedes 180, 16
Figlinae puticulae 176,12
Figulenſis via 268,8
Filicelli baſilica 266,31
Filidis inſula 249,23
Flaminia, olim Flumentana, nunc Populi porta dicta 61,8
Flaminia regio 74,31
Flaminia via quae in ea 69

24.268,11
Flaminiae viae curator 70, 20,31. longitudo 72,30
Flaminius circus 197,16. 235,23
Flaminius circus regio ix. 194,1.235,20.248,19
Flaui amphitheatrum 228, 24. domus 232,13
Flauia via 120,31.268,32
Flauiae gentis tēplū 245.5
Flauius vicus 179,11. 232,19
Florae aedes 195,21.207, 26. circus 180,29.231, 28.244,33. ſignū 184, 30. templum 179,22. 231,29.244,32. vicus 179,9.232,27
Floralia circus 244,32
Floſelli ſeu Floſſelli baſilica 219,14.266,31
Flumētana, al. Flaminia porta 61,8
Foecunditatis Poppaeae templum 219,7
Fons Lollianus 209,26. Scipionum 201,20.235,30. 249,18. Siluani 211, 31.253.30
Fontinalis porta 112,3
Fontinarum campus 170, 3.228,20
Forienſis curia 204,10
Forinarum aedes 215,5. campus 170,4. lucus 215, 2. vide Furinarum
Fornicata via 139,29.194,
Fornix Sertinj 193,6.208, 28
Fortunae templum nouum cum porticu 182,29.233, 29.245.23. thalamus 126,28. vicus 182,17. 233,15.210,253
Fortunae Auertentis templum 218,30
Fortunae Barbatae aedicula 167,3. templum 218,22
Fortunae Beneſperantis templum 218,29
Fortunae Blandae templum 218.27
Fortunae bonae ſignum 189, 21
Fortunae conuertentis templum 218,28
Fortunae dubiae aedicula 211,18. vicus 210,29. 253,28
Fortunae equeſtris vetus aedes 195,14.249,18. equeſtris nouae templū 218,23
Fortunae fortis aedes 187,

32. *templum* 215,5. 255,6
Fortuna horreorum Galbienorum 211,12.254,3
Fortunae liberae templum 180 8.231,31.215,3 255,15
Fortunae malae aedes 177, 13. *ara* 177.5
Fortuna Mammoſa 209,19.
Fortunae Mammoſae aedicula 209,14.252,30. *vicus* 209,16.252,19
Fortunae Maſculae templum 218,21
Fortunae muliebris templũ 98,18 218,20
Fortunae obſequentis aedicula 164,30.187,22. *vicus* 163,31.227,10.240, 12
Fortunae paruae aedicula 177,16,30.266,17.180, 19.232,9
Fortunae plebeiae templum 218,24
Fortunae primigeniae aedes 187,28 *templum* 180,13
Fortunae priuatae templum 218,25
Fortunae proſperae aedes 187,31
Fortuna publica in colle 244, 30
Fortunae publicae aedes in colle 232,7. *ſtatua* 180, 24. *templum* 180,11. 232,7
Fortunae reducis templum 180,10,232,1. *vicus* 202,29
Fortuna reſpiciens 204,23. 250,30
Fortunae reſpicientis vicus 202.25.250,9
Fortunne Seiae aedicula 277,15.231,18. *templũ* 180,5.245,13
Fortunae ſtatae templũ 180, 9.231,32
Fortunae viatorum templum 164,19.228,1.241,3
Fortunae vicinae aedes 203, 31.250,10. *vicus* 170, 23.229,12
Fortunae virginis templum 218,19
Fortunae virilis aedes 207, 14
Fortunae viſcatae templum 218,26
Fortunarum vicus 179,12. 232.31
Fortunatus minor vicus

173,30.230,17
Fortunati balinea 220,1
Forum Romanum regio viij. 183,28.234,11.246,10
Fori Romani pars Vrbi addita 22.29.25,19
Fora Vrbis Romae 221,11. 266,29
Fora viii.*regionis* 191,11
Forum Ahenobarbi 200, 25. *Archemorium* 183, 17.234,3.245,28. *Appij* 104,27. *Aurelij* 219,8. *Caedicij* 219,9.
Forum Cupedinis 175,23. *Diocletiani* 180.30. *diui Neruae cum porticibus* 175,22. *Eſquilinũ* 177, 11. *Gallorum* 219,6. *olitorium* 208,9.237,12. 251.23. *piſtorium* 211, 18.253,25. *Ruſticorum* 219,7. *Saluſtij* 180,29. 232,3.244,27. *Syarij, vel ſuarium* 183,3.234, 2.245,27. *Tranſitoriũ* 174,22.175,20.229, 24.243,6
Foſſa Quiritium 29,32.30, 1.32,14
Fregellae 194,10.218,10
Frumentarius vicus 210, 13.253.6
Fuluia baſilica 219,16. 267,9
Furij Camilli ſtatua 190,4
Furinarum aedes 254,17. *campus* 221,7. *lucus* 221, 19.269,23.254,17. *vide* Forinarum

G

Gabij opp. 95,2
Gabina ſeu Gabiuſa porta, nunc S.Laurentij 88,1
Gabina via 88,2.95,2. 268,7
Gaianarum vicus 214,26. 254.16
Galbae imp. horti 117,8. 216,13
Galbiana horrea 212,3
Galbianorum horreorũ Fortuna 211,12.254,3
Galli, ſiue Galliae area 164, 18.227,25.240,24
Galli ſchola 172,28.229,5
Gallia via 268,29
Gallica buſta 174,23
Gallica, & Gallicana via 120,30.168,20
Gallicus ludus 168,17 228,4.241.17

Gallieni imp. arcus 178, 3. *porticus* 196, 29. *ſepulcrum* 105. 22
ad Gallinas, Caeſarum villa 71, 18
ad Gallinas albas 179, 13. 232,21.245,15
Gallorũ forum 219,6.221, 27.266, 15
Ganymedis lacus 183, 24. 233,25.245,20. *vicus* 182, 6.233,4
Gemini vicus 213, 23.254, 14
Gemoniae ſcalae 210, 14. 253,18
Genij Larum aedicula 180, 1.232,11
Genij liberorum aedicula 180,20.232,10
Genij Sangi ſacellum 183, 1.233,31.245,25
Gentiana caſtra 183, 18. 233.26.245, 31
Gentianus vicus 182, 11. 233, 9
Germalus 142, 4.188,27
Germanica horrea 193, 27. 247,25
Germaniciana Victoria 204,1.251, 1
Getae horti 216,15.255,12
Glauciae liberti Melioris ſepulcrum 72,18
Gorgonis caput 215,1.255,5
Gordiani porticus 196, 28
Gordiani iunioris arcus 183, 17.233,17.245,21
Gordiani minoris vicus 182, 7.233,5
Gracchus viarũ mẽſor 64,7
Graecoſtaſis 192,21. 246, 26
Graecus vicus 182,31.233, 29
Gratiae lacus 165,3.227,12
Gratiae aureae velareae tribus 170,28.228,28
Gregorius II. *pont. max. muros vrbis reſtituit* 51, 16. 55, 15
Grylli ballinea 220,2
Gypſiana vel Gyptiana caſtra 183,18.222,11.233, 26,245,31

H

Hadriani imp. priuata domus 210,3.252,19. *pons* 113,6.116,16. *ſepulcrum* 113,5,31.114,17. 116,16.216,12. *templũ* 219,9. *thermae* 201, 14.222,17.236,3.249, 32

Hadrianus I. *pont. max. Vrbis moenia reſtituit* 51, 16. 55, 15
Hadriani moles muniri a quo coepta 52, 10. 56, 3
Halſia aqua alias Halſietina 217, 10. 267, 15
Haſdrubalis imago 191, 8
Herbarius Vicus 182, 13. 233, 11
Herculaneus riuus 217, 22. 267, 10
Herculis aduentus in Italiã 5, 5
Herculis aedicula 160, 11. 177, 22. 231, 4. *ara magna* 207, 25. *ſacellum* 188, 17. *ſigna* 189, 9. 207, 4. *templũ via Latina* 218, 21
Hercules Cubans 215, 30. 255, 9
Herculis Defenſoris templũ 218, 19
Herculis humi ſedentis ſignum 194, 20
Herculis magni aedes 195, 4. 235, 28. 248, 24
Herculis Muſarum aedes 195, 24
Hercules Oliuarius 236, 27. 251, 31. *Eius aedes* 207, 2. 251, 30
Hercules Siluanus, alias Sullanus 177, 6. 244, 3
Hercules Triumphalis 207, 32. 236, 25. 251, 14
Herculis tunicati ſignum 189, 13
Herculis Victoris aedes 187, 12. 247, 32. *templum* 206, 21. 236, 24
Herculis & Siluani aedes 211, 12. 253, 29
Hermodori Epheſij decem tabularum interpretis ſtatua 190, 26
Hieroſolymorum ornamenta 174, 26
Hippodromus 215, 31, 255, 14
Hirtii & Panſae conſulum ſepulcra 202, 5
Honoris aedes 103, 32. 177, 10. *aedicula* 164, 32. *ara* 81, 31. *pila* 179, 14. *templum* 81, 29
Honoris & Virtutis aedes Mariana 219, 11. *Vicus* 163, 26. 227, 7. 240, 15
Horatia pila 184, 8. 246, 31
Horatiae ſepulcrum 105, 17
Horatij Coclitis ſtatua 190, 1
Argiani 183, 21. 234, 4. 245, 29. *Aſiniani*

192,26.209,23.252,26. *Caeſaris dictatoris* 111,4.216,11. *Commodiani* 219.24
Horti domitiae, al. Domitij 216,22. 254,24. *Galbae imp.* 117,8.216,13. *Getae* 216,15.255,12, *Lucullani* 201,6.236,13. 249,26. *Maecenatis* 177,18.230,17.244,1. *Mariani* 219,22. *Martialis* 216, 14. 254, 25. *Plautiani, alias Planciani alias Pallantiani* 177, 18. 230,12,243,30. *Saluſtiani* 154,10. 181,1.245,8. *Seruiliani* 219,23. *Terentiani* 104, 12 165,2. *Torquatiani* 177,21
Hortorum, vel hortulorum collis 194,3.153,30.
Horrea vrbis Romae 221,1
Horrea Aniceti 212,1.253, 17. *Agrippiana* 193,28. 247,26, *Domitiani Aug.* 212,26.253,11. *Galbiana* 212,3. *Horreorum Galbianorum Fortuna* 211,12 254,3. *Germanica* 193,27.247,25. *Palatina* 205,11. *Seiana* 220,11. *Varguntei* 212, 2.254,1
Horrea primae regionis vrbis 165,19.228,9.241, 2. *ſecundae regiones* 170, 11.228.16 241,30. *tertiae* 173,18.229,1.242, 20. *quartae* 175,6.230, 1 243,15. *quintae* 178,5. 231,17,244,14. vi. 181, 32, 232,28.245,245, 9. vii. 183,21.234, 1.246,2 viii. 193,26. 248,11. ix. 202 7.250, 1. x. 205,10.251,7. xi 208,32,252,3. xii. 210,2.252.30. xiii. 211,32.254,5. xiiii. 216, 13.255,13
Hoſtilia curia 148,21.191, 23.235,7.247,11
Hoſtiliani Cuperius lucus 221,14.269,19
Huiuſque diei vicus 202, 28.250,12
Hylernae aedicula 211,19. *lucus* 210,24.221,6
Hymnologi domus 170,9

I

Ianiculenſis pons 256,11.

porta 111,7. *via* 268,30. *vicus* 214,23. *alias Ianuclenſis* 254,21

Ianiculus mons 213.22. *ſeu Iuniculum* 144,13, 154,30.254,30.253, 26, *urbi adiectum* 28,4. 54,10

Ianiculum opp. 155,5

Ianualis porta 56,20. *alias veus porta Palatii* 58,2

Ianus Aboriginum rex 2,1

Ianus Septimianus 112,29. 215,24.255,8

Ianibi frontis ſignũ 194,23

Iani Curiatij aedes 174,23

Iani Gemini templum aereũ 185,21

Iani ſignum 185,22. *tẽplũ* 194,23.206,23.234,26. 246,29.248,31

Iani templi fores aperiri ſolitae in bello 57,27

Iano dicatae xij. arae 215, 20.254,27

Iani duo, mercatorum locus 188,6.235,17,246.23. *Superior & inferior* 267, 2. *quadrifrontes* 267 29

Iapygia 2,25

Idaeae ſimulacrum & templum 203,23

Ignis perennis 185,17

Ilex vetuſtiſſ. in Vaticano 156,24

Ilia veſtalis gemellos enixa 14,13

Imperii Romani ſedes 202, 19.250,16

Inſula 213 24.254,18

Inſula Phelidi, ſeu Filidis 249.23

Inſulae urbis Romae 221,6. 268,29. *primae religionis* 165,22.228,7.214, 9. *ſecundae* 170,13.241, 27. *tertiae* 173,18.229, 1.242,17. iiii. 230, 31.243,13. *quintae* 178,8.231,15.244,11. vi. 182,1.232,25.245,7. vii.183,24 234,7.246, 6. viii. 193,29.235,15. 248,7,ix. 202,11.249, 29. x. 206,6.251,10. xi. 209,3.252,5. xii. 210,4.252,25. xiii.213 18.254, 2.xiiii. 216,17. 255,8

S. Ioannis porta 95,16

Ioſephi locus explicatur 127, 27

Iouis vide Iupiter,

Iſaeum 197,8.249,15

Iſaeum Metellianum 167,6
Iſis Antenodora 252, 31. *ſeu Athenadora* 206,20
Iſis & Serapis moneta 111, *vrbis regio* 170,18.228, 22.242,4
Ipſis patricia 177,7.230, 29.244,1
Iſidis aedes 209,10.252, 16. *aedicula* 171,9. 229,24.175,4.230,27. *ara* 164,26.227,29. 240,32. *templum* 164, 17.227,30.241,1.211, 4.253,27. *vicus* 182, 15.233,11
Iſidis Aelianae area 164, 20.227,26.240.26
Iſidis Naumachinae aedes 215,18.254,20
Iſidis & Serapidis templum 195,1
Iſidis & Serapidis Monetae templum 171,12
Iſſa op. 3,15
Italiae incolae primi 1,8. *oppida a primis incolis extructa* 3,11.4,14. *Italus rex* 3,3
Iugarius vicus 59,16.184, 9.234,19.248,5
Iulia aqua 217,11.267, 19. *Iuliae aquae caſtellū* 178,1
Iulia baſilica 191,30.266, 28
Iulia porta 133,24.
Iulia porticus 187,30. 246,20
Iulia villa 72,16
Iuliae gentis ſacrarium 219,21
Iuliarum Caeſaris amitae & filiae ſepulcra 202,4
Iuliani imp. ſepulcrum 95,7
Iul. Caeſaris pomerium protulit 34,15. *quam partem orbi adiecerit* 36,11
Iulii Caeſaris columna roſtrata 193,11,235,11. *domus* 136,31. *equeſtris ſtatua* 189,23. *ſtatua in Inſula* 215,24. *templum in foro* 184,27. 234,23.246,17
Iulius III. *pont. max. villam Iuliam exaedificauit* 72,26
Iulus Iuliae gentis auctor 13,11
Iunia via 85,1
Iunii Bruti ſtatua 189,31
Iunii Senatoris domus 170,7
ad Iunium ſecundum Tiberim 184,12

Iunonis aedes 195,25.207,11.235,9. *aedicula* 207,25.237,10. *delubrum* 184,24. *ſignum* 189,5. *ſimulacrum* 195,31. *ſtatua* 195,28. *vicus* 176,29.231,17.182,13.233,9
Iunonis Caprotinae templum 218,12
Iunonis Iugae ara 188,30
Iunonis Iuliae aedicula 180,4.232,13
Iunonis Lucinae aedes 149,27. *aedicula* 175,1.230,25. *lucus* 149,32.176,18.221,2. *templum* 176,24.230,25.244,12
Iunonis Matutae aedes 207,10.251,28
Iunonis Martialis templum 186,28.234,25
Iunonis Monetae aedes 187,17
Iunonis ſororiae aedes 174,24
Iunonis Soſpitae delubrum 204,6.250,24
Iunonis reginae aedes 195,22. *templũ* 211,2.253,22
Iupiter Pompeianus 197.13.236,9.248,28.
Iouis aedes 215,19.254,18. *aedicula* 180,6.232.23. *campus* 219,20.222,10. *coenatio* 204,13.250,30. *delubrũ* 184,23. *Nympheum* 183,22.233,21.245.27. *ſignum aereum* 189,3. *ſignum ex aere Deliaco* 187,20. *ſtatua* 195,30. *eburnea ſtatua* 195,5. *templum* 203,5
Iouis Arbitratoris pentapylon 204,10.250,13
Iouis Capitolini, alias opt. max. templum cum tribus delubris 184,20.235,3.247,7
Iouis Conſeruatoris ſacellum 207,22
Iouis cuſtodis aedes 187,19
Iouis Elicii ara 211,9
Iouis Fagutalis ſacellũ 177,3. *templum* 176,22
Iouis Feretrii templum 184,26.235,5
Iouis imperatoris ſignum 189,2.247,16
Iouis Inuentoris ara 207,27
Iouis inuicti teplũ 218,32
Iouis Mariani tẽplũ 218,11

Iouis opt. max. coloſſus 204, 22.210,18
Iouis Piſtoris ara 188,31
Iouis Praedatoris templum 218,10
Iouis propugnatoris templum 218.10
Iouis propugnatoris templum 203,10
Iouis Pugnacis templũ 218, 9
Iouis ſponſoris aedes 187,25
Iouis ſtatoris aedes 250,14. *delubrum* 197,1.248,26. *templum* 202,28
Iouis Tonantis aedes 187, 7. *ſignum* 187 9.247,8
Iouis Victoris aedes 203,26. 250,23. *templum* 218, 31
Iouis Viminei ara 151,17 177,4.230,27.244,18. *lucus* 176,18.221,9.269 14. *tẽplum* 176,23.230, 10
Iouis Vltoris pãtheum 194, 19
Iuſtitiae templum 218,27
Iuſtitiae Auguſti templum 219,6
Iuturnae aedes 195,9.236, 2.249,12. *lacus* 192,30,
Iuuentatis vel Iuuentutis aedicula 175,3.187,18. 207,27,230,23.247,31.

L

Labicana porta 94,7
Labicana via 90,2.168,3
Laci Miliari vicus 210,17. 253,10
Laci reſtituti vicus 214,21. 254,30
Laci tecti vicus. 209,15. 252,18
Lactaria columna 208,29. 237,1.251,23
Lacus Curtius 184,7.234, 13.246,17. *Paſtoris* 173, 16.229,3.242,22.. *Seruilius* 220,4
Lacus orbis Romanae 221,4. 268,32. *primae vrbis regionis* 165,16,227,29. 240,241,29. ii. *regionis* 170,8.228.19.241, 32. *tertiae* 173,16.229, 3.242,23. *quartae* 175, 1.230,3.243,17. *quintae* 177,30. 231,17.244,13. *ſextae* 181,29.232,26. 245,12. *ſeptimae* 183, 24.233,25.234,7.245, 20,

20.246,5 *viij.* 192, 30.248,12. *ix.* 201,18. 250.2. *x.* 251,6. *xi.* 208,27.252,2. *xii.* 209,26.252,19. *xiii.* 211,30.254,4.*xiiij.*216. 7.255,12

Lanarius vicus 170,21. 229,17 *Vlterior vicus* 182,32.233,30

Lanatarius campus 209, 21.252,14.222,1.266,25

Laocoontis ſtatua 173,16

Lapis Manalis 103,18. 164,27

Lapis pertuſus 182,26. 234.6.246,1

Lariſſa op. 4,16

Larium permarinum aedes 195,17

Larum delubrum 188,19. 235,8. *lucus* 150,2. 152,14.221.25.202, 26. *Sacellum* 152,14. 188,15.246,16.204, 4.250,15. *templum* 186,29.234,16

Larum ruralium vicus 214, 25.254,23

Lata via 139,10

Laterani domus 170,3. 228,7.241,19

Latia via 97,21

Latiaris collis ſiue mons 145,22.178,15

Laticulenſis via 120,31. 268,30

Latii primi incolae 1,8.2, 27

Latina porta 97,6

Latina via 97,6.268,2

Latinus Aboriginum rex 1, 26.2,2. *Aeneam in imperii ſocietatem recipit* 6,1

Latinus Aenae f. Latinorum rex 13,22

Latini regni ſedes 6.11. 137,9. *ſucceſſores* 12,2

Latini 6.9

Latinorum deriuatio 1,26. *reges* 13,7. *vrbes* 6,13

Latrinae publicae vrbis Romae 268,22

Latonae delubrum 204,9. 250,29. *ſimulacrum* 196,2

Latonae puerperae ſimulacrũ 185,11

Lauacrũ Agrippinae 177, 29.231.1.244,4. Apollinis 201, 17.235, 26.248,22

Lauernae ara 136,9.

209,18
Lauernalis porta 126,7
Lauicana via 150,29. 268,3
Lauinium opp. 6,6. *Latini regni ſedes* 13,7
Lauretum 29,3.210,15
Laurentia via 108,16
S. Laurentii porta 88, 12.91,25
Laurentina via 268,16
Laurentinus lucus 210,20. 221,5
Lecticariorum caſtra 216, 6.255,14.269,5
Leo iiij. *pont. moenia vrbis additis turribus refecit, & Vaticano monte auxit* 51, 20.55,18
Leonis *ſimulacrum* 190,31
Leoniana *vrbs nunc Burgum* 51,30.52,6.53.2 113,9
Leonianae *vrbis portae* 133.15
Lepidi *ludus* 191,10
Liberi Liberaeque *aedes* 207.20
Liberi *patris aedicula* 180, 14.232,21
Libertatis *aedes* 187,24. *atrium in Auentino* 211, 3.253.13. *templum* 211, 1.253,8
Libertorum *vicus* 182,20. 233,18
Libitina 126,17
Libitinenſis *porta* 126,12
Libonis *puteal* 184,6.234 28.246,22
Licinij *cāpus* 219,21.222.11,
Licini *Augusti tonſoris ſepulcrum* 82,5
Licinii *imperatoris domus* 178,7
Licinij *Surae domus* 213,17
Ligurius *vicus* 234,19
Ligurum *vicus* 184,8. 247,26
Liſta *metropolis* 3.14
Liuiae *porticus* 171,13. 229,6.242,25.187,32. 234,31
Liuianum *macellum* 178, 4.230,15.243,28
Lollianus *fons* 209,26
Longus *vicus* 207,13
Longi *Aquilae vicus* 213, 25.254,16
Loreti *maioris lucus* 210, 22.221,11.269,16
Loreti *maioris vicus* 210, 27.253,26
Loreti *minoris lucus* 210, 23.221,10.269,15

Loreti minoris vicus 210, 22.253,15
Lotarius vicus 182,18. 233,14
Lotos a Romulo ſata 175, 5.243,12
Lucaria feſta 84,11
Luceres 158,12.23.159,1
Lucinae lucus 194,16.221, 22.269,26. *templum* 244,12
Lucinae Valerianae aedicula 174,31.230,24
L. *Roſcij ſtatua* 190,6
L. *Sylla primus pomerium vrbis poſt Ser. Tullium protulit* 33,32. *quam partem auxerit* 36,5
L. *Tarquinii ſedes* 150,18
Lucullani horti 201,6.236, 13.249,26
Lucus Cuperius ſcholae Capulatorum 171,10. *larum* 202,26.. *Petilinus* 61, 32.2. *Saturni* 206,18. 237,6. *Semelis minor* 206,17.236,27. *Veneris Lubĕtinae* 218,17. *Victoriae vetus* 236,5
Luci vrbis Romae 221,7. 269,12. *primae vrbis regionis* 164,12. *ſecundae* 167,5.v.176,13.230. 23.244,11.ix.194,11.xiii. 11.210,19. xiiii.215,2
Ludus Aimilius 191,10. 246,19
Dacicus 172,23.228, 27.242,11. *Gallicus* 168,17.228,4.241,17.
Lepidi 191,10. *magnus* 171,20.228,25.242, 20. *Mamertinus* 172, 24.228,26.242,12.
Matutinus 167,18.228,3. 231,16
Ludi magni columna 235, 13.246,24
Ludi compitalitii 161,32
Ludi litterarii 192,24.235, 4.248,13
Ludi vrbis Romae 268,8
Lunae aedicula 177,25. 231,7. *lucus* 210,19. 221,21.269,25. *tēplum* 174,18.229,17.242, 30. *templum in Auentino* 210,26.253,30. *tēplum aliud* 203,4
Lupa, meretrix 15.5
Lupae praebentis pueris mămas ſignum 203,8
Lupanaria 15,8.298,31
Lupercal 204,17.251,3

Lupercal virginis 188, 26.246,22.247.22
Lupi balinea 220,3
Luteolae ad Iani templum 184,14
Lychnuchi 202, 31. 250,31
Lympheum Ti.Claudij Caeſ. Aug. 173,14.229,2
Lynco caput 174,22.

M

Macella 11.268,7
Macellum Liuianum 178, 4.230,15.243,28. *magnum* 170,10.228,21. 241,15
Macellum 193,25, 235,10
Macidii, vel Matidij baſilica 266,26. 200,26.249, 25
Macrobii locus obſcurus 58,6
Maecenatis horti 177,18, 230,17.244,1
Maecia porta 93.25
Maenia columna 193,8
Magiſtri viarum 161,12. *vicorum* 160,32
Magnae matris Idaeae templum 203,23
Magnum forum 191, 12. 225,12.266,20
Magnus ludus 171,20. 228,25.242,20
Magni ludi columna 235, 13.246,24
Maior porta 90,7.94,20. 125,23
Malae Fortunae aedes 177, 13 *ara* 177,5
Malum punicum 179,11. 231,14.245,2
Mamertinus ludus 172, 24.228,26.242,12
Mamertini balineum 165, 9.227,18.240,18. *lacus* 165,4.227,13
Mamilia turris 137,31. 170,12
Mammaea ſiue Mammaeae baſilica 267,10.219,17
Mammaeae diaetae 142,30
ad Mammaeam 250,20
ad Mammam 202,24
Mamurci vicus 231,26
Mamuri ſtatua plumbea 180,22,232,6.244,29
Mamuri vicus 178,18. 244,25.232,30
Mamurrae Formiani domus 170,5
Manadis lapis 103,18. 164,27

Mancinus vicus 182,17
233,13
Mancini columna 211,30
Mancipes 121,21
Mancipes viarum 121,1
Maniae deae ſacellum 215,
19.254,28
M'*Manilii domus* 175,21
Manlii Capitolini domus
193,32
Manſiones Albanae 170,1.
228,30.241,31
Manſuetus vicus 182,14.
233,52
ad Manſuetos 182,25.245,31
Mappa aurea 210,16.253,15
Marcia aqua 216,29.267,7
Marciae aquae caſtellū 178,
1. *fiſtulae* 38,14
Mariana baſilica 200.27.
266,29
Marciani baſilica 249,26
Marcelli theatrum 200,11.
236,10.248,29
M.*Antonii domus* 175,17
Marci & Veri arcus 183,
26.233,19.245,25
Marci imp. nymphaeū 220,1
M.*Lepidi bullata & praetextata ſtatua* 190,18
M.*Licinii Craſsi diuitis domus* 178,1.244,16
M.*Ludii columna* 246,25
M. *Varronis ſtatua* 204,1
Margaritaria vel Margaritariorum porticus 248,12.
187,31
S.*Mariae mons* 151,8
templum 154,26
Mariani horti 219,22
Marii trophaea aurea 190,29
Marſyās 184,15
Martialis balinea 219,28.
campus 170,2.222,5.
228,19.241,16. *domus* 183,23.216,16.
255,25, *horti* 216,14.
254,25
Martinus v, papa vrbis muros reſtaurauit 52,20.55.
25
Maris aedes 195,7. *aedicula* 177,24.231,6. *ara* 215,21. *campus* 236,
14.249,10. *clypeus* 191,
8. *coloſſus* 194,26. *ſignum ſudans* 103,21
Martis extramuranei templum 103,7.164,20
Martis Quirini aedes 164.
23.227,18.240,18
Martis vltoris aedes 187,
4.246,32
Martis & Mercurij ſimula-

crum 185.14.
Martius campus 194.4. 249.10.222.17.266. 22. *olim extra vrbẽ* 34. 29. *vrbi quando additus* 35.4
Maruuium op. 3.15
Materiarius vicus 210.25. 253.21
Maiidiae baſilica 200.26
Matris deum aedes 250.22. *templum* 203.23
Matronarũ ſenaculũ 180.31
Mattidii basilica 200.26
Matutae aedes 211.13.237. 3. *aedicula* 180.13.232. 20.*atrium* 211.5
Matutae matris aedes 187. 14.248.4
Matutinus ludus 167.10. 228.3.241.16
Mauortianus lucus 194.11. 235.27.221.17.269.21
Mauortii aedicula 175.2. 230.26
Mauſoleum Auguſti 201.19.
Maximus vicus 179.17. 232.4
Mayles Aeneae f. 9.24
Meleagricũ 194.9.249.12.
Menſae oleariae 269.11
Mentis aedes 87.26
Mephitis lucus 149.32.176. 17.221.1
Mephyla op. 3.15
Mercatorum locus 188.6 246.23
Mercurii aqua 104.17. *aedes* 164.25.227.21. 240.20.211.11.253.25. *aedicula* 174.30.230. 22.177.22.231.5.164 25.227.23.240.31. *area* 164.23.227.23. *tẽplũ* 206.19.236.32.251. 18
Mercurio locus ſacer 104.16
Meta ſudans 174.21.230. 2.243.3
Metellianũ Iſaeum 167.6
Metelli aedes 195.5.248. 28. *porticus* 196,16
Metiae deae ſignum 208.2
Mettiani Secundiani balineũ 165.11.227.29.240.20
Mica aurea 167.3.228.31 241.32
Miliarium aureum 184.4. 246.29
Milliaria porticus 180.20.
Milliariorum ſignum 64.13
Milonis domus 193.25
Miluius pons 256.8
Miluio põti via Flaminia im-

poſita 70.30
Mimitia frumentaria 194.5.235.26.248.32
Mimitia vetus 194.4.235.31.248.31
Mineruae aedes 164.24.227.19.240.19.195.13.249.14.211.8.253.20. *aedicula* 171.8.229.23.180.7.232.24. *atrium* 188.9.246.18. *delubrum* 184.23.188,18.247.30.234.24.204.8.250.28. *lucus vetus* 194.12.221.26.235.28. *ex ebore ſignum* 194.21. *ſtatua* 182.31. *templum vetus* 185.29.247.19.234.20. *vicus* 176.18.231.5
Mineruae captae aedicula 167.4
Mineruae caput vicus 182.6.233.32
Mineruae Catulianae ſignum 189.8
Minerua Chalcidica 249.27
Mineruae Chalcidicae templum 194.31
Mineruae Flauianae templũ 180.3.232.15.245.4
Minerua Medica 244.19
Mineruae medicae pantheum 176.25.230.28
Minerua vetus 197.12.235,
Mineruium 147.18.167.7.197.10.249.15
Minor vicus 182.10.233.6
Minucia porta 124.27
Minucia porticus 188.1
Minucii ara, vel ſacellũ 124.30.219.22
Minucii Augurini ſtatua 110.211.14
Miſenatium caſtra 172.24.229.7.242.8.269.3
Monetae officina 187.17
Mons Coelius 147.2. *Eſquilinus* 149.16. *Palat.* 141.10
Montes vrbis Romae 141.4.220.21
Montium vrbis paſcua & nemora 157.16
Montorius 155.11
Morges rex Italiae 3.4
Mucia prata 216.17
Mutii Scaeuul. ſtatua 190.2
Mucionis porta 58.18. *eadẽ cum Trigonia* 56.22
Mugiona porta 125.1
Mulierũ ſenac. 232.16.245.9
Mullus Aeneae f. 9.24
Mundiciei vicus 210.26.253.22

Municipiorum ſtationes 192, 23,246,31
Muriae aedes 207,7.251, 21. *ſacellum* 152.28
Murcius mons 152,28
Murus inclinatus 79,27
Muri vrbis ex lapide quadrato 31,20. *ex lateribus* 34, 10. *vetuſtate collabentes reſtituti* 47,8.48,1
Muſarum aedicula 174,28. 230,20
Muſarũ nouẽ ſtatuae 196,3
Muſtellarius vicus 145,22
Muſtellarius antiquus vicus 179,18
Mutatorium Caeſaris 164, 32.227,27.240,29
Mutialis collis ſiue mõs 145, 20.178,16
Mutini ſacellum 219,23

N

Naeuia porta 90,27.225, 16
Naeuiae portae vicus 209, 19,252,24
Naeuia nemora 125,22
Naeuiae deae ſacellum 86, 16.177,32
Narſes vrbis moenia refecit 48,12.55,12. *pontem viae Salariae reſtituit* 82, 15. *pontem Nomentanum reſtituit* 87,2
Naſicae porticus 188,2
Noualia 54,20.213,25
Naualis porta 110,28
Naumachiaa 211,17
Naumachia Domi. 200,24
Naumachiae vrbis Romae 268, 9.216,4.254,21
Nemeſis ſimulacrum 185, 30. *templum* 185, 30.247,23
Neptuni aedes 195,16 236, 1. *ara* 197,7. *baſilica* 219,12.266,24. *ſignum* 197,3. *templum* 164,29. 249,19
Neptuni equeſtris aedes 207,8
Nereidum ſignum 197,4
Nero imp. pomerium vrbis ampliauit 44,31.54,31
Neronis domus aurea cum porticu 173,21
Neronianae thermae 201, 12. 222, 15. 236, 11. 249,1
Neroniani campi 156,28
Neruae forum 175,21.121,

18. *templum* 174,21. 229,25
Nicolaus V. *pont. Ꝟrbis muros reſtituit* 52,5.55.24
Nixiorum deorum tria ſigna 189,18
NomentanaꝞia 85,26.86,6.268,8. *alias Ficulnenſis* 86,8
Nomentanus pons 87,1
Nomentum 86,7
Nonus Ꝟicus 184,14.235,3
Noſocomion 216,19
Nouae Ꝟiae 250,17
Naua Ꝟia 138,16.152,14.184,6.202,18.234,21
Noua Ꝟia alia 139,1
Nouati thermae 177,25.222,16
NouosꝞicus 182,8.233,6
ſub Nouis 184,11
Nouus arcus 183,19.233,18.245,24
Nouus Ꝟicus 210,21.253,14.235,3. *citerior* 182,22.233,20. *Ꝟlterior* 182,19.233,17
Numa Pompilius Quirinalem collem Ꝟrbe incluſit 55,29
Numae regia 136,29.146,10.191,26.234,14.246,25. *ſacrarium* 196,32.207,24. *Numae ſepulcrum* 155,21.216,8.255,2
Numentana Ꝟia 81,20
Numeriani imp. ſtatua 204,23
NumiciaꝞia 107.13
Numicia porticus 188,1
Numitor latinorum rex 13,32
Nymphae duae 201,10
Nymphea Ꝟrbis Romae 268,11
Nympheum Alexădri imp. 177,28,230,15.243,29. *Marci imp.* 220,1. *Iouis* 183,23.233,21.245,27

O

Obeliſcus 177,10:215,31. *magnus in Inſula* 216,3. *prognomone* 197,19
Obeliſci duo in circo maximo 208,5.251,19
Obeliſci Ꝟrbis Romae 255,29.201,21

Octauiae curia 200.30.
porticus 195,25.196.18.
porticus bibliotheca 201.21
Octauii arcus 204,15
Odaeum 175.19.197.11.211.16
Oenotrus Lycaonis f. 2.18
Oenotri ſucceſſores 3.3
Oenotria 2.28
Oenotrii 3.1
Oenotriorum varia appellatio 3.5
Offonii Tigillini balinea 220.8
Olympiadis thermae 177.24.230.32,244.5.267.25
Olympicorum annorum initium 19.12
Olitorium forum 208.9.237.12.251.23,221,19.222,18
ſacrarium 223.62
Olipiae 7.32
Olipimiana vel Opimii baſilica 267.7.192.17
Opis area 188.11.248.7
Opis & Saturni aedes 187.3.346.27
Oppius mõs 149.21.176.6
Orci aedes 203.28
Oruinium op. 3.15
Oſtienſis via 109.8.268.15
Oſtienſis porta, olim Trigemina, nunc S. Paulli dicta 109.8
Ouile 201.2
Pacis ara 219.24. *templum* 174.25.229.9
Pacis templum regio quarta Vrbis 173.23.229.7.242.27
Paceius vicus 179.13.232.32
Padi vicus 202.23.250.7
Paeti balinea 220.6
Palantium op. 3.14. *corrupte Palatium* 5.2. *Eius conditor* 5.2
Palantius Graecorum dux in Italiam 4.28
Palatina ara 204.21.250.22. *aula* 142.12. *regio* 160.6
Palatinae balineae 204.13. *bibliothecae* 204.20.205.10.255.27
Palatinus mons 141.10.202.16.266.14. *a Graecis muniri coeptus* 4.32. *a Romulo munitus* 22.26.23.25.24.4

Palatium regio x. 202. 15. 250.5
Palatium 141.14.20.142. 11
Palatii delubrum 204. 7
Palatii portae 56.18.29. 57.20.58.2. 133.23
Pales dea 20. 3
Palilia 20.1. 14
Palladis in Auentino aedes 211.8
Palladium 175.20.185.17
Pallantiani 177.20
Ballantis Claudii liberti ſepulcrum 88.30
Palloris aedes 231. 21. *vicus* 176.20.231.7
Palus Caprea 194. 3
Pancratiana porta 111.7
Pandana porta 129.31
Panſae cos. ſepulcrum 202. 5
Pantheon 249. 23. *Iouis vltoris* 194.19 *Mineruae Medicae* 176.25. 230.28
Parcarum aedicula 207. 18
Paridis Neronis liberti ſepulcrum 72.14
Parilia 20.2
Parthorum ſeptem domus 210.5.252.13
Paſcuarius campus 266. 26
Paſtores vicus 176.27.231. 14
Paſtoris lacus 173.16.229. 3.242.22
Patinaria via 120.29.268. 22
Patratilli vicus 214. 32. 254.29
Paullus II. *pont. Romae muros refecit* 52.21. 55. 28
Paullus iii. & iiii. pont. Rom. *vrbis moenia reſtituerunt* 52.14.25.55.31
S. Paulli porta 109.10
Paulli Aimilii baſilica 175. 24. 229. 22. 243.1. 191.29,234.25.247. 19
Paulli balinea 177. 26. 181.27.232.19. 245. 12. *baſilica in foro* 266. 22. *vetus baſilica* 267. 5. *vicus* 214.29.254. 26
Paullinus vicus 176. 26. 231.13

Pecuarius campus 211, 19. 222,2. 266,26
Pelaſgi inter Aborigines relati 4, 10
Pelaſgorũ origo 3,25. *aduentus in Italiam* 3, 19. 7, 12. *interitus in Italia* 4,18. *oppida in Latio extructa* 4,14
Pelaſgorum & Tyrrenorum nomina confuſa 4, 22
Poloponneſiacorum aduentus in Italiam 5, 12. *ſedes* 6, 17
Penatium aedes 142, 6
Penatium deum templum 185,19. 234,15, 246, 27
Pentapylon Iouis Arbitratoris 204, 10. 250, 13
Peregrina caſtra 168,32. 169,1.228,24.241,20. 269,1
S. *Peregrini porta* 133, 25
Peregrinus vicus 182, 8. 233,4
Perſii domus 178, 5
Pertuſa porta 133, 22
Pertuſus lacus 233, 26
Pertuſus lapis 182, 26. 234,6. 246,1
Peſcuarius campus 211, 19
Petilinus lucus 61,32.176, 13.230,23.244,11.221, 20.269,24
Petilinus maior lucus 194, 14. 221,28 235,29. *vide Poetilinus*
S. *Petri baſilica* 119. 29. 120,4. *Burgus* 113, 9. *mons* 151,7. *porta* 114, 21
Petuſcum 218,9
Peucetii populi 2,25
Peucetius Lycaonis f. 2, 18. 24
Phalerium op. 4, 15
Phaontis Neronis liberti ſuburbanum 87,5
Phelidi inſula 249,23
Philidis inſula 202, 12. 249,23
Philippi Caeſ. Aug. thermae 173,8.242, 20. *domus* 170,1.228,28.241, 23. 175, 22. *porticus* 196, 12.235,29.248, 27
Philippianae thermae 267, 26
Phrygiae columnae 191,29. 247.19
Phylidis nutricis Domitiani ſuburbanum 98,20
Piacularis porta 124,13

Picus Aboriginum rex 2,2
Pietatis aedes 207,9.237, 2.251,27
Pila Honoris 179,14. *Horatia* 184,8.246,31. *Tiburtina* 182,24.234, 5.245,30
Pinaria area 164,21.227, 27.240,27. 211,8. 254,2
Pinciana porta eadem cum Collatina 78,27.154,16
Pincius Collis 154,11
Pinciorum domus & familia 154,11.202,10
Piſa op. 4,14
Piſcarium forum 191,20. 234,27.248,3. 221, 30.266,18
Piſcarius vicus 182,27. 233,25.206,19.237,8
Piſcina publica, regio XII. 209,6.252,9
Piſcinae publicae vicus 209, 10.252,12
Piſcinaria via 140,8
Piſtorium forum 211,18. 253.25,221,20.266, 9
Piſtrina vrbis Romae 221,2. 269,1. *primae regionis* 165,20.228,11.241,5. *ſecundae* 170,12.228, 18.241.1. iii. 173,19. 229,4.242,22. *quartae* 175,8.230,4.243, 18. *quintae* 178,6.231, 19.244,16. *ſextae* 181, 27.232,30.245,13. *ſeptimae* 183,20.234, 6.246,3. viii. 193, 28.248,13. ix. 202, 6.250,3. x. 205,19. 251,8. xi. 209,1. 252,4. xii. 210,3. 252,32. xiii. 212, 27. xiiii. 216,14. 255,14
Pius II. *muros Romanos reſtituit* 52.21.55,27
Planciani horti 177,19. 230,12.243,30
Platanon 210,18.253,16
Platanorum lucus 210,21 221,12.269,17
Plateae 136,8
Plautiani horti 177,19. 243,30
Plinii locus mendoſus 129, 20
Plinii Iunioris domus 178, 6
Ploti vicus 214,24.254 14

Poetilius lucus 149, 26. 269,24. *Vide Petilinus*
Pollucis aedicula 177,18
Polycleti balineum 192, 28
Pomerium quid,& unde dictum 21,6.29,22.11
Pomerium proferre quid 22, 8
Pomerium urbis qui poſt Auguſtum adauxerint 42, 18
Pomerii cippi 35,11. *proferendi ius penes quem* 26, 6
Termini non niſi augurum conſilio mutari potuerunt 44,15.
Urbi a Romulo additi ambitus 22,21
Pomonae Vicus 182,5.233, 31
Pomonal 110,17
Pompeia Via 120,20
Pompeiani domus 173,14. 242,11
Pompeii aedes 207,4.251, 17. *atrium* 196.31. *curia* 200,29
domus 175, 16.230,5. 243,5
Porticus 196,15
theatrum 200,9.236,5. 249,24
Pompiliana curia 191, 26
Pons Aeli, ſeu Hadriani 113,6. 116,16. *Viae Nomētanae* 87,1. *Viae Salariae* 82,13
Pontes Urbis Romae 256, 7
Pontici balinea 220,4
Pontifices Romani qui Urbis moenia reſecerunt 51,12. 55,15
Poplicolae in Velia domus 205,31
Populi porta 61,12
Porcia baſilica 192, 14. 267,3
Porphyretica porticus 188, 3
Porta Capena prima Urbis regio 163,16. 227,3. 240,3
Agonenſis 80,8
Aſinaria 95,20
Aurelia 61, 3. 113, 3
Camoena 99, 25
Capena 99, 15
Carmentalis 59, 6. 144, 27. 184, 5. 247,

32
Catularia 124,20
Coeli montana 95, 11
Collatina 78,12
Collina 80,5
Eſquilina 90,1
Feneſtralis 126, 24
Ferentina 97,15
Flaminia 61, 8 *eadem Flumentana*, *ibid.*
Fontinalis 112,3
Gabina ſeu Gabiuſa 88, 1
Ianualis 56,20. *alias porta vetus dicta* 58, 2
Ianiculenſis 111,7
Labicana 94,7
Latina 97,6
Lauernalis 126,7
Libitinenſis 126, 12
Maecia 93,25
Maior 90, 7. 94, 20
Minucia 124,27
Mucionis 56,18
Mugiona 125,1
Naeuia 125,16
Naualis 110,28
Oſtienſis 109, 8
Palatii vetus 58,2
Pancratiana 111,7
Pandana 129,31
Piacularis 124,13
Pinciana 78,27. 154, 16
Populi 61, 12
Portuenſis 110,24
Praeneſtina 94, 12
Querquetulana, vel Querquetularia 123, 21
Quirinalis 80,8
Ratumena 130,13
Rauduſcuda 125, 26
Romanula 56,29. *eadem Romana ib.* 31
Salaria 80,9
Salutaris 130,13
S. Agnetis 86,5
S. Angeli 133,26
S. Ioannis 95,16
S. Laurentii 88,12
S. Paulli 109,10
S. Petri 114,21
S. Sebaſtiani 99,27

Sanquelis 125,10. *Saturnia* 129,31. *ſcelerata* 59,27. *Septimiana* 112,1. *Stercoraria* 131, 2.184,5. *Tarpeia* 60. 4. *Trigemina* 109, 11.206,28.236,26. 251,26. *Trigonia* 56, 22. *Triumphalis* 127, 21. *Veientina* 60. 4. *Viminali:* 85.26
Portae Tranſtiberim 110, 24
Portae orbis Romae 44, 6. 56, 10. 60, 7. 269, 2. *quot hodie* 53.11.131.12. *Vrbis Leonianae* 133.15
Portae Vrbis, deinde Iani templi fores aperiri ſolitae tempore belli, 57.27
Portae Veteris Vrbis nomen amiſerunt 33.10
Portarum Vrbis Romae epilogus 131.22
Porticus abſidata 175.9. 229.28.243.8. *Aemilia* 211.21. *Agrippae* 196.17. *Argonautarum* 196.14.249.21. *Auguſti* 187.33. *Capitolinae* 188.4. *C. columnarum* 219. 17. *Claudii Martialis* 171. 15. *Conſtantini* 183,5. 188. 5. 233. 27.245. 21. *Corinthia duplex Cn. Octauii* 196.13.235. 24.248. 21. *curua* 219.18. *Europae* 196. 30. *extra portam Oſtienſem* 110.2. *Fabaria ſeu Faberii* 211.1.253. 19. *fori tranſitorii* 175. 20. *Gallieni* 196.29. *Gordiani* 196.28. *Iulia* 187,30.246.20. *Liuiae* 171.13.229.6. 242.25. 187.32.234. 31. *Margaritaria, ſeu Margaritariorum* 187. 31. 248. 12. *Metelli* 196.16. *Milliaria* 180 20. *Minucia* 188. 1, *Naſicae* 188.2. *Octauiae* 196.18. *Philippi* 196.12.235.29.248. 27. *Põpeii Magni* 196. 15. *Porphyretica* 188. 3. *Q. Catuli* 196.11. *Quirini* 180. 19. *templi Apollinis* 202. 32. 203.31. *Traiani* 196. 27.249.19,
Porticus in certae regionis 219,

219,14
Portuenſis porta 110.24. *via* 110,24.268,28
Portumni aedes 207,1.236 28.251,21,24. *aedes vetus* 207,6.251,18
Poſterula porta 133,21
Poſtumia via 78,1
Poſtumus Siluius Latinorum rex 13,13
Praeneſte op. 153,16
Praeneſtina porta 94,12. *via* 90,1.268,5
Praetoria caſtra 177,22. 269,2
Praetorianae cohortes 37,20
Praetorianorum caſtrorum aedicula 40,12
Praetorium caſtrum 36,18. 37,14. *a Conſtantino Magno euerſum* 41,1
Praetura praeſentiſsima 171 9.228,31.242.15
Praſsina factio 197,22
Prata Bacchii 262,19.250, 18 *Mucia* 216,17.*Quinctia* 216,18
Primigenius vicus 170,21. 229,18
Priſciliani ſeu Priſcillanae balineum 216,5.254,30
Procas Latinorum rex 13,31
Procopius Caeſarienſis 48,19
Procopij locus male intellectus 36,26,42,4
Promethei lacus 165,18. 227,29.240,29
Promethei ſecūd.lacus 177, 30.240,13.243,27
Propertij domus 178,4
Proſerpinae aedes 206,29. 236,31.251,21. *aedicula* 177,29,231,11. 207,29. *vicus* 206,18. 237,5
Prouinciarū memoria 200, 28.249,22
Publica area 211,7.253,32
Publicae thermae 267,28
Publicus cliuus 150,18. 210,10.253,28. *lacus* 165.24.227,9. *lucus* 215,3.221,7.255,1. *vicus* 178,20.232,26
Publicij antiquus vicus 206, 23
Publij vicus 182,21.233,19
P. Iunij ſtatua 190,9
Publilius vicus 218,14
Pudicitiae patriciae aedes 207,12. *ſacellum* 188, 16.247,30
Pudicitiae plebeiae aedes 207,13

Pulverarius vicus 163,25 227,16.240,14
Puteal Libonis 184,6.234, 28.246,22.
Putealium vicus 182,11. 233,7
Puticuli Figlinae 176,12

Q

Quadrans 152,17
Quadrata Roma 202,18. 250,13
Quadrati vicus 213,27. 254,18
Quaeſtorum ſchola 172,26. 229,4.242,23
Quattuor viri viarum curãdarum 63,2.64,17
Querquetulana porta 123, 21. *ſeu Querquetularia* 88, 6.123,21
Querquetulanum ſacellum 150,2.123,28. *ſeu Querquetularium* 177,2
Querquetulanus mons 124, 2.148,4.166,4
Querquetularius lucus 176, 16.221,13.269,8
Quietis aedes 177,8
Quinctia via 85,1.268, 19. *eadem quibuſdam cum Nomentana viſa*, 85,10
Quinctia prata 216,18
Q. Attae ſepulcrum 95,5
Q. Caecilii ſepulcrũ 105,19
Q. Catuli porticus 196,11
Q. Lutatii Catuli domus 178,10.244,16
Q. Maenij domus 192,14
Q. Marcius Thermus viae Flaminiae curator 70,20
Q. Marcii Tremuli ſtatua equeſtris togata 190,12
Quirinalis collis ſiue mons 145,10. *Agonius dictus* 80,10.178,14. *a Romulo munitus* 24,19. *incluſus pomerio* 26,10. 55,30
Quirinalem quis vrbi addiderit, variae ſententiae 31,3
Quirinalis porta 80,8
Quirini fanũ 145, 15. *porticus* 180,19. *ſacellum* 180,18. *ſtatua* 180,22.232,9.244, 31. *templum* 203,7. *templum cum porticu* 180,1.232,11.244, 32. *templũ in foro* 185, 20. *templum nouũ* 183, 2.233,30.245,24. *vicus* 179,10.232,28

Quiritium foſſa 29,32.30.32,14

R

Raciliani maioris vicus 214,21.254,19
Raciliani *minoris vicus* 214,22.254,20
Radicaria *area* 209,17.252.28
Ramnenſes 158,11.28
Rapta *curia* 204,11
Ratumena *porta* 130.13
Rauduſcula *porta* 215,26
Rauduſculanae *portae vicus* 252,23
Recta *via* 139,23.194,8
Regio *quid* 163,9
Regiones *Vrbis* Romae 44,4.158,4.161,14.220,23
Regio *prima Vrbis* Porta *Capena* 163,15.227,3.240 3. *Eius ambitus* 165,23.228,12.241,6.
Regio *Vrbis ſecunda Coelimontium* 166,1.228,14.241,11. *Eius ambicus* 170,14.228,20.242,2
Regio *iii. Iſis & Serapis moneta* 170,18.228,22.242,4. *Eius ambitus* 173,19.229,5.242,24
Regio *iiii. Via ſacra ſeu Templum pacis* 173,23.229,7.242,27. *Eius ambitus* 175,27.230,5.243,19
Regio *v. Eſquilina* 176,1.230,7.243,24. *Eius ambitus* 178,9.231,20.244
Regio *vi.* Alta *ſemita* 178,12.231,23.244,21. *Eius ambitus* 182,2.232,31.245,24
Regio *vii. Via lata* 182,4.233,1.245,28. *Eius ambitus* 183,25.234.8.246
Regio *viii. Forum* Romanũ 183,28.234,11.246,10. *Eius ambitus* 193,30.248,14
Regio *ix. Circus* Flaminius 194,1.235,20.248.19. *Eius amb.* 202,13.250,1
Regio *x. Palatiũ* 202.15.250,5. *Eius ambitus* 206,7.251,9
Regio *xi. circus Maxi.* 206,10.236,22.251,12. *Eius ambitus* 209,4.252,5
Regio *xii. Piſcina publica* 209,6.252,9. *Eius*

ambitus 210,5.253,1
Regio xiij. Auentinus 210, 8.253,3. *Eius ambitus* 213,19.254,7
Regio xiiii. Trãſtiberim 213, 21.254,11. *eius ambitus* 216,18.255,15
Reguli porticus 219,15
Regum vii. ſtatuae 189,29
Remoria 152,30
Remus caeſus 17,2
Remus & Romulus Amulium obtruncant 16,6
Remi etymon 15,22. *templum* 174,28.229,10 242,29
Remuria 210,13.253,12
Rhamnuſiae aedes 203,32. 250,12
Rhea Siluia a quo compreſſa 14,13
Ridiculi aedicula 164,10. *campus* 165,1.222,4. *templum* 104,10
Riuus Herculaneus 217,22
Roma femina Troiana 8,7. *Aeneae neptis, Aſcanii filia* 9,3. *Latini vxor* 9,32 *Romae Troianae filia* 11, 15. *Telephi filia Aeneas vxor* 9,26
Roma condita 6,20. *quo anno & die* 16,17.18, 1.20,1. *aliud nomẽ proprium habuit* 17.11. *aggere munita a Tarquinio ſuperbo* 31,27. *cur non Romula dicta* 17,7. *foſſis ab Anco Mantio munita* 29.30. *olim Valentia dicta* 7,20
Roma quadrata 202,18. 250,13. *Eius portae quot* 56,14
Romae ambitus aetate regũ Romanorum 32,16. *ambitus ſub Veſpaſianis* 43, 32. *ambitus hodiernus* 51,1. *ambitus apud Vopiſcum incredibilis* 45, 29. *ambitus auctus a Cõſtantino magno* 41,9. *ambitus ornatus vſque ad Boliſarii tempora fuit* 49,27
Romae colles 141,4. *conditor* 6,24.10,25.17,5. *magnitudo* 46,16. *prima moenia* 20,18. *a Tarquinio inchoato, a Ser. Tullio perfecta* 30,10.31, 20. *nomẽ a Romulo* 17, 5. *pomoeriũ a quibus prolatum* 20,18 *Situs* 140, 11 *vmbilicus* 184,3.

247,15
Romae veteris portae 22, 20.23,10.33,9 *incolae* 26,1
Romae templum 174,29. 220,12.242,30
Romanae viae extra urbem 62,11
Rom. agri partes tres 158,9
Romanum forum 191,12. 221,12.266,30
Romanula porta 56,29
Romula arbor 15,28
Romulius mons 141,11. 202,16
Romulus Aeneae f. 9,17. 10,17.11,2,9. *Aeneae nepos* 11,22. *Latini f.* 10,3,7.11,16. *Martis & Aimiliae f.* 11,19. *Agrippae f. Latinorũ rex* 13,29. *quiſnam urbis conditor* 10,5.25.12,20
Romulus Romam indigitauit 17,5. *pomerium urbi addidit* 22,19
Romulus & Remus cur ita appellati 15,22
Romuli & Remi infantium ſub lupa ſtatua 189,28
Romuli ortus fabuloſ. 11,27
Romuli caſa 204,18.250, 16. *ſedes* 141,11. *ſepulcrum* 188,23. *templũ* 185,20.246,28
Romus Aeneae f. 9.15.17, 24. *Aſcanij f.* 10,13. *Emathionis f.* 10.15. *Iouis f.* 7.9.. *Itali f.* 10, 10. *Latini f.* 10,3,7. *Latinorum tyrannus* 10, 21. *Vlixis f.* 8,16
Roſtra pop. Rom. noua 192. 20.234,13.246,12
Roſtra pop. Rom. vetera 192, 19.234,13.246,12
Roſtrata columna 193.10
Roſtratae vicus 213,24. 254,15
Rubiginis aedes 177,5. *lucus* 176,19.221,3
Rudnſculanae portae vicus 209,18.252,22
Rumae matris aedicula 187 23.235,10
Rumen 15,24
Ruminalis arbor 15,30
Ruminalis ficus 188, 25. 192, 18. 234, 18. 246,22.247,21
Rupes Tarpeia 184,2
Ruſſata factio 197,22
Ruſticorum forum 219,7. 221,28.266,16

Sabatina aqua 217,24. 267,22
Sabini domus 181,32 245,7
Sacellum genij Sangi 183,1. 233,31.245,25. *Herculis* 188,17. *Iouis cõſeruatoris* 207,22. Iouis *Fagutalis* 177,3. *Larũ* 188,15.246,16. *Larũ in Velia* 204,4.250,15. *Maniae deae* 215,19. 254,28. *Minucii* 219, 22. *Mutini* 219,23.*deae Naeniae* 177,22. *Pudicitiae patriciae* 188,16 247,30. *Querquetularium* 177,2. *Quirini* 180,18. *deae Strennuae* 175,13. 229,32.243, 2. *Sumani* 188,14. *Volupiae* 204,5
Sacer mons 153,13
Sacra via 136,1.173,26. 229,21.242,31
Sacrae viae caput 147, 20.171,8
Sacranienſes 137,25
Sacrarium gentis Iuliae 219,21. *Numae* 196,32.207,24. *Ope conſiuae* 191,26. *Saliorum* 204,15. *Saturni* 207,21.237,6
Sacriporticus, alias Sacriportus 175,7.229,23. 243,4
Saginalis porta 125,12
Salaria porta 80,9
Salaria via 80,5.81.10. 268,10
Salariae viae pons 82,13
Salgamariorum caſtra 220. 8.269,7
Salicariorum caſtra 220, 6.269,9
Salinae 206,29.236,25. 251,27
Saliorum curia 204,14.
Sacrarium 146,4
Saliorum Palatinorum ſacrarium 204,15
Saluſtiani horti 154,10. 181,1.245,8
Saluſtii domus 181, 31. *forum* 180,29.232, 3.244,27.221,31.266, 19
Salutaris collis ſeu mons 145,19.178,15. *lacus* 165,5.227,14. *porta* 130,13. *vicus* 202, 26. 250, 10. 214, 28

254,25

ſalutis aedes 130,30. 174,26.187,23. *templum in colle Quirinali* 179,16.231,28.244,26. *templum aliud* 180,6.231,30 *vicus* 179,15.232,2

ſamarium ſpolium 167,4. 228,2.241,15

ſanci vicus 182,12. 233,10

ſancta area 207,19. 237,7

ſanctus lacus 165,21, 227,30

ſanctus vicus 206,22. 237,11

ſandaliarius Apollo 175, 18.229,30.243,17

ſandaliarius vicus 173, 32.230,18

ſangi aedicula 180,6. 232,15. *vicus* 233, 10

ſangi Fidoni aedicula 171, 19.229,22

ſangi genii ſacellum 183,1. 233,31.245.25

ſanqualis porta 125,8

ſaturnia opp. 4,15. 144,8,20.155,5

ſaturnia porta 129,31

ſaturnius mons 143,28 144,6,23.183,30

ſaturnus Aboriginum rex 2,1

ſaturni aedes 144,18. *aedicula* 180,5.232,22. *ara* 185,31.235,14. 247,16. *ara noua* 188, 29. *ara vetus* 188,28. 247,24. *area* 188,13. *lucus* 206,18.237.6. 221,23. *aerarium* 207, 21.237,6. *tēplum* 185, 31.234,22

ſaucia curia 219,30.

ſaufei vicus 214.22. 254,31

ſauri ſtatua 196,22

ſatyri quattuor 201,10

ſaxum Carmentale 184,2

ſaxa rubra, locus in via Flaminia 72,11

ſcalae annulariae 184, 10. *Gemoniae* 210, 14.253,18

ſcelerata porta 59, 27

ſceleratus campus 178, 17

ſceleratus vicus 173,29

230,11

Scipionis Africani domus 193,24. *ſtatua* 190, 16

Scipionis Aſiatici chlamydata et crepidata ſtatua 19?,17

Scipionum fons 201,20. 235,30.249,18. *monumenta* 105,31

Scipionis vicus 182,12. 233,8

Schola Capulatorum 172, 27.242,24. *Caſsii* 211, 21.253,21. *Galli* 172, 28.229,5. *porticus Octauiae* 196,18.201,8. *Quaeſtorum* 172,26. 229,4.242,23. *Xantha* 192,25.234,29

S. Sebaſtiani porta 99,27

*Secretarium pop.*Rom. 175, 127

Sedes imperij Romani 202, 19,250,16

Segeſtae ſignum 208,1

Seiana horrea 220,11

Seius vicus 176,21.231,8

Sellarius vicus 182,14. 233,10

Semelis lacus minor 206,17

236,27.221,24

Semitae 136,7

Semproniana baſilica 192, 15.222,7

Sempronia via 78,1

Sẽpronius Tuditanus 98,25

Senacula vrbis Romae 255,18

Cenaculum ad portam Capenam 164,30. *aureum* 191, 28.234,27.246, 30. *matronarum* 180. 31.232,16.245,9. *vbi magiſtratus deliberabat* 185,6

S. P. Q. R. *vrbis moenia collabentia refecit* 48,7. 55,7

Senecae balinea 219,29. *domus* 206,4

Septa Agrippiana 200,32. 249,21. *Trigaria* 201, 1.249,24.236,15

Septem Parthorum domus 170,2.228, 7.210,5. 252,13

Septimiana aqua 217,24. 267,24. *area* 215,18. 255,7. *porta* 112,1

Septimianae thermae 216, 1.267,24

Septinianus Ianus 113, 29
Septimius 176,6
Septimii Seueri arcus 175,4
Septimontius dies 140,18
Septizonium Seueri 99,32. 102,25, 205, 17,250, 31.252,27
Septizonium vetus 210, 1. 250,31
Sepulcrum Augusti 201, 19.249, 20. *C.Ceſtii* 211,28. *C. Poblicii Bibuli* 193,14. *Cinciorũ* 205,18. *diui Tatii* 211, 6.253, 31. *Domitiorũ* 202,1. *Hadriani imp.* 216, 12. *Numae regis* 216,8.255,2. *St. Caecilii poetae* 216,10
Sepulcra viae Aureliae 117, 10. *viae Flaminiae* 71, 16. *in campo Martio* 202,2. *primae regionis* 165,13
Serapidis aedituła 171, 18. 229,21. 177,26. 231, 8. *templum* 164, 18. 227,31.241, 2. 179, 18
Serapium 197,9. 249, 14
Serapium templum 179,18. 231,31.244,28
Sergi vicus 214, 23.254, 13
Sertinii fornix 193,6.208, 28
Seruiliani horti 219,23
Seruilius lacus 220,4
Seruiliorum ſepulcra 165,16
Ser. Tullius pomerium vrbis protulit Viminali & Eſquilino adiecto 30, 14. 54,17. *muro ſex colles complexus eſt* 31,24. *populum in 4. tribus diuiſit* 31,25
Ser. Tullii domus 178,9. 205,30. *regia* 177,13. 230,18.244,2. *ſedes* 150, 17. *ſtatua lignea* 207,14
Setiae ſignum 208,1
Setina aqua 218,3
Setina via 107,13.268,18
Seueriana aqua 178,1,267, 25
Seuerianae thermae 165,5: 227,22,240,23,267,18
Seueri imp. balinea 220,5. *ſepulcrum* 105,23. *Septizonium* 205,17.250,31. 252,27
Seueri & M. Antonini arcus 193,5

Sex. Lucei vicus 214, 30. 254,27
Sibyllarum trium ſtatuae 190,22
Sibyllini libri 184,24
Sicciana ſtatua 215,23. 255,1
Siccianae ſtatuae vicus 213, 26. 254,17
Sicilia in Palatio 202,23
Sicini, al. Sicimini baſilica 267,1. 219,15. 177,12
Siculus rex Italiae 3,4
Siculi indigenae Latii 1,8
Sigillarius minor vicus 182, 15
Signi ſalientis vicus 209, 14. 252,16
Signa & ſtatuae deorum in viii. regiones 189,1
Signa orbis Romae 268.18
Silices ad ſternendas vias 64,1
Siluii cur dicti Albani reges 13,16
Siluani aedes 211,10. 253, 24. *aedicula* 177,19. 231,1. 180,9. 232. 16. *fons* 211, 31. 253,30. *ſignum* 185,32. *templum* 176,27. 230,30. 244,2. *vicus* 176,22. 231,9
Simi publici vicus 214,31. 254,28
Simulacra in Concordiae templo 185,9
Simulacra in viii. regione 189,22
Solatarius vicus 182,16. 233,14
Solis aedes 207,21. *aedicula* 207,28. *coloſſus* 175,14. *templum* 174, 17. 229,16. 242,30. 182,27. 233,24. 245, 30. *vicus* 182,10. 233,8
Solis Alagabali templum 203.5
Sororium tigillum 174,20. 230,1. 243.20
Spelunca Caci 210,17
Spes vetus 176.14
Spei aedes 207,17. *aedicula* 174,29. 230. 21. 180,5. 232,14. *area* 164,17. 227,24. 240, 23. *lacus* 165,2. 227, 11. *templum nouum* 182,26. 233,28. 245,22
Spei bonae aedicula 171,17. 229,20
Spei maioris vicus 182,18.

233,16
Spolium Samarium 167, 4. 228,2.241,15
Sp. Caſsii Viſcellini domus 175,13
Sp. Nautii ſtatua 190,7
Stabula quattuor factionum 197,20.235,27.248. 21
Stadia 197.18.236, 7 268,10
Stadiata porticus 219,16
Stadius publicus 216, 2. 255,2
Statae matris ſignũ 189,17
Statii Coecilii ſepulcrũ 155, 22
Statili balinea 219,27
Statilii Tauri amphitheatrũ 148,23.200,23.236, 8.249,6. *theatrum in palatio* 204.7
Stationes cohort. vii. vigilũ 176,9.230,17.243,31
Stationes municipiorũ 192, 23.246,31
Statua equeſtris M. Antonini imp. 167.8
Statuae Siccianae vicus 213, 26.254,17
Statuae Valerianae vicus 214.26.254.24
Statuae Veneris vicus 182. 23.233.21
Stellae poetae domus 170.8
Stercoraria porta 131,2. 184.5
Stipem ubi petere ſolebant tenues 110.8
Strabonis locus explicatus 85.32
Streniae ſacellum 147,20
Strennuae deae ſacellũ 175. 13.229.32.243.2
Structorum vicus 170.26. 229.15
Suarium forum 183.3.234. 2.245.27.221.24.266. 12
Sublicius pons 266.15
Subura 147.21.148. 27. 166.7.228.9
Suburae caput 170. 27. 229.9.242.10
Suburana regio 160.1
Suburana via 140.8
Suburanenſes 137.25
Sucuſanus pagus 147.26
Sucuſanus vicus 176.16. 231.3
Sudans lacus 165.22.227. 7
Sugillarius minor vicus 233.13

Sullae Felicis dictatoris aenea ſtatua 190,21. *aurea equeſtris ſtatua* 190, 20. *ſepulcrum* 202,3
Sulpici citerioris vicus 163, 30.227,13.240,13
Sulpici vlterioris vicus 163, 29.227,15.240,11
Summa Velia 202,21.250, 29
Summani aedes 206, 26. *ſacellum* 188,14
Sune op. 3,14
Sutorium atrium 219,20
Syariū fo. 183,3.234,2.245 ,27.221,24.266,12
Syriacae thermae 267,16

T

Tabellarius vicus 182, 16. 233,12
Tabellariorum caſtra 220, 6.269,4
Tabernae tres Appiae 104, 28. *argentariae nouae ſeptem, alias quinque* 192,27. *bibliopolarum Argiletanae* 208, 24. *Caediciae* 104,24.165, 3. *decem* 179,12.232, 20.245,14. *tres* 176, 12.230,20.244,10
Tabernola 176,11
Tabulae vrbis Romae 268,18
Tabularum aenearum publicarum tria millia 191,9
Tanaquildis lana, colus, & fuſus 180,6
Tarchetius Albanorum rex 11,29
Trrpeia porta 60,4
Tarpeia rupes 184,2
Tarpeius mons 143,28.144, 2.183,30 *vrbi additus* 55,22
Tarquinius Priſcus Coelium montem vrbi addidit 27,14. *moenia Romae incepit* 30,37.54, 12
Tarquinii Priſci aedes 138, 26
Tarquinius Superbus vrbem aggere muniit 31,27.54, 20
Tarquinii Superbi aggeres 176,9. *domus* 193,30
Taſtaria horae 243,19. *vide* Teſtaria
Tatii aedes 211,7.253,18. *domus* 188,21. *ſepulcrum* 211,6.253,31
Tatienſes 158,10.30
Tauri ſimulacrum aereum

191,5
Tellenae op. 3,16
Telluris templum 174.15. 229,15.242,29.175,14
Tempeſtatis aedes 103,32. 164,26.227,20.240, 21
Templum Pacis *regio quarta* Vrbis 173,23.229,7. 242,27
Templum ſphaericũ 86,28
Templa primae Vrbis *regionis* 164,16.227,30. 241,1. *regionis ſecundae* 167,6.228,16.241. 13. *quartae* 174,24. 229,9.242,29. *quintae* 176,22. *ſextae regionis* 179,15.231,29. 244,26. *ſeptimae* 182, 27,233.28.245,22. *octauae* 184,19.234, 17. ix.194,18. x. 202,27. xi.206,19. xiii.210,25. xiiii.215, 5. *incertae regionis* 218, 18
Tepula aqua 217,10.267, 11
Tepulae aquae caſtellum 178,2
Terentiani horti 104,12, 165,2
Terentum 194,17
Termini aedicula 187.19
Teſtaria horrea 175,7.219, 31.243,18
Tetricorum domus 170,11
Thalli area 164,18.240, 24
Theatrum *Babli* 200,11. 235,32.248,24. *lapideum* 200,10. 235, 26.249.17. *Marcelli* 200,236,10.248,29. Pompeij 200,9. 236, 5.249,24. *Stiatlii* Tauri *in* Palatio,204,7
Theatra Vrbis Romae 268, 6
Themis *nympha* 4,28
Themidis *templum* 218,28
Theodericus *rex* Vrbis *moenia refici permiſit* 487.55. 7. Thermae Vrbis Ro*mae* 222,12.267,12. *Agrippae* 201,11.236, 8.249,4. *Alexandrinae* 201,13.249,2. *Antoninianae* 209,24. 252,11. *hiemales Aureliani imp.*216,1. *Cõſtantini* 181,8.245,11. *Decianae* 201,25.249,6

Commodianae 165. 4. 227.21.240.24. *Diocletiani & Maximiani* 181.2. 232. 17.245. 10. *Hadriani imp.*201. 14.236.3.249.32. *publicae* 170.6. 228.6. 241.20. 267. 28. *Olympiadis* 177.24. 230.32.244.5. *Neronianae* 201.12. 236. 11.249.1. *Nouati* 177.25. *Philippi Caeſ. Aug.* 173.8.242.20. *Septimianae* 216.1. *Seuerianae* 165. 5 227. 22.240.23. *Titi Caeſ. Auguſti* 172. 30. 228. 32.242.16. *Traiani Caeſ. Aug.* 172.31. 229.1.242.18. *priuatae Traiani* 211.28. *Varianae* 211.22.253.7

Thermarum Neronis lacus 201.18.236.11

Theſſali medici ſepulcrum 105.25

Thetidos ſignum 197.3

Thurarius vicus 184.10. 248.5

Tiberina via 120.29.268.25

Tiberiana domus 142.26. 206.2.250.5

Tiberianae domus bibliotheca 205.16

Tiberinus Latinor. rex 13.25

Ti. Caeſaris arcus 193. 3. 2·1.23

Ti. Claudii Clypti Hymnologi domus 170.9

Ti. Claudi Centumali domus 170.6

Ti. Claudi Etruſci balineum 219.26

Ti. Coruncanii ſtatua 190.10

Tiberis nomen vnde 13.27

Tibur op. 3.17

Tiburtina pila 154. 24

Tiburtina via 88.2.182.24. 234.5.245.30.268.6

Tiburtinus vicus 179. 14. 232.1

Tifata curia 219.28

Tigillum ſororium 174. 20. 230.1.243.20

Tiora op. 3.16

Titia curia 219.29

Titi arcus 175. 2. 230. 9. 243.7. *Titi balinea* 220.7

Titi Caeſaris domus cum atrio 173.15. *thermae* 172.30.228.32. 342. 16.267.14

T. Flaui Sabini domus 181.

32.245.7
T. Tatius quomodo Vrbem amplíauerit 23,7
T.Tatii ſepulcrum 153,9.
T.Tatii ſedes 143,28
Tolus 144,1
Torquati balineum 165,8. 227,15,240,17. *lacus* 165,23.227,8
Torquatiani horti 177,21
Tragoedus vicus 176,24. 231,11
Traiana aqua 217,25.267, 13
Traiana via 116,29. 268,1
Traianae viae tres 107,1
Traianus Auguſtus pomerium Vrbis protulit 45,1. 54,32
Traiani arcus 165,10.193, 4.227,25.240,27. *baſilica* 192,13,247, 9. *Coclidis colūna* 193, 12.247,4. *domus priuata* 212,29.253,10. *equus aeneus* 191,2. 247,3. *forum* 221,21. 266.10. *forum cū porticu,* 191,18.234,31. 247,3. *porticus* 196. 27.249.19. *porticus in campo Martio* 249.19. *templum* 185.24.247. 3. *tēpli bibliotheca* 193. 1. *thermae* 172.31. 229.1.242.18.267. 13. *thermae priuatae* 211.28.267.27
Tranſitorium forū 174.22. 175.20.229.24.243. 6.221.17.266.7
Tranſtiberim regio xiiii. 213. 21.254.11
Tranſtiberina regione Vrbs aucta 29.24
Trebii aedilis ſtatua 190.19
Trebula op. 3.14
Tres Tabernae 243.12.230. 20.244,10
Triari vicus 209.13.252. 15
Tribunal Aurelium 216.5
Tribus Gratiae aureae 170. 28.228,28
Tribus pop.Rom. 158.19. 159.10
Tribus Vrbanae quattuor 160,10
Trigaria ſepta 201.1.249. 24.236.15
Trigemina porta 109.11. 206.28.236.26.251. 26. *translata* 42.22

Trigeminorum campus 208, 23.222,18
Trigonia porta 56,22
S.Trinitatis templũ 154,27
Tritonum ſignum 197,5
Triumphalis porta 112,6. 114,1.120,5.127,21.
Triumphalis via 118,14. 119,24.129,14.268,21
Triumphantes 137,1
Troianus vicus 182,7. 233,3
Troiani nomen mutant in Italia 6,8
Troianorum aductus in Italiam 5,23
Trophaea 184,8.246,31
Trophaea C. Marii aurea 190,29
Trium alitum vicus 210, 20.253,13
Trium ararum vicus 163, 27.227,17.240,16
Trium viarum vicus 173, 27.230, 15.210,14. 253,7
Tuccae balinea 219,30
Tugurium Fauſtuli 204,19
Tullii Coelii ſtatua 190,5
Tullus Hoſtilius Romanorum rex tertius pomerium vrbis protulit 26,21.53.32
Tullii Hoſtilii domus 142, 6.205,31. ſedes & regia 148,19. 168,30.228, 29.241,26. templum 167,6.228,29.241. 26
Turris Mamilia 170, 12
Turris a Leone iiii. pont. conſtructa 51,21
Turres muris Romanis additae 51,20.55,18
Turres vrbis Romae quot hodie 52,31
Turrionis porta 133,21
Tuſculana via 95,11
Tuſcus vicus 27,29. 147, 12.184,11.235,6
Tutilinae deae aedicula 211, 19. ſignum 208,3
Tyridatis equi aenei 183, 2.234,1.245,26
Tyrrenorum & Pelaſgorum nomina confuſa 4,22

V

Vacunae templum 218,26
Valeriae viae duae, noua & vetus 95,12.268,14
Valeriana ſtatua 215,22. 254,31
Valerianae ſtatuae vicus 214,

214.26.254.24
Valerius Soranus ob euulgatum Romae nomen poenas luit 17.15
Valerii Amerini domus 193.26
Valeri Coruini ſtatua 191.16
Valerii Flacci dom. 206. 5
Valerii Poplicolae ſtatua 189.32
Valeri vicus 210.16.253.9
Varguntei horrea 212, 2. 254.1
Varianae thermae 211. 22. 253.7.222.18.267. 18
Vaſcellaria, vel Vaſtellaria baſilica 266.30. 219. 13
Varii balinea 220.10
Vatia op. 3.15
Vaticana area 215.25. 255.3
Vaticanus campus 216. 10. 222.3.266.27
Vaticani campi fornaces 112.10
Vaticanus circus 215. 32. *deus* 156. 11. *lucus* 215. 4. 221. 10. 18. 269.22. *mons* 156.2. 213.23.254. 23. *vrbis moenibus incluſus* 51. 17
Vaticanus pons 256.10
Vectiliana domus 170. 15. 241.24
Veientina porta 60.4
Veionis aedes 187. 5.247. 23
Veiouis ſimulacrum cupreſſinum 187.6
Velabrum 152.13
Velabrum maius 206. 13. 257.4.251.29
Velabrum minus 206. 15. 251.30
Velia 142.5.202.20.250. 27
Velia ſumma 202.21.250. 29
Velitia curia 204.12
Vellenſis curia 204.12
Veneris aedes 206.30.251. 32. *aedicula* 171.10. 229.25.180.10. 232. 17.207.24: 237. 9. *ſigna* 191.14.194.22. *ſtatua* 195.29.196.24.
Veneris vicus 173.32.230. 13.206.21.237.10
Veneris ſtatuae vicus 182, 23.233.21
Veneris almae aedicula 209. 12. *vicus* 209.9.252: 11

veneris caluae templum nouum 185.27.235.6. 247.21. *templum vetus* 185.28.247.19
veneris cloacinae aedes 187.21. *Cloacinae templum* 174.31.229.14.242.31
veneris e mari exeuntis ſimulacrum 184.27
veneris Erycinae aedes 187.22. *tēplum* 81.27.176.30.230.10.243.28
veneris genitricis templum cum atrio 186.30
veneris Gnidiae nudae ſignū 194.27
veneris hortorum Saluſtianorum templum 179.23.232.4.244.28
veneris Lubētinae lucus 218.17.221.4. *templum* 218.16
veneris Myrteae aedes 207.7
veneris placidae aedicula 177.16.231.19. *vicus* 176.28.231.16
veneris verticordiae aedes 177.2
veneris victricis aedes 195.19. *templum* 218.18
veneris & Anchiſae templum 186.30.235.16
veneta factio 197.22
Veri Auguſti arcus 227.24
D. Veri Parthici arcus 165.11.240.26
Veſtae aedes 203.29. *aedicula* 177.27.231.9. *atrium* 188.10.246.26. *lucus Cuperius* 184.17.234.22.221.8. 269.13. *templum cum atrio* 185,17.234.21.246,26
veſtales virgines 185.18
vesbula op. 3.14
veſtini baſilica 219.11.266.23
veſpaſiani Amphitheatrum 171.17.242.7. *arcus* 175.2. *lacus* 165.19.227.31.240.30. *templum* 185.25.234.19.247.17
vettii Bolani balineum 165.7.227.16.240.32
Vetus forum 191,12
vetus porta Palatii 58.2
vetera caſtra 216.7.222.12.255.16
vexilla II. *cōmunia* 269.10
via lata regio vii. 182.4.233.1.245.28

via ſacra regio iiii. 173.23
viae Vrbis Romae 267, 32. extra Vrbem 62,11.133, 28. intra Vrbem, 135.22
via Aelia 140.8. Aemilia Lepidi 73.11. Aemilia Scauri 120, 8. Albana 95,12.97, 6. Alta 140,1. Amerina 77,30. Annia 76,22. Appia 99,15. Ardeatina 108. 1. Aſinaria 108.1. Auguſta 77,17
viae Aureliae 116,26
via Campana 95,11
via Caſsia 75,4
via Cimina 77,21
via Clodia vel Claudia 72, 36
via Collatina 78, 12.79, 29. Cornelia 118,14. Domitia 120,20. Domitiana 107,20. Ficulnenſis 86,8. Flaminia 69,24. Flauia 120,31. Fornicata 139,20.194, 7. Gabina 88,2. Gallica 120,30. Iunia 85, 1. Labicana 90,2. Lata 139, 10. Latia ſiue Latina, alias Auſonia 97, 6,20. Laticulenſis 120, 31. Lauicana 150,29. Laurentia 108,16 Nomentana 85, 26. 86, 6. Noua 108,16. 184, 6. 234, 21. 202,18. via Noua alia 139,1.250,17
viae nouae caput 209, 25. 252,29
via Numicia 107, 13. Oſtienſis 109,8. Patinaria 120, 29. Piſcinaria 140,8. Pōpeia 120,20. Portuenſis 110,24. Poſtumia 78,1. Praeneſtina 90,1. Quinctia 85,1. Recta 139,23. 194, 8. Sacra. 136,1.173.26.229, 21.242,31. Salaria 80, 5. Sempronia 78,1. Setina 107, 13. Suburana 140,8. Tiberina 120, 29. Tiburtina 88, 2. Traianae 107,1. Triūphalis 118,14.119,24. Tuſculana 95, 11. Valeriae duae 95,12. Vitellia 111,8
Viberini vicus 214, 25. 254,15
Viae ſilice & glarea ſternebantur 63,15. 69,13
Viarū aedificia 122,25. cu-

ra max. Rom. 121,30, curandarũ munus quib s commiſſum 62,31. initia vel intra, vel extra vrbẽ 68,24. latitudo & longitudo 69,10. magiſtri 161,12. mancipes 121 1.11. nomina vnde 68,24

Viarum trium vicus 173, 27.230,15.210,14. 253,7

Viuus vicus 182,30.233, 28

Vico magiſtri 160,32.166, 17.228,12.241,24

Vicomagiſtri vrbis Romae 220,26.268,27. primae regionis vrbis 163, 30.228,4.241,6. ſecundae 166.18.228. 12,241,24. tertiae 170, 23.229,28.242,14. quartae 174,14.230, 28.243,10. quintae 176,6.231,12.244,8. ſextae 179,20.232,5. 245,3. ſeptimae 182. 19.234,4.246,3. viij. 184,16.235,12.248, 4. ix, 194,10.249,26. x. 202,30.251,6. xi. 206,25.252,1. xii. 209 21.252,22. xiii. 210,30. 254,7. xiiii. 214,28.255,4

Vicopatricius 176,11

Victimariorum caſtra 220, 7.269,6

Victoria aurea 189,14. 246,18. Germaniciana 204,1.251,1

Victoriae aedes 187,2. 203,30.234,15.246, 13. in Auentino aedes 211,15 aedicula 180, 12. 232,19. 187,16. 234,16.246,14. 175, 10.230,8. cliuus 202, 21. lucus 194,15.236, 5.221,27. lucus vetus 236,5. ſimulacrũ 185, 16. vicus 233,27.182, 29.209,20.252,25

vicus quid 163,14

vici magiſter 164,1

vici vrbis Romae 220,24. 268,25. primae vrbis regionis 163.27.227,4. 228,2.240,9.241.4. ſecundae regionis 166, 15.228,10.241.22. tertiae 170,21.229,10. 242,12. quartae 173, 28.230,10.243,8. v. 176,15.231,2.244,6.

ſextae 178,20.232,24. 2 452. ſeptimae 182, 5.233,3.246,2. viii. 184,7.235,11.248,2. ix.194,9.249,24. x. regionis 202,22.250,7. 251,4. xi. regionis 206,13.251,31. xii.regionis 209,8.252,11, 20. xiii. 210,11.253, 3. xiiij. 213,26.254, 13.255,3. incertae regionis 218,14
villa publica 201,4. 236,4.249,7
viminalis campus 177,15. 230,21.244,8.222,14. 266,17.
viminalis collis 176,2. collis vnde dictus 85,29
viminalis lucus 176,18
viminalis mons 151,10. 176,7. a Seruio vrbi adiectus 27,12. vrbi a Ser. Tullio additus 30,29.31. 12.54,18
viminalis porta 85,26. nunc S. Agnetis 86,5
viminum ſilua 123.26
vipſani lacus 165,20.240, 30. porticus 219,14
virgilii Maronis domus 178.3
virgo aqua 195,9.236,2. 249,12.217,12.267,8
viridaria porta 133,24
virginis lupercal 188,26. 246,22
viriplacae aedes 203,29. 250,8
virtutis aedes 103,32. aedicula 164,9. vicus 163, 26.227,7.240,15
vitellia via 111,8
vitelliana domus 170, 16.228,27,241,24
vitellii imp. domus 213,14
vitruuii Fundani aedes 202, 20.250,19
viuarium 177,23. vbi fuerit 41,15.42,8. olim fuit caſtrum Praetorium 36,26.38,10.42,6
viuarii nomen vnde 42,3
vlpia baſilica 192,13.266, 21. bibliotheca 181,30. 255,28
vlpiorum domus 212,19
vmbilicus vrbis Romae 184, 3.247,15
vnguentarius vicus 176, 25.231,12. maior cus 184,12. minor 184,13. 235,5.248,14

Volcanale 175,5.229,27. 243,10
Volcani aedes 195,8.235, 29.248,29. \ aedicula 171,12.229,27. area 175,11.243,11. campus 219,19.222,9
Volupiae ſacellum 204,5
Vopiſci error 45,29
Vortũnus 147,12.210,28. 253,27.211,10.253,27
Vortumni aedes 187,15. 248,15.211, 10. 189, 16.248,8
Vrbanus v. pont. moenia vrbis reſtituit 52,5.55,23
Vrbicus cliuus 150,17, 176,10
Vrbs antiquis ſedibus mota 157,30
Vrbis regiones 158,4.161, 14
Vrſi pileati vicus 176,17. 231,4
Vſtrinus vicus 176,19. 231,6

X

Xanthaſchola 192,25. 234,29
Xyſtus iiij. pont. Romana moenia refecit 52,21.55 29

FINIS.